

VANAJAVUOREN TARU

Kirjoittanut
Väinö Lehtonen

VANAJAVUOREN TARU.

PDF-tiedosto on skannattu vuoden 1948 painoksesta

Taustalla olevaan hakukelpoiseen tekstiin on saattanut jäädä alkuperäisestä poikkeavia kohtia.

Ilmiselviäkään painovirheitä ei ole korjattu.

(Ks. J. R. Hannula, Kristosofian Polulla II, s. 304)

Lahdessa elokuussa 2014

Jaakko Kesävuori

Vanajavuoren taru.

Kirjoittanut
Väinö Lehtonen.

Tampere
P. E:n KANNATUSLIITTO.

Tampereen
Paperinjalostustehtäas ja Kivipaino Oy.
1948

I

JUHANNUSILLAN IDYLLI.

Oli aurinkoinen kesäkuun iltapäivä v. 1929. Luonto oli kukkeimmillaan, elämä tulvillaan kesän kauneutta — oli juhannusaatto. Mikä rauhaisa nautinto olikaan kalastajilla soudellessaan uutuuttaan tervalta tuoksuvalla veneellään Kuloveden peilityynellä pinnalla. Kimmeltäen särkyy kirkas vedenkalvo, väreillen välkehtien se heijastaa iltaruskon purppuroimaa taivasta. Tuolla tapaa soutaja kaislikon reunaa. Säikähäntynyt kuikka pyrähtää lentoon läheiseltä niemekkeeltä. Kaislikossa varoittaa sorsaamo poikuettaan narisevalla huudollaan. Hetken väreilee veneen vanavesi, kunnes tyyntyen häivyttää nykyisyyden tuokion menneisyyden pimentoon.

Vaikutelma on kuin peilikuva ihmisen elämästä. Edessä tulevaisuuden särkymätön kalvo, takana menneisyyden häipyvät muistikuvat. Tässä kuvastuu elämän suuri taika heijastaen todellisuuden ainoastaan

siinä nykyisyydessä joka ajassa pisteenä liikkuu. Ainoastaan ihminen tajuaa nykyisyyden; mutta mikä on ihminen? Hänen elämänsä kaari alkaa synty-mässä. Se kohoaa vähitellen nuoruuden uskossa ja elämänriemussa miehuuden korkeuteen ja voimaan, kunnes vanhuuden viisauden kirkastamana päättyy kuolemassa.

Mutta niinkuin päivän kaari alkaa aamun heräämi-sestä, kulkien työn ja toiminnan kautta illan lepoon — kunnes unen kaari toisen aamun valjetessa sulkee ajan ympyräksi — miksi ei näin olisi myöskin ihmi-sen elämä? Miksi ei kuolema ja sitä seuraava levon ja sulattamisen kaari yhdistäisi elämää ympyräksi, jossa heijastuu elämän rytmi? Eikö loppumaton Aika muodosta jokaisessa ilmennyksessään ympyröitä, jot-ka spiraaliksi yhdistyneinä jakavat Ajan päättymät-tömyyttä? Ihminenkö yksin olisi poikkeus Elämän ihmeellisessä järjestelmässä?

Ei. Ihminen ei voi irroittautua Elämän pyörästä. Tahtoen tai tahtomattaan on hänen riiputtava tässä elämän ja kuoleman kehässä — kunnes kehityksen virran kasvattamana oppii näkemään, ettei kuolemaa olekaan. On ainoastaan jatkuva elämä, jonka kat-kaisee toistuvissa jaksoissa kuoleman harha. Se ve-tää ihmisen leikistä todellisuuteen vapauttaen hänet kerta toisensa perästä siitä pakkopaidasta, jonka hän — omaa itsekkyyttään palvoen — on punonut pääl-leen.

Soutaja on vakava hämäläinen talonpoika, keski-kokoinen, vanttera mies, itse terveyden perikuva. Ikäkin lienee neljissäkymmenissä. Talon peri isäl-

tään, eikä se pojan käsissä ainakaan huonontunut ole; päinvastoin. Uusia rakennuksiakin laittoi ja karjaa lisäsi. Utteran emännän hoivissa menestyi talous niin, että Anttilan isäntä saattoi siitä ylpeillä.

Vaan yksi intohimo uudella isännällä oli — järvi. Töiden päätyttyä on aika soudella. On niin leppoisaa liidellä järven peilikirkasta pintaa. Ei tunnu olevan kala syöntituulella, mutta tämä ei näytä soutumiehiä liikuttavan. Tuomikosken Hannes, eli Jussi, kuten häntä kotipuolella nimitettiin, istuu perätuhdolla ajatuksiinsa vaipuneena. Huopahattu hiukan kallellaan päässä katselee hän uneksuvasti veneen jättämiä väreilyjä, toisen käden pidellessä siimasta. Nuoruuden unelmiako? Täytti juuri keväällä seitsemäntoista.

Keskituhdolla istuu pari vuotta nuorempi Eino Rantanen. Oli päässyt lähtemään setänsä kanssa kaukaa Inarista kyläilemään, koska Anttilan emäntä on hänelle kaukaista sukua. Muutaman päivän perästä on lähdeittävä takaisin kotipuoleen . . . Nyt hän silmät puoli ummessa seuraa — airojen särkiessä vedenkalvon— miten laskemassa oleva punertava aurinko väläyttää salamoitaan. Syntyneittä syvennystä ympäröi rengas toisensa jälkeen, jotka kilvan laajentuvat yhä suuremmiksi, kuin tuhansin timantein koristeluiksi ympyröiksi, häipyäkseen lopulta näköpiiristä.

Anttilan isäntä katselee Hanneksen mustaa tukkaa, joka leikkaamattomana pilkistaa hatunreunan alta. Merkillinen miehenalku tuo Jussi. Puskee töitä jo kuin aika mies; kyllä siitä tulokset näkyvät Tuomikosken pelloilla. Vaikka ei torppa olekaan suuri, niin

hyvin toimeen tullaan... Mutta hänen luonnettaan on vaikea ymmärtää. Päältä katsoen on lauhkea kuin lammas, mutta annas, kun hän näkee jotakin, mikä loukkaa hänen oikeudentuntoaan, niin tuli ja leimaus. Ja siinä samassa kiihtymys sammuu. On kuin miehen sisällä olisi leijona, mutta se on varmoin rautaisin kahlein sidottu. Harvoin heijastavat tuon-ikäisen pojan silmät sellaista tahdon lujuuutta.

Toista maata lienee tuo Eino poika. Humoristinen ja vallaton. Mutta tuntuu melkein liian älykkäältä ikäisekseen. Tekee toisinaan sellaisia kysymyksiä, ettei uskoisi kristityn lapseksi. Eilenkin tiedusteli, että mistähän se Kaini nai, ja olikohan se patsas, mikä Lotin vaimosta muodostui, oikeaa ruokasuola... Hittoko sellaiset osaa selittää. Ja tänä aamuna jälleen tiedusteli, että lisääntykö miehen viisaus suhteessa hänen vaimojensa tai jalkavaimojensa lukumäärään, koska viisas Salomokin tarvitsi heitä monta sataa. Mene ja tiedä, lieneeköhän Salomonkaan viisaus ollut täysin aitoa.

Hiljainen soutelu ja kesäisen illan leppoisa viileys olivat omiaan herkistämään Anttilan isännän mieltä. Kuhakin varoi tarttumasta vedessä puikkelehtivaan kalankuvaan, aivankuin sekin tuntisi Pohjolan kesäisen luonnon salaperäisen sykinnän. Koko ympäröivä luonto tuli aivankuin lähemmäksi ihmistä herätellen vanhoja muistoja.

Anttila oli jonkinverran harrastellut mystillisiä aateskeluja, ja vanhempien kertomukset haltioista ja luonnonhengistä pulpahtelivat esiin muistojen kätkeistä. Hän vertaili kuulemiaan kertomuksia luke-

miinsa selityksiin, saaden näin tukea ja vahvistusta omille kokemuksilleen.

Niin, mikäpä noissa esi-isien uskomuksissa oikeastaan on yliluonnollista? Eikö ole mitä luonnollisinta ajatella, että elämää on kaikkialla, että se tajunta, mikä meidät tekee ihmisiksi, jatkaa olemassaoloaan tämän ruumiimme kuoltuakin? Emmekö niinikään voi ajatella samanlaista tajuista elämää olevan ulkopuolella ihmisen; näkymättömiä henkiolentoja, joiden olemassaolo vain todistaa jumalallisen elämän suurta rikkautta? Onhan kansamme muinaiset runot täynnä kertomuksia luonnon hengistä, joita elää maassa, vedessä ja ilmassa.

Eikö kuolema niinikään ole mitä luonnollisin tapahtuma? Jos jatkamme tajuista olemistamme kuoleman jälkeen, täytynee sen tilan olla nykyisen kaltaista. Mikä meidät noin vain muuttaisi enkeleiksi? Tämän osoittaa todeksi kokemus. Rauhallisessa maalaiselämässä ei ole niinkään tavatonta, että joku talonväestä näkee iltahämärissä vaarivainajan touhuilevan entisissä askareissaan. Päinvastoin se tuntuu luonnolliselta. Mistäpä joku yhdeksännellä vuosikymmenellä poisnukkunut vanhaisäntä, joka ikänsä kaiken oli samoja nurkkia kierrellyt, olisi noin vain hoksannut tuonen tuville joutuneensa. Jo monet vuodet oli elellyt unen ja valveen rajamailla, milloin himmeämmin, milloin kirkkaammin järjentuikkeen valaistessa entisiä muistikuvia. Kun Tuoni lopultakin katkaisi ruumista ja sielua yhdistävän välkehtivän hopealangan, tapahtui siirtyminen uuteen olotilaan niin huomaamatta, ettei vaari edes pirtinovea avatessaan huo-

mannut avautuiko se todella hänen pihaan mennessään, vai oliko koko ovi vain pelkkää mielikuvitusta. Tuossa seisoi navetta entisillä nurkillaan — ihmehän olisi tapahtunutkin, jos se toisin olisi seisonut — ja viirikukko tallin katolla narisi tuttua narinaansa. ”Köpittelenpähän tässä Ponia katsomaan, onko poika muistanut heiniä heittää. Jalkakin tuntuu taas tänään nousevan kepeämmin!” On heittänyt heiniä. Tuossa Poni rouskuttaa niinkuin ennenkin. Kovin on syömätouhussa — ei edes korviaan nosta vaikka vaari puhuttelee. Tuo tuntuu vähän oudolta, mutta sitten vaarin tajunnassa taas alkaa hämärtää — kuten ennenkin. — Kunnes hän tajunnan kirkastuessa jälleen huomaa olevansa entistä virkeämpi. Kyllähän sitä kirkossa saarnataan taivaan ilosta ja helvetin ikuisesta piinasta. Mutta kun asiaa hiljaisina iltapuheteina mietiskelee, niin on tuossa sittenkin jotakin vierasta. Kukapa siellä taivaassa iloitsee ja helvetin tuskissa kärsii, kun sanotaan vainajien haudoissaan nukkuvan viimeiseen tuomiopäivään asti? Se pappikin puhuu vähän ristiin. Menee se usko näin päivän kii-reissä ja sunnuntaisin, jolloin on näyteltävä totista ja synnintuntoista naamaa, mutta iltaisin, jolloin takavalkean juhlava ja kodikas loimu valaisee talvi-iltaisen pirtin vanhuuttaan mustuneita seinähirsii — silloin on esi-isien usko luonnollisempi... Kuinka minä, jo vanhuuteen kallistuva talonpoika, osaisin elää ja viihtyä taivaan iloissa, harppujen ja kaikenlaisten soittopelien hälinässä, minä, joka ikäni kaiken olen elänyt kotoisissa nurkissa hiljaista ja vaatimattonta elämää? Jospa siellä olisi peilikirkkaita lahden-

pintoja, joiden kalvolla auringon kilo leikkii sateenkaaren väreissä, tai kuusikon pimentoon kätkeytyjä metsälampia, joiden salaperäisissä silmäkkeissä ahven pyrähtelee, ja uutuuttaan tervalta tuoksuvia veneitä, keveitä kuin tuohiropposet — sen voisi talonpoikakin tuntea taivaakseen... Ja sauna — sauna pitäisi olla välttämättä. Mitenkä voi kuvitella taivaan autuutta ilman saunaa? Vaikkapa pillien pärinän ja muun taivaisen melun sietäisikin, niin hiki siinä tulee tanssin ja kaiken muun ilon touhinassa, ja silloin pitäisi päästä saunaan. Miten suloiselta tuntuisikaan kuuman kiukaan sihinä ja äkäinen pauke. Kuinka hivelevän hyvältä kirpeän löylyn nuoleskelu syntisen pinnalla. Varmaan sielläkin suolaisen hien mukana valuisi ulos liiallisen ilonpidon synnyttämä saasta.

Ja sauna se pitäisi olla helvetissäkin — siellä sitä juuri tarvittaisiinkin. Eihän tavallinen kristitty ihminen ainaista tulikiven käryä kestä tukehtumatta. Mutta kun välillä saisi äkäiset lölyt, joka puhdistaisi vanhan myrkyn ruumiista, niin kestäisi sitä piinausta edelleen. Loppujen lopuksi, jos helvettiinkin laitettaisiin kunnon savusauna, joka olisi niin suuri, että sen kaikki asukkaat ainakin kerran viikossa perusteellisesti kylvetettäisiin — niin ei sen tarvitsisikaan olla ikuinen. Kyllä helvetinkin asukkaista jonkun ajan kuluttua synti lähtisi ja niistä tulisi aivan tavaskelpoisia kansalaisia.

Jo nykyäsi lopultakin — toistamiseenkin. Tarttui viimein — hauenvonkale.

Hanneskin heräsi unelmistaan ja vyyhtesi tottuneesti siimaa veneeseen. Eino ennätti siepata haavin,

mutta hauki ei noin vain antautunutkaan. Pinnalle nousi, mutta samassa teki syöksyn syvyyteen.

Hannes päästi siiman luistamaan, pitäen vain hie-
man kireällä. Ja kun hauki pysähtyi, alkoi uusi vyyh-
teäminen.

Kolmasti teki kala syöksyn, mutta väsyi viimein. Eino sai työnnettyä haavinsa sen alle ja nosti veneeseen. Komea olikin — ainakin neljäkiloinen.

”Näyttääpä vedenväki olevan hyvällä tuulella”, puhui Anttilan isäntä. ”Einosta ne nähtävästi pitävät, hän kun on ensikertaa mukana.”

Eino kiskoi kuvaa hauen suusta, mutta seisautti hetkeksi työnsä ja katsoi pitkään isäntään.

”Onko setä nähnyt vedenväkeä”, kysyi hän totisena, ja hänen harmaissa silmissään oli kunnioituksen tuntua.

”En ole vedenväkeä nähnyt”, puhui isäntä, ”mutta kyllä muita haltioita”. — ”Otahan kuva irti, niin heitetään uudestaan järveen.” Anttila yritti johdattaa puhetta muualle.

Mutta silloin puuttui Hannes puheeseen. ”Kerto-
kaahan niistä jotain. Olemme monasti olleet yhdessä, ettekä ole tästä mitään maininneet”. Hannes katsoi kysyvästi Anttilaan.

”Voinhan kertoa, mutta ei niitä ole pakko uskoa. Olen minä nähnyt sekä haltioita että vainajia. Ei ihminen kuolemassa kuole, vaan elää kuoleman jälkeenkkin. Et suinkaan Eino pelkää jos kerron?”

Eino suoristautui istuimellaan ja sipaisi käsivarrellaan silmillevaluvaa vaaleaa tukkaansa taaksepäin.

”En minä pelkää. Isä näytti kerran vedenväkeä ja

ne olivat kauniita. Olimme saarella yötä ja silloin näin.”

”Vai on sinullakin sellaisia elämyksiä. Ehkä siinä tapauksessa kiipeämmekin tuonne Vanajalle yösydämeiksi juttelemaan ja lähdemme paluumatkalle vasta auringon noustessa.”

”Mennään Vanajavuorelle”, lisäsi Hannes. ”Olemme olleet siellä Anttilan isännän kanssa ennenkin. Paisetaan tuo iso ahven rantanuotiolla ja syödään. Onhan meillä eväisleipää.”

Anttila käänsi veneen kokan kohti vuorta, joka seinäsuorana kohosi järven pinnasta. Toisessa sivussa vuori kallistui kivikkorantaan ja siitä voi kiertotietä nousta ylös.

Hannes ja Eino laittoivat nopsasti risuista nuotion sillä aikaa kun Anttilan isäntä suomusti ja perkasi ahvenen. Se oli aika köriläs, lähes kilon painoinen. Kepissä riiputtaen nuotion yllä se savustui ja paistui maukkaaksi.

Anttila avasi suuren tuohikonttinsa, etsien esille leipää, juustoa ja ison maitopullon. Hän jakoi Hännekselle ja Einolle osan eväistä ja ojensi kummallekin kahvikupin, johon kaatoi maitoa. ”Syödään pojat lujasti, ettei aaveiden kertominen peloita”, puhui Anttila suu hymyn väreessä. ”Ties miten jännittäväksi edessä oleva yö muodostuu”.

Einon silmät hehkuivat jännitystä hänen nyppiesään tavallista nopeammin ruotoja paistetusta ahvenesta. Hanneskin näytti olevan entistä kuumempi ja touhukkaampi. Kesken syöntiään hän sammutteli kytevää nuotiota ja puheli:

”Näissä yhteisissä kalasouduissa on merkillinen vihätyksensä. Joka kerta, kun Anttilan kanssa olemme tehneet yöllisiä matkojamme, on näissä ollut kuin suuren juhlan tuntua. Kaatakaahan vielä kuppi maitoa, täällä luonnon helmassa maistuu ruoka paremmin kuin kotona.”

”Minäkin ottaisin lisää sekä maitoa että juustoa”, sanoi Eino. ”Miten tämä juuston pinta on saatu näin ruskeaksi kuin paistettu pannukakku. Tämä on hyvää ja narisee hampaissa.”

”Se on paistettu takan loisteessa”, ehätti Hannes selittämään. ”Juusto asetetaan puiselle kannelle ja pidetään lähellä palavaa takkaa. Ensin toinen puoli ja sitten toinen. Eikö niin, Anttila?”

”Oikein. Ja ensin syödään toinen juusto ja sitten toinen. Täällä on kontissa vielä yksi.”

”Se jääköön paluumatkalle minun puolestani”, sanoi Eino. ”Mutta sanokaas Anttila, miksi tätä vuotta nimitetään Vanajavuoreksi.”

”Siihen nimeen liittyy kansantaru”, puhui Anttila. ”Kerrotaan, että tällä vuorella asusti ennen Vanajaksi nimitetty jättiläinen, toisella nimellään Isojättiläinen, halliten itsevaltiaana suurinta osaa kaakkois-Satakuntaa. Mutta eräänä kesäyönä tuli samoilte apajamaille uusi tulokas, pahanilkinen roteva jättiläispoika. Tuolla hän katseli Ristikallion laella Isojättiläisen puuhia suunnitellen suurissa aivoissaan konnanjuonia esiasukkaan pään menoksi. Uskaltautuipa viimein Leruvuoren huipulle kanta-asukasta ärsyttääkseen. Huhuta huikautti, jotta ”annapas äijä karhunreisi kalutakseni, että saan konkkaluulla tyhjää kal-

loasi koputella.” Vaan tuosta jo Isojättiläinen sydäntyi. Mitään sanomatta haki takametsästä valtaisen paaden vuorensa laelle. Jo huomasi maankiertäjä tuhopäivänsä tulleen: ”Jos mokoma tuolla heittää ja tarkasti osaa? Ei taida olla äijän kanssa leikkimistä.” — Jo tarttuu kiveen uudestaan... Ja niin heilautti jättiläispoika valtaisen ruhonsa tuonne Kempin kalliolle, jossa yhä vieläkin hänen jalkansa jäljet näkyvät harmaan graniitin kuoppaisella pinnalla. Niin oli kanta-asukas jälleen yksinvaltias paikkakunnalla, pitäen edelleen tätä vuorta asuntonaan. Kivi, josta taru kertoo, on tuolla kallion laella.”

”Eiköhän jo lopetetakin illallinen ja kiivetä vuorelle”, puhui Hannes, kooten ruuan tähteitä, papereja ja kuppeja Anttilan konttiin. ”Minä aivan palan halusta kuulla isännän kertovan näkyjään.”

”Lähdetään”, sanoi Eino ja samassa hän jo ketterästi kapusi yli kivien ja louhikkoisen kallion kupeen.

Anttila asetteli konttia selkäänsä ja asteli viimeisenä, takaapäin ihailen Hanneksen hyvää ryhtiä ja vielä muodostumisvaiheessa olevaa komeata vartaloa.

”Tuollahan merkillinen kivi on”, ennätti Eino kysyä, heti kun päästiin kalliolle. ”Katsokaa noita onkaloita, jotka menevät sen läpi. Onko tuolla sisällä pirun pesä.”

Anttila ja Hanneskin saapuivat kiven luo. Se oli suuri paasi, jonka läpi oli ristikkäin ihmisen mentävät aukot. Sisällä oli kuin pieni kammio.

”Pirun pesä se on”, pilaili Hannes. ”Tuolta maan rajasta se on alkanut kaivautua kiven sisään ja kun pääsi keskelle, tuli yhtäikaa ulos useammasta pai-

kasta. Kas, pirulle täytyy olla sellainen mahdollista.” Hanneskin tähyili onkaloita, vaikka oli ne jo ennenkin tutkinut.

Samassa hän kävi äärimmäisen vakavaksi ja kalpeni huomattavasti.

”Näitkö pirun”, kysyi Eino. Mutta Hannes ei vastannut, seiso i vain totisena ja katseli kaukaisuuteen. Anttilakin katsoi ihmetellen Hannesta.

”Istutaan tähän kalliolle”, puhui Anttila, ”niin kerro mitä lupasin. Mutta mikäs sinun tuli, Jussi, kun kävit noin totiseksi.”

Mutta Hannes istuutui kalliolle, ja piteli päätään. ”Kertokaa vaan, kyllä minä kuuntelen. Minusta tuntui äsken, että tein pilkkaa pyhästä asiasta. En osaa sitä nyt selittää enempää, ennenkuin mietin.”

”No älähän meitä noin ymmärtämättömiksi tuomitse. Mutta mietiskele pois; auringonnousuun on kyllä vielä aikaa.”

Anttila riisui takkinsa ja lippalakkinsa sekä asettui mukavaan asentoon päivän lämpöä uhoavalle kalliolle. Eino istui puolukkavarsimättäälle, asettaen jalat ristiin alleen.

”Sanoin nähneeni vainajia”, aloitti Anttila. ”Olenkin nähnyt äitivainajan kolmasti — tai oikeastaan vain kahdesti. Ensimmäisellä kertaa kuulin hänen äänensä. Nukuin heinäladossa päivällisunta ja heräsin kun hän huusi: ’Varo käärmettä.’ Hyppäsin ylös ja näin käärmeen kynnyksen yli ryömimässä. Kyllä äitini äänen tunsin ... Toisen kerran, kun hevosta turhaan päiväkauden metsästä etsin ja iltahämärässä väsyneenä kivellä jalkojani lepuuttelin, silloin tuli

äitini ilmielävänä eteeni ja neuvoi tarkkaan hevosen olinpaikan; sanoi metsänpeitossa olevan, eikä hake-matta poispääsevän. Pyhäpukeissaan oli; sama valko-siniraitainen hame yllä, jota hän tapasi pyhäisin pitää ja päässä tummansininen liina, tiukasti leuan alta solmittuna.

”Ja siinähan se koni oli tallannut samaa ympyrää ja nälissään syönyt sammaletkin polultaan...”

”Kolmannella kerralla hän tuli vastaani saunatiellä ja sanoi entisen renkini huomenna kuolevan. Ensin en ymmärtänyt, olisiko tuo ollut niin tärkeätä tietää, vaan tärkeätä se oli kuolevalle, koskapa hänellä oli vanha kolttonen tunnustettavanaan.”

”Oliko hän elävän ihmisen näköinen”, kysyi Eino. ”Vai oliko hän kuin ilmava haamu?”

”Minusta hän näytti ilmielävältä, mutta kun hän silmiäni edessä häipyi näkyvistäni, niin se tuntui oudolta. En silti osannut pelätä.”

Hanneskin oli herännyt mietteistään, ja katseli kummeksuen Anttilaa.

”Jos olisin tiennyt”, sanoi hän, ”että teillä on ollut tuollaisia kokemuksia, olisin jo ennen jotain kysellyt. Minussa itsessäni on muutamia asioita, jotka vaatisi-vat selvitystä. Mutta tähän sanoitte nähneenne halti-joitakin.”

”Ainakin sauna- ja riihitontun. Saunatontun meillä on nähnyt useampikin yhtaikaa. Se on istua kyyköt-tänyt pesänloisteessa ja tarkkaillut hiilustaa.”

”Minkä näköinen se oli?” kysäsi Eino. ”Oliko se läpinäkyvä?”

”Minusta se muistutti ihmistä, ehkä kuusivuotiasta

poikaa, mutta oli suhteettoman vahva pituuteensa nähden. Jonkinlainen pukukin sillä näytti olevan ja siinä oli paljon harmaata väriä. Ei se koskaan ole kauan antanut itseään tarkkailla, vaan on hävinnyt näkyvistä.”

Hannes oli jännitystä täynnä ahmien joka sanan. Hänkin riisui takkinsa ja suori pitkää tukkaansa.

”Entä se riihitonttu?” hän kysäsi.

”Sitä en ole koskaan nähnyt oikein selvästi, kun riihi on tavallisesti hämärä. Mutta kerran, kun kiuas oli päässyt kuumenemaan liikaa ja parsilta oli pudonnut ruissitoma punoittaville kiville, istui tonttu sitoman päällä ja nähtävästi esti sitä syttymästä tuleen. Säikähdin pahanpäiväisesti, en tonttua, vaan silmännähtävää tulipalon vaaraa. Mutta kun menin ottamaan sidontaa pois, hävisi tonttu ja heti alkoivat oljet savuta.

”Nukun tavallisesti riihessä lämmityksen ajan, ja olen usein herännyt siihen, kun joku on kuiskannut korvaani: ’Pesä on tyhjä’. Eikä minua ole kertaakaan turhaan herätetty.”

”Oliko se yöllä, kun tonttu kiukaalla istui?” kysäsi Hannes. ”Jos olitte unenpöpperössä?”

”Se oli iltahämärässä. Olin juuri menossa riiheen ja kun aukaisin oven, näin kaiken melko selvästi, koska pesän loiste valaisi. Savuhan leijailee parsien tasalla, joten riihen alaosa oli selkeä.”

”Minä en ole koskaan nähnyt mitään yliluonnollista — sillä tavalla”, puheli Hannes mieltäväisesti. ”Jotakin muuta kyllä, jota en osaa selittää. Mutta sinähän

Eino mainitsit äsken tuolla veneessä jotakin isästäsi ja saaresta.”

”Tosiaan.” Anttila kääntyi Einoon puoleen. ”Juttelehan sinäkin vuorostasi. Olet siksi älykäs, että osaat kyllä puhua vakavastikin. Annahan kuulua.”

Eino oli kuunnellut henkeään pidättäen isännän kertomusta. Hän oli istunut sivummalla, mutta nyt hän nousi ja tuli istumaan toisten eteen. Hän oli muuttunut kovin hartaaksi ja vakavaksi. Tämän piirteensä oli hän osannut melko hyvin salata tähän asti. Anttilasta tuntui, kuin olisi Eino äkkiä tullut monta vuotta vanhemmaksi.

”Olen nähnyt merkillisiä asioita”, aloitti Eino, ”mutta ne ovat olleet minulle niin pyhiä, etten olisi niistä rohjennut puhua, jos te ette olisi ensin aloittanut. Niissä elää isävainajani kaunis muisto, enkä tahtoisi sitä vetää pilkattavaksi. Mutta kun nyt puhun, niin toivon, että uskoisitte minua. Kerron kaikeksi sellaisena, kun se tapahtui ja lähtemättömästi painui mieleeni. Tämä tapahtui toissa kesänä, ja viime kesänä isäni kuoli.

”Inarin selkiä soudellessamme vasta huomasin isäni sellaisena, kun hän todellisuudessa oli. Pitkä, roteva mies istui soutimilla, silmissä terävä tuike. Täysparta heilahteli veitikkamaisesti soudun tahdissa.

”Luonteeltaan oli hän kuin itse rehellisyys. Eniten kuitenkin minuun vaikutti hänen merkillisen nöyrä kunnioituksensa luontoa kohtaan. Vaikka hän nimellisesti oli kristitty, oli hänellä aito pakanallisia tapoja, vai sanoisinko hyveitä. En muista hänen koskaan astuneen kalaveneeseensä ennenkuin hän kiitti ve-

denväkeä ja koko luontoa entisistä antimista. Samalla hän luki loitsun ja teki jonkun merkin.

”Kysellessäni, kärkekö hän kaloja loitsullaan pyydäkseen, hän melkein torui minua. Mutta alkoi kuitenkin selittää: ’En minä luonnolle pakkoa käytä. Luonto on Luojan luoma ja se palvelee nöyrästi sitä, joka totuutta rakastaa. Mutta loitsu on ryhmä sanoja, jotka, kun ne oikein ja oikeassa hengessä lausutaan, synnyttää voiman, jonka luonto kuulee. Katsos poikani, luonto on elämää täynnä. Ei ole paikkaa maanpäällä, jossa ei luonnon suuri elämä sykähtelisi. Sen lisäksi on olemassa näkymätön maailma täynnä haltioita ja luonnon tyttäriä. Olen ajatellutkin, kun sinä jo alat ymmärtää asioita, että jos haluat, niin näytän sinulle vedenväkeä. Olemme tuolla saarella yötä ja apajaa odotellessamme pyydän Vellamot tulemaan karkeloihinsa.’

”Olin jännitystä täynnä ja lupasin uskaltaa katsella. Isä jatkoi: ’Sitä minä vaan, että saisit oikean kuvan elämästä. Kun tulet suureksi, aukenee maailma eteesi monenkirjavine oppeineen ja selityksineen. Ne pyrkivät tekemään sinusta pelkän ainekasan ja opettavat elämään eläinten tavalla. Mutta kun olet itse nähnyt, että elämää on muuallakin kuin mitä tavalliset silmäsi näkevät, ja jos sitten löydät viisaan opettajan, jonka opetukset käyvät samaan suuntaan mitä itse olet kokenut, tiedät mistäpäin totuus on löydettävissä. Pidä kuitenkin mielessäsi, että opettajissakin on susia lammasten vaatteissa. Todellinen opettaja on totuuden ja rehellisyyden ruumiillistuma, ja hänen oppinsa on sopusoinnussa omantunnon kanssa.

”Puolenyön punainen aurinko alkoi jo vaalentua, kun isä sanoi ajan tulleen vedenneitojen leikeille. Hän käveli rantaan, seisoen hetken pää kumartuneena aurinkoa kohti. Oikeata kättään hän piti rinnallaan. Sitten hän nosti molemmat kätensä aurinkoa kohti, ja palasi takaisin.

”Istuimme äänetönnä vierekkäin ja katselimme järvelle. Silloin nousi aalloista väkeä yhtenä ryöppynä, alkaen keinuvin askelin merkillisen karkelonsa. Olennot muistuttivat nuoria neitoja, joiden kullanhoiteinen tukka hulmusi karkelon pyörteissä.

”Vedenkalvo oli tyven ja kirkas kuin peili. Kuitenkaan siinä ei näkynyt varjoa, ja kun keijut joutuivat auringon eteen, eivät he sen säteitä estäneet. Yhtäkaikki heidän puvuissaan oli luonnollista väriä: hopeista, vihreää ja purppuran punaista. Kuitenkin oli kaiken yllä jotakin ylifyysillistä ja taivaallisen kaudista, jota kieli ei kykene kertomaan.”

”Oliko välimatka pitkäkin teidän ja keijujen välillä?” kysyi Hannes väliin.

”Ehkä viisikymmentä metriä. Mutta kun olimme katselleet, viittasi isä järvelle ja samassa suuri joukko vedenneitoja viiletti rantaa kohti. Kymmenkunta nousi ylös rantatörmää aivan lähellemme ja nyt huomasi, miten heidän ulkomuotonsa oli alituisen vaihtelun alainen. Väri heidän verhoissaan vaihteli kaikissa sateenkaaren väreissä, vaikka hopeanhohto olikin muista ylinnä.”

”Miten ne poistuivat?” kysäsi Anttila.

”Ne menivät järvelle samassa karkelossa ja hävi-

sivät vähitellen. Minusta tuntui, että katselimme niitä ainakin puoli tuntia.”

”Oletko samantapaista muulloin nähnyt? Oliko tämä ainoa kerta?”

”En, muistaakseni — kerran sentään ollessani vielä pikkuinen. Olkoon se nyt kertomatta, kun en ymmärrä sen sisältöä.”

”Kyllä tämä oli varmaan sinulle ainutlaatuinen elämys”, puheli Hannes. ”Tekisi mieleni uskoa kaikki todeksi.”

”Ja minä olisin suonut sinun olevan kertomaani näkemässä. Lisäksi uskon, ettet ole koskaan nähnyt mitään niin kaunista kuin on Lapin kesä. Tulethan joskus käymään?”

Taivaanranta alkoi nopeasti muuttaa väriään punertavasta vaalean keltaiseksi. Auringon nousu oli lähellä. Leruvuoren läntinen jyrkänne tuolla järven takana kävi sitä tummemmaksi, mitä vaaleammalta hohtivat puut sen laella. Kohta on näkyvä auringon kultainenkehrä sen eteläiseltä kupeelta. Linnut heräsivät lyhyestä yönestaan ja vikkellä orava söi aikaista aamiaistaan kuusen oksalla. Somasti se piteli pihkaista käpyä kypäliensä välissä, pudottaen suomet yhden toisensa jälkeen etsiessään siemeniä. Vieno tuulenväre leikkitteli tuolla alhaalla veden pinnalla, särkien siellä täällä sen peilityvenen kalvon.

Vuorokausi oli vaihtunut toiseen, mutta kalamiesten silmiä ei painanut uni. He olivat päässeet kiinni aivankuin yhteisestä asiasta, ja se lähensi heitä toisiinsa niinkuin jotkut vanhat siteet olisivat uudistuneet. Varsinkin Hannes tunsu elävästi, että tämä vie-

tetty yö Vanajavuoren laella on hänen elämässään alku jollekin uudelle ajanjaksolle, ja että Anttila ja Eino tulevat joskus näytttelemään siinä huomattavaa osaa. Mutta mitä se kaikki on tai tulee olemaan, siitä ei Hannes päässyt selvyyteen.

Hetken tauon jälkeen puhui Anttila:

”Olemme tässä nyt Einon kanssa kertoneet elämyksistämme niinkuin ystävysten kesken sopii. Voisit-han sinäkin, Jussi, puhua, mitä olet ajatellut. Olethan vihjaillut, että sinulla olisi jotakin sisäisiä pulmia. Minä kyllä uskon ymmärtäväni sinua.”

”Niin, kerrohan, mitä äsken näit tuon kiven sisällä”, sanoi Eino.

”En siellä mitään nähnyt”, aloitti Hannes, ”minä vain tunsin tai aavistin merkillisen selvästi jotakin ihmeen juhlavaa ja pyhää, joka on ollut kauan sitten. Tuntui, kuin se olisi tapahtunut juuri tällä paikalla ja että te Anttila ja Eino olitte siinä mukana. Oli vielä neljäskin, ja hän oli keskellämme tärkein, aivankuin me muut olisimme olleet täällä hänen apulaisinaan. Jos sanoisin, että jotain näin, niin valehtelisin. Minä *tiesin* tämän kaiken ja se tekeekin asian vaikeaksi. En ymmärrä, miten voin tietää ilman edelläkäypää kokemusta.”

”Oletko ennen havainnut mitään samantapaista”, kysyi Anttila.

”Olen joskus, vaikka harvoin. En ole rohjennut siitä ennen puhua ja olen toisinaan ajatellut, että minussa on jotain vinossa. Muistan, kun syyskyntöjä tehdessäni sain äkkiä aivankuin sisäisen käskyn, että minun on lähdettävä maailmalle. Pysäytin hevoset ja

istuin pyörtänölle. Kyselin itseltäni, että miksi minun pitäisi lähteä? Torppa on hyvä ja pellot kasvavia. Asunto jäisi ilman hoivaajaa, kun veljenikin on vielä liian nuori raskaampiin maatoihin. Isäni oli silloin jo kuollut.

”Siinä istuessani taas muistin ja tiesin jotakin. Se tuli kuin salamanvälähdys. Seisoin pienessä huoneessa ja, ja... Nyt minusta taas tuntuu, että juuri te molemmat olitte myöskin siellä, ja se neljäs, josta äsken mainitsin.”

Hannes puristi käsillään päätään ja pinnisti ajatuksiaan.

”Mitä siellä tapahtui?” kysyi Eino.

”Sitä en voi muistaa, mutta itse seisoin huoneessa ja lausuin merkillistä runoa. En ole koskaan harrastanut runoutta ja siksi tässä on uusi pulma. Lausuin runoa ja muistan selvästi miten se alkoi. Loppua en muista. Se alkoi näin:

’Tuonen kulkija, väkevä
manalainen matkustaja:
jo olet kyllin kulkenunna
käynynnä käräjät suuret
taivaisia tutkistellut.’

”Vaikutus oli niin voimakkaan todellinen, että aivan vapisin. En ole koskaan tuntenut mitään niin pyhää ja juhlallista kuin silloin. En osannut jatkaa kyntämistä sinä päivänä, vaan riisuin hevoset laiturille ja lähdin metsään. Osaatteko antaa tähän mitään selitystä?”

”En itse muistamaasi asiaan”, sanoi Anttila. ”Ajat-

telen kuitenkin, että se voisi olla ehkä jälleensyntymismuistia.”

”Tarkoitatteko, että olisin ennen elänyt maanpäällä ja kokenut sentapaisia asioita?”

”Sitä juuri. Yritäppäs syventyä tähän ajatukseen. Miksi emme voisi tajuntoina elää ikuisuudessa ja yhä uudestaan palata tänne maanpäälle kuin kouluun. Voitko millään muulla tavalla paremmin selvittää elämän monet pulmat. Synnymme tänne jatkamaan keskenjäänyttä kehitystämme ja niittämään satoa ennen tekemistämme kylvöistä. Sanoihan Jeesuskin, että mitä kylvätte, sitä myös niitätte, ja millä mitalla te mittaatte, sillä teille mitataan. Eikä tämä aina toteudu yhden elämän aikana. Voittehan omin silmin nähdä, miten hyvinkin julma ja sydämetön ihminen elää elämänsä hautaan asti ilman, että hän saisi niittää tekojensa hedelmiä. Sato kypsyy usein vasta uuteen syntymään.”

Tämä oli Hannekselle uusi näkökanta ja se tempasi hänet kokonaan valtoihinsa. Hän nousi seisomaan ja puhui:

”Nyt minun täytyy vähän kävellä. Kyllä tämä oli siunattu yö. Minulla on nyt miettimistä pitkäksi aikaa.”

Hannes ei voinut olla kiittämättä Anttilaa kädestä.

Aurinko oli jo noussut vuoren takaa ja paistoi täydellä terällä Vanajavuorelle.

”Nyt voimmekin lähteä paluumatkalle”, sanoi Anttila. ”Jussi soutaa alkumatkan. Kierrämme tuon karikon ohi, jos vaikka kuha tarttuisi.”

Einokin nousi ja kiitti Anttilaa ja Hannesta kädestä.

”Muutaman vuoden perästä minäkin lähden kotoa ja silloin käyn täällä teitä tapaamassa. Lupaattehan, että tullaan uudestaan Vanajalle. Ehkä silloin ollaan nykyistä viisaampia ja minäkin ymmärrän kaikkea paremmin.”

”Varmasti tullaan jos eletään”. Anttila heitti takin olalleen ja niin lähdettiin paluumatkalle. Eino juoksi nokkelasti edellä veneelle, työnsi sen vesille ja asetti aivot paikoilleen. Hannes istui soutamaan ja Anttila juoksutti hetken kuluttua uistinsiimaa järveen. Vielä veneessäkin hän puheli:

”En oikein jaksa ymmärtää noiden muistikuviesi sisältöä. Olisikohan meillä entisissä elämässä ollut yhteisiä harrastuksia.”

”Ja miksi ei nykyisessä elämässä yhteisiä tehtäviä, joissa entinen kylvä kantaa hedelmää,” sanoi Hannes.

”Sinulla taitaa olla hyvä järjenjuoksu. Voit olla oikeassakin. Ajattele tarkoin vuosien kuluessa tuota sisäistä maailmallelähdon kehoitusta. Siinä voi olla vakavakin viittaus. Mutta älä tee äkkipäätöksiä, vaan odota ja ole herkkä noudattamaan niitä tilaisuuksia, joita elämä järjestää.”

II

MUISTOJA LÄHELTÄ JA KAUKAA.

Pari päivää souturetken jälkeen oli Einon lähdettävä kotiinpaluumatkalle. Hänen setänsä oli jo lähtenyt aikaisemmin toimittamaan asioitaan kaupungissa. Anttila päätti itse saattaa Einon kaupunkiin hevosella, vaikka matkaa olikin kolmisenkymmentä kilometriä. Eino oli hienokseltaan viittaillut, että hänen mielensä tekisi kirjoja ja siksi Anttila ajatteli olevan parasta, että hän käy niitä ostamassa. Poika on heti alussa saatava asioissa oikealle tolalle.

Puolenpäivän aikaan pantiin ruuna valjaisiin kirkkorattaitten eteen ja lähdettiin taipaleelle. Piti olta-man illaksi kaupungissa Einon setää tapaamassa. Huomenna olisi aamupäivä aikaa ostoksien tekoon. Eino istui kuskipenkillä Anttilan vieressä ja kuunteli, kuinka pyörien rautaiset vanteet ratisivat eilisen saateen pehmittämällä hiekkaisella maantiellä.

Parin tunnin kuluttua taivallettiin jo naapuripitäjän alueella. Saavutettiin tiellä kulkeva vanha naisihminen, jonka Anttila tunsu Ylistalon vanhaksiemännäksi. Oli joskus käyty Ylistalossa kyläilemässäkin. Mummo oli nuhteeton kristitty ja tunnetusti ahkera kirkossa kävijä. Siinä hän nyt taapersi kohti kotiaan suhteellisen reippain askelin, musta silkkihuivi hartioillaan, koska se päässä pitäen oli liian lämmin.

Anttila pysäytti hevosen ja kehoitti emäntää tulemaan rattaille. ”Pääsette kyydillä kotiportille asti. Onhan tässä matkaa vielä puoli kilometriä.” Emäntä nousi rattaille Anttilan auttamana.

”Missä asti vanhaemäntä on käynyt?” tiedusteli Anttila. Täytyi puhua vähän kovaa, koska emännän kuulo oli heikko.

”Kirkonkylässä kävin, papinvaalissa. Uusi pappi valittiin.”

”Osasitte kai antaa äänenne parhaimmalle, olihan kolme ehdokasta.”

”Paukkosta äänestin; Paukkonen on paras pappi, oikea Jumalan mies.”

”Paunukoskea kai tarkoititte”, oikaisi Anttila emännän korvaan.

”Ei maar, kun Paukkosta. Lähteen Hentriika sanoi, että Paukkonen on paras, sitä hänkin äänestää.”

”Mutta eihän sennimistä ollut ehdokkaissakaan. Paunukoski oli. Kyllä emäntä on kuullut väärin.”

”No voi sun... En suinkaan minä nyt vaan antanut ääntäni turhaan. *Paukkonen* minä kirjoitin siihen lippuun. Hentriika käski kirjoittamaan. Olisi kohan se Hentriika...”

”Kyllä Paukkonenkin kunnan mies on”, puhui Anttila huvitettuna emännän hämmingistä. ”Hän on teidän kirkonkylän paras suutari ja kuuluisa hienoista kenkämalleistaan.”

”No voi taivaan käki. Jos se Hentriika nyt puhui luikuria... Tämähän on aivan Jumalan pilkkaa.”

”No älkää tuosta nyt noin pahastuko. Eihän se Jumalan pilkkaa ole, jos vanha ihminen erehtyy.”

Tuossa se olikin jo Ylistalon portti ja Anttila auttoi vanhanemännän rattailta.

”Oppia ikä kaikki”, puhui Anttila Einolle. ”Tästäkin saamme sen opetuksen, että vanhuutta on pidettävä kunniasa. Vaikka en ole kirkossa käynyt sen jälkeen, kun vaimoni kanssa olimme vihillä, en sentään soisi, että vanhan ihmisen vakaumuksia pidetään pilkkana. Katsos, Eino, kun ottaa tällaisen asenteen muihin ihmisiin, uskaltaa toivoa, että omallekin elämänskatsomukselle annetaan oikeutettu arvonsa.”

”Uskotteko, että ihmiset osaavat antaa arvoa kaikelle, mitä Vanajavuorella keskustelimme?” kysyi Eino.

”Eivät kaikki, sitä emme saata toivoa. Mutta toututta ja ihmisyyttä pitävät kuitenkin useat kunniasa. Ja kun kuljemme silmät avoinna näemme, että siellä täällä löytyy joitakuuta, jotka meitä ymmärtävät. En juhannusaattona järvelle mennessämme vielä tiennyt, että samassa veneessä oli kaksi, Hannes ja sinä, jotka ymmärsitte minua heti.”

— — —

Anttila osti Einolle kaupungissa ison pinkan kirjoja matkaeväiksi; filosofisia, tieteellisiä ja teosofisia.

Hän ei itsekään ollut selvillä kaikkien sisällöstä, mutta ajatteli, että pojan pitää saada maailmankuvansa avartumaan. Sitten hän voi itse päättää, mikä on lähinnä totuutta. Teosofisten kirjojen sisältöä hän osasi jonkun verran selittää ja niistä Eino tuntui eniten pitävän.

Puolenpäivän aikaan Anttila saattoi Einon ja hänen setänsä asemalle. Niin läksi Eino kohti pohjoista miellesään valoisat ja ennen aavistamattomat unelmat ja tulevaisuuden toiveet.

— — —

Juhannuksena sattuneiden tapausten jälkeen oli Hanneksella paljon ajattelemista. Hän oli pohtinut kysymystä jälleensyntymisen mahdollisuudesta ja kuolemantakaisesta elämästä. Mitä enemmän hän asioita ajatteli, sitä selvemmäksi kävi niiden totuudenmukaisuus. Samoin ajatus syyn ja seurauksen laista. Kaikkiällä ympäröivässä elämässä hän näki tämän lain toimintaa. Eihän sattumaltakaan nauriinsiemenestä kasvanut perunaa vaan aina nauris. Jos kynnöt, touot ja maan lannoitus tehdään kunnollisesti, niin sitä parempi tulee sato. Jokainen syy kantaa kaltaisensa seurauksen. Näin on tässä aineellisessa elämässä. Miksi ei sama laki vaikuttaisi kaikkiällä, siveellisissä ja henkisissäkin asioissa. Tunnenhan selvästi omassatunnossani, milloin teen oikein ja milloin väärin. Oikeat teot synnyttävät rauhaa ja sopusointua, väärät omantunnon tuskia. Jos nyt elämässä vallitsee oikeudenmukainen tasapainon laki, olen velvoitettu korjaamaan tekemäni erehdykset. Mutta eihän se aina käy yhdessä elämässä päinsä.

Henkilö, jolle olen tehnyt esim. vääryyttä, saattaa kuolla. Miten hänelle voin tekoni palkita. Ei ennen kuin seuraavassa jälleensyntymässä. Kyllä tuntuu todenmukaiselta, että jos Jumala on olemassa, täytyy hänen elämänjärjestyksensä olla ainakin *näin* viisas ja ennen kaikkea oikeudenmukainen.

Mutta minne joutuvat taivas ja helvetti? Niistä on aina puhuttu, mutta tässä tapauksessa ne menetävät merkityksensä. Hannes oli tutkinut vanhaa kuvaramattua, jossa Jumala oli kuvattu vanhaksi ukoksi, joka uima-asennossa liikkui pilvien seassa. Ja taivaassa olivat miehet ja naiset sekaisin aivan alastomina; taisi sentään olla kapea lannevaate ympärillä. Jokaisella oli käsissään soittokoneita ja muita helisimiä. Onkohan tällainen ilo todellista vai teeskenneltyä? Ehkäpä ne yrittävät pettää tuota vanhaa Luojavaaria, joka on niin kiivas ja vanhurskas. Tätä olettamusta tukee se, että Vanhantestamentin vanhurskaiden jumalanmiesten kasvoilla kuvastuu usein farisealaisen teeskennelty ilme.

Hannes ajeli kesantomaata pieneksi ja tuossa vietävässä maassa alkoi hevonen hikoilla. Sen oli annettava puhaltaa aina kierroksen perästä. Siinä seisessään muistui mieleen naapurin Katri, joka viime vuonna kuoli keuhkokuumeeseen. Hannes oli katsellut Katria joskus siinä mielessä, että jos hän emännän ottaa, niin se on Katri.

Mutta nyt hänkin on taivaassa. Jos sinne joku pääsee, täytyy Katrin olla siellä. Ei Hannes tuntenut ketään sen enkelimäisempää tyttöä. Aina oli kaikille avulias. — Ja nyt hän soittelee taivaassa — pajupilliä.

Ei Katri muuta osaa soittaa, eikä hänelle muunlaista soittokonetta annettaisikaan, kun hän vahingossa särki veljensä viulun. Oli silloin vielä niin lapsellinen, että haki ääniä viulun sisältä. Ja nyt kun nuo ässän muotoiset aukot olivat niin pienet, ettei Katri nähnyt kunnolla sisälle, suurensi hän niitä veitsellä. Oli kovin totisen näköinen ja sanoi äänen istuvan siellä sisällä; kyllä Katri sen näki... Mutta pajupilliä hän osaa soittaa. Yhdessä Hanneksen kanssa niitä toisinaan veistelivät.

Hannes nojasi maantieaitaan ja antoi hevosen purra heinää. Kuolaimet kalisivat tamman suussa, kun se yritti kielellään asettaa niitä hampaitten taakse.

Maantietä asteli Kalju-Kustaa, ja hän näytti olevan humalassa, tavalliseen tapaansa. Kalju-Kustaan nimen hän oli saanut kaljun päänsä takia. Ei ollut tukkaa muualla kuin ohimoilla.

”No terve, Jussi”, soperteli Kustaa. ”Ota pieni naukku. Minä niin mielelläni tarjoaisin.”

”Kiitos vaan, Kustaa”, sanoi Hannes. ”Ei se maitu, tiedäthän sen. Itsekin olet maistanut vähän liikaa.”

”Tiedän, tiedän. Liikaa olen maistanut. Voi minua juopporattia. Mutta sinä, Jussi, olet ainoa, joka minua ymmärrät. Olet paras ihminen maailmassa. En ikinä unohda sitä, että pelastit minut joutumasta lintaan. Sinä tiedät, että olen tyhjä mies ja että varastin heiniä ladostasi kipeään tarpeeseeni. Lehmäkanturalla ei ollut purtavaa. Eukko makasi sairaana ja viinaa täytyi saada; siihen hupenivat markat. Kuule,

ota ryyppy... Niin, et sinä otakaan, parasta onkin. — Kun naapurit näkivät, että raahasin heinätaakkaa ja kävivät sinulle kantelemassa, niin sinä — voi hyvä Jussi — annoit ne minulle anteeksi. Tätä en ikinä unohda. Saat nähdä, että kun sadonkorjuu lähenee, ei Kustaa ota viinan tippaa. Aamusta iltaan aherran pelloillasi — niinkuin viime kesänäkin. Osaa tämä poika tehdä työtäkin, sinä tiedät sen.”

”Varmasti osaat”, sanoi Hannes. ”Mutta älä nyt enää muistele muutamia heinätaakkoja. Työhön otan halusta jos tulet, mutta nyt sinun on otettava kunnan palkka. Viime kesänä raadoit ruokaa vastaan, eikä raha kelvannut.”

”Mutta viljapusseja tuli yöllä rappuni eteen, eikä niitä muut tuoneet kuin sinä. Älä väitä vastaan, sinä ne toit. Sinulla on enkelin sielu, ja taivasosuus varma. Minä menenkin sinne toiseen paikkaan. Sen tiesi pappikin. Tuli viime talvena tuolla tiellä vastaan ja kun olin vähän hiprakassa ja huitaisin hevoskaakkiani ohjasperillä, niin pappi huusi, ettei se Kustaa aiokaan mennä taivaaseen, kun kiroilee hevoselleen. Mutta minä vastasin, että polttopuita tässä vaan pitäisikin mennä hakemaan. Mitäs Kustaa taivaassa tekee, ei siellä anneta viinaakaan. Siksi toiseksi alastihan taivaaseen mennään ja niin ollen Kalju-Kustaalla on kahdet kasvot. Jos juovuspäissäni ryömin sinne etuperin tai takaperin, niin aina kalju paistaa. Ei se Pietarikaan molempia kasvoja tunne. — Älä nyt, Jussi, suutu, vaikka puhunkin palturia. Enkeli sinä olet ja varmaan teet minustakin vielä ihmisen. Olin poikanen vielä silloin, kun oli kapina ja

ymmärtämättömyydessäni ammuin sen miehen. Sen-
tähden täytyy juoda. En saa häntä pois silmistäni.
Yölläkin hän kummittelee unissani. Sinä tiedät, Jussi.
Auta minua jos voit.”

Suuret kyyneleet valuivat Kustaan silmistä hänen
puhuessaan.

”Ymmärrän, ymmärrän”, sanoi Hannes. ”Mene nyt
kotiin nukkumaan. Kyllä kaikki vielä muuttuu pa-
remmaksi.”

Pää kumarassa lähti Kustaa kotiaan kohti.

Hannes käänsi hevosen saralle ja nousi lapioäkeen
päälle. Pari kierrosta oli vielä tehtävä, niin työ riit-
tikin tässä vaiheessa. Tuolla tuleekin jo nuorin veli
hakemaan päivälliselle.

Kustaan tarina palautuu Hanneksen mieleen. Oli
ollut vielä melkein lapsi kun kansalaissota syttyi, ja
oli toisten yllätyksestä ottanut kiväärin. Jossakin
vahdissa lienee ollut. Niin hän kertoi.

Eräänä iltana oli tuotu majapaikkaan vankeja ja
määrätty ammuttavaksi. Kustaan osalle oli osunut
vanhanpuoleinen, hyväntahtoisen näköinen mies.
”Vie mies metsään ja ammu”, oli komennus. Kus-
taata alkoi kauhistuttaa, mutta ei uskaltanut vastus-
taa. Hän komensi miehen kävelemään edellään ja
metsänlaitaan päästyään ampui takaapäin. Räjäh-
tävä kuula repäisi pään auki.

Mutta mies ei kuollutkaan aivan heti. Otti vielä
nenäliinan ja yritti tukkia ammottavaa haavaa.

Kustaa oli vähällä pyörtyä. Hän heitti kiväärinsä
metsään ja pakeni. Nälkään kuolemaisillaan oli lo-
pulta löydetty jostakin heinäladosta.

Kului vuosia ja Kustaata pidettiin vähän "omituisena". Istui pitkät tovit tuijottaen yhteen paikkaan ja oli usein humalassa. Mutta Hannekselle hän keran uskoi salaisuutensa: "Mies, jonka ammuin, ei anna minulle rauhaa. Usein se tulee yöllä ja välistä päivälläkin ja kyselee, että miksi hänet ammuin. Olen yrittänyt selittää, että minut pakotettiin, mutta hän sanoo, että miksi otit kiväärin. Toisinaan hän tarttuu kiinni kurkuuni ja yrittää kuristaa. Silloin täytyy huutaa ja tapella. Voi Jumala, kun tämä elämä on kauheaa. Etkö tiedä, Jussi, mitään keinoa, jolla tästä pääsisin. Itse en tiedä muuta kuin viinan; se auttaa aina hetken. Mutta kun humala haihtuu, tulee mies ja pitelee nenäliinalla päässään olevaa ammottavaa haavaa."

Kustaan kertomus oli tehnyt Hannekseen järkyttävän vaikutuksen. Kauan oli hän asiaa miettinyt ja lopulta ymmärtänyt, että elämä on *vastuunalaista*. Jokainen on vastuussa teoistaan, tehköönpä ne vaikka toisten pakotuksestakin. Jokaiselle ihmistaimelle olisi tämä tehtävä selväksi.

— — —

Eräänä sunnuntaiaamuna Hannes tunsu vastustamatonta halua lähteä metsään kävelemään. Sanoi lähtiessään menevänsä tarkastelemaan, tuleeko tänä vuonna marjoja. Hän saapui laakealle kalliolle ja kun aurinko lämmitti niin suloisesti, hän ensin istui kiville, mutta lopulta heittäytyi pitkin pituuttaan. Siinä hän seurasi, miten valkeat pilvenhattarat ajelehtivat sinisessä avaruudessa. Pilviä oli kahdessa keroksessa, toiset hyvin korkealla. Ne muodostivat kuin

jäätyneitä laineita. Mutta kaiken takana oli ääretön avaruus, jonka mittaamattomuutta ajatellessa päätti huimasi. Voiko äärettömyyttä käsittää? Miten pieni tunsikaan Hannes olevansa tässä iankaikkisuuden meressä. Jos kaikki muu häviäisikin, ei avaruus voi hävitä. Sen täytyy olla iankaikkinen.

Mutta jos tuossa avaruudessa on Jumala, on se myöskin aina ollut olemassa. Sen on täytynyt olla olemassa jo ennenkuin maailmankaikkeuden luke-mattomat aurinkokunnat ovat syntyneet. Ja koska Jumala on tämän kaiken osannut synnyttää, on hän verrattavissa järkeen. Jumala on järkeä, tajuntaa. Niinmuodoin tajunta on ikuista.

Entä ihmisen tajunta, onko sekin ikuista? Koska Jumala on luonut ihmisen, on kait ihmisen tajunta Jumalan tajuntaa? Voisiko Jumala, joka on itse ääretön tajunta, olla ulkopuolella ihmisen? ”Hänessä me elämme, liikumme ja olemme”, sanotaan sanassakin.

Näihin mietelmiinsä Hannes nukahti. Hän heräsi vasta, kun aurinko paistoi niin kuumasti, että hiki-helmet valuiivat otsalta ja valkoinen paidan rintamus oli aivan märkä.

Hannes nousi istumaan ja muisteli untaan; oliko tuo unta? Ei. Unta se ei ollut vaan elävää todellisuutta. Hän tiesi olleensa yhtä hereillä kuin nytkin ja kuitenkin hän oli nukkunut. Mitä tämä kaikki oli?

Hannes muisti kaiken yhtä selvästi, kuin eilisen päivän. Hän oli unessaan tehnyt tilapäistä yömajaa suuren kuusen juurelle. Kuusen oksat laskeutuivat maahan asti joten juurelle muodostui aivankuin telt-

ta. Hän laittoi havuista vuoteen ja asettui nukkumaan — vaimonsa kanssa.

Tämä kävi yli Hanneksen ymmärryksen. Hän muisti puhutelleensa vaimoaan Marjaksi. He olivat matkalla synkässä, koskemattomassa erämaassa ja tuli ilta — kesäilta — ja he yöpyivät kuusen juurelle. Vaimo paistoi jotakin nuotiolla, he söivät ja keskustelivat, jonka jälkeen laskeutuivat nukkumaan.

”En tunne ketään Marja-nimistä, jonka kanssa olisin keskustellut”, puhui Hannes itsekseen. ”Vielä vähemmän, että olisin ajatellut sen nimistä vaimokseni. Katria vähän ajattelin.”

Unessa oli toinen kumma toisen sisällä. Hannes muisti, että kun hän oli nukkunut Marjan viereen, hän nousi ylös ja katseli, miten hänen ruumiinsa makasi siinä havuvuoteessa ja hengitti tasaisesti. Itse hän seisoi vieressä jossain hienommassa ruumiissa ja havaitsi, että aurinko teki juuri nousuaan ja pienet kastehelmet kimaltelivat kukkien terissä. Oli varhainen aamu. Linnut visertelivät puissa ja sorsa narisoi jossain kauempana. Mutta tämäkään ei riittänyt. Hänen luokseen saapui merkillisen näköinen mies, jalassa karhunnahkahousut ja hartioilla hurstimekko. Tuohivirsut jalassa. Mutta hän ei ollut tavallinen ihminen, sillä hän loisti merkillisesti. Hänen ympärillään oli kuin valoisa pilvi, jossa oli kauniita värejä. Ja kun hän katsoi miestä silmiin, hän muisti tunteensa ääretöntä kunnioitusta. Mutta mitä hän puhui, sitä Hannes ei muistanut.

Hetken Hannes istui kalliolla ja muisteli untaan tai paremminkin merkillistä kokemustaan. Sitten

hän teki päätöksen lähteä päivällisen jälkeen Anttilaan. Ehkäpä Anttila osaa valaista asiaa.

Kotiin päästyään Hannes kävi muuttamassa hevosen uuteen syöntipaikkaan. Itse hän kiiruhti myöskin päivälliselle, joka Hanneksen äidin laittamana jo odotti. Mutta ruoka ei ottanut maistuaakseen, sillä Hannes tunsu olevansa jotenkin sisäisesti järkyttynyt. Tähän oli kuitenkin jo kotona totuttu, sillä Hannes oli enimmäkseen vähäpuheinen ja eleli omissa tuumailuissaan.

Anttila olikin kotona ja hän vei Hanneksen kamaariin, jossa kahvia juotaessa oli rauhaista keskustella. Hannes kertoi aamullisen unensa niin tarkoin kuin osasi ja kysyi, voisiko Anttila enemmän lukeneena ja vanhempana miehenä unta jotenkin selittää.

”Sinä olet merkillinen poika”, puhui Anttila. ”En voi asiasta muuta uskoa, kuin että se oli jälleensyntymismuistia, kuten jo Vanajavuorella sanoin. Se ilmaantui tällä kertaa unen muodossa jostakin syystä. Sinun pitäisi tutkia näitä kirjoja, toin niitä kaupungista, kun ostin Einollekin matkaeväiksi. Minulla on pari entisiäkin. Luulen, että teosofia antaa sinulle selvityksen. Etkö itsekkin ole sitä mieltä, että näillä muistikuvillasi on joku tarkoitus? Sen tähden sinun pitäisi päästä niistä selville juurta myöten. Sinulla on edessäsi joku muu elämäntehtävä, kuin kääntää Tuomikosken peltoja; niin kunniallista työtä kuin se muuten onkin.”

”Näin olen itsekkin toisinaan ajatellut, mutta mihin minä kykenisin? Mitä tehtävää voisi olla torpan po-

jalla muuta kuin pellonmuokkaus? Tähän olen aina ajatuksissani päätenyt.”

Anttilan isäntä kaatoi uutta kahvia uuninsuussa olevasta kahvipannusta.

”Juodaan kupillinen lisää, ehkä tämä piristää ajatuksia.

”Olen aina uskonut elämän johdatukseen ja uskon, että se tässäkin asiassa näyttää oikean tien. Ajattelehan”, jatkoi Anttila, ”että kun nämä kysymykset alkoivat sinua vaivata, tuli meidänkesken asiat puheeksi. Ehkä osasin näyttää sinulle tienpään oikealla hetkellä, vaikka en osaakaan näkyjäsi selittää.”

”Se on totta”, sanoi Hannes. ”Ajatus jälleensyntymisestä valaisi minulle paljon.”

”Se oli elämän johdatusta ja minä sain olla siinä välikappaleena, olen siitä kiitollinen.”

”Te siis lainaisitte noita kirjoja?” Hannes selaili niitä hyväillen.

”Tutki veikkonen ja kun olet asiat selvittänyt itsellesi, keskustellaan uudelleen.”

Hannes sai muutamia nidoksia kainaloonsa, kiitteli ja lähti.

Kotona alkoi ankara tutkiminen. Yö kului lähelle aamua, ennenkuin hän lopetti ja vähän torkahti. Ne avarsivat eteen aivan uusia näköaloja, ja vaikka ei Hannes saanutkaan selvyyttä, mikä oli hänen merkillisten näkyjensä ja muistikuviansa tarkoitus, avasivat kirjat järjellä käsitettävän sisällön koko elämälle. Kaikki, mitä hän luki, tuntui merkillisen tutulta ja ne antoivat varmuutta, että tältä suunnalta on totuus löydettävissä. Elämä osoittautui kouluksi ja Hannes

ymmärsi, että tässä koulussa on mahdollista kasvaa ja kasvattaa itseään. Onpa mahdollista päästä jopa tietämäänkin kaiken sen todenperäisyyttä, josta hän oli saanut pieniä välähdyksiä.

Monta kertaa Hannes kävi Anttilassa keskustelemassa ja yhteiset kalasoudutkin uusiutuivat entistä useammin. Paljon riitti pohtimista, sillä kirjoista saatu opastus oli suhteellisen suppea, koska niitä ei ollut montaa. Mutta keskustelu selvensi vaikeitakin pulmia.

Vähitellen kypsyi Hanneksessa päätös lähteä maailmalle. Järjellistä syytä tähän ei hän löytänyt, mutta hän lohduttautui sillä, että ellei maailmallaolo mitään aukaise, palaa hän kotiin. Nuorin veli oli jo siksi iso, että kykeni hoitelemaan torpan töitä. Kotonaolo oli Hannekselle alkanut käydä sietämättömäksi syystä, johon hän ei löytänyt selvitystä kirjoista, eikä järjellimmällä. Hän joutui yhä useammin käsittämättömään sielulliseen kriisiin, jolloin koko elämä kävi tukalaksi ja tuntui aivan ruumiillista tuskaa.

Mitä tämä kaikki oli? Hannes tutkisteli itsekseen sisäisen vaikeutensa syytä. Se alkoi tavallisesti voimakkaalla ikävän tunteella, joka kohdistui johonkin kaukaiseen, tuntemattomaan. Ikävä paisui paisumistaan, kunnes se vähitellen keskittyi aivankuin jonkin kohteeseen. Ja tämä kohde tuntui olevan itse ijäisyys — vai sanoisiko Jumala. Voiko ihminen ikävöidä Jumalaa tuolla tavalla? Miksikä Jumalaa pitää ikävöidä? Tämähän on aivankuin tahtoisi päästä tietoon Jumalasta. Mutta eikö hän itse asiassa kaivanutkin tietoa? Tietoa elämästä ja kuolemasta. Han-

nes muistelee, miten hän aina on tuntenut itsensä toisenlaiseksi, kuin ihmiset yleensä. Yhä enemmän hän on alkanut tuntea ahdistavaa tuskaa oman tietämättömyytensä johdosta. Vaikka hänellä on ollutkin muutamia sielullisia kokemuksia, joita toisilla ihmisillä nähtävästi ei ole, niin kaikki nämä ovat olleet vain kun ylykkeinä lisäämään oman tietämättömyytensä tajuamista.

Eräänä kesäiltana Hannes uskoi salaisuutensa Anttilan isännälle. He istuivat rantakivillä ja seurasivat hiljaisten laineiden liplattelua kiviä vastaan. Aurinko teki laskuaan ja heikko tuuli ravisteli rantakoivujen lehvistössä. Hannes kertoi yksityiskohdittain sisäiset vaikeutensa.

Anttila sytytti savukkeen, viskaten palavan tulitikkun veteen sammumaan.

”Nyt osuit asiaan”, alkoi hän puhua, ”josta itselläni on omakohtaista kokemusta. Olin hiljattain täyttänyt kaksikymmentä, kun jouduin sielussani samantapaiseen kriisiin, josta olet kertonut. Jo vuosi pari aikaisemmin olin tuntenut silloin tällöin merkillistä iäisyyden ikävää. Sitä jatkui ja se tuli kerta kerralta yhä polttavammaksi. En tiennyt sen syytä, joten se kuvastui tajunnalleni aivankuin toisen sukupuolen kaipuuna. Olen aina ollut järkeilevä luonteeltani, joten kyllä oli pieni ristiriita järjen ja kokemani kaipauksen välillä. Mutta koska tietoa puuttui, eikä ollut keneltä olisin kysellyt selitystä, aloin itsekseni uskoa, että todella kaipasin puolisoa — naista.

”Erään kerran, kun istuin tuolla rantatörmällä, sain kokea jotain. Olin jo muutaman päivän elänyt

vaikeassa sisäisessä ahdingossa, niin että kotiväki alkoi katsella huolestuneena tilaani. Istuin tuolla törmällä ja silloin nousi sieluni tuska aivankuin huippuunsa. Huusin tuskaani Jumalalle ja se huuto oli samalla rukousta, jollaista en ennen ollut kokenut. Huusin ja rukoilin valoa, mutta tämä valo kuvastui naiseksi, jota voisin rakastaa. Rukoilin puolisoa, ystävää.

”Silloin heitettiin valoa sieluuni. Se oli autuutta ja onnea, merkillistä varmuutta ja tietoa, että rukoukseni oli kuultu. Sain sisäisen rauhan. Mutta samalla oli tunne kuin taivaan enkeli olisi katsellut surullisena itseäni ja maailmaa syystä, että puuttui tietoa. Ettei maailmassa päässyt leviämään tietoa, joka voisi valaista näitä ongelmia.”

Hannes kuunteli tarkkaavaisesti joka seikkaa, kunnes kysyi:

”Rukouksenne kai toteutui?”

”Sangen nopeasti. Vastaani osui nainen, josta tuli puolisoni.”

”Ymmärrän kertomuksenne täydelleen,” sanoi Hannes, ”mutta omat ahdinkoni eivät ole ottaneet samantaista muotoa. En tunne kaipaavani toista sukupuolta, vaan Jumalaa.”

Hannes katsoi uneksuvasti kaukaisuuteen.

”Olenkin jälkeinpäin ajatellut”, jatkoi Anttila syyttäen sammuneen tupakkansa”, että enkelin surumielinen katse johtui siitä, etten ymmärtänyt, mistä oli kysymys. Hänen katseensa ei ollut moittiva, sillä syy ei ollut minun vaan ihmiskunnan pimeyden. En tiennyt, mitä kaipasini. Olenkin senjälkeen tuntenut

ja ymmärtänyt, että minun olisi ollut synnyttävä hengestä, kuten Jeesus opettaa, mutta nyt olen kuin keskonen.”

Hannes kääntyi nopeasti Anttilaan ja hänen silmissään välähti omituisesti.

”Nyt ymmärrän”, hän sanoi, ”ihmisen tulee syntyä hengestä. Mitä se on, sitä en tiedä. Mutta teidän kertomuksenne avasivat ymmärrystäni. Olen tästä suuresti kiitollinen. Ehkä tämä on synnyttämisen tuskaa.”

”Ainakin on se minun kokemukseni”, vastasi Anttila. ”Olet sangen älykäs, olen havainnut sen jo kauan. Voit sentähden pitää mielessäsi kertomukseni — vastaisen varalta. Tieto on valtaa henkisissäkin asioissa.”

Hannes nousi lähteäkseen. Mutta Anttilan isäntä sytytti vielä savukkeen ja puhalteli savurenkaita ilmaan. Kalalokki lensi aivan läheltä ja sieppasi ateriansa järven laineista. Nousi saalis suussaan korkealle ilmaan, mutta teki samassa uuden syöksyn kaula ojossa ja valkoiset siivet vinhasti pieksäen.

”Katsos, Jussi”, jatkoi Anttila, ”ihmisen ajatusta verrataan usein lintuun ja linnun vapauteen. Ajattellen mekin sieppaamme aatteen sieltä toisen täältä ja sulatamme niitä olemukseemme. Mutta vapautemme on siinä, että voimme ajatusten suuresta merestä valita parhaat ja järkemme polttopisteen läpi katsoen nähdä, mitkä niistä ovat lähinnä totuutta.”

”Osuva vertaus”, myönsi Hannes, ”mutta nyt minun on lähdettävä kotoisiin askareihin.”

Anttilakin nousi ja seurasi Hannesta.

III

KAPINALLISIA MIETTEITÄ.

Elettiin vuoden 1931 alkupuoliskolla. Pohjolan valkoisessa kaupungissa leijaili kevättalven raikas tuntu. Puolen päivän aikaan aurinko jo paistaa lekotti niin, että puistojen penkeille ilmestyi sinne tänne istujia. Hannes Tuomikoski valitsi itselleen leppoisan lepopaikan aurinkoa paistatellakseen. Hän, maalais-torpan poika, joka nuoruutensa päivät oli peltoja kynnellyt, oli saapunut pääkaupunkiin. Oli — niinkuin hän omalle minälleen yritti selitellä — lähtenyt leveämmän leivän hakuun, koska kotitorppa muka kävi ahtaaksi. Nuorin veli kun jo alkoi kyetä isännyyden pitoon.

Mutta näin yksin ollessa tuntui tuolla sydänelässä kuin soimaus: ”Miksi valehtelet? Tunnusta vain rehellisesti itsellesi, ettei sinua leipä houkutellut, eikä maailman ilot”. Ja Jussin mieli nöyrtyy: ”Tunnustan, tunnustan. Joku kumma voima minua ajaa, mi-

kä lienee. Tuntuu, kuin olisin määränpäättä vailla oleva korpivaeltaja. Olen joutunut aivan outoon maailmaan, outojen ihmisten keskelle. Kaikki muut ihmiset ovat toisenlaisia kuin minä. He jaksavat elää päivästä päivään ilman tarkoitusta, kysymättä, miksi he elävät, miksi he yleensä ovat olemassa. Miten ihmeessä ihmiset voivat noin elää? He ovat kuin lehmät navetassa, jotka syövät ja märehivät.”

Jussin aivoissa alkaa väikkyä kotikontu ja läiskäpäinen lehmä. Muistuu niin elävästi mieleen, kuinka hän monasti ihmetteli sen vääriä sarvia; olivat kuin pässin sarvet. Jos ne ovat yksinomaan puskemista varten, niin niidenhän pitäisi olla suorat kuin seipäät... Ja huvitettuna Jussi muistaa sitä kerran lehmältä kysyneensäkin, mutta älyttömänä se vaan toljotti raukeilla silmillään.

Miten paljon yhtäläisyyttä onkaan ihmisellä ja lehmällä? Parhaalle toverilleen muistaa Jussi kerran uskoneensa syviä aatoksiaan, mutta tämä toljotti vain häntä yhtä älyttömästi kuin kotitorpan läiskäpää. Oli sentään pieni ero. Toverin silmissä häivähti sääli, joka tahtoi sanoa: Noinko sinunkin asiasi ovat, Jussi parka?

Tätä muistellessaan Jussin sisällä kiehahtaa. Jussi ei ole parka, Jussi on Jumalan poika, Jussi on Ahti. Mutta samassa hän saa kuin sisäisen täräyksen. Mistä ihmeestä voi tulla tuollaisia ajatuksia? Kuinka minä, Tuomikosken Jussi, voin olla Jumalan poika, ja mitä sillä on tekemistä Ahti-nimen kanssa? Lie-neeköhän toverini silmät sittenkin puhuneet totta?

Olisikohan viisainta kääntyä hermospesialistin puoleen?

Mutta samassa sai hän muuta ajateltavaa. Kadun toisella puolen olevan talon ovesta alkoi virrata mustiin puettuja miehiä ja naisia. Pari vanhemmanpuoleista naista suuntasi kulkunsa viereiseen penkkiin. Vilkkaasta keskustelusta selveni, että talossa oli joku uskovaisten kokous. Asiaa pohdittiin puolelta ja toiselta, kunnes toinen naisista huokaisi epäillen: ”Mah-toiko tuo sittenkään olla oikeata Jumalan sanaa?” johon toinen vakavissaan todisti: ”Varmasti oli, koska minua nukutti samalla tavalla kuin kirkossakin.”

Jussi oli vähällä purskahtaa nauruun, mutta samassa hän kävi vakavaksi ja taas melkein hyväillen muistui mieleen kotitorpan läiskäpää.

Kyllä Hannes jo tuntee monta lahkoa. Onhan niissä tullut käytyä monen monessa, jos jonkinlaisessa ”herätyskokouksessa.” Kaupunkiin tultuaan oli hän päättänyt ottaa selvää kaikesta, missä vähänkin luuli harrastettavan uskonnollisia kysymyksiä, mutta aina olivat tulokset yhtä laihoja. Mitään todella pyhää ja kuolemanvakavaa ei hän niistä ole löytänyt. Onpahan ollut kuin ajankulua tai unijuomaa, jonkinlaista hysteeristä kiihkoa, josta terve järki on kaukana.

Samassa kumahti kirkon kello. Oli nimittäin Pääsiäinen ja kristikunta vietti mestarinsa ylösnousemisen juhlaa. Kello kumahti uudelleen yhä kiihtyvässä tahdissa. Sen kaiku oli alakuloista ja tuskan-täytteistä. Se tuntui kuin huutavan maailmalle: ”Elämä on tuskaa ja vaivaa, surua ja murhetta. Te

ihmiset kuljette kuin haudan partaalla, jonne lopulta toinen toisenne perästä kaadutte. Synnin vaivaamia olette, Jumalan leppymättömän vihan tähden ikuisen piinaan tuomittuja. Vaan Kristus kärsi verikuo-
leman synteinne sovituksiksi. Ainoastaan hänen ve-
reensä uskomalla pelastutte!”

Puistatus kulkee läpi Hanneksen ruumiin: ”Niinkö opetti kristinuskon Mestari, tällainenko oli hänen maailmankatsomuksensa? Aivan selvästihän kirkon-
kellon manalantuntuksessa kaiussa tuoksuu kalma ja lahonneitten ruumiitten löyhkä.”

Ei. Näin ei opettanut kristinuskon Mestari. Eikö hän päinvastoin sanonut: ”Tulkaa täydellisiksi, niin-
kuin Taivaallinen Isänne.” Eikö Uudessa Testamen-
tissa selvästi opeteta miten ihmisten tulisi elää, että meidän tulisi rakastaa toisiamme ja luoda taivas maanpäälle. Mutta kuinka toisin onkaan käytännös-
sä? Suurin osa ihmisistä ylläpitää kirkkoa, joka kiel-
tää Mestarinsa siveysopin, Vuorisaarnan, käytäntöön soveltumattomana. He jaksavat kuunnella saarnoja, joilla suggeroidaan ihmisissä oleva hyvä olematto-
miin, ja näin synnytetään keinotekoista nöyryyttä. Tämähän on suoraa itsensä pettämistä. Miten on ym-
märrettävissä, että ihminen pitkän koulukasvatuk-
sensa päätyttyä saattaa uskoa, että maailman on luon-
nut olento, joka moraaliltaan on alempana ihmistä; omistaa heikkouksia, jotka saavat järkevän ihmisen punastumaan häpeästä. Kuinka Jumala, koko ole-
massaolon lähde ja alkuunpanija, saattaa suuttua luomiinsa olentoihin, ja tuomita heidät ikuisen pii-
naan? Ja siksi toiseksi, jos ihmisillä on heikkouksia,

niin sehän on Luojan syy, eikä ihmisen. Luojaassa itsessään täytyy olla alku ihmisen pahuuteen, ja näin ollen hän ei olekaan täysin hyvä. Jos hän luodessaan ihmisen epäonnistui, niin ei hän ole kaikkivoipa. Ja jos hän ei tiennyt ihmisen lankeemusta, niin hän ei ole kaikkietävä... Ja kuitenkin: Jos maailman-kaikkeus on lähtöisin Jumalasta, niin tuohon Jumalaan täytyy olla kätkettynä kaikki viisaus. Sentähden kirkollinen käsitys Jumalasta on vääristynyttä. Sen ovat ihmiset muokanneet nykyiseen muotoonsa salatakseen omaa huonouttaan. Onhan helpompaa sälyttää syntikuormansa Kristuksen kannettavaksi, kuin sovittaa välinsä ihmisten kanssa.

Entä Kristuksen verikuolema? Kehoittiko hän sotamiehiä ripustamaan itsensä ristille? Päinvastoin, kun hän näki kohtalonsa, sanoi, että parempi olisi ollut, ettei hänen murhaajaansa olisi syntynytkään. Jos hänen vlassaan olisi ollut, olisi hän varmaan vielä kauan opettanut ihmiskuntaa. Tämä riittää todistamaan, että käsitys Jeesuksen sovintoverestä on mitä hirmuisinta taikauskoa.

Kuinka suuren pahan ihmiskunta onkaan tehnyt, että sen on annettu näin hirvittävästi sokaistua.

Hanneksen mieli on tänään, niinkuin hyvin usein, kummallisen kapinahenkinen. Kaikkialta hän etsii, ja myöskin näkee, ristiriitoja, epäsointuja ja totuuden vääristelyjä. Hänen sisässään piilee merkillinen oikeustaju, ja järki tuntuu melkein liian kirkkaalta. Jokainen vastaantuleva asia joutuu heti järjen ja sisäisen oikeustajun ristituleen, ne aivankuin repivät asian kahtia, jolloin totuus tulee näkyviin.

Nyt lakkasi kirkonkello läpättämästä, ja Jussin mieli samalla rauhoittuu. Turhaahan on tuomita ihmisiä, hehän ovat kuin orpolauma, tietämätön ja soikaistu. Ihmiskunta on luonut jumalansakin oman pienen mittapuunsa mukaan, ja varustanut sen inhimillisillä heikkouksilla. Se palvoo jumalissaan omia syntejään, joista se ei henno luopua. Ihminen on vielä niin pieni ja mitätön. Sille on ylivoimaista tunnustaa, että todellinen Jumala puhuu jokaisen omassatunnossa; että se neuvoo elämään ihmisinä, ehjinä, sisäisesti rikkaina olentoina. Mutta kun ihmisenä eläminen merkitsee taattua moraalista selkärankaa, pakottaen jokaista vaatimaan itseltään enemmän kuin toiselta, muodostuu tällainen elämä liian nöyryyttäväksi. On paljon helpompaa uskoa hyvinmuokattuun jumalakäsitteeseen, joka palvelee heidän pyyteitään ja on puolustajana omantunnon ääntä vastaan.

Vaan pitääkö ihmisen aina elää kuin sokkosilla? Eikö missään löydy sellaista elämänkatsomusta, joka järkevällä tavalla osaa selittää kaiken; selittää niin, että samalla kun sen järki käsittää, myöskin sisäinen oikeustaju hyväksyy. Tällainen käsite on totuus, mutta missä on totuus? Voiko totuutta kukaan tietää? Onko missään ihmistä, joka tietää, mitä on elämä ja mitä kuolema? Joku Jeesuksen kaltainen sen tietäisi, mutta onko heitä olemassa? Varmaan Jeesuskin puhui paljon enemmän, mitä hänestä on kirjoitettu, mutta hän puhui tietonsa opetuslapsilleen. Eihän maailma siedä hänen kaltaisiaan opettajia, heidät vaiennetaan.

Varhaiskevään aurinko paistaa lekotti niin suloi-
sen lämpimästi. Hannesta aivan raukaisee. Hän
asettaa kyynäspäänsä penkin selkänojalle, jotta voi
kädellään tukea päätään. Silmät sulkeutuvat itses-
tään ja ruumiin valtaa leppoisa tuntu.

Mutta mitä tämä on? Yhtäkkiä huomaa Hannes
seisovansa keskellä suurta toria. Ympäristö tuntuu
tutulta ja Hannes pinnistää muistiaan. ”Tämä on
Turkua, Puutoria. Isän kanssa kerran kuljimme
täällä, kun olin pikkupoika.”

”Mutta äskenhän istuin Helsingissä, puiston pen-
killä, ja nyt olen Turussa. Onko tämä unta vai to-
dellisuutta?” Ja Hannes huomaa etenevänsä ilman
kävelyä, liitelemällä. ”Olenko kuollut ja siirtynyt
enkeliin valtakuntaan”, välähtää hänen mielikuvit-
uksessaan. ”Mutta ei kait enkeliin valtakunta voine
olla Turun Puutorilla?”

Samassa Hannes huomaa liitävänsä pitkin Aura-
joen vartta ja arvostelut unesta ja todellisuudesta
häipyvät. Etäämpänä näkyy Tuomiokirkko korkeine
torneineen ja se vetää häntä lähemmäksi kuin suuri
magneetti.

Hannes katselee ihmetellen kirkon tornia, sillä tor-
nilla on — ihmisen kasvot. Aivan selvästi hän erottaa
suippoparran ja kurtuiset silmäkulmat.

Hän menee yhä lähemmäksi nähdäkseen selvem-
min tämän ilmiön ja silloin tornin kasvot muistutta-
vat kuvaraamatun vanhatestamentillista patriarkkaa.
Kolme syvää ryppyä sillä on otsalla ja koko olemus
kuvastaa vanhurskasta vihaa kaikkea jumalatto-

muutta ja syntisyyttä kohtaan. Siinä on kiivautta ja ankaraa tuomitsemista.

Samassa Hannes huomaa, miten paljon kansaa virtaa kirkkoon. Kaikki ovat mustiin pukeutuneita, synkän ja vaivaantuneen näköisiä. Tuolla astelee pappikin ja Kalju-Kustaa ajaa hevoskaakillaan ja huitelee ohjasperillä sen selkää. Hevonen ontuu toista etujalkaansa ja raudoitettut kärrynpyörät rämisevät kadun mukulakivityksellä. Ajaa niin kaukana, ettei huomaa Hannesta.

Nyt Kalju-Kustaa ajaa papin sivu. Huitaisee jälleen hevosensa selkää, jossa luut kohoavat korkeina kyhmyinä.

”Helvettiinkö sinulla sellainen kiire on”, huutaa pappi.

Mutta Kustaa huitaisee uudelleen ja ankaran pyörien räminän keskeltä kuuluu hän huutavan: ”Ei helvettiin vaan kirkkoon synninpäästölle ja hakemaan siunausta kiväärilleni, jolla ammuin sen vanhan miehen. Kun hän sai päähänsä siunaamattoman kuulan, ei hän anna minulle rauhaa kuoltuaankaan.” Ja täyttä laukkaa laskettaa Kalju-Kustaa kirkon pääovesta sisään.

Hannes huomaa kulkevansa ihmisvirran mukana kirkkoon. Hänellä ei tosin ole mustaa pukua, mutta kukaan ei näy kiinnittävän häneen mitään huomiota.

Hanneksen ehtiessä kirkkoon oli pappi jo noussut saarnatuoliin. Hän piteli käsissään raamattua ja pauhasi ukkosen äänellä tuomiota, kadotusta ja jumalan vihaa syntisille. Ja Hanneksesta näytti, että papin kasvot olivat kuin jäljennös kirkon tornin kasvoista.

Hänenkin otsassaan oli kolme syvää uraa, jotka kielivät sokeasta fanatismista.

Silloin tapahtui jotakin outoa. Kenenkään huomaamatta oli alttarille ilmaantunut mies, joka oli puettu siistiin harmaaseen pukuun, mutta kasvoiltaan muistutti hän niitä kuvia, joita taiteilijat ovat maalanneet Jeesuksesta. Oli olemassa selvä ristiriita suomalaisen herrasmiehen puvun ja noiden kasvojen välillä. Ihmeellisen lempeät silmät, joiden sädekehys lämmitti sydäntä, tekivät olevassa ympäristössä oudon vaikutuksen.

Kun pappi oli aikansa saarnannut Jumalan vihasta ja julistanut ankaran tuomionsa syntisille, sekä kehoittanut vihaamaan väärintekijöitä ja kuljettamaan heitä oikeuden eteen, kuuli Hannes alttarilla olevan miehen lausuvan sointuvalla äänellä: ”Älkää tuomitko, ettei teitä tuomittaisi. Olette kuulleet sanotuksi isillemme: Älä tapa, mutta minä sanon teille: Älkää ollenkaan vihastuko.”

Kirkkokansassa kuului kohahdus ja pappi kääntyi alttarilla seisovaan puhujaan. Huomatessaan miehen pappi kalpeni ja hänen leukansa alkoi vapista kuin horkassa. Tilanne näytti koomilliselta, mutta kun mies ei puhettaan jatkanut, lopetti pappi saarnansa sopertelevilla sanoilla ja poistui saarnatuolista. Alttarilla seisova mies siirtyi syrjään ja kirkonmeno jatkui merkillisen jännityksen vallitessa.

Hanneksen silmät olivat koko ajan suunnatut outoon mieheen, mutta kun hän hetkeksi hellitti katseensa, oli mies hävinnyt. Samalla hän havaitsi kirkonmenon järjestyksessä jotain epätodellista, mutta

ei tullut kiinnittäneeksi siihen suurempaa huomiota. Hänen katseensa harhaili nyt ympäri kirkkoa ja kun se jälleen suuntautui alttarille, näki hän siellä toimitettavan pappisvihkimistä. Oli muutamia vihittäviä ja pari piispaa. Luettiin parhaillaan papinvalaa. Vihittävät vannoivat uskollisuutta alkaessaan edessäolevaa elämäntyötään. Mutta kun vala oli toistettu, astui harmaapukuinen mies esiin jostakin ja lausui: ”Olette kuulleet sanotuksi isillemme: Älä vanno väärin, mutta minä sanon teille: Älkää ensinkään vannoko, ei minkään kautta, minkä uskotte olevan maanpäällä tai taivaissa, sillä mitä uskotte omistavanne, ei ole teidän, vaan Isän, joten vannominen näin ollen on hyödytöntä. Isän kautta ette voi vannoa, sillä häntä ette tunne.”

Uusi kohahdus kävi kirkossa ja alttarilla olevat valtasi hämminki. Piispa astui häiritsijän luo, kehoittaen häntä poistumaan. Samassa mies häipyi jonkin.

Piispa kosketteli nyt pitkässä puheessaan kaikkea sitä pahaa, jota maailmassa ilmenee. Hän teroitti vihittäville, että heidän tehtävänsä on käydä ankaraa taistelua kaikkea pahaa vastaan ja antaa tukensa ja siunauksensa maan hallitukselle, esivallalle, joka ei miekkaa hukkaan kannan. Kirkon tehtävänä on suojella isänmaata yhdessä esivallan kanssa ja rukoilla esivallan miekan puolesta, jotta se olisi tehokas ase myöskin ulkoista vihollista vastaan.

Mutta kun vihkimistoimitus oli päättynyt ja alttari tyhjentynyt, astui outo mies jälleen esiin ja puhui:

”Olette kuulleet sanotuksi isille ennenkuin minä

olen teitä opettanut: Silmä silmästä ja sinimarja sinimarjasta, mutta minä sanon teille, jotka sanotte itseänne kristityiksi ja vakuutatte seuraavanne minun opetuksiani: Älkää vastustako pahaa, älkää kostako pahaa pahalla. Älkää sotiko, vaan rakastakaa vihollisianne.”

Samassa outo mies lempeine silmineen kääntyi piispan puoleen ja pyysi saada nousta saarnatuoliin puhumaan kansalle.

Mutta piispa kirjoitti nopeasti jotain paperille, antaen sen apulaiselleen, joka poistui sakastin oven kautta. Kirkkorauhan häiritsijälle hän ilmoitti, ettei täällä saanut puhua muut kuin vihityt papit.

Hannes tunsu olevansa aivan haltioissaan oudon miehen puheista, sillä hänelle selvisi, että Jeesus oli omassa persoonassaan saapunut kirkkoon. Uskonsa varmuudeksi hän kuuli miehen sanovan piispalle: ”Olen Jeesus, jota olet avuksesi huutanut. Nyt vietetään minun ylösnousemukseni juhlaa ja koska tämä kirkko on rakennettu minun oppini lipunkantajaksi, haluaisin tänä merkkipäivänä puhua täällä kansalle.”

Mutta piispa istui kuin tulisilla hiilillä, vilkaisten vähä väliä ovelle. Samassa sieltä saapuikin juokko poliiseja, mutta outo mies oli samassa tuntemattomalla tavalla poistunut.

Hannes huomasi, miten yksi poliiseista suuntasi askeleensa häntä kohti. ”Eihän hänellä vain ole aikomusta vangita minua”, välähti hänen aivoissaan. Poliisi näytti kuitenkin hymyilevän ja laski kätensä tuttavallisesti Hanneksen olkapäälle ja sanoi: ”Ei täällä saa nukkua.”

Hannes säpsähti ja huomasi istuvansa edelleen puiston penkillä ja edessään seisoivat poliisimies kehoittaen häntä kävelemään. Mutta tuokion ajan sotkivat valve- ja uni-elämä toisiaan ennenkuin Hannes tajusi nukahtaneensa suloisen auringon lämpöön.

— — —

Hannes oli saapunut kaupunkiin jo kuukausi sitten. Hän sai vuokratuksi pienen huoneen, jossa lisäksi oli sähköhella. Ensin oli hänen aikomuksensa laittaa ruoka itse, mutta hän luopui kuitenkin tästä ja alkoi käydä ravintolassa. Työpaikan löysi hän aluksi erään tukkukaupan varastossa.

Koko aikana Hannes ei ollut tavannut ainoatakaan ennen tuntemistaan ihmisistä, joten elämä oli ollut melko yksinäistä. Sen vuoksi hän kulutti vapaa-aikansa pääasiallisesti lueskelemalla ja virkistykseen istuskelemalla puistoissa ja tekemällä kävelymatkoja. Uusia ystäviä ei hän erikoisesti kaivannut.

Kohta kaupunkiintulonsa jälkeen Hannes huomasi lehdessä ilmoituksen, jossa luvattiin maksua vastaan paljastaa elämän salattuja mysteeriä. Ensin hän hymyili ilmoitukselle, mutta kun hän oli aikonut ottaa selvää kaikesta, mitä avara maailma tarjosi, päätti hän tarttua syöttiin. Ei kait tuossa suuria menetä, jos ei voitakaan. Tarjous osoittautuikin odotettua mielenkiintoisemmaksi. Hän sai käytettäväkseen eräänlaisen joogamenetelmän, jossa hengitysharjoitusten ynnä muiden menetelmien avulla piti saavuttaa yliaistillisia kykyjä. Luvattiin selvänäköisyyttä ja kykyä lukea toisten ajatuksia. Asia esitettiin san-

gen kauniissa valossa ja puhuttiin jumalallisista ja henkisistä kyvyistä.

Hannes oli kahden vaiheilla, aloittaako harjoituksia vai eikö. Sisäinen ääni tuntui varoittavan ja hän tunsi koko asiaa kohtaan pientä kammaa. Enemmän ihmetytti se, että jumalallisia asioita myydään rahalla. Lukemistaan teosofisista kirjoista oli hän saanut asioista toisenlaisen käsityksen. Mutta aikansa mietittyään päätti hän koettaa.

Harjoitukset näyttivätkin vievän tuloksiin, vieläpä odottamattoman pian. Hannes ymmärsi sen johtuvan siitä, että hänessä oli menneissä elämissä kasvatettua herkkyyttä, joka nyt helposti virkosi eloon. Mutta kyvyt näyttivät olevan kaikkea muuta, kuin mitä hän osasi odottaa. Hän kaipasi henkistä tietoa ja valoa, suurempaa omakohtaista kokemusta niihin välähdysmäisiin muistikuviin, joita silloin tällöin leimahteli hänen tajunnassaan. Hänelle oli selvinnyt jo, että se herkkyys, mikä hänessä oli, oli perintönä saatua, ja se oli tulosta entisissä elämissä tehdyistä ponnistuksista. Hän ymmärsi, että hän on ennen omannut muutamia yliaistillisia kykyjä ja että vähäinen harjoitus siihen suuntaan auttaa nämä uinuvat kyvyt uudelleen toimintaan.

Ei hän myöskään odotuksessaan pettynyt. Hänelle alkoi näyttäytyä yhtä ja toista tavallisuudesta poikkeavaa. Mutta se mitä hän näki ja koki, ei suinkaan ollut ylevää ja kaunista. Ihmisten ja tapausten rumat puolet avautuivat hänelle kuin avoin kirja. Hän saattoi nähdä vastaantulevan ihmisen sielunelämän koko alhaisuudessaan — ja hän kauhistui. Hän yritti

taistella herääviä kykyjään vastaan, mutta huonolla menestyksellä. Ne eivät totelleet hänen tahtoaan, vaan tulivat ja menivät täysin omavaltaisesti.

Pahinta asiassa oli, että Hannes tunsi ajoittain hermojensa pettävän. Hän saattoi toisinaan nähdä niin järkyttäviä asioita, ettei työnteko tahtonut luistaa. Lisäksi hän silloin tällöin kuuli, miten joku tuntemansa henkilö puhui, oli välimatka miten pitkä tahansa. Mutta koskaan eivät ihmiset puhuneet hyvää. Äskenkin Kalju-Kustaa kiroili ja noitui peikkonsa kanssa — sen hän kuuli, mutta ei sitä, kun hän kiitteli Hanneksen hyvyyttä. Ja varmasti hän kiitteli — sen Hannes tiesi kokemuksestaan. Ja kun tukkukaupan johtaja pistäysi joskus varastossa, niin piru istui kahdenreisin hänen olkapäillään. Mikä se muu voi olla kuin piru, kun oli niin ruman näköinen. Sen silmät kiiluivat kuin mustalaispojalla, joka aloittelee tekemään ensimmäistä hevoskauppaansa. Mutta jos Hannes olisi siitä maininnut johtajalle, olisi se ollut varmaan työpaikan menetys.

Heti, kun Hannes huomasi, mihin kurimukseen harjoitukset johtivat, lopetti hän koko puuhan. Mutta ilmestykset eivät silti antaneet rauhaa. Milloin tahansa hän saattoi nähdä ja kuulla mitä järkyttävimpiä asioita, niinkuin eilen illallakin. Hannes oli tapansa mukaan uloslähdössä, kun pahaa aavistamatta taas jokin aukeni hänen tajunnassaan. Hän näki ja kuuli, miten seuraavalla kadulla olevassa talossa pari juopunutta miestä haastivat tappelua. Toinen tuupertui lopulta lattialle toisen työntäessä puukkoa hä-

nen rintaansa. Veri pulppusi haavasta ja kuolema näytti korjaavan sadon.

”Nyt otan selvän, ovatko nämä pirulliset näkyneet totta vai hulluutta”, sanoi Hannes ääneen. Hän viskasi takin ylleen ja painui kadulle. Melkein juosten hän saapui kysymyksessä olevan talon portille, jäädän odottamaan.

Hetken kuluttua kiiruhtikin kaksi poliisia taloon ja kohta jälessä sairasauto. Hannes meni pihaan ja totesi, että mies, joka kannettiin autoon, oli sama, minkä hän oli näyssään nähnyt lattialla. Samoin totesi hän näkynsä aidoksi toisesta miehestä, joka humalasta pöhöytyneenä riippui poliisien välissä.

Eilisliltainen tapaus muistui Hanneksen mieleen hänen seuraavana päivänä puistossa istuskellessa. Hän ei enää pitänyt outoja aistejaan hulluuden ilmauksena, vaan erään todellisuuspuolen ikävinä ilmiöinä.

Ajatukset saivat kuitenkin nopeasti toisen suunnan. Etäämpänä asteli pitkänlanta, hoikka mies Hannesta kohti. Mieheessä oli jotain tuttua näin kaukaa katsellessa.

Hannes terästi katsettaan. ”Mutta eiköhän tuo vain olekin...” pääsi häneltä ääneen. Hannes nousi ja meni vastaan. ”Eivät kai silmäni petä, onhan se Eino.”

”No terve, Hannes. Mistä sinä tänne tipahdit? Ajattelin juuri sinua ja että pitäisi kirjoittaa ja tulla käymään siellä maalla. Olisi niin paljon kerrottavaa.”

”Olen täällä kaupungissa toimesta, mutta mistä ihmeestä itse siihen jouduit.”

”Täällähän minäkin olen ollut jo liki vuoden. Olipa onnen potku että tapasimme. Olet niin muuttunut ja tullut komeaksi ulkomuodoltasi, etten tahtonut tuntea. Nyt lähdetäänkin minun asuntooni muistelemaan menneitä. Vai vieläkö muistat sitä antoisaa juhannusyötä Vanajalla? Mitenkäs Anttilan isäntä jaksaa?”

Eino oli tapaamisesta aivan haltioissaan.

”Hyvin Anttila jaksaa. Mutta kävellään minun asunnolleni, se on tässä lähellä ja meillä on emäntä, joka keittää samalla kahvit. Se maistuu rupatellessa.”

”Et kai vielä ole naimisissa?” kysyi Eino epäillen.

”Se nähdään, kun päästään perille.”

Hannes iski silmää.

Einosta oli kasvanut komea nuorimies, pitkä, mutta vielä vähän hoikanlainen. Hänen vaalea tukkansa oli jonkunverran tummentunut; tämän Hannes havaitsi, kun se hyvinhoidettuna näkyi harmaan hatunreunan alta. Tumma puku, jonka housut olivat äskettäin saaneet kunnon prässin, antoi Einolle herrasmiehen leiman.

Ja Eino puolestaan ihaili Hanneksen hyvää ryhtiä. Tuontuostakin hän vilkaisi vierustoveriaan, joka oli hieman häntä itseään pidempi ja tuntuvasti tukevampi. Hanneksen ruskeissa silmissä hän näki sisäistä hehkua ja voimaa, pelotonta ja kaikkivoittavaa tahtoa — merkillisen voiman hillitsemää tahtoa ja lujuuutta.

”En tosiaan olisi tuntenut sinua”, puhui Eino heidän siinä kävellessään. ”Olisin varmaan mennyt sivu, ellet olisi puhutellut. Olet niin muuttunut ja tullut miehekkääksi. Hiuksesikin on entisestään mustunut.”

”Kahdenvaiheilla olin itsekin, onko tuo Eino, joka kävelee reippaasti kuin ennenkin. Kävelystä aloin sinua tunnustella. Mutta nyt ollaankin jo portilla; tässä on asuntoni.”

Asuntoon jouduttaessa Hannes kiersi sähköhellan lämpenemään, asettaen kahvipannun levyille.

”Siinäkö sinun vaimosi onkin?” nauroi Eino. ”Arvasinhan. Vaikka oletkin komea mies, olet nahjus naismaailmassa.”

”Olet oikeassa”, lisäsi Hannes. ”Toistaiseksi ovat kiinnostukseni muualla.”

Keskustelua jatkui menneissä asioissa ja siirtyi vähitellen nykypäiviin. Selvisi, että Eino oli löytänyt mieleisensä työpaikan kirjapainossa. Juteltiin yhtä ja toista, kunnes keskustelu kääntyi vakavampiin asioihin. Eino oli huomaavinaan Hanneksessa jotain hermostuneisuutta, mutta ei osannut päättää, oliko se hänelle luonnollista. Hannes varoi kertomasta mitään ikävistä kokemuksistaan. Ne vaivasivat häntä melkein jatkuvasti monenlaisina ikävinä aavistuksina ja siksi hän ajatteli, että kun nyt on Eino puhekumppanina, hän ehkä voi kertoa jotain valoisaa ja kaunista, joka hetkeksi päästää hänet rauhaan.

”Onko kiintymyksesi edelleen säilynyt asioissa, joista Vanajalla keskustelimme?” kysäsi Hannes.

”Varmasti”, Eino vastasi. ”Olen tehnyt tutkimus-

työtä siitä alkaen oikein olen takaa, ja paljon olen oppinut ymmärtämään elämän ihmeellistä järjestystä. Oli siunattu asia, että tapasimme nyt. Varmaan voimme tästälähtien viettää yhdessä monet antoisat illat.”

Hannes puuhaili ja järjesti kuntoon kahvikalustoa ja puheli: ”Tämä vanhanpojan elämä on vähän puutteellista puolin ja toisin, mutta menee se näinkin. Voisithan nyt kahvia varrotessa kertoa vähän elämästäsi, siinä on varmaan paljonkin mielenkiintoista. Toivoisin, että kertoisit jotakin lapsuudestasi. Onhan sinulla varmaan kauniita muistoja sieltä kaukaa Lapista.”

”Voinhan jotain kertoakin. Ja koska muistuu mieleeni tapauksia, joita en maininnut siellä Vanajalla, niin kerron niistä nyt.

”Olin ehkä viisivuotias, kun näin jotain, joka näin vanhempana muistellessa tuntuu erikoiselta. Ehkä tuo kaikki on erikoista lapsille yleensä, minä vaan olen tehnyt siitä omat johtopäätökseni.

”Kotini oli tavallinen maalaistupa. Samassa isossa tuvassa toimitettiin päivän kotiaskareet, nukuttiin ja valmistettiin ruoka. Seinän keskipaikoilla oli iso valkoiseksi savettu takkauuni, jonka luona äitini koitoisesti hääri kolmijalkapannun kanssa. Yhdellä seinällä oli ikkuna, josta matalalla kiertävä aurinkopaistoi vastakkaisella seinällä olevan kellon painoihin.

”Sänky, jossa makasin, oli melkein kellon alla. Minulla oli tapana joskus päivälläkin heittäytyä sänkyyn selälleni ja muistella. Olen jälkepäin arvailut, mitä siinä mahdoin muistella, sillä muistivaras-

toni oli vielä pieni. Mutta kummia muistoja vaan pulpahteli jostakin näkymättömistä, hyvin kaukaisia ja merkillisen värikkäitä. Ja noissa muistoissa oli jotakin autuasta ja hyvää. Yksi niistä on jäänyt ihmehen selvänä mieleeni. Näyssä tai mielikuvituksessa seisoin korkealla vuorella ja katselin alas. Tiheän kuusimetsän takana näkyy pieni aukeama, joka päättyy järven lahteen. Kultainen vilja lainehtii aukeaman laidoissa pieninä pälvinä.

”Notkelmassa, aukean keskellä on pieni uutiskylä; kolme tai neljä tupaa ja joitakin ulkokuoneita. Lahdella soutelee joku ruuhella. Auringon kilo säteilee veden kalvosta kuin miljoonin timantein koristeltu matto. Lahden takana näkyy pystysuora kallioseinä, jonka päältä savu kohoaa korkealle sinistä taivasta vastaan.”

Hanneksen sydän hypähti tavallista rajummin ja poskille lehahti puna. Hän tunsi jotain itsestään tuossa kuvassa.

”Mikä sinun tuli?” Eino kysyi. ”Olet kuin kuumessa.”

”Älä siitä välitä, minusta vain tuntuu kuin kuvauksesi koskisi minuakin. Jatka kertomustasi. Muistathan itsekkin Vanajavuoren pystysuoran seinän.”

”Kas, tuota en ole ajatellutkaan”, Eino sanoi. ”Olikohan tämäkin muistoa meidän yhteisistä puuhistamme. No niin. Makasin taas eräänä päivänä sängyssä selälläni, katsellen kellon pitkää heiluria, kun se harvakseen heilui edestakaisin. Olin jo ennen miettinyt, mikä sitä mahtaa heiluttaa. Nyt se selvisi. Heilurin levyllä istui pieni mies, arviolta noin kym-

menensentin mittainen, ja vilkuili veitikkamaisesti. Jaloissa sillä oli koivikkaat ja päässä neljäntuulen lakki. Mutta takki oli räikeän punainen ja siinä kumman kiiltäviä nappia. Muistan hyvin, kuinka ne välkehtivät auringonpaisteessa.

”Olisin halusta kysynyt, sinäkö olet kellonkäyttäjä, mutta arvelin, että näky häviää. Samassa pikkumies nousi levyille seisomaan ja kysyi: ’Paljonko kello on?’ kädellään samalla osottaen viisareita. Aloin miettiä, paljonko se mahtoi olla. Mieleeni nousi joku kaukainen kuva tavattoman suuresta, kellotaulua muistuttavasta levystä, jossa oli numeroita muistuttavia merkkejä puoliympyrän muodossa. Keskellä taulua oli pitkä tanko. Samalla tiesin: Olen joskus tiennyt, mitä kello osoittaa, vaan nyt en muista. Samalla huomasin pikkumiehen hävinneeksi.

”Olen jälkeensä ajatellut, että ehkä muisto oli vanhasta aurinkokellosta.

”Lapin pitkinä hämärinä muistan usein tuntikauksia istuneeni talvisen taivaan alla katselemassa revontulten leikkiä. Kun tulinen pyörre alkoi kiertyä kokoon ja jälleen avautua kuin jättiläismäinen kangaspakka, ajattelin, että Lapin kansa mittaa kangasta joulupukin tarpeisiin.

”Mutta pian mielikuvitus vaihtui todelliseksi aateskeluksi. Kun taivas hulmahti viheriästä punaiseksi ja pohjoisesta nousi tuhansia eri värisiä säteitä, jotka väristen työntyivät etelää kohti, heräsi nöyrä kunnioitus jotakin suurta tuntematonta kohtaan.

”Vähitellen pohjoistaivas rauhottui. Sensijaan etelän taivas alkoi valaista kuin parhaalla kuutamolla.

Valo päättyi tummaan rajaan. Nyt alkoi taivas lainehtia. Pitkinä, värisevinä aaltoina alkoi pohjoisesta vyöryä laineita eteläistä valoa kohti. Näky oli valtava. Oli kuin tuhannet keijukaiset olisivat pudistelleet hopeakankaisia pöytäliinojaan.

”Näkyä katsellessani minut valtasi sanomaton ikävä. Sen syytä en tiennyt. Kuusi vuotiaan pojan rinnassa vain oli kummallinen kaipaus ja muisto jostakin menneestä ihanuudesta, aivankuin taivaan autuudesta. Tunsin olevani outo olento vieraiden ihmisten keskellä; jota ei kukaan ymmärrä, ja jolla ei ole yhtään ystävää, jolle ajatuksensa uskoisi.”

Einon kertomus piristi Hannesta.

”Sinulla on merkillisiä ja kauniita muistoja. Lap-suuden muistot ovat kuin elävää voimaa, jotka kykenevät kannustamaan vielä vanhempanakin.”

Hannes valmisti kahvin ja järjesti pöydän.

”Tämä on kotoisempaa kuin kahvilassa”, puhui hän. ”Ole hyvä.”

”Kiitos. Niinhän se tuoksuu kuin naisväen keittämäkin.”

”Tunsin itseni tuossa kertomuksessasi”, sanoi Hannes. ”Tuntui jälleen, että se oli yhteydessä sen kanssa, mitä Vanajavuorella kerroin. Tässä piilee joku salaisuus, mutta koska se paljastuu. Olen paljon sitä miettinyt, mutta tuloksetta. —”

”Minäkin olen Vanajavuoren tapauksen jälkeen paljon pohtinut ja miettinyt näitä asioita”, puhui Eino. ”Olen ymmärtänyt, että isävainajankin ajatukset kävivät tähän suuntaan, vaikka hän ei teosofiaa tuntenutkaan”. Eino siirtyi pöydän luo ja aloitti

pistämällä sokeria kahvin sekaan. ”Mutta kuuluuko tämäkin pöytäkalustoon?” Eino otti käteensä pöydällä olevan Buddhan metallisen pienoiskuvan, jossa Buddha istui jalat ristissä allaan, pitäen sylissään suitsutusastiaa. ”Sinusta on tainnut tulla Buddhan palvoja.”

”Eipä juuri sitäkään”, Hannes vastasi. ”Mutta löysin sen erään vanhaintavarain kaupasta ja ostin, koska se aivankuin symbolisoi omaa mietiskelevää luonnettani. Siksi toistaiseksi, buddhalaisuus on kaunis uskonto, olen siihen senverran tutustunut. Tässä kuvassa on merkillistä kiehtovaa mystiikkaa. — Mitä sinä kerroitkaan isävainajastasi.”

”Niin, isävainajani opetuksissa on ollut kuin mitäpuu, joilla olen pitkin elämäni mitannut eteentulevia asioita. Hänen opetuksensa tavallaan aiheuttivat sen, että juuri teosofiasta löysin selityksen elämän arvoituksille. Tutkin kaikki käsiini tulleet kirjat, uskonnolliset ja filosofiset, joita Anttilalta sain, mutta aina tuli seinä vastaan. Filosofia oli olevinaan tiedettä, mutta se ei osannut sanoa, miten elämän syvimmissä asioissa tietoon päästään. Kaikki oli vain aateskelua, jonkinlaista aivovoimistelua.

”Uskonto niinikään oli jollain tavalla tympäisevää. Vaikka siinä puhuttiin siveellisestä elämästä, kehoitettiin antamaan anteeksi ja rukoilemaan vihamiesten puolesta, niin lopulta se veti pohjan alta ja väitti, etteivät teot mitään merkinneet. Oli vaan älyttömästi uskottava pari vuosituhatta sitten tapahtuneeseen ihmisten epäinhimilliseen tekoon, niin pelastus oli varma. Ja vaikka sama Jeesus puhui ihmeellisiä

asioita, opetti kansaa luopumaan paheistaan ja omalla esimerkillään näytti, miten ihmisten tulee elää, niin tämä kaikki leimattiin saduksi, jota syntisen ihmisen ei tule ylpeydessään yrittääkään toteuttaa. Jumalan Poika kyllä osasi noin elää, mutta ihmisille se on mahdotonta.

”Mutta kapinoiva järkeni ei tähän tyytynyt. Etsin ja etsin, kunnes sain käsiini Pekka Ervastin Jeesuksen salakoulun. Siinä aukeni kokonaan uusi maailma. Se johdatti minut kristosofian pariin.

”Vaan eiköhän tämä nyt riitäkin täksi illaksi. Jatketaan toiste. On tehtävä vielä tänään matkavalmistelujakin.”

”Liian nopeasti aika tosiaan kuluu. Olisin niin paljon kysellyt, mutta tulethan toisten, niin jatkamme.”

”Tulen, mutta vasta muutaman ajan kuluttua. Huomenna lähden tapaamaan kasvattisisartani Tampereen seudulla.”

”Aioin jo äsken kysyäkin, oletko ainoa lapsi vai onko sinulla veljiä ja sisaria.”

”Ainoastaan kasvattisisar. Hän joutui vanhempieni hoiviin seitsenvuotiaana, mutta lähti maailmalle täytettyään kahdeksantoista; siis viime syksynä. Hän tulee kesän aikana tänne pääkaupunkiin — ainakin käymään, mutta sitä ennen on minun häntä tavattava. Ehkä saan kertoa hänelle meidän kiintoisesta tuttavuudestamme.” Eino nikkasi silmää veitikkamaisesti.

”Sinulla on kujeilijan ilme kasvoillasi. Älähän ope- ta siskollesi huonoja tapoja.”

”Ajattelin vain”, sanoi Eino nauraen, ”että olisi

viisasta valmistaa Ainoa, sillä hän voi helposti hurmaantua sinunkaltaiseesi komeaan mieheen. Mustatukkaiset ovat hänen ihanteensa.”

”Sinusta näyttää tulleen elämäniloinen nuorimies”, huomautti Hannes nauraen.

”Asunnossani on paljon kirjoja, jos haluat tuon huomenna ennen lähtöäni avaimen, niin voit käydä lueskelemassa.”

”Se on tervetullut ehdotus. Mielelläni käyn tutustumassa kirjastoosi ja kun palaat, asetan vastattavaksesi monia visaisia kysymyksiä.”

IV

NOIDAN KEHÄ.

Näinä vaikeina aikoina Hannes usein istuskeli eräässä puiston rauhaisessa kolkassa, vastapäätä korkeata kivimuuria. Eräänä iltana istuessaan jälleen samassa paikassa, kulki kuin tuulispää läpi hänen päänsä ja jokin osa hänen tajunnastaan tunkeutui toisellapuolen katua olevan kivimuurin kellariin. Näky ei suinkaan ollut puoleensa vetävä, mutta irti hän ei siitä päässyt. Se lamautti hänen tahtonsa ja veti taikamaisesti puoleensa heränneen uuden aistin, jota hän ei kyennyt hallitsemaan.

Kellarissa istui yhdeksän kaapuihin puettua miestä, joista yksi näytti olevan puheenjohtaja. Huone oli hämärä ja ilmassa leijaili vahva savu. Hannes oli tuntevinaan *asa foetida'n* kirpeän hajun ja hän sekä kuuli että näki, mitä tapahtui.

Puheenjohtajan iskettyä nuijallaan pöytään, kuului hän sanovan: ”Toverit. Elämäkäsityksemme ja

uskomme on, ettei ihmiskuntaa nosta alennuksen suosta muu kuin kurjuus ja hätä, epätoivo ja kuolemanpelko. Tämän uskomme ja vakaumuksemme mukaan olemme onnistuneet pitämään ihmiskuntaa kahleissamme vuosisadan toisensa jälkeen. Kaikki keinot ovat meille luvallisia tässä työssämme. Tehtävämme on ollut tähän asti suhteellisen helppoa, mutta niinkuin tiedätte, aika on tässä suhteessa muuttunut. Täällä Suomessa on näkymättömään maailman pystytetty mystillinen kukkiva risti. Tiedätte mitä tämä merkitsee. Siinä on vaara, joka uhkaa luhistaa kaikki suunnitelmamme. Ympäri maailmaa on tänne Suomeen lähetetty psyykkisen myrskyn vihureita, mutta ilman tulosta. Täällä on kuin aallonmurtaja, johon voimamme sortuu. Käyttäkää puheenvuoroja.”

Hannes istui penkillään kuin naulattuna. Tämä oli sekä jännittävää että äärimmäisen kolkkoa. Ensimmäinen ajatus oli, että hän on menettänyt järkensä ja että on yritettävä päästä takaisin asuntoon. Mutta merkillinen lomaannus piti häntä paikoillaan. Niinpä joku miehistä näyttikin ottavan puheenvuoron.

”Eikö vanha keinomme tepsii: tehdä tehottomaksi asianomainen keskushenkilö.”

”Ei, hän on soujattu, häneen ei voida koskea. Onko sinulla veli kakkonen sanottavaa?”

”Voisimmehan nostattaa kansalaissodan.”

”Aloitit väärästä päästä. Suurmestariimme peruuttamaton määräys kyllä on valmistaa yleismaailmallinen sota, niin laaja, ettei mikään kansa välty sen seurauksilta. *Sota olisi saatava pysyvääiseksi tilaksi.*

Tähän juuri perustuu meidän valtamme. Mutta sota ei synny, ennenkuin henkinen valo Suomessa sammuu. Vai mitä ajattelet veli kuutonen?"

"Olen kuullut suurmestarimme sanoneen, että jos tämä kansa ottaa vastaan sen n.s. henkisen valon, joka täällä on syttynyt, tulee kansa suojatuksi henkisin voimin, eikä sitä voi kukaan kukistaa. Näinollen se on esimerkinnäyttäjänä muille kansoille ja on varmaa, että esimerkkiä seurataan. Silloin saa tämä uusi valo pysyvän otteen planeetallamme ja meidän työmme on valuva sanaan. Ehdottaisin jotakin ennenkuulumatonta juonta, joka hämäisi kansan ja nostattaisi skandaalin."

"Oikein, mutta skandaali ei tehoa jos joukko valon ympärillä on yksimielinen, jos se on tietoinen tehtävästään..."

Nyt Hannes riuhtaisi itsensä irti tuosta pirullisesta lumouksesta. Kiivaasti hän alkoi astella asuntoaan kohti. Mutta päästyään portille, hän ei tohtinutkaan mennä sisään, vaan painui läheiseen kahvilaan ja istuutui suojaiseen nurkkaukseen. Kiiwas kävely teki rouhoittavan vaikutuksen ja kuuma kahvi virkisti. Tämä oli kuitenkin vain hetken ilo, sillä nyt hän jälleen alkoi kuulla äskeisten miesten puhetta. Hän erotti sanat aivan selvästi:

"Niinpä esitänkin suunnitelmani. Meidän on synnytettävä sellainen tilanne, että tämän kansan ja vieläpä vieraidenkin kansojen korva nousee hörölle, ja sen huomio kääntyy alkanutta liikettä ja sen päähenkilöitä vastaan. Ja siinä meidän pulmamme onkin. Mainitun tilanteen voimme kyllä helposti syn-

nyttää, mutta jos heidän keskinäinen niin sanottu rakkautensa on kyllin vankkaa ja jos he todella ovat ymmärtäneet opettajansa henkisen aseman, niin heidän joukossaan ei eripuraisuuden siemen idä. Silloin on vaara, että koko meidän ponnistuksemme kääntyy heijastuslain vaikutuksesta meitä itseämme vastaan, ja silloin olemme hukassa. Nyt tarvitaan käärmeeen viisautta ja huuhkajan terävää silmää. Oletko sinä, veli kakkonen, asioita seuranneena selvillä opettajan ja oppilaiden keskinäisestä ymmärtämyksestä? Tietävätkö oppilaat opettajansa henkisestä asemasta? Onko paljon niitä, joissa mystillinen Kristus on herännyt, jotta he sen valossa voivat katsella opettajaansa? Tai onko heissä paljon niitä, jotka Vuoriisaarnan neljänteen käskyyn vedoten ovat kieltäytyneet väkivallasta ja aseiden käytöstä?”

”Asetat minut vaikean kysymyksen eteen veli ykkösen. Uskaltaisin kuitenkin tehdä seuraavan johtopäätöksen: Mystillinen Kristus on sangen harvoissa herännyt ja yhtä harvat ovat ratkaisseet väkivalta-kysymyksen käytännössä. Asemastaan ja suuresta tehtävästään opettaja kyllä on puhunut melko suoraan, mutta se sumu, jonka olemme heistä itsestään nostattaneet, on estänyt heitä näkemästä silmillään ja kuulemasta korvillaan. Ja yksi heikkous heillä on: He eivät ole kyllin tehokkaasti osanneet alistaa mammonaa hengen palvelukseen. He elävät kuin huumauksessa ja kokoavat varoja kuolleisiin kassoihin huomaamatta, että heidän opettajansa parhaiten osaisi näitä varoja käyttää. Tästä asiatilasta kärsii koko heidän toimintansa ja olenkin tehnyt sen johtopää-

töksen, että liike on alkanut kuoreentua, ollen kohta valmis heittäytymään kirkon helmaan.”

Epätoivoissaan Hannes syöksyi ulos ja meni suoraan asuntoonsa. Koko matkan kaikui hänen korvissaan katkonaisia lauseita, selityksiä, uhkauksia ja vannomisia. Oli selvää, että kysymyksessä on jokin hämäräperäinen kokous, jossa suunnitellaan pirullisia juonia — niin ketä vastaan? Miksi juuri Hanneksen piti tuota kaikkea kuunnella? Suurin kiusa ei ollutkaan itse kuuntelemisessa, mutta Hanneksesta tuntui samalla, kuin hänen sieluaan revittäisiin irti ruumiista. Sen paremmin hän ei osannut vaikuttaa tulkita.

Heti, kun Hannes sai huoneensa oven kiinni, alkoi yhtäjaksoinen keskustelu kuulua. Tilanne kävi niin sietämättömäksi, että hänen oli juostava ympäri huonetta ja revittävä tukkaansa. Lopulta hän huusi ja kirosi kuin mielipuoli, mutta ilman tulosta. Nääntyneenä ja hikisenä hän istui lopulta pöydän eteen, tuijottaen sen ruskeaa pintaa ja painaen käsillään korviaan.

Mutta nyt hän ei ainoastaan kuullut vaan myös näki. Kokoushuoneessa oli kahdeksan miestä, puheenjohtaja yhdeksäntenä. Huone muistutti kellariholvia, jonka ainoa ikkunasyvennys oli lankeilla tukittu. Miesten puhe kaikui kolkosti rapatuista kiviseinistä. Puheenjohtajan pöydän edessä savusi suitutusastia, josta nouseva savu leijaili huoneen yläosassa. Jälleen kuului puhetta:

”Maailmassa on tapahtunut jotakin entisestä poikkeavaa — sekä näkymättömässä että näkyväisessä

maailmassa. Olemme nyt joutuneet sammuttamaan sellaista tulta, etteivät entiset keinomme näytä riittävän. Mutta paina mieleesi: ruumiitten silpominen täytyy — vaikkapa selvityksensä viimeisessä vaiheessa — jäädä hämäryyteen. Kansa ei saa saada tietää sen mystieron viimeistä sanaa, vaan ainakin pienen epäilyksen täytyy jäädä itämään. Aikanaan se kyllä kantaa satonsa.”

”Mihin toimenpiteisiin nyt on ryhdyttävä?” kysyi yksi miehistä.

”Työtä on jatkettava suunnitelmien mukaan. Yleismaailmallinen sota on saatava syttymään, vaikka sytykkeiksi olisi haettava kuumia kiviä helvetistä. Mutta se ei syty, ennenkuin valo täällä Pohjolassa himmenee. Tämän tietää suurmestariimme. Sentähden meillä on edessämme vaikein työ ja samalla ansiokkain. Olenkin ajatellut erästä keinoa ja se on ainoa, minkä uskon tepsivän. Koska omat keinomme eivät tepsi, on meidän turvauduttava niihin keinoihin, joita aina sovelletaan henkisiin liikkeisiin. Tarkoitan heille asetettavia kokeita. Vastustuksemme kohteessa ei ole vielä kyllin selvästi esitetty opettajan ja oppilaan välistä suhdetta. Hänhän on itse sanonut, ettei Kristusihminen voi itse sanoa, kuka hän on. Se on toisten sanottava. Kaikesta päättäen oppilaat eivät vielä tunne opettajaansa, mutta jos heidän joukossaan on joku tai joitakuita, jotka ovat henkisesti niin hereillä, että kykenevät mestarinsa okkulttisen aseman paljastamaan, silloin olemme lähellä lopullista tuomiotaamme.

”Tämä on vaikea kohta, mutta samalla ratkaiseva.

Meidän on nyt pantava kaikki yhden kortin varaan ja valmistettava tätä hetkeä omalla tavallamme. Jos suurin osa heistä osaa avata silmänsä ja nähdä kuka heidän keskellään on työskennellyt, olemme kokonaan menettäneet pelin. Silloin emme voi mitään Suomelle, sillä se on suojattu maa tästälähin. Silloin myöskin yleismaailmallinen sota on epävarmaa. Sillä muistakaa: noissa henkisissä liikkeissä on otettava huomioon pääluku viisauden ohella. Mitä enemmän on niitä, jotka ovat heittäneet henkisen laiskuuden niskoilta ja vakavissaan etsivät totuutta — kuten he sanovat —, sitä suurempi on heidän voimansa ja sitä kauempana on kansan tuho.”

Hannes tunsi menettäneensä niin paljon elinvoimaa, että hän oli vähällä nääntyä. Hän nousi ja katseli itseään peilistä todeten kasvonsa käyneen harmaiksi. Valtimo oli hidas ja heikko, kun hän koetteli rannettaan. Päässä tuntui omituinen kohina ja kylmiä hikipisaroiita valui otsalta ja ohimoilta.

Silloin välähti hänelle outo ajatus: viinaa. Viinalahan Kalju-Kustaakin kiusanhenkeään asetteli. Kapakkaan, mitä pikemmin sen parempi. Ulkoasuun muistamatta kiiruhti Hannes läheisempään alkoholi-ravintolaan. Mutta hänestä tuntui, kuin katukivien kolina hänen kävellessään olisi ilkkuen nauranut.

Hannes tilasi mielestään riittävän alkoholiannoksen, jääden odottamaan tarjoilijattaren paluuta. Mutta ravintolassa oli paljon kansaa ja tarjoilu hidasta. Odottaessaan annostaan alkoi keskeytynyt keskustelu jälleen kantautua hänen korviinsa.

”Ihmisten yleinen heikko kohta on persoonallisen

arvokkuuden tunto ja sen loukkaaminen on anteeksiantamaton synti. Tähän meidän on iskettävä. Katsokaas, jos joku on toista viisaampi, sitä on vähemmän viisaan vaikea tunnustaa. En nyt puhu oppineista, vaan viisaista. Aseta vastatusten oppinut professori ja viisas talonpoika. Professori, jonka pää on täynnä toisten veistämiä kaavoja, kuin lestikoppa, katselee korkeudestaan talonpoikaa, jonka hän arvioi elävän samalla tasolla kuin ajamansa juhta. Mutta talonpoika, jos hän on täynnä elämänviisautta, katselee säälien professoria, sillä hän ymmärtää: kuolemassa oppi häviää, mutta viisaus säilyy ikuisuudessa. Puhun nyt näin filosofisesti, sillä minun täytyy selvittää tilannetta. Heissä on paljon oppineita ja oppineet ovat arvostaan tietoisia. Henkisistä harrastuksistaan huolimatta heillä on pohjanaan koulujen antama materialistinen aatesisältö ja tieteen auktoriteetti lepää heidän alitajunnassaan raskaana kuin lyijy. Jos nyt joku ei-oppinut — miten täynnä viisautta lieneekin — alkaa esittää henkisiä asioita kokemuksensa perusteella, esim. opettajansa todellista okkultista asemaa, on melkein varmaa, että omanarvontunto herää oppineistossa ja koko järjestö rakoi-lee. Sillä — toistan vielä — oppineisuus ei siedä viisautta.”

”Ja mihin tällä lopulta tähtää?”

”Siihen, että meidän on lietsottava heissä omanarvontunto liekkiin. Sekä oppineissa että vähemmän oppineissa yksilöissä, jotta he seuraisivat johtajiaan sokeasti. Etteivät he osaisi eroittaa oppia viisaudesta, vaan ymmärtäisivät, että tieteen auktoriteettiuden

loisteessa viihtyy henkinen viisaus. Jos tässä onnistumme, on voitto meidän. Ja keinot millä tämän saavutamme, tiedätte. Koulutettu ajatus ja harjaantunut tahto saa ihmeitä aikaan.”

”Luulen ymmärtäväni. Mutta kun katselemme tämän kansan historiaa näemme, että sitä on valmistettu jo vuosituhansia yksinomaan tätä aikaa silmäläpittäen. Tässä kansassa on kehitetty merkillistä sitkeyttä ja tarmoa, jota kansanomaisesti sanotaan ”siuksiksi”. Eikö tässä piile vaara, että hetkellisen onnistumisemme jälkeen kansa herää uudelleen? Onhan suomalainen tunnetusti mietiskelevä luonne. Eikö näinollen olisi viisasta toimia siihen suuntaan, että koko kansa hajoitettaisiin ympäri maailmaa, kuten muinoin juutalaiset? Silloin sen voima hajoaisi maailman tuuliin.”

”Olet oikeassa, mutta meidän ei erikoisesti tarvitse tästä huolehtia. Pidämme vaan silmämääränämme, ettei kansa onnistu siinä tehtävässä, *jota varten sille on kansallinen olemassaolo myönnetty*. Sen häviö seuraa itsestään epäonnistumisensa jälkeen. Kun niinsanottu henkinen suoja siltä loppuu, pitävät ulkovaltat huolen hävittämisestä.

”Voin vielä lisätä, että toiveemme täydellisestä onnistumisestamme eivät ole niinkään pienet. Olen jo kuukaudenpäivät seurannut eräitä näkymättömän maailman ilmiöitä, ja tehnyt niistä omat johtopäätökseni. Kaikki ne vihan, epäsovun, ilkeämielisyyden ja itsekkyyden ajatukset, joita ihmiskunta synnyttää, ovat kokoontuneet suunnattomiksi pilviksi, mustiksi ja verenkarvaisiksi, jotka hitaasti liikkuvat län-

nestä itää kohti. Niissä oleva voima on käytettävänämmme. Kosmillisten suhdanteitten ollessa edullisimmat, ohjaamme osan noista voimista tänne ja annamme niille oman järkemme ohjaket. Rakennamme niistä jumalan, jonka otsaan piirrämme tulikirjaimilla sanan 'sota'. Se vahvistakoon kansan maldaltunutta jumalakäsitystä ymmärtämään sodan välttämättömyys."

Nyt saapui tarjoilija viereiseen pöytään ja Hannes uskoi tarjottimella olevan myöskin tilaamansa alkoholin. Mutta tarjoilija kävelikin kepein askelin pois. Ei auttanut muu kuin odottaminen.

Hanneksen silmät kiintyivät seinässä riippuvaan tauluun, joka kuvasi seppää takomassa hehkuvaa rautaa. Hän tarkasteli päällelyöjän paljaita, voimakkaita käsivarsia, miten lihakset olivat jännittyneet lekan ollessa kohotettuna yli pään.

Mutta silloin seppä muuttui hänen silmissään luolan puheenjohtajaksi, joka heilutteli nuijaansa merkkillisen rytmikkäässä tahdissa. Aivan selvästi kuului nuijan pauke ja äänen kaiku luolan kiviseinistä. Ja päällelyöjän moukari muuttui suitsutusastiaksi, joka heilui korkealla yli pään ja josta tuprusi sininen savu. Vähitellen taulun tilalle avautui luola kokonaisuudessaan ja Hannes erotti katkelman miesten puheesta:

"Tämä on tärkeätä, sillä heidän joukossaan on joi-takuita, jotka aavistavat syvintä henkistä totuutta. Etenkin on yksi työntekijä, joka täydelleen asioista perilläolevana ennemmin tai myöhemmin tulee käsitettävällä tavalla paljastamaan opettafiansa okkulti-

sen ja henkisen aseman. Mutta jos hänet, ja toiset asiassa hereilläolevat hajaannuksen aikana heitetään yli laidan, saattaa totuus opettajan henkisestä asemasta jäädä pimentoon. Silloin on voitto meidän, ja nykyisen opettajan käy, kuten aikanaan Jeesuksen: Kun Stefanus tuli raivattua pois, meni hänen mukanaan tieto Jeesuksen asemasta Valkoisessa Veljekunnassa. Ja ihmiskunta kulki lähes pari vuosittuhatta nöyränä meidän ohjaksissamme.

”Tiedämme kansallishaltiasta hiljattain tulleen uuden isänmaallisen inspiration. Tämän otamme huomioon suunnitelmassamme. Sinä veli kahdeksan saat huolehtiaksesi, että tämä inspiratio muutetaan verikostoksi. Sinä kuutonen huolehdi, että noituuden varjolla tapahtuva ruumiitten häpäiseminen herättää asianmukaisen suuttumuksen ahdasmielisimmässä kansanaineksessa, ja että tapauksen kärki näennäisesti kohdistuu maamme hallitusmiehiin. Onhan maassamme muutamia salaperäiseltä vaikuttavia järjestöjä, joihin kuuluu maamme vaikutusvaltaisimpia henkilöitä. Heillehän sopii noituuden harjoittaminen. Asia on tehtävä mahdollisimman salaperäiseksi ja vaikeasti selvitetäväksi, jotta se ehtisi vaikuttaa ja herättää ansaittua huomiota.

”Sinä veli nelonen huolehdi, että kaikki se syytösten, parjausten ja epäilysten paljous, minkä julkinen — ja mikä parempi — puolijulkinen sana tästä kaikesta synnyttää, tulee loppujen lopuksi viskatuksi vastustajaamme kohti. Te kaikki muut annatte apuanne tarpeen mukaan ja katsotte, että varsinkin noituutta koskeva asia jää lopullista selvitystä vaille,

jotta epäilyksen siemen jää itämään ja aikanaan kantamaan satoa.”

Hannes oli kokonaan unohtanut katselemansa taulun. Sen sijaan kiintyivät hänen silmänsä kuin lumottuina luolan puheenjohtajaan, joka näytti jälleen koputtavan nuijallaan ja nousevan seisomaan pöytänsä taakse. Hän yskäisi, suoristi ryhtiään ja aloitti:

”Kun Buddhan aikaansaama kosmillinen ja henkinen valo oli levittäytynyt yli planeettamme ja alkoi kantaa hedelmää etenkin täällä länsimailla siten, että syntyi niin sanottu valistus, joka herätti ihmisissä totuuden kaipuun, joka vuorostaan särki ne kahleet, jotka luulimme olevan kyllin kestävä, syntyi täällä tieteellinen tutkimus. Ajatelkaamme, miten nerokas oli keksintömme valistuksen tuhoamiseksi: materialismi. Ensitiedoistaan ylpeileville tiedemiehille kuiskasimme: ’Ihminen on aineellinen olento ilman sielua ja henkeä, ainoastaan eläinkunnan korkeampi muoto. Humpuukia ovat jumalat ja henkimaailma. Eihän tieteen, joka tahtoo olla pätevä ja saavuttaa auktoriteettivallan järjenkäytössä, sovi tutkia asioita, jotka eivät ole viiden aistin ulottuvilla. Sehän on alhaista ja tieteen arvoa alentavaa.’ Tämä ihmisten ylpeyteen ja omanarvontuntoon vetoaminen oli niin tepsivä, että koko mahtavaksi paisunut tiede kaikkine haarautumineen empimättä syöksyi materialismiin. Jos silloin tällöin on syntynyt joku laumasta poikkeava voimakkaampi yksilö, joka on uskaltanut poiketa tästä yleiseksi tulleesta käsityksestä, on hänet parjauksin, uhkauksin ja häväistyksin helposti vaiennettu.

”Kirkosta en puhu tässä yhteydessä, sillä se palvelee nöyrästi tarkoituksiamme: väkevämmän oikeutta. Se on ja pysyy siksi lujasti ohjaksissamme, ettei sen auktoriteettiuden turvissa enää elä muu kuin taikausko. Kiitos kauan keksimämme verisen lunastusopin, joka katkaisi kristityiltä henkisen tiedon tien ja teki natsarealaisen selvät elämänohjeet käsittämättömiksi.

”Kun samaisen natsarealaisen vaikutuksesta heräsi ihmisissä niin sanottu veljeyden henki, joka jälleen pyrki katkomaan heille takomiamme kahleita monenlaisten humanisten liikkeitten, ennenkaikkea yleismaailmalliseksi kehittyneen yhteiskuntauudistuksen muodossa, niin eikös samaisessa materialismissa ollut veljeysaatteenkin lankeemus. Ajatelkaamme: Tasa-arvoisuus, veljeys ja vapaus liitossa materialismin kanssa! Sehän muistuttaa avioliittoa, jonka pyhä Vestan neitsyt solmiaisi urossuden kanssa. Mutta uudistusliike on ja toivottavasti pysyy liitossaan, ja näinollen palvelee tarkoituksiamme.

”Mutta ihminen on kaltaisensa. Ponnistuksistamme huolimatta pyrkii se parantamaan olojaan ja luomaan tylsistyttäviä onnen- ja laiskanpäiviä itselleen. Siksi onkin tehtävämme järjestää jatkuvasti sotia, sitä suurempia, mitä nopeammaksi aineellisen hyvinvoinnin luominen käy. Ihmisten aikaansaannokset on pyrittävä hävittämään niin, että pysyy tasapaino, että aina on puutetta, kurjuutta ja nälkää. Sillä nämä ovat parhaita keinoja epäjärjestyksen pysyttämiseksi. Täytyy olla omistavia ja omistamattomia luokkia, sillä se ylläpitää jatkuvaa luokkavihaa ja muo-

dostaa elämän taisteluksi, sodaksi aineellisista arvoista.

”Ja ajatelkaamme itse sotaa. Kuinka paljon se synnyttääkään raajarikkoja ja muita vaivaisia, jotka koko elämänsä kiroavat sekä sotaa että ihmiskunnan hulluutta. Ja kuinka paljon se synnyttää leskiä ja orpoja, jotka valittavat ja vaikeroivat. Kaikki nämä ottavat turvansa kirkoissa, joissa he Jeesuksen sovintoveren nukuttamina vaipuvat muumioiksi ja mistään piittaamattomiksi hylkiöiksi.”

Nyt saapui tarjoilija uudelleen. Kepein askelin hän läheni Hanneksen pöytää ja Hanneksesta tuntui, että tarjoilija katseli häntä uteliaan epäillen ja melkein säälillä. Hän laski pöydälle lasin, jossa oli vettä ja kirkas jääpalanen. Toisessa lasissa oli ruskean kellertävää tulinestettä.

Hannes tilasi samalla tiellä vielä toisen annoksen, mainiten kiireestään ja pyysi samalla tarjoilijaa tuomaan laskun. Hän sekoitti lasien sisällöt keskenään ja maistoi. Suuta tuppasi viemään rumaan irvistykseseen, mutta sankarillisesti otti hän kulauksen toisensa jälkeen. Tulinen neste valui alas ja rintaa alkoi lämmittää, aivankuin tämä jääkylmä juoma olisi ollut kuumaa. Sydän tuntui kiihdyttävän lyöntiään ja vähitellen valui jäseniin omituista voiman tuntua.

Hannes yritti tehdä havaintoja alkoholin vaikutuksesta, mutta tuskin ehti hän tyhjentämään lasiaan, kun tarjoilija toi uuden annoksen. Hannes maksoi samalla laskun ja kiirehti heti laittamaan uutta sekoitusta. Hän ymmärsi, että alkoholi saattaa tuottaa tottumattomalle yllätyksiä. Nopeasti tyhjensi Han-

nes nyt lasinsa ja poistui ravintolasta. Jaloissa tuntui, aivan kuin ne eivät joka askeleella tapaisikaan katukiviä. Katu liikkui hänen allaan niin, ettei jalka tahtonut aina osua tarkoitettuun paikkaan. Ja varmaan heiluiivat lyhtypylväätkin ja isot kivimuurit. Mutta tuota katua on mentävä ja tuolla taskunpohjalla on huoneen avain. Ja rahalompakko on povi-taskussa ja siis kaikki niinkuin olla pitää.

Mutta koko matkan ja vielä huoneessakin kaikui hänen korvissaan luolan nuijamiesten kolkko puhe:

”Suurmestariimme peruuttamaton määräys on jo kauan ollut valmistaa ennennäkemätön yleismaailmalinen sota. Se on laadittava niin laajaksi, ettei mikään kansa välty sen seurauksilta. Tarkoitus on, että sota saataisiin pysyväiseksi tilaksi, jossa rauha — jos sellaista pakosta tulee — on ohimenevä valmistuskausi. Tämä ei ole mahdollista muuten kuin kansojen ideologisten eroavaisuuksien avulla. On synnyttävä eri kansoissa vastakkaisia maailmankatsomuksia, joilla on yhteistä se, että ne vetoavat ihmisen alkuvaistoihin ja näin uppoutuvat suuriin masoihin. Näin siksi, että nykyisenä tekniikan aikana ei millään kansalla ole pakottavia syitä hyökätä toisen kimppuun. Kun koneet tuottavat tarvikkeita, on jokaisella yllin kyllin. Mutta maailmankatsomuksissa on kyllin sodan aihetta, sen ovat uskonsodat opettaneet.

”Sodan syttyessä syntyy ryhmyksiä kansojen kesken. Sillä erilaiset ’ismit’ ovat vain massojen koossapitämistä ja innoitusta varten. Sodan johto tietää, että sota on valtataistelua, kansojen maail-

manvallan tavoittelua. Lopulta joku kansa sortuu, mutta saattaa sortua lopulta sortajakin. Taistelu jatkuu saaliinjaon merkeissä, vallankumoukset vyöryvät yli mantereitten ja taas voi asema muuttua. Lopulta voidaan sota saada mantereitten väliseksi, jolloin se voi kestää vuosikymmeniä hiljaisen hävityksen merkeissä, kunnes mantereet vaurastuvat suurempaan kamppailuun. Pääasia on, että kaikki tuotanto, mitä ei aivan välttämättä tarvita ihmisten hengentimeksi, tulee käytettyä sotamateriaalin valmistukseen. Näin pysyy puute ja yleinen kurjuus hallitsevana, eikä ihmiskunnalla ole aikaa haaveilla Jeesuksen tavalla taivaanvaltakunnasta maanpäällä. Jumalallisen totuuden valo pysyy ihmisiltä salattuna ja se on oleva työmme peruuttamaton motiivi.”

Vähitellen alkoivat Hanneksen kaameat aistit sulkeutua. Alkoholin vaikutus tuntui jo päässä ja jäsenissä. Hän riisuutui nopeasti ja heittäytyi sohvalle selälleen.

Nyt oli kaikki hiljaa sekä ympärillä että Hanneksen aivoissa. Sohva alkoi pyöriä ympäri kuin karuselli, ja Hanneksen oli pideltävä molemmin käsin kiinni, ettei putoaisi. Korvissa alkoi kuulua hiljaista sihinää ja huulet tuntuivat käyvän kankeiksi ja tulevan paksummiksi.

Mutta vielä yhtäkkiä avautuivat hänen korvansa rämähtäen ja hän kuuli kuusi tahdikasta nuijan koputusta. Samalla puheenjohtaja kuului sanovan:

”Toverit. Muodostakaamme neliö, paljastakaamme

välkkyvät tikarimme ja huutakaamme Hämärän Herraa avuksemme.”

Muuta Hannes ei kuullut, sillä humala tuuditti hänet raskaaseen uneen.

V

PELASTUS.

Seuraavana aamuna Hannes heräsi lievään päänkivistykseen. Muistellessaan eilisiltaisia kokemuksiaan alkoi hän aavistaa jotain ennen kuulumatonta olevan tekeillä. Mistähän henkisestä liikkeestä mahtoikaan olla kysymys? Tapahtuuko tässä maailmassa esiripun takaista toimintaa, joka muistuttaa noituutta? Mikähän herra on tuo Hämärän herra, jota palvottiin? Mikä on mystillinen kukkiva risti, joka voi ehkäistä sodat ja kuka on tuo Opettaja, joka tuntui olevan kaiken hyvän keskus? Kysymykset tulivat tulvimalla Hanneksen mieleen. Olisipa nyt Eino kaupungissa, niin tiedustelisin häneltä. Mutta Hanneksellahan oli Einon asunnon avain. Tänään on sunnuntai ja siis aikaa tutkia Einon kirjavarastoa.

Hannes pukeutui nopeasti ja lähti heti Einon asunnolle, poiketen matkalla ravintolaan aamuteelle. Hetken etsittyään löysi hän etsimänsä talon ja huoneen.

Einon asunto oli vähäinen, mutta siisti. Iso kirja-kaappi koristi erästä nurkkausta, pöytä keskellä huonetta ja tuolit sen ympärillä.

Hannes tarkasteli kirjoja lukien erään selkämuksesta: "Jeesuksen Salakoulu." Hän avasi kannen ja luki: "Kirjoittanut Pekka Ervast". Tuon nimen oli hän ehkä ennenkin kuullut.

Kirjan nimi houkutteli lukemaan, sillä olihan Hannes parhaillaan ollut tekemisissä salaperäisten asioiden kanssa, vaikka ei niillä ollutkaan mitään yhteistä Jeesuksen nimen kanssa. Hän riisui takkinsa tuolin-selkämykselle ja heittäytyi sohvalle lukemaan. Omituista oli, ettei häntä tänään tuntunut häiritsevän kiusalliset aistimuksensa yhtä usein kuin ennen.

Oli jo ilta, kun Hannes lopetti lukunsa. Hänelle oli valjennut aivan uusia näköaloja. Koko elämä sai uuden sisällön, ja ennen aavistamattomat asiat kirjastuivat ihmeteltävän selviksi. Lisäksi oli "Salakoulussa" esitettyinä *tie*, jota seuraamalla saattoi saavuttaa sitä tietoa ja taitoa, jota hän oli aina ikävöinyt. Jeesuksen opettamat, Vuorisaarnassa esitetyt viisi käskyä osottautuivat täksi tieksi. Mutta ne eivät olleet pelkkiä koristuksia kristityn kilvessä, vaan elävässä elämässä toteutettaviksi tarkoitettuja neuvoja. Tämä tuntui johdonmukaiselta.

Jotta Vuorisaarnan seuraaja onnistuisi luomaan itsessään todellista ihmistä, neuvottiin kirjassa harjoittamaan ajatusten hallintaa joka-aamuisen rukousmietiskelyn muodossa. Ajatuksistahan teot ovat lähtöisin. Tämäkin oli niinkuin olla pitää. Ilman vä-

hintäkään epäilyä päätti Hannes ottaa asian kuolemanvakavasti ja noudattaa annettuja ohjeita.

Hannes otti kirjan mukaansa, heitti takin ylleen ja lähti kotiin. Illalla hän vielä tutki sen sisältöä ja päätti huomispäivänä aloittaa päivänsä mietiskelyllä. ”Älä suutu”, oli toteutettava ainakin yksi viikko, ennenkuin ohjelmaan liitettäisiin toinen käsky.

Merkillepantava toteamus oli heti alussa, että Hanneksen kaameat aistit sulkeutuivat verraten nopeasti. Jonkun ajan kuluttua hän ei enää kuullut eikä nähnyt mitään epämiellyttävää. Sen sijaan alkoi hänelle paljastua jotakin taivaallista ja kaunista. Unimaailma tuli järkeväksi ja sisältörikkaaksi, jossa voi toimia ja auttaa vainajia. Varsinkin helvetinpelon vai-vaamia tuntui olevan surkuteltavan paljon.

Näinä aikoina Hannekselle avautui ennen vain aavisteltuja asioita. Hän ymmärsi, että Vuorisaarnan viisi käskyä muodostavat todella tien, joka on tarkoitettu kuljettavaksi. Käskyt ”älä suutu”, ”älä ajatuk-sissasikaan ole epäpuhdas”, ”älä vanno”, ”älä vastusta pahaa” ja ”rakasta vihollisiasikin, vieraita kansoja”, ovat kuin kalliita helmiä tai jalokiviä, jotka koristavat kruunua, joka lasketaan Vuorisaarnan tien kulkijan päähän. Samalla ne ovat itse elämän syvyydestä virtaavia puhdistavia voimia, jotka avaavat ihmissielun uinuvat kyvyt ja henkiset aistit. Ne asettavat hänet yhteyteen luonnon näkymättömän ja henkisen puolen kanssa sillä tavalla, kuin ihmiskehitys luonnon järjestyksen mukaan vaatii.

Samalla hänelle selvisi, mitä merkitsee käsite usko. Se ei ollut niinkuin hän ennen kuvitteli — asian to-

tenapitämistä, vaan oli se ihmeellistä henkistä voimaa, joka häneen virtasi. Se oli intuitiivista tietoa Jumalasta, ja sen tiedon sisällys oli, että Jumala on rakkaus. Jumala ilmaisi itsensä — ainakin näin alussa — uskossa.

Mutta uskon sisältö ei tähän tyhjentynyt. Hannes havaitsi todeksi, mitä hebrealaiskirjeessä uskosta sanotaan: Usko on toivottujen asiain aineellinen perusta, näkymättömien tekojen todiste. Hän huomasi suorittavansa näkymättömiä tekoja siten, että kun hän sydämessään tiesi jonkun asian olevan niin tärkeä ihmiskunnalle tai henkisellem elämälle, että hän sen vuoksi uskossa kääntyi sisäisen Jumalansa puoleen, niin näkyväisenkin maailman asettamat esteet pakenivat. Hän sai kokemusta, miten henki hallitsee aineellista elämää. Tätähän Jeesus tarkoittikin sanoessaan, että etsikää *ensin* Jumalan valtakuntaa, niin kaikki muu tulee siinä sivussa vähemmällä puuhalla.

Hanneksen sisäinen elämä näytti muuttuvan kuin saduksi, mutta tästä sadusta oli epätodellisuus kaukana.

— — —

Eino oli lopultakin palannut kaupunkiin ja ensitöikseen pistäytyi hän Hanneksen luona. Paljon oli kerrottavaa, koska tapaaminen ei voinut ennen uusiintua Einon matkan vuoksi.

”Heittäydyhän sohvalle lepuuttamaan aivojasi”, sanoi Hannes, ”aion kertoa vuorostani oman tarinani. Saat itse tehdä kaikkesta omat johtopäätöksesi. Minun

kertomukseni on tavallaan ikävä, vaikka se päättyikin onnellisesti.”

”Tapahtukoon tahtosi”, nauroi Eino. Hän riisui kenkensäkin ja otti kotoisen asennon sohvalla. Hannes alkoi jälleen toimitella kahvipannun kanssa.

Hannes kertoi koko menneen seikkailunsa kaameine näkyineen niin tarkasti kuin muisti, päättäen kertomuksensa siihen, kuinka humala antoi avun ja lohdutuksen. Eino oli vakava, kuin olisi itse ollut kaikkea näkemässä.

”Olet leikkinyt tulella”, hän sanoi. ”Etkö ymmärtänyt, ettei jumalallisia kykyjä osteta rahalla. Kertomuksesi avaavat muuten aivan uusia näköaloja, joita en ennen osannut edes uneksia. Pelkään, että jotakin hirmuista on tulossa — meille ja ajanollen koko maailmalle. Mutta onko laitasi vielä yhtä huonosti?”

”Ei enää”, sanoi Hannes. Hän haki lainaamansa Einon kirjan ja näytti sitä.

”Tässä oli pelastukseni, tämän lainasin sinun huoneestasi. Olen noudattanut tämän antamia opetuksia ja ajattele näyt häipyivät.”

Eino nousi nopeasti sohvalta.

”Mutta siinä tapauksessa olemme aivan henkiystäviä. Tunnen kirjan tekijän ja tunnustan nöyrästi kuuluvani hänen oppilaakseen. Sinun olisi tehtävä samoin.”

”Sitä olen ajatellutkin, sillä minulle on alkanut selvitä merkittäviä asioita. Olen alkanut nähdä toisenlaisia näkyjä, taivaallisia ja kauaskantoisia. Niistä kerron toiste. Jo Vanajavuorella aavistin, että meillä

on edessä ihania tehtäviä ja tämä usko on yhä vahvistunut. Uskon, että olemme olleet kauan sitten valmistavassa työssä nykyaikaa varten, mutta minkälaista se on ollut, se ehkä selviää tulevaisuudessa.”

Eino istui mietteissään ja Hannes asetteli kahvikalustoa pöydälle.

”Otetaan kuppi kuumaa”, puhui Hannes. ”Et ole vielä maininnut, tapasitko Aino-siskoasi.”

Eino vilkastui ja astui pöytään.

”Tapasin niinkin, ja mainitsin tuttavuudestamme. Alkaako tyttö sinua kiinnostaa”, Eino nauroi veitikkamaisesti.

”Hän on kiinnostanut minua siitä asti, kun mainitsit hänestä. Puheesi herätti eloon jotakin kauan olutta.”

”Niinkö. Alankin ymmärtää nyt erästä Ainon kertomaa tapausta, joka sattui huvimatalla. Ajattele, että hän joutui sattumalta Leruvuorelle, muistathan, kotipitäjässäsi. Tapauksen kertokoon itse, kun saapuu tänne.”

”Mitä olet ajatellut alkaneesta isänmaallisesta innostuksesta?” kysyi Eino hetken kuluttua. ”Varsinkin Etelä-Pohjanmaalla näyttää sillä olevan suotuisa maaperä.”

”Ymmärtääkseni ei isänmaallisuudesta ole muuta sanottavaa kuin hyvää. Jokainen rakastaa omaa maataan. Mutta kaikella on vaaransa. Uskon että nykyinen innostus on Suomen kansallishaltiaista lähtöisin ja se tähtää siihen, että tämä kansa tulisi tietoisiksi henkisestä tehtävästään. Kuitenkin historia todistaa, että jokainen kaunis aate tulee enemmän tai vähem-

män saastutetuksi vierailta pyrkimyksillä niin pian kuin sitä aletaan käytännössä toteuttaa. Pahaa pelkään, ettei Suomen kansa osaa tätä innoitusta ymmärtää oikein, vaan yrittää sotkea sen verileikkiin.”

”Samoihin tuloksiin olen tullut minäkin.”

”Jos kansa ajaa joukkotoiminnalla kansallisaatettaan vieraita virtauksia vastaan, niin sen pitäisi tapahtua passiivisen vastarinnan merkeissä. Äskeinen kertomuksesi hämärän veljistä antaa aihetta olettaa, että tässäkin asiassa lopulta yritetään ajaa vieraalla aasilla.”

— — —

Hannes ja Eino tapasivat toisensa melkein joka ilta, paitsi milloin Eino oli aatteellisissa tilaisuuksissaan. Nämä muutamat illat olivat Hannekselle vaikeita, sillä hän tunsu olevansa näissä kristosofisissa riennoissa kuin syrjäläinen. Siksi hän päätti liittyä mukaan, sillä ainoastaan kiinteä työskentely henkississä asioissa tuntui aidolta. Eino oli ollut mukana jo lähes vuoden. Hanneksesta alkoi näyttää yhä luonnollisemmalta, että Vuorisaarnan tien kulkijan tehtävänä on, ei ainoastaan oman sielunsa jalostaminen, vaan myöskin työskentely aatteensa hyväksi.

VI

VALKEUDEN TEMPELI.

Pitkä rivi naisia ja miehiä seisoo Temppelin eteishallissa. Kaikkien kasvoilla on vakava ilme, pyhä, seesteinen rauha. Vallitsee täydellinen hiljaisuus. Joku kulkee Temppelin ovesta, josta tuoksahtaa olihanumin ihana tuoksu. Alkaa kuulua hiljaista musiikkia.

Silloin kajahtaa kulkueenjohtajan syvä basso: ”Veljet. Astumme Temppeliin Jeesuksen Kristuksen nimessä ja hänen oppinsa, Vuorisaarnan hengessä. Sentähden, jos jollakulla on sovitettavaa veljensä kanssa, niin tehkäämme, kuten Jeesus neuvoi: Sopi-kaamme ensin keskenämme ja vasta senjälkeen anta-kaamme uhrimme Herralle.”

Outo väristys kulkee Hannes Tuomikosken rinnassa. Hänestä alkaa tuntua, että tämä on hänen elämänsä vakavin hetki. Todella, jos hänellä olisi ollut sovitettavaa jonkun kanssa tässä seisovista, olisi hän

empimättä sen tehnyt, ennenkuin olisi rohjennut Temppeeliin astua. Tämä pyhä vakavuus oli niin todellista, että se avasi omantunnon ovet selkosen sellälleen ja kuin salaman valossa näkee Hannes min-käläisen tulee hänen olla ollakseen *ihminen*.

Rauhallisesti astelee rivi Temppeeliin. Vieno tuoksuava savu leijailee ilmassa. Ajatus käy ihmeen selkeäksi; on kuin taivas olisi tullut lähemmäksi. Kuoro laulaa. "Olemme veljiä", kaikuu kaikkien sydämissä. "Yritämme rakastaa toinen toistamme, ei omalla tavallamme, vaan sillä rakkaudella, jolla Kristus meitä rakastaa."

Joku nousee. Temppeelissä kajahtaa soinnukas ääni: "Veljet. Olemme saapuneet työskentelemään Mestariimme nimessä, Jeesuksen Kristuksen opettaman elämänyymmärryksen hengessä. Jokainen tunnemme nyt sydämessämme, että mitä meissä on parasta, puhtainta, jalointa, sillä nyt on sananvalta. Heikkous, pimeys, vajavaisuus on poistunut. Olemme veljiä eroavaisuuksistamme huolimatta. Veljeys perustuu siihen ikuiseen tosiasiaan, että olemme saman Isän lapsia, saman ikuisen Jumaluuden kipinöitä. Korkea on ihmisen päämäärä, sillä me olemme Jumalan poikia ja kulkumme käy täydellisyyttä kohti. Mestariimme Jeesus Kristus ensimmäisenä sen täydellisyyden saavutti ja hänen jälkiään yritämme kulkea. Muistakaamme hänen käskynsä: 'Rakastaa toinen toistanne.' Rakkaus on se voima, joka kantaa kuolemankin portin läpi. Rakkaus on pitkämielinen ja lempeä, kuten Paavali kuvailee. Se ei kadehdi, ei kerskaa, ei pöyhkeile, eikä etsi omaansa.

Se ei katkeroidu, ei muistele kärsimäänsä pahaa. Se ei iloitse vääryydestä vaan iloitsee totuudesta. Kaikki se peittää, kaikki se uskoo, kaikki se toivoo, kaikki se kärsii. Kantakaamme toinen toisemme kuormaa, niin jokaisen kuorma tuntuu keveältä.”

Kuoro laulaa jälleen. Temppeleissä vallitsee ikuisen rauhan tuntu. Valoisa ja kirkas on osanottajien mieli.

Opettaja nousee: ”Rakkaat veljet. Elämme uuden aikakauden kynnyksellä. Ihmeellinen henkinen todellisuus on meidän päivinämme uudella tavalla lähestynyt maapalloa ja ihmiskuntaa. Uusi kosmollis-henkinen voimien purkaus vuodattautui kosmoksesta planeetallemme ja samalla koko aurinkokuntaamme. Näitä purkauksia on kyllä tapahtunut ennenkin. Yksi sellainen tapahtui Buddhan päivinä, noin 600 vuotta ennen ajanlaskuamme. Toinen tapahtui Jeesus Natsarealaisen elinaikana. Nyt elämme kolmannen vuodatuksen aikaa. Ymmärrämme, ettei elämä tälläkään pallolla voi jatkua ikuisesti. Alku on ollut planeetallamme ja loppu tulee myöskin olemaan. Pallomme aineellisin kehityskohta on sivuutettu ja sen eetteröityminen on alkanut. Ja koska ihmisen on seurattava mukana, seurattava maapallon historiaa, on luonnollista, että tässä eetteröitymisen alkuvaiheessa annetaan ihmiskunnalle kaikkea mahdollista apua. Näin siitä syystä, että mahdollisimman suuri osa heistä voisi seurata pallomme mukana. Tämä apu on nyt annettu ihmiskunnalle, Vesimieskauden aamu on alkanut. Väkivalta on tuomittu tuhoamaan itsensä.

”Palauttakaamme tämä mieliimme yhä uudestaan,

sillä aika on käsillä, jolloin näemme maailman sortuvan ympärillämme ja meiltä kysytään uskoa ja luotamusta siihen valoon, minkä olemme saaneet. Ilman asioitten selvää ymmärtämistä olemme vaarassa joutua mukaan yhäti kiihtyvään elämän pyörteeseen ja uhraamaan voimamme sille alttarille, jonka lopullinen luhistuminen on alkanut. Kulkekaamme siis suorina uuden aikakauden viittomaa tietä ja olkoon rakkaus keskuudessamme.”

Henkeään pidättäen seuraa Hannes puhetta. ”Kaikki on totta”, huutaa hänen sielunsa. Jokin kaukainen muisto pyrkii esille, mutta se on hauras ja häipyvä kuin unikuva. Mitä kovemmin hän muistiaan ponnistaa, sitä kauemmaksi se häipyä, tullakseen taas odottamatta kuin salaman välkähdyks. Hän tietää, ettei se ole tämän elämän muistoa, vaan kaukaista, edellisissä ruumistuksissa elettyä. Sen, mitä hän nyt kuuli, muistaa hän jo ennen kuulleensa, ei tosin samanlaisena, vaan pääpiirteissään. Tuossa muistossa on mukana jotakin äärettömän pyhää ja velvoittavaa. Mutta siinä on jotain muutakin, mitä tässä puheessa ei ollut. Jotain, mikä koski tätä Suomea ja sen kansaa. Hän odotti, että juuri tästä olisi mainittu.

Hanneksen paikka temppeleissä oli syrjäinen, kattoa kannattavan pilarin sivulla. Hän olisi halunnut katsoa korokkeelle istumaan laskeutunutta puhujaa silmiin ja ajatuksissaan kysyä tältä vastausta, mutta edessä istuvat pimittivät näköalan. Hänessä nim. syntyi ajatus, että tuo ihminen kyllä tietää hänen ajatuksensakin.

Vastaus tulikin aivan odottamatta. Tapahtui kuin ihme, kun edessäistuvat — tuolia oli monessa rivissä — liikahtivat niin samanaikaisesti, että Hannes hetken katsoi suoraan äskeiseen puhujaan, jonka kirjoja hän oli lukenut, mutta vasta tänään ensimmäisen keran nähnyt. Tämä katsoi Hannesta suoraan silmiin ja nyökäytti päätään. Hannes vavahti ja tunsi, että sydän hypähti kurkkuun. Hän ymmärsi tämän katseen merkiksi, että hänen ajatuksensa oli ymmärretty ja että vastaus tulee.

Seurasi musiikkia, jonka jälkeen äskeinen puhuja lausui:

”Tämä Suomen kansa on jumalien valitsema kansa. Tuhansia vuosia on sitä valmistettu uutta aikaa varten jumalallisen sanansaattajan työkentäksi. Tämän kansan näkymätön johtaja, kansallishaltia Väinämöinen on ottanut vastuulleen kasvattaa kansastaan ihmiskunnan tienviitan, uuden tulevan ja jo alkaneen maailmanuskonnon esitaistelijan. Monet meistä ovat vuosituhansien vierissä olleet mukana tätä kansaa kasvattamassa, lietsomassa sen sieluun tulevaisuuden uskoa, laulamassa sille runoja Väinämöisen paluusta. Monet meistä aavistavat kaukaisessa muinaisuudessa elettyä elämäänsä, muutamille välkehtii muistoja menneistä ponnistuksista. Olkoon nämä aavistukset uskoa herättävinä lupauksina tulevaisuuden työssä. Nouskoon totuuden tuli korkealle tästä pienestä joukosta. Kokoontukoon se tämän Suomen maan yläpuolelle, valtavaksi roihuksi, rakkauksen ja hyvyyden mahtavaksi valoksi, joka kirkkautellaan valaisee pimeätä maailmaa. Kootkaamme nyt

ajatuksemme yhteiseen ponnistukseen, että jumalallinen valo: totuus ja rakkaus valaisisi ihmiskuntaa.”

Hetken istuivat veljet mietiskelyyn vaipuneina. Taivainen rauha lepäsi Tempelin yllä.

Hannes teki havaintojaan Opettajasta. Keskipituisen vanhanpuoleinen mies, siniset lempeät silmät korkean otsan alla. Hiukset harmahtavat. Hannes näki hänessä jotain käsittämättömän majesteetillista, jotain itsensävoittaneen suuruutta.

Juhlan loputtua Hannes jäi seisomaan pitkän eteiskäytävän ikkunan luo, odotellakseen Einoa, joka oli häipynyt tungokseen. Tässä hän näkisi Opettajan läheltä, jos hän sattuisi tulemaan ulos.

Eikä hän odotuksessaan pettynytkään. Arvaamatta sukeltautui väkijoukosta äskeinen puhuja, tullen suoraan kättelemään Hannesta, joka hämmästyksestä sävähti punaiseksi. Lempeät kasvot loistivat hymyä ja viisautta hänen kysyessään Hanneksen nimeä. Ensin hän katsoi suoraan silmiin, senjälkeen otsan yläosaan ja toivotti Hanneksen tervetulleeksi.

Hannes olisi halusta kysynyt jotain tärkeää, mutta hän häpesi samassa kysymyksensä sisällön onttoutta. Hän näki kuin välähdyksenä kuinka tarpeetonta se olisi, sillä kaikki, mitä hän suinkin jaksaisi ymmärtää, oli jo selitettynä tämän miehen kirjoittamissa opetuksissa. Kuin Hanneksen ajatusten vahvistukseksi Opettaja nyökkäsi, hymyili ja jatkoi matkaansa.

Samassa saapui Eino pitkänpuoleisen ehkä viisisäkymmenissä olevan miehen seurassa. Eino esitteli hänet Peltoseksi. Oli sopinut Peltosen kanssa, että hän poikkeaisi hetkeksi Einon luo rupattelemaan,

koska se kotimatkan vuoksikin sopi mainiosti. Hanneksen piti tulla mukaan.

Peltonen tuntui humoristiselta mieheltä ja hänen leikkensä, vaikka siinä tuntui aina olevan takana joku ajatuksia herättävä tarkoitus, oli helposti tarttuvaa. Hänen kookas vartalonsa aivan hytkyi naurusta ja läsnäolijoissa heräsi iloinen mieliala.

Oli jo myöhäinen ilta, kun saavuttiin Einon asunnolle. Ei ollut paljon aikaa keskusteluun, mutta tarkoitus olikin vain Hanneksen tutustuttaminen Peltooneseen. Peltonen oli sitä itse esittänyt ja Eino oli perin hämmästynyt, mistä tämä tiesi hänen ja Hanneksen tuttavuudesta. Eino ei sitä kuitenkaan kysynyt, sillä ne muutamat kerrat, jolloin hän oli Peltoista tavannut, antoivat aiheen uskoa, että tämän humoristisen kuoren alla oli suuri sielu, vanha ja viisas.

Istuttiin pöydän ympärille ja Eino haki virvokkeita ja hedelmiä. ”Maistellaanpa näitä paremman puutteessa, ei nuorenmiehen asunnossa liialla tarjoilulla kiusata.”

”No, eihän tästä mitään vikaa puutu”, huomautti Peltonen. ”Nautitaan terveydeksi.” Peltonen otti apelsiinin ja alkoi kuoria. Eino ja Hannes samoin.

”Kerroppa Hannes, minkä vaikutelman sait juhliissa, olithan ensi kertaa mukana?” kysyi Peltonen.

”Suoraan sanoen tunsin ja ymmärsin, että tämä oli elämäni taitekohta, jossa epäily loppui.”

”Epäily käy uskon edellä, mutta mitä epäilyksiä sinulla vielä oli, koska Vuorisaarnasta olet löytänyt avun etsinnässäsi tapahtuneille kammelluksille.” Peltonenkin näytti katsovan hänen otsansa yläosaan.

Hannes katsoi kysyvästi Einoon. "Olet nähtävästi kertonut Peltoselle menneistä vaikeuksistani." Eino pudisti päätään.

"Ei Eino ole mitään kertonut" sanoi Peltonen. "Ajattelin vaan, että kun henkiseen elämään pyrki-
jälle sattuu yhtä jos toistakin, niin ei kait sinunkaan elämäsi ole ollut aivan suoraviivainen."

"Eipä niinkään, olen saanut kokea vähän psykis-
min vaaroja", puhui Hannes. "Kerronko niistä?"

"Anna olla, on jo näin myöhäinenkin. Ehditään niistä jutella, kun ollaan kaiken koolla. Miltäs tämä Einon sima maistuu." Peltonen nosti lasin ja ehdotti kilistämistä.

Hanneksesta kuulosti Peltosen puhe kaksimieli-
seltä. Kaiken koolla, mitä tämä merkitsee. Kuiten-
kin hän päätti olla hienotunteisesti kysymättä. Sen sijaan välähti hänen aivoissaan sopiva tuuma.

"Olen aikonut vielä tänä kesänä käydä kotipuoles-
sani ja ehdottaisin, että sinä Eino ja Peltonen lähti-
sitte mukaan. Luulisinkin Anttilan isännän ottavan meidät avosylin vastaan. Hän kun askarteleekin näiden aatteiden parissa."

"Sopii mainiosti", innostui Peltonen. "Sovitan esi-
telmämatkani sen mukaan. Onhan virkistävää tavata tulevia ystäviä." Peltonen kulki usein maakunnassa esitelmöimässä. Sekä Hannes että Eino havaitsivat sanojen oraakkelimaisen luonteen. Eino lisäsi:

"Kasvatti-siskoni tulee näinä aikoina käymään täällä ja uskon, että hänkin tekisi virkistysmatkan. Ehdottaisin, että odottaisimme häntä ja yrittäisimme Hanneksen kanssa järjestää kesälomamme siksi."

”Sopii mainiosti. Päätetään asia lopullisesti toisella kertaa ja lähdetään nyt nukkumaan.”

Eino saattoi vieraansa ovelle ja toivotti hyvää yötä.

— — —

Illan vaikutelmat antoivat Hannekselle paljon ajatteleminen aihetta. Yhä selvemmäksi alkoi hänelle käydä edessä oleva elämäntehtävä. Saadut kokemukset olivat kuin armonosoitusta, jotka velvoittivat työhön — työhön elämänkatsomuksensa puolesta. Mutta mitä tehdä? Jos ajatteli mitenpäin tahansa, oli aina seinä vastassa: mihin minä kykenisin?

Siitä asti, kun Hanneksen kaameat näyt katosivat, alkoi hänen iäisyyskaipuunsa jälleen palautua. Sitä mukaa, kun Vuorisaarnan henki elävöityi ja syveni, kasvoi tuo kaipuu. Mutta nyt se ei ollut hetkittäistä, vaan tuntui se yhtäjaksoiselta ja jatkuvasti kasvavalta. Hannes tutki näitä asioita paljon ja ymmärsi vähitellen, että ihmisen tulee syntyä vedestä ja hengestä, ennenkuin saavuttaa kansalaisoikeuden taivasten valtakunnassa. Vedestä syntyminen on sielunelämän puhdistusta. Se on jatkuvaa käytännöllistä elämää totuudessa ja veljeydessä. Vähitellen voi se johdattaa hengestä syntymiseen — samaan, jota Paavali koki Damaskuksen tiellä. Sentähden tämä hengen nälkä täytyy olla raskauden tilaa ennen syntymää — Pyhästä Hengestä raskaana oloa.

Tätähän Hannes oli kokenut jo kauan ja olihan Anttilakin kerran kertonut omista vaikutelmistaan ja sisäisistä taisteluistaan. Mutta Anttilalle oli asia ollut eräessä mielessä yksinkertaisempi. Hänen, Han-

neksen, sitävastoin oli täytynyt eksyä syrjäpoluille ja kokea asioita, joille ei Hannes löytänyt vertaa. Kuitenkin tuntuivat koetut tapahtumat näin jälkeensä tavallaan opettavaisilta ja kiintoisilta. Ainakin kävi selvemmäksi niiden voimien ero, jotka täällä elämän kentällä sekä auttavat että vastustavat tätä inhimillistä vaellusta.

VII

KOLMAS LUOMISPÄIVÄ.

Hannes heräsi sangen varhain. Ulkona oli vielä pimeä, ainoastaan katuvalojen himmeä tuike pilkisti ikkunaverhojen raosta.

Hannes käänsi kylkeä ja yritti nukkua. Mutta samassa sukeltautui jostakin tajunnan syvyydestä aivankuin elävä unikuva. Se näytti irralliselta ja mitään merkitystä vailla olevalta tapaukselta. Ja kuitenkin sillä oli merkillinen tuttu viehätyksensä.

Hän oli seisovinaan kapean järven rannalla. Viereissä savusi sammumaisillaan oleva nuotio, jonka toisella puolella nainen kokosi eväitä tuohikonnttiin. Oli juuri syöty paistettua jänistä, jonka maun Hannes elävästi tunsi suussaan. Rannassa oli kuivista puista kokoonkyhätty lautta. Aurinko teki nousuaan järventakaa, jonka peilityven pinta eritti hienoa usvaa. Pohjolan kevätkesän aamu. Kuinka taikamaisen magneettinen voima virtasikaan auringonsäteistä.

Hannes näki astuvansa lautalle ja kutsuvansa Marjaa ja samassa nainen nimitti häntä Ahdiksi.

Hanneksen aivoissa alkoi selvitä joku muinainen mysterio, sekä omansa että se, mikä liittyi Marja-nimeen. Heillä on täytynyt olla yhteinen kohtalo menneisyydessä.

Eino oli kutsunut Hanneksen täksi illaksi luoksensa. Nyt Hannes oli matkalla jo tutuksi tulleeseen taloon. Totuttuun tapaansa painoi hän ovikelloa kolmasti. Se oli tullut sovinnaiseksi tavaksi, josta sisäläolija tiesi kuka oli tulossa. Tuttavallinen ”terve” tuli vanhan tavan mukaan hänen huulilleen heti kun ovi alkoi aueta.

Mutta ovenavaaja ei vastannutkaan ”terve terve” kuten tavallisesti, vaan ”hyvää iltaa” naisen soinnukkaalla äänellä.

”Anteeksi”, sopersi Hannes hämillään, ”onko Eino...”

”Tule sisään vain”, huusi Eino ja kiiruhti samassa esittelemään sisarensa. ”Tein sinulle pienen yllätyksen. Ajattelin, että se piristää järjenjuoksuasi. Puhelimme tässä juuri Ainon kanssa, että sinun pitää kertoa joku ihmeellisistä näkemyksistäsi. Mutta istuhan niin juodaan kahvi heti tuimiltaan, että päästään jutun alkuun.”

Hannes kätteli myöskin Peltosta, joka istui tuolilla pöydän takana. ”Täällähän on tuttavampia enemmänkin.”

”Mikäs tämän sopivampaa on”, sanoi Peltonen. ”Olemme tässä Einon kanssa oikeita entisajan inkviittoreita ja päätimme lypsää sinulta ja Ainolta niitä

tuhannen vuoden takaisia muistikuvia. Otetaanpa kahvi kuumana, että muistinne piristyy.”

Pöytä oli katettu koreaksi nähtävästi Ainon ansiosta. Leipääkin oli monenlaista. Tämä oli uutta, sillä Einon yksinollessa ”kastaminen” tavallisesti rajoittui hiivaleipään ja voihin.

Aino oli sopusuhtainen, solakka nainen, ruskeatukkainen ja tummahiپیäinen. Kauniita kasvonpiirteitä somistivat ruskeat silmät, joista säteili Lapin pitkän yön tuntua.

”Mainitsin Hannekselle sinun eräästä matkakokemuksestasi”, puheli Eino kahvia juotaessa. ”Voisit kertoa sen nyt, luulen, että se valaisee teidän molempien menneisyyttä.”

”Tosiaan, kertokaahan”, puhui Hannes. ”Olemmehan tässä edustamassa tulevan ajan ihmistyyppiä, joista sanotaan, että poikanne ja tyttärenne silloin näkevät näkyjä ja vanhempanne uneksuvat profetaallisia unia. Näin olen asian ymmärtänyt. Vai miten sinä Peltonen tämän selität?”

”Luulen sinun osuneen naulan kantaan. Uusi ihmistyyppi on syntymässä, sillä kuudes juurirotu on jo pantu alulle. Ihmiskunnassa kehittyy vähitellen uusia aisteja, jotka vielä meidän päivinämme esiintyvänä vaikuttavat kummallisilta ja enemmistön mielestä sairaalloisilta.”

”Olemme Einon kanssa usein puhuneet näistä kokemuksistamme ja näkemyksistämme”, sanoi Hannes. ”Tavalliset ihmiset pitävät niitä lapsellisena taikauskona, ellei pahempana.”

”Ei minun näkyäni ainakaan mahdu taikauskon eikä

mielikuvituksen piiriin”, aloitti Aino. ”Olimme nim. huvimatalla maaseudulla. Meitä oli kymmenen henkeä, pysäköimme automme tien viereen, koska oli kaunis päivä. Nousimme matkaeväinemme eräälle korkealle vuorelle, joka oli muutaman sadan metrin päässä maantiestä. Sivumennen sanoen, en silloin vielä tiennyt mitään Einon harrastuksista, enkä ollut sensuuntaisista asioista lukenutkaan.

”Söimme ja rupattelimme. Aurinko paistoi lämpimästi, joten yksi ja toinen tunsu tarvetta uinahtaa sileällä kalliolla. Minua sitävastoin ei väsyttänyt, joten läksin yksinäni kiertämään vuorta.

”Istuin suurelle kivellet ja katselin, miten orava nakkerteli käpyä läheisessä männyssä. Suomut putosivat yksi toisensa jälkeen sen terävien hampaitten irroittamana.

”Silloin kuulin takanani sihinää ja samassa näin ylliluonnollisen olennon, haltian. Säikähdin ja olin hyppäämässä pakotielle, kun haltia nosti kätensä kuin sanoakseen jotain. Ehdin tehdä hänestä havaintoja: Pitkä, kaksahaarainen parta, harmaa kuin kuusen naava. Silmät ystävälliset ja merkillisen pyöreät. Puku aivankuin kasvoi ulos ruumiista niinkuin linnun sulat. Sen väri vaihteli alinomaa harmaan ja vaalean punaisen vivahduksina.

”Haltia viittasi kädellään etelää kohti kuin sanoakseen: katso tuonne. Katsoin osoitettuun suuntaan ja silloin näytti kuin joku verho olisi pudonnut silmiltäni. Maisema oli näennäisesti sama ja kuitenkin peräti erilainen. Siellä, missä ennen näin suuret kyläaukeamat, kasvoi nyt sankka kuusikko. Koko seutu

näytti olevan koskematonta erämaata. Mutta kummallisinta oli se, että minä tiesin olevani toinen ihminen. Ja seuranani oli mies, jolla oli poskessa suuri arpi.”

Hannes tunki sydämensä sykkivän tavallista kiiwaammin. ”Sanokaahan, missä vuori sijaitsee”, kysyi hän.

”Lähellä Kulovettä. Sen nimi on Leruvuori, sain kuulla sen jälkeenpäin.”

”Ja mitä muuta näyssänne tapahtui?”

”Toverini, vai sanoisinko puolisoni, osasi kysyä neuvoa näkymättömän maailman asukkailta. Näin hänen piirtävän kallioon kuvioita ja lukevan loitsuja. Sitten näin jotain tavatonta ja pelkäsin. Yksinäiseen erämaahan ilmestyi asukkaita, mutta ne eivät olleet ihmisiä, vaikka meitä lähinnä muistuttivatkin. Luultavasti ne olivat luonnonhenkiä. Pelkäsin niin, että näkyni alkoi häipyä. Samassa joku kutsui minua, hyppäsin kiveltäni sydänjuuria myöten järkyttyneenä ja palasimme autoomme.”

”Ja nyt olette jälleen joutuneet saman katon alle”, sanoi Eino, ”sinä ja arpiposkinen mies, ettekö tunne toisianne.”

Aino sävähti punaiseksi, mutta Hannes lisäsi: ”Niin minäkin arvelen, ja minulla on lisäksi pätevät syynti.

”Olemme kerran olleet osallisina hyvin merkilliseen työhön tämän Suomen kansan hyväksi. Olemme olleet esityöntekijöitä tulevaisuuden ihmistyyppiä luottaessa. Nyt tuo tyyppi alkaa puhjeta silmuihin meissä itsessämme. Minkä laatuista se työ on ollut, siitä

en ole saanut selvyyttä, yhtävähän kuin vielä ymmärrän tulevaisuudenkaan työtämme.”

Ainon ja Hanneksen silmät yhtyivät. Heidän välillään alkoi vaikuttaa vuosituhansien takaiset siteet. Jännittyneinä ne helähtivät vienosti kuin kanteleen kielet, toivoa herättävästi, uskoa lietsovasti. Uskoa suurempaan, entistä ihmeellisempään tehtävään.

”Nyt on teidän vuoronne kertoa kokemuksianne”, sanoi Aino, johon Eino jatkoi: ”Mainitsit kerran, että voisit kertoa jotakin valaisevaa viimeisen tuomion mysterioon. Kerrohan siitä, me kuuntelemme.”

”Niin, annahan kuulua”, sanoi Peltonen. ”Tuo voi olla sangen mielenkiintoista.”

”Asia on siten”, alkoi Hannes, ”ettei nyt kertomani näky koske tulevaisuutta, vaan mennyttä aikaa. Mutta koska elämän kehitys tavallaan kertaa itseään, on historia paras opettajamme. Olen viimeaikoina paljon pohtinut myöskin kysymystä tuomiokaudesta ja tullut siihen merkilliseen tulokseen, että se on parhaillaan käsillä. Opettajakin viittaili tähän suuntaan. Annahan veli Peltonen sanasi, olenko oikeassa, ennen en rohkene kertoa mitään.”

”Kerro pois vaan, kysymys on siitä, mitä olet nähnyt menneisyydessä. Nykyisyyteenkin nähden voit olla oikeassa, mutta emme käy asioitten edelle. Se selviää myöhemmin sen jälkeen, kun ensin saamme valaistusta sen työn mysterioon, jota täällä Suomessa on tehty kaukaisista ajoista asti. Teillä kaikilla on siitä aavistuksia, mutta älkäämme puhuko siitä vielä. Uskon, että sekin selviää aikanaan. Annahan nyt kuulua näkyjäsi sinä uusi Svedenborg.”

”Viimeinen tuomio merkitsee viimeistä tämän planeetan historiassa”, aloitti Hannes juodessaan Ainon kaatamaa kuumaa kahvia. ”Mutta sillä on jo tuomioita ollut ennenkin. On ollut aikoja, jolloin osia kehityvistä minuuksista on täytynyt erottaa erilleen suuresta joukosta ja kuvaukseni koskee juuri tällaista tapahtumaa.

”Jos ymmärryksellä luemme Vanhan Testamentin luomistarua, huomaamme siinä ajatuksen luomisen osittaisesta epäonnistumisesta. Sillä vaikka Jumala kertomuksen mukaan loi ihmisen omaksi kuvakseen, ja siis mahdollisuuksiensa kannalta täydelliseksi, niin ihminen, omistaessaan vapaan tahdon, alkoi toimia itsenäisesti. Muutoinhan ei mitään todellista kehitystä olisi voinut tapahtuakaan. Tarkoitan minuuden kehitystä, joka kasvattaa itsetietoisen, oma-aloitteisen yksilöllisyyden.

”Ja samalla, kun ihminen alkoi toimia oman järjensä mukaan, tulivat erehdykset mahdollisiksi. Erehdyksistä seurasi kärsimys ja liiallisen minäkeskeisyyden kehityksestä pahuus. Hyvän- ja Pahantiedonpuusta syöminen on sitä, että kokemuksen koulussa ihminen lankesi syntiin. Hänen kehityksensä alkoi kulkea liiallista itsekeskeisyyttä kohti, ja näin ollen vaipui syvemmälle aineeseen kuin mitä ehkä luomissuunnitelmaan kuului.

”Aina kun tällainen tapaus jossain luomispäivässä sattuu, ei ole muuta mahdollisuutta, kuin erottaa vuohet lampaista, se on, erottaa noin kiteytynyt taajuntojen osa toisista erilleen. Sillä jos he jäävät

toistensa kanssa elämään, leviää taantumus yhä laajemmalle.

”Sen tähden tälläkin planeetalla on tapahtunut sekä pienempiä että suurempia ’tuomioita’. Pienempiä silloin, kun on ollut pakko hukuttaa suuria maita, kuten muinoin Atlantis. Suurempia edellisessä luomispäivässä, jolloin osia planeetasta lienee heitetty avaruuteen. Kuvaukseni koskee viimeäitintua.

”Oli kaunis sunnuntaiamu. Olin pukeutunut ja juonut aamukahvini. Heittäydyin vielä pitkälleni sohvalle, kun muistin erään kirjan, jonka lukeminen oli vielä kesken. Hypähdin sohvalla sitä hakemaan, mutta samalla tuntui merkillisen keveältä. Katsoin taakseni ja näin, että ruumiini jäikin makaamaan sohvalle ja itse seisoin lattialla.

”Tarkastin ruumistani, että kaikki oli hyvin. Se hengitti rauhallisesti.

”Samassa näin Opettajan, joka sanoi: ’Ota selville kolmannen luomispäivän mysterio.’

”Katselin kaaokseen, missä suunnaton tulisumu kiersi valtavassa spiraalissa. Se ei ollut ainetta meidän tuntemassamme merkityksessä. Se oli valoa, tulta, lämpöä. Tiesin sen olevan tuleva aurinkokunta.

”Vähitellen erotin siinä itsenäisiä keskuksia. Oli muutamia itsenäisiä pyörteitä tuossa suuressa tulisumussa. Ja Opettaja selitti: Nuo ovat tulevan aurinkokunnan planeettoja.

”Mutta samalla näin ulkonaisen muodon taakse ja sisälle. Näin, että muodon sisällä oli elämää, tajuista pyrkimistä tajunnan ja muodon täydellisyyteen. Siel-

lä sisällä eli ihmiskunta ja meidän ihmiskuntamme muiden mukana. Mutta me emme silloin vielä olleet ihmisiä, olimme enemmän eläinten tasalla. Se ihmiskunta oli toinen ja kuvaukseni koskeekin sen vaiheita.

”Tulisumu tiivistyi vähitellen ja minulle selvisi: Tuo pyörre on maapallomme tuleva ruumis. Se oli läpinäkyvä, koska se oli tulta, valoa, eetteriä. Ei ollut aurinkoa eikä kuuta, sillä kaikki oli vielä osia samassa auringossa, jonka koko oli yhtä suuri kuin nykyinen aurinkokuntamme.

”Huomioni kiintyi siihen pyörteeseen, josta tiesin maapallon kehittyvän. Se muuttui tiiviimmäksi ja jos se ennen oli kuin valaisevaa ilmaa, se vähitellen muuttui vedeksi. Se oli ainetta juoksevassa tilassa. Kaikki sen osaset liikkuivat toistensa ohi ja sisään. Jos hetkellinen muoto sisällä vaikuttavan tajunnan voimasta syntyi, liittyi se seuraavassa hetkessä toiseen muotoon käsittämättömäksi sekamelskaksi. Kaikki liikkui, pyöri ja sukelsi. Vaikka muodostui kuin kallioita tai kallion perustyyppettä, ne seuraavassa hetkessä sukelsivat toistensa sisään. Koko elämässä oli ainainen luonnonmullistus.

”Ja kuitenkin, kun katsoi muodon taakse, siellä tapahtui kehitys. Siellä oli muodon perustyyppi pysyvänä, kirkkaana, täydellisenä. Ulkoinen aine siinä samalla aivankuin opetteli asettautumaan sisäisen perustyyppin kaltaiseksi.

”Millaisia olivat luontokunnat tuossa edellisessä luomispäivässä? Tapaamme siellä kasvi-, eläin- ja ihmiskunnat. Sen kasvillisuus ei ollut samalla tavalla

paikoilleen sidottua kuin nykyinen kasvikkuntamme. Se oli melkein aina liikkeessä. Oli kuin kaikki kasvit olisivat olleet vesikasveja, joitten juuret imivät ravintonsa vedestä ja liikkuiivat vesivirtojen mukana. Oli suuria puun näköisiä kasveja, mutta niiltä puuttui kiinteä runko. Ne olivat kuin sananjalkoja, kymmenien metrien pituisine lehtineen. Niiden oksat saattoivat toisinaan vaihtaa paikkaansa. Jos voimakas tuulenpuuska — sillä ilmavirrat olivat sangen voimakkaita — sattui taivuttamaan isoa oksaa toista oksaa vastaan, saattoivat ne uppoutua toistensa sisään, jääden kasvamaan tällaiseen asentoon. Sentähden puut näyttivätkin kummallisen epämääräisiltä, kuin sotkuinen lankavyvyhti.

”Kukkia oli paljon ja niiden väririkkaus oli silmiinpistävä. Oli värejä, meillä aivan tuntemattomia. Yleensä kasvillisuus oli runsas, koska kaikkialla oli valoa. Koko planeetta oli silloin vielä läpikuultava, kummallisen eetterinen. Vaikka olikin jo havaittavissa, että valoa tuli määrätystä suunnasta — auringosta, keskuksesta päin — enemmän kuin muualta, niin kaiken eetterimäisyys ja läpikuultavuus sai aikaan, ettei ollut pimeyttä, eikä tummia varjoja.

”Eläinkunnan muodot olivat vakiintuneempia. Kuitenkin niiltäkin puuttui meille tuttu kiinteys ja luurankomaisuus. Lähinnä voisi eläinkuntaa verrata kastematoon, jonka vahvuus ja pituus voivat alin omaa vaihdella. Ajatelkaa, että jos kissa pyrki tänne huoneeseen ja näkisi tuon avaimenreiän, se venyttäisi itsensä niin ohueksi, että mahtuisi siitä tulemaan. Tämän tapaista oli eläinruumiin rakenne.

”Eläinkunta oli yleensä kookasta ja ihmeteltävän palvelevaista, joten niillä voitiin teettää monenlaisia tehtäviä. Petoeläimiä ei ollut laisinkaan vaan kaikki olivat sävyisiä ja enimmäkseen kesyjä. Juuri me nykyiset ihmiset olimme tuona kolmannen luomispäivän eläinkuntana ja se sama eläin elää meissä vieläkin sisäisesti. Oma eläimemme on saanut lisäksi vahvistusta inhimillisestä järjestä ja siitä on tullut myöskin petoeläin, joka muitten eläinominaisuuksien mukana pääasiallisesti hallitsee ihmiskuntaa.”

”Mutta sanopas välillä”, keskeytti Eino, ”mistä on tullut nykyiset petoeläimet? Miksi ei nykyinen eläinkuntamme ole yhtä lauhkea ja kesy?”

”Kysymyksesi on paikallaan. Petoeläimissä oleva pahuus on ihmisen pahuutta. Samalla kun meidän sielullinen eläimemme synnytti pedon inhimillisen järjen myötävaikutuksella, samalla syntyi peto myöskin ulkoisessa eläinkunnassa. Peto on jälkikaikua suuresta lankeemuksesta, jolloin ihminen sekä ruumiillisesti että sielullisesti siirsi oman pahuutensa eläinkuntaan.”

”Ja vielä yksi kysymys. Miten on mahdollista katsella noin kaukaiseen menneisyyteen? Omat vähäpätöiset kokemukseni kyllä ymmärrän, nehän ovat kuin muistia. Mutta jos sinä katselet miljoonien vuosien taakse aikaan, jolloin itse olit vaikkapa norsuna suuressa aarniometsässä, niin eihän sinulla silloin ollut nykyistä ajatuskykyäsi, etkä näinollen voi mitään muistaa. Mihinkä siis perustuu näkemyksesi?”

”*Luonto muistaa.* Jokainen tapaus, pieni niinkuin suurikin piirtyy luonnon suureen muistiin. Mutta

erehdyt jos luulet, että nämä asiat ovat noin vain katseltavissa. Huomaa, että puhun näystä, jonka Opettaja sisäiselle silmälleni avasi ja se tapahtui määrittäytyä tarkoitusta varten.

”Jos nyt jatkankin kuvaustani ja kerron kolmannen luomispäivän ihmiskunnasta.

”Ihmisen muoto näyttää tässä aurinkokunnassa olevan yleinen joka elämäntasolla. Niinpä näkemäni ihmiskunta oli suurin piirtein nykyisen kaltainen. Mutta sukupuolieroa ei ollut. Suvun jatkaminen tapahtui merkillisen jakautumisprosessin kautta, jolloin ihmiset aivankuin hikoilivat itsestään uuden tulokkaan. Pitäkäämme mielessämme, että aine oli merkillisen ohutta ja eteeristä, ja kiinteys-käsite oli aivan toinen kuin nyt.

”Emme voi puhua tuona aikana tapahtuneen sotia ja vallankumouksia, sillä ihmiskunnan elämä ei ollut kiinni aineellisissa arvoissa. Ihmiset elivät enemmän tunteissa ja heidän tunteensa olivat puhtaita ja kauniita. Mutta ajanollen alkoi eräissä yksilöissä ilmetä itsekkyyttä ja ylpeyttä, oman etevämmyyden tunnetta. Muutamat ihmiset alkoivat eristäytyä muusta ihmiskunnasta, ja heissä kehittyi vallanhalua ja tarvetta saada osakseen toisten kunnioitusta ja palvontaa. Tällä oli kummalliset seuraukset. Heidän ruumiinsa kävi raskaammaksi. He aivankuin kiteytyivät ja samalla heidän ympäristönsäkin tummeni ja tuli vähemmän läpikuultavaksi. Heidän ajatuksensa pyrkivät aina pukeutumaan näkyvään muotoon niin, että syntyi ulkokohtainen kuva, joka näkyi ja eli heidän ympärillään.

”Näiden ihmisten luku kasvoi vuosituhansien kuluessa melko suureksi. Syntyi todellisia voimaihmiä, jotka itsekkyydessä saavuttivat arveluttavan syvyyden. Kaikki se raskaus ja kiinteys, joka heistä planeettaan syntyi, se pyrki painumaan alaspäin, aivan kuin kivi vedessä. Syntyi hirvittävän suuria kalliontapaisia osia, jotka uivat muuten läpikuultavassa planeetassa. Se himmensi valoa ja synnytti varjoja. Ja kalliot lisäksi olivat eläviä, koska ne olivat ajatuksen synnyttämiä muotoja, ajatusten ja pahojen tunteitten synnyttämiä. Ne muistuttivat hirviöitä, joiden katseleminen pöyristytti.

”Koska osa ihmiskuntaa kävi ajanollen enemmän ja enemmän fyysilliseksi, teki se heidän elämänsä ja olemassaolonsa taisteluksi. Sillä raskautensa vuoksi he olivat aina vaarassa upota planeettaan. Sentehden he lisäsivät ja kasvattivat yhä kiihkeämmin niitä ominaisuuksiaan, joilla he voivat luoda kiinteyttä ympäristöönsä. Ja koska kasvi- ja eläinkunta olivat heidän käskettävänä ja muokattavinaan, yrittivät he vetää niistä voimaa ja herättää varsinkin muutamissa eläinlajeissa samoja ylpeyden ja omahyväisyyden ajatuksia, kuin heissä itsessäänkin oli. Täten he kävivät vaarallisiksi koko planeetalle ja sen normaalille kehitykselle.

”Mutta jumalallinen johto ei sitä sallinut. Tuon-tuostakin tapahtui hyvin merkillisiä luonnonmullistuksia. Nuo uivat kalliot ja hirviöt saivat toisinaan äkkilähdön pallon sisuksista. Ne sinkoutuivat hirmuisella voimalla pinnalle ja silloin koko planeetta oli kuin kiehuva noidan kattila. Koko elämä oli vä-

hällä mennä ylösalaisin. Syntyi hirmupyörteitä, joita ei miljoonan Niagaran synnyttämä kohina kykene kuvaamaan.

”Tästä kaikesta joutuivat enimmin kärsimään aineellistuneimmat ihmiset. Sillä muu ihmiskunta oli eetterisempi, joten kiinteät osaset kulkivat heidän lävitseen vahinkoa synnyttämättä. Ilmiötä voidaan verrata hiekkaan ja veteen. Vesi kulkee hiekan läpi ja pysyy yhäti vetenä, samoin hiekka hiekkana.

”Viimein tapahtui se, josta alussa mainitsin: ihmiskunnan jakautuminen kahtia. Tuli viimeinen peruuttamaton tuomio planeetalla. Osa ihmiskuntaa oli vannonut niin pimeään itsekkyyteen, että heidän kohdallaan voidaan puhua luomisen epäonnistumisesta. Kun heille oli selvitetty ja kokemustietä opetettu, mihin he ovat elämänsä johtaneet ja mikä siitä on seurauksena, eikä opetuksesta ollut apua, ottivat elämän johtavat voimat järjestääkseen asiat.

”Planeetta oli jo näihin aikoihin erillään auringon suuresta massasta. Se kiersi omaa rataansa ja auringon valo tunki himmeästi läpi tämän hohtavan pallon. Mutta kuuta ei sillä ollut.

”Silloin se tapahtui. Muualta avaruudesta, erään toisen syntymässä olevan aurinkokunnan ensimmäinen ammus, vastasyntynyt komeetta, suuntasi kulkunsa aurinkokuntamme vetovoimapiirin sisäpuolelle, kohtisuoraan katselemamme planeetan rataa vastaan. Fyysillisten vetovoimien kesken käytiin suorastaan taistelu taivaassa, sillä aurinkomme vetovoima oli niin ylivoimainen, että komeetan oli pakko luopua entisestä käyrästä radastaan ja näin oikaistuna syök-

syä suoraan aurinkokuntamme läpi. Mutta komeetan keskusmassan valtava suuruus ja hirvuinen nopeus esti sitä syöksymästä aurinkoon. Ainoastaan pyrstö, joka oli eetterisessä tilassa, pyyhkäisi loistavan viuhkansa auringon sähköisen koronan läpi.

”Silloin planeetassamme tapahtui jotakin tavatonta. Sen akseli kääntyi lähes yhdeksänkymmentä astetta entisestä asemastaan ja pyörimisnopeus kiihtyi puolella. Koko sen valtava massa joutui kiivaaseen liikkeeseen. Sen aineosaset sekosivat ja pallo kävi kiinteitten aineitten jakautumisesta aivan himmeäksi ja läpinäkymättömäksi.

”Mutta pyörimisen kiihdyttyä alkoivat kiinteät osat työntyä pallosta pinnalle. Ne suuntautuivat kohti päiväntasaajaa. Syntyi valtava kiinteä kamara, aivan kuin rautavanne planeetan ympäri. Kaikkialla kiehui ja kuohui, ryskyi ja paukkui. Hirmumyrskyt repivät irti kaiken kasvullisuuden meidänkannaltamme verrattain aineettomasta maanpinnasta. Tulinen, hehkuva usva täytti ilman, jossa sähköiset lataukset purkautuivat katkeamattomana salaman ja kaamean jylinän sarjana. Vuoren korkuiset paadet syöksyivät toistensa sisään mylvien ja pauhaten. Kuumuus kasvoi hirvittäväksi. Tulta ja hehkuvaa massaa oli kaikkialla; savua ja liekkejä. Helvetin hehku kalpenee kuuvaloksi tämän kosmillisen myllerryksen edessä.

”Yhä uutta aineen kiteytymää painautui päiväntasaajaa kohti. Koko planeetta oli kuin suuri sentrifuugi, joka keskipakoisuusvoimalla siivilöi itseään puhtaaksi. Sen läpikuultavuus kasvoi vähitellen sitä mukaa kuin rengas ympärillä vahvistui.

”Lopulta rautavanne katkesi hirvittävän massan painosta. Se oli kuin kohtalon käärme, joka syntiensä sovituksiksi nielee itsensä. Se vetäytyi kokoon ja samalla alkoi loitota emäplaneetasta. Lopulta se muodostui eri palloksi, jatkaen kiertämistään emäplaneetan ympäri. Mutta itse se ei jaksaa kiertää, sillä se on kuin napanuoralla sidottu äitiinsä, joka sen on synnyttänyt. Se tietää olevansa fyysilliseltä rakenteeltaan äitinsä lapsi, isättömänä syntynyt ja kuolemaan tuomittu keskonen. Mutta toiselta puolelta se tietää olevansa lapsensa jättänyt äiti, koska hän on antanut elämänsä ja voimansa vielä syntymättömälle lapselleen, neljännen luomispäivän aamunkoitteessa syntyvälle. Siksi se uskollisesti kuuna kiertää maapalloamme kuin äiti lapsensa kätkyettä. Kun levon jälkeen uusi luomispäivä alkoi — tämä, missä nyt elämme — ja elämä luonnonmukaisesti ilmeni kemiallisfyysillisellä tasolla, samalla kuukin pieneni kooltaan ja tiivistyi yhä kiinteämmäksi.

”Mutta tuomio teki tehtävänsä. Planeetta kirkastui jälleen, tuli läpikuultavaksi ja eteeriseksi. Elämä tasaantui entiselleen — vapauduttuaan liiallisen materialisoitumisen aiheuttamasta painolastista. Sen jällellejäänyt ihmiskunta kulki nopeasti kohti täyttymistään ja valmistautui pralaajaan, jossa luomispäivän työn tulokset sulatetaan ja järjestetään uutta työpäivää varten.”

”Ihmeellinen oli näkysi”, sanoi Eino hetken vaitolon jälkeen. ”Mutta miten kuvauksesi sopii tämän nykyisen luomispäivän käsilläolevaan tuomiokauteen.

Maapallohan on nyt kiinteimmillään, eikä näinollen voine kerrata edellisen luomispäivän tapahtumia?"

"Ehkä ei. En lähde selittelemään asioita, joita en tiedä. Kerroinkin vain mitä ennen on tapahtunut. Saamme kuitenkin tulevistakin asioista jonkinlaisen käsityksen ymmärtäessämme, mistä planeettamme jo alkanut kirkastuminen ja eetteröityminen johtuu. Kaikki asiat alkavat aina sisästä päin. Jos me ihmiset yritämme jotakin luoda, alkaa se ajatuksesta. Ajatus pukeutuu tunteeseen ja lopulta ilmenee tekona."

"Enhän suotta nimittänyt sinua nykyajan Svedenborgiksi", sanoi Peltonen. "Olethan saanut kurkistaa yhtä ja toistakin. Katsos, tämä on tulosta menneisyydessä tehdystä työstä. Kykysi ovat osaksi karmallisia. Toivoisin, että osaisit kaiken tietosi käyttää ihmiskunnalle siunaukseksi".

Aino oli kuunnellut Hanneksen kertomusta henkeään pidättäen. Tämä oli hänelle uutta ja samalla se vaikutti tutulta. Hanneksen kertomana sillä oli oma viehätyksensä. "Olisin kuunnellut enemmänkin, mutta ehkä saamme kuulla toisten lisää." Aino nousi ja alkoi toimitella kotiaskareita. Hänen pehmeä käyntinsä toi huoneeseen kotoisen tunnun. "Eino puhui äsken maallemenosta, ovatko toiset asiaa ajatelleet?"

"Tosiaan", sanoi Peltonen. "Nythän siskosi on täällä. Miten on laita kesälomienne, pojat?"

"Viikon kuluttua. Onnistuimme saamaan Hanneksen kanssa loman samaan aikaan. Silloin voimme lähteä."

”Varmaan Anttilan isäntä yllättyy arvaamattomista vieraista”, puhui Hannes. ”Iloitsee hän ainakin, siitä olen varma.”

VIII

VANAJAVUOREN TARU.

”Olemme jo melkoisen isoja lapsia”, nauroi Anttila laittaessaan venettä soutukuntoon. ”Mutta onhan tämä tervetullutta vaihtelua maalaisen yksitoikkoiseen elämään.”

”Lapsiahan ovat juutalaisetkin, vaikka ovatkin täysi-ikäisiä”, lisäsi Peltonen nauraen, ”nimittäin Israelin lapsia. Ja sanotaanhan sanassakin, että ellette tule lasten kaltaisiksi . . .”

Kaupunkilaiset olivat saapuneet yllättäen lauantaina ja ehtivät parahiksi saunaan. Anttila oli riemuisaan ja puheenturina jatkui puoleen yöhön. Hannes ja Eino tahtoivat, että heti sunnuntaiamuna olisi lähdeittävä Vanajavuorelle verestämään entisiä muistoja. Peltonen oli samaa mieltä, halusi olla pitkästä aikaa järvellä. Aino aivan paloi halusta päästä mukaan.

Sunnuntaiamu olikin kaunis ja lämmin. Eväitä otettiin mukaan tarpeeksi, ja niin alkoi venematka. Vene oli iso, kaksihankainen. Anttila ja Hannes asettuivat soutumille.

Koko matkan jatkui keskustelu kristosofisista kysymyksistä. Peltonen selitti monia tärkeitä asioita, joista Anttila ei ollut tietoinen. Hän puhui, että varsinkin he neljä ovat ennen olleet yhteistyössä, hyvin kauan sitten. Sitä työtä on tehty juuri tuolla, hän osoitti Vanajavuorta.

”Jos haluatte kuunnella, kerron teille tarinan sellaisena kuin se tapahtui ehkä puolitoista tuhatta vuotta sitten. Jokainen meistä tulee näkemään kertomuksessa oman paikkansa.” Sitä halusi jokainen.

Hanneksen arvailut alkoivat näyttäytyä tosiksi. Hän oli aina suuresti kunnioittanut Peltosta, mutta nyt hän ymmärsi, että se neljäs, joka heidän kolmikostaan puuttui ja joka hänen muistivälähdyksissään esiintyi, oli nyt heidän keskellään. Hän oli Vanajavuoren tietäjä. Jos hän nyt osaa kertoa samoista asioista, joita Hannes oli silloin tällöin nähnyt pieninä pilkahduksina, on tämä auttava suurempaan selvyteen elämän mysteριοissa, kuin paksujen nidosten lukeminen.

Noustiin vuorelle kiertoteitä. Aino kapusi ketteränä edellä, ehtien sen laelle ennen toisia.

”Katsokaa tätä kummallista taideteosta”, huusi hän toisten lähestyessä kallion lakea. Peltonenkin kiihuhti kiven luo sitä tarkastelemaan.

”Pirunpesäksi minä sitä ennen kuvittelin”, huudahti Eino. Kävimme täällä kerran aikaisemmin.

Toverukset tarkastelivat uudelleen kiven lonke-
roita.

Aino ehti jo kallion reunalle ja yritti katsella alas järveen. ”Täältäähän voisi ottaa huiman uimahypyn.”

Eino säikähti ja riensi siskonsa luo.

”Tule pois, putoat vielä.” Hän tarttui Ainon kä-
teen ja toi hänet ylös. ”Tulepas Hannes piirileikkiä.”

Samassa jo Hannes olikin kolmantena, ja niin pyö-
rittiin piirissä sileällä kalliolla. Anttila ja Peltonen
katselivat nuorten leikkiä.

”Tulkaahan tänne istumaan”; huusi Anttila. ”Pel-
tonen kertoo meille tarinan.”

Peltonen istui jo kiveen nojaten. Toiset riensivät
hänen ympärilleen, kukin valiten sopivimmat istuin-
paikat. Jännittyneinä he tarkkailivat Peltosta.

”Tällä vuorella asusti kerran tietäjä”, aloitti Pelto-
nen, ”suuri ja ihmeellinen Suomen poika. Tietäjäsil-
mällään hän tarkkaili silloin asumattomia erämaita.
Yli puolitoista vuosituhatta sitten hän seiso i tässä sa-
lojen keskellä ja näki ihmeellisen näyn. Hän näki
maan, jolta jumalat odottivat suuria. Ihmeelliset voi-
mat pyrkivät esille täällä pohjoisella kamaralla. Tääl-
lä yritetään *luoda jotain uutta*. On suunniteltu jotain,
joka toteutuneena kykenee vuodattamaan uutta elä-
mää koko ihmiskuntaan. Tämä pohjoinen maa on
oleva kuin maapallon henkinen napa, jonka ympäri
elämä kiertää... Sentähden uuden aikakauden nou-
sevan aamun sarastus näkyy selvimpänä juuri täällä.
Henkinen seesteys kuultaa kirkkaammin koko luon-
nossa, sekä näkyväisessä että näkymättömässä. Tai-
vainen rauha ja sulous loistavat haltioitten kasvoilla.

Harmaaparta Tapio astelee tanhuviaan vakavana kuin itse vastuunalaisuuden ruumiillistuma. Entä Vellamot vesien selillä? Leikkinsä lomassakin kajastaa heidän kasvoistaan autuas hurmos. Ja Hiisi koskenniskassa? Kesken jääpatonsa tekoa hän tuon tuostakin, kädellään silmiään varjostaen, katsoo kaukaisuuteen kuin aavistaen: uudet tehtävät ovat tulossa... Niin, ja tuo Loistava tuolla pohjoispuolella. Varmana, vakavana, tehtävästään tietoisena jumalien lähettiläänä hän seisoo taivasten rajoilla ja odottaa uuden ihmeellisen ajan aamunnousua. Jo vaihtaa taivaanranta väriään. Valju, tuskin huomattava valkeus vaihtuu purppuralle vivahtavaksi. Nousevan päivän kajo leikkii Loistavan kasvoilla... Ihmeellinen näky. Mantereita matkatessaan ei Väinämön mies ole muualla tavannut näin. Ei muualla missään ole Luonto niin tietoisesti rakentanut tulevaisuutta kuin täällä. Näky oli tietäjälle velvoittava, sillä se vaati ryhtymään toimintaan. Kauan etsittyään onnistui hän löytämään sopivat toverit, ja näin alkoi työ, jonka vaiheita yritän seuraavassa kuvata.

”Kauan, hyvin kauan sitten”, jatkoi Peltonen kertomustaan, ”asteli erämies vaimoineen Suomen tietömiä saloja. Mistä lie tulossa, ehkä kaakosta, länsipohjoisuuntaan pyrkien, uutta asumapaikkaa etsiskellen. Viikkoja oli pariskunta taivaltanut kierrellen lahdenpoukamia, sotkenut veteliä soita, kalastellut, pyydystellyt metsän loppumatonta riistaa... Mies oli pitkä ja roteva, tuuheakulmainen, tuikeakatseinen. Vasemmassa poskessa hänellä oli arpi, joka ylettyi pääläelta kaulaan asti. Varmaan se oli kar-

hunkämminen kova kouraisu, erämaan antama sinetti pojalleen. Ensi katsannolla olisi luullut tavanneensa raakaluontoisen, elämäntaisteluissa kovettu- neen ihmisen, mutta jos puhuttelit häntä, petyit odo- tuksessasi. Huomasitkin puhuttelevasi lauhkeata ih- mistä, jonka näennäisen tuikea katse heti muuttui osaaottavaksi. Oli kuin kaksi erilaista ihmistyyppiä olisi seisonut samassa avaruuden kohdassa. Ulkokuo- ri oli soveltunut erämaan ankaraan elämään, mutta se oli kasvattanut sisälleen ihmisen, joka koulussaan oli omaksunut (opetuksen positiiviset arvot) hyvyy- den, oikeuden ja säälin . . .

”Vaimo oli lyhyenlöntä, ehkä kolmannella vuosi- kymmenellä oleva nainen. Sopusuhtaiset rauhalliset kasvopiiirteet kuvasivat pelotonta luonnetta.

”Oli kevät kukkeimmillaan. Hongikossa kukahteli käki. Matkalaisten rinnassa soi kumma kaipaus: koti. Yksinäisen erämaan lumous veti vastustamat- tomasti puoleensa. Tänne, kauas ihmisten ilmoilta, olisi perustettava koti; tänne, missä ei ole turvaa muista kuin omien käsien ankarasta työstä. Omin käsin on uutisasukkaan otettava paikkansa aurin- gossa, omin käsin karkoitettava kontio kartanolta ja hädettävä susilaumat loitommalle . . . Ja palkkioksi antaa erämaa ihmeellisen rauhansa. Se avaa turval- lisen sylinsä ihmisille, jotka omaa sukuaan paeten et- sivät turvaa sen suojaisista kätköistä. Sillä petojen yöllinen karjunta on kuin tuutulaulua väsyneelle ruumiille, verrattuna luonnon suurimman pedon, ih- misen, puolijärkeviin edesottamuksiin, pedon, joka

jumalallisen järjenkykynsä tahrattuaankin kantaa epäoikeutettua nimeä: ihminen.

”Tuli ilta. Leposijaksi valittiin luonnon rakentama tupa, satavuotinen kuusi, jonka oksat joka puolella tavoittivat maata. Oksien alla oli kuin telttä, jonne tiheään oksiston vuoksi vain vaivoin päivän kajo tunkeutui. Runkoa vastaan laittoi mies pehmeän havu- vuoteen sillä aikaa, kun nuorikkonsa puuhaili pikku nuotion ääressä ruuanlaittopuuhissa.

”Mitä arvelet Ahti”, tuumi vaimo yöpymään alettaessa, ”vieläkö vainolaisen käsi saavuttaa, vai joko alamme asuinpaikkaa haeskella?”

Hannes sai aivankuin sisäisen täräyksen ja veri hulmahti päähän. Tässähän selviää Ahti nimen salaisuus, jota niin monasti olen aprikoinut.

”Luulen, että olemme heidät iäksi jättäneet, mutta silti minusta tuntuu, että vielä olisi matkaa jatkettava. Vai pelottaako sinua erämaan yksinäisyys?”

”Ei pelolta. Minähän sinua pakotielle kehoitinkin kun näin, että surma sinut muuten perisi. Vaan yhtä asiaa olen koko pakomatkamme ajan mielessäni hautonut: mistä johtuu, että me molemmat olemme aivankuin poikkeuksena muista ihmisistä siinä, ettei mielestämme ryöstösota ole oikein. Olen aina kauhistuksella ajatellut, että heimomme miehet hyökkäävät toisen heimon kimppuun, polttaen talot ja ryöstäen omaisuuden. Aina, kun yritin puhua tästä toisille, minua katsottiin kuin vierasta muukalaista, väärintekijää. Sain nuhteita, jopa uhkauksiakin. Yritin muokautua toisten käsityksiin, siinä kuitenkin onnistumatta. Tunsin itseni vieraaksi omaisteni joukossa.

Kauhistuksella ajattelin kerran joutuvani miehelle, jonka käsistä valuu viattoman ihmisen veri. Muunlaisia ihmisiä en uskonut olevankaan.”

”Etkö suunnitellut pakoa toden eteen joutumisen varalta?” sanoi Ahti.

”Monet yöt mietin asiaa ja aina päädyin samaan tulokseen: Mihin mennä? Ihmiset ovat kaikkialla samanlaisia. Ainoa pakotie olisi erämaa. Mutta yksin lohduttomaan korpeen — sitä en todellakaan uskaltaisi —. Mutta eräänä yönä näin ihmeellisen unen. En ole sitä ennen kertonut. Vaikka siihen täydelleen uskoin — koska se oli niin elävä ja todellisuuden tuntuinen — niin kuitenkin ajattelin: unet ovat unia ja todellisuus todellisuutta. Lopullinen totuus näkyy vasta koettelemuksissa.”

”Joko nyt ovat koettelemukset totuuden kirkastaneet?”

”Ovat, ja siksipä sen nyt kerronkin. Unessa seisoin korkean vuoren harjalla ja katselin kaukana olevaa laaksoa, jossa suuri ihmislauma hitaasti liikkui. Vähitellen selveni, kuinka keihäät välkähtelivät ja miten siellä täällä tappara kohosi uhkaavasti. Käsitin oltavan sotapoluilla, kostoretkillä. Koko laakso tuli aivankuin lähemmäksi ja erotin jo kasvonpiirteitä. Näin miten erillinen etujoukko sytytti kylän tuleen, miten vieraan heimon miehet pakenivat metsän kätköihin: lapset kauhistunein kasvoin edellä, pienempien kirkuessa äitiensä helmoissa, vanhusten saavaansa nojaten yrittäessä perässä pakotielle. Tuli yltyi yhä. Savun ja lieskojen keskellä kokosi vieras heimo asekuntoiset miehet vainolaista häätämään.

”Silloin kiintyivät silmäni jälkijoukkoon. Huomasin rotevan miehen lyövän keihäänsä maahan ja kieläytyvän seuraamasta mukana. Syntyi ihmettelyä ja hälinää. Paheksuvaa murinaa kuului joukosta. Uhkailtiin keihästää petturi siihen paikkaan. Kuulin selvästi hänen puolustuksensa, kun hän puhui: ’Petturi en ole, vaan en siedä, että hyökätään rauhallisen heimon selkään. Koskaan he eivät ole meille paha tehneet — tuskin heitä tunnemme.’ — ’Pelkuri, raukka’, huudettiin. — ’Jos olisin pelkuri, olisin paennut jo ennen lähtöämme, vaan nyt matkalla on selvinnyt konnamainen aikomuksemme’. — ’Hirteen mies’, huudettiin. Silloin joukko kävi häneen käsiksi, narua sovitettiin jo hänen kaulaansa ja miestä työnnettiin puun alle. Unessani olin joutunut heidän keskelle. Tunsin pyhän vihan sielussani nousevan koko joukkoa vastaan. Koko voimani ponnistaen rynnistin hirtettävän luo ja mikä merkillisintä — sain temmatuksi narun hänen kaulastaan.”

”Ja tunsitko kuka kuolemaantuomittu oli?”

”Tunsin, se olit sinä, Ahti. Olimmehan tavanneet kerran ennen, muistathan siellä metsätiellä, jolloin neuvoit hyvän marjapaikan. Unen näin vuosi sen jälkeen.”

”Merkillinen uni. Mutta merkillinen sattuma oli sekin, että viime kesänä tapasimme jälleen samalla metsätiellä ja melkein samassa paikassa. On kuin kohtalo olisi ajanut meidät yhteen. Jospa olisin silloin tiennyt sisäiset kamppailusi, olisin heti pyytänyt sinua vaimokseni. Olisin sanonut muutta mutkitta: Lähdehän, Marja, kanssani, me kuulumme yhteen,

kotimme ei ole täällä, vaan erämaassa. Vaan enpä tiennyt. Joku aavistus ja sisäinen tunne vain pakotti minua puhumaan vastenmielisyydestäni heimomme aikeita kohtaan, ja että oli sopimatonta ryöstää viatomia ihmisiä. Panin merkille, että olit samaa mieltä, ja siksi ehdotinkin uutta tapaamista. Ja, niinkuin tiedät, oli muitakin syitä. Näin, että valoverho ympärilläsi oli kauniimpi kuin naisilla yleensä. Oli kuin kullan hohdetta pääsi ympärillä, ja muuallakin oli paljon sinistä ja ruusunpunaista hohdetta. — Vaan unesiko perusteella rohkenit ehdottaa pakoamme?”

Aino katsoi Hannesta ja heleä puna oli noussut hänen poskilleen. Ainokin tunsu itsensä kertomuksesta.

”Senkin vuoksi. Ja kun olit kertonut, ettet aio lähteä mukaan suunniteltuun ryöstöretkeen, pidin korvani auki että kuulin, jos sinua kohtaan on tekeillä kostotoimia. Ja lopunhan tiedät. Kun olin varma ihmisten aikeista, lähdin iltapimeässä suoraan metsän poikki — ei ollut enää juuri lumestakaan haittaa että jäljet näkyisi — ja yösydännä hiivin luoksesi. — Lumen aikana jo hiihtelin niillä main ja sain tietää kotisi. — Aprikoin, ettet lähtisi, sillä tiesin, ettet mitään pelkää. Tiesin senkin, että ihmiset sinua vanhan tietäjän poikana pelkäsivät — mutta aseitten kalistessa he kyllä joukolla uskaltautuvat.”

”Teit hyvin kun tulit”, puhui Ahti. ”En olisi henonut sinulle pakoretkeä esittää ja aavistin kyllä mitä tulee. Kuolemaa en peljännyt — mutta miksi olisin tieteni kuolemaan mennyt? Kuka siitä olisi tullut autetuksi? — Ja sitäpaitsi oli minua estämässä joku sisäinen vakaumus, etten saanut kuolla. En osaa sitä

tarkemmin selittää. Tuntuu kuin elämälläni olisi joku erikoinen tarkoitus, joka toteutuisi asumattomassa korvessa, erämaan yksinäisyydessä. Tuntuu, kuin eläisimme suurien aikakausien rajoilla, jolloin on alullepantu jotakin erikoista kaikkia ihmisiä varten. Jo poikasena aavistelin jotakin tämän tapaista ja kyselein selitystä isältäni — jonka uskoin tietävän kaiken — vaan eipä hän sanonut tietävänsä. Tuntui kuin olisin ollut poikkeus muista ihmisistä, mutta vanhempana vasta on minulle selvinnyt, etten ole ainoa. Löytyy toisiakin — joskin harvoja — jotka ovat syntyneet kuin joiksikin tulevaisuuden airueiksi, jonkun ennen olemattoman ajatussuunnan edustajiksi. Sinähän olet kieltämättä yksi niistä. Miksi et muiden naisten tavalla voinut innostua sodasta, ryöstöistä ja siellä saavutettavasta sankarikunniasta? Miksi et mielistynyt ihmisverellä tahrattuihin koruihin ja kalleuksiin? Eihän vanhempasi ole opettaneet sinua tällaisia kaihtamaan? Sentähden tämä on synnynnäistä — miksi sitä nimittäisimme? Pelkuruutta se ei ole, eikä heikomman säälimistäkään. Se on kuin järjen kirjasta näkemystä, että kaikki ihmiset ovat *ihmisiä*, että kaikilla on samanlainen oikeus elää; ettei todellisuudessa voi olla vihollisia vieraissakaan heimoissa.”

”Niin on minustakin tuntunut, mutta eikö viisautesi ole sinulle mitään paljastanut?”

”Ei lopullisesti. On kuin se 'jokin' olisi kaikkia luonnon näkymättömiä voimia korkeammalla. Minulle on kuvastunut, että syvin tieto tästä elämän ja luonnon uudesta voimasta on ensin ihmisten saavutettava

ja he omalla elämällään ja esimerkillään vasta opettavat luonnon näkymättömiä voimia: haltioita ja luonnon henkiä, jopa vainajiakin. Suurinta taikaani en kyllä vielä ole uskaltanut tehdä, koska luulen sen tehottomaksi. Mutta senkin aion suorittaa, kunhan uusi asuinpaikkamme löytyy.”

”Sanohan Ahti”, puhuu Marja hetken kuluttua, ”johtuuko se pelosta vai mistä, että minusta on tuntunut koko matkamme ajan, kuin joku näkymätön olento seuraisi mukanaamme. Olen ollut kuulevinani puhettakin, mutta itse en tiedä pelkääväni. Eilen illallakin kuulin hänen puhuvan sinulle kehoittaen kulkemaan auringon laskua kohti.”

”Se oli kotihaltiani. Viisi päivää sitten se ilmaisi mukanaolonsa — sanoi tulleen kaskystä — ja siksi olen ajatellutkin, että matkaamme johdetaan muualta ja että pysähdymme vasta luvan saatuaamme. Viime yönä näin kummallisen unen — jos sitä voi uneksi sanoa —. Aioin kertoa sen aamulla, mutta ajattelin, että illan leposijalla olemme vapaat päivän rasituksista ja näin voimme rauhassa keskustella. Heräsin siihen, että seisoin ja katselin kaunista auringon nousua. Havaitsin aamuisen viileyden ja kastehelmet kimaltelevan ruohikossa. Kuuntelin pääskyn varhaista viserrystä ja kaukaa kuului sorsaemon nariseva kutsu, josta tiesin järven olevan lähellä. Katselin ympärilleni ja näin sinun nukkuvan maallisen olemukseni vieressä ja tarkkasin teidän molempien hengitystä. Tiesin olevani vapaana ruumiistani ja yhtä hereillä kuin koskaan ennen; jopa tajuntani tuntui selkeämmältäkin. Luokseni tuli van-

hanpuoleinen mies, keskimittainen, vantteraruumiinen. Yllään oli hänellä hurstimekko, jalassa karhun nahkahousut. Muistan tarkkailleeni hänen siroja tuohivirsujaan. Päässään hänellä oli kummallisen näköinen lakki, jonka alta tumma tukka valui hartioille asti. Lakki oli kuin rullalle kääritty valkoinen liina. Ensi tunnelma oli, että olen tavannut hänet ennen — ehkä useinkin — mutta missä, sitä en muistanut. Ehkä se on aina tapahtunut unten mailla. — Hän näytti tarkan suunnan, mihin meidän on kuljettava. Teki mieleni kysyä, kuka hän on ja miksi juuri sinne on mentävä, mutta kun katsoin häntä silmiin, oli kuin tulen liekit olisivat niistä lähteneet. Tulin sanattomaksi pyhästä kunnioituksesta ja tiesin samalla, ettei vielä ollut aika udella.”

Hannes istui kuin tulisilla hiilillä. Tämän hän oli jo aikaisemmin kokenut. Miten ihmeessä Peltonen saattaa tietää kaiken? Hermostuneesti hän siirteli itseään sinne tänne, aivankuin muurahaiset olisivat häntä ahdistaneet. Kaikki tuntui liian ihmeelliseltä ollakseen totta, mutta totta täytyy kaiken olla, sen oli Hannes saanut kokea pieninä irrallisina välähdyksinä. Vasta Peltonen näyttää osaavan rengastaa eri tapaukset toisiinsa ja muodostaa yhtenäisen ketjun.

Hannes vilkaisee vuoroin Ainoa ja vuoroin Einoa. Miksi tuntuu, kuin Hannes olisi enemmän sisällä kertomuksessa kuin nämä? Mutta samassa Peltonen jatkaa kertomustaan:

”Oliko hän ihminen vai haltia?” kysyy Marja.

”Ihminen oli, kyllä haltiat tunnen”, vastaa Ahti.
”Ystäviäni ovat peikotkin saatikka Tapion väet. Kil-

van houkuttelevat Vellamot parhaille kalavesille. Vaan tämä oli ihminen. Jotakin outoa oli hänessä silti. Hän aivankuin loisti vaatteiden läpi. Ja nuo silmät. Ne olivat tietäjän silmät.”

”Isäsikin oli kuuluisa tietäjä.”

”Oli. Kuoli vaan, kun vielä olin liian nuori. Ei ehtinyt kaikkia taitojaan opettaa. Kyllä hän minut koskenkuohulla pesi, vihaisen virran ärjyessä ympärillämme. Otsasilmänikin hän avasi ja kämmenistäni laski voiman irti, mutta ei sanonut enempää voivansa opettaa ennenkuin kasvan. — Vaan on jo aika nukkua. Luulen löytävämmme vuolteen edessämme olevan järven niskalta, josta pääsemme yli. Aamulla teemme keloapuista lautan ja niin kuljemme auringon laskua kohti. Aavistan, että jo muutaman päivän perästä olemme perillä.”

”Minusta tuntuu, kuin kertomus koskisi itseäni ja Ainoa”, sanoi Hannes. ”Olenko ymmärtänyt oikein. Olen jo aikaisemmin nähnyt unikuvan tietäjästä, josta kerroit.”

”Olet ymmärtänyt oikein”, vastasi Peltonen. ”Yritä tämän valossa sulattaa loputkin kertomastani.”

”Viisi päivää olivat Marja ja Ahti tämän jälkeen taivaltaneet”, jatkoi Peltonen. ”Olivat pitkälti kulkeneet korkeata maanharjannetta — vedenjakajaa —, jonka kahden puolen välkkyi siintäviä järvenselkiä satalukuisine saarineen, pienine karikkoineen, koukuilevine pikkuniemekkeineen... Usein oli vesistön rikkirepimä taipale kuljettava äkkiä kyhätyllä lautapahasella, joko myötätuuleen lauhan ilmanhengen hiljaa liekutellessa tai keveällä keloapuulla meloen.

Jo oli sivuutettu kauempana näkyvä järvi, ylitetty vihainen virta suvantopaikasta. Oli tarvottu puoli päivää yhäti nousevaa ja laskevaa metsätaivalta. Juuri kun oli päästy laakson pohjaan, oli edessä yhäti ylenevä maasto, jonka harjanteilta toivoi laajemman näköalan avautuvan. Vaan näköalan pimensikin uusi vuorenlaki, jonka kaltevat, rosoiset reunustat peitti sankka kuusimetsä. Ylhäällä laella monikoukeroinen käkärämänty lujasti kallioon puretuneena uhmasi vihaisen tuulen tuiverrusta.

”He saapuivat matalalle metsäiselle kalliolle, jossa jalkoja lepuutettaessa söivät eilispäivänä pyydystettyä paistettua jänistä.

”Luulenpa olevamme lähellä matkamme päätä”, tuumii Ahti, ”sillä eilen illalla lintuloukkua avatesani kuiskasi kotihaltiani: ’Huomenna olette perillä.’ Teenpä varvuista seulan ja koetan suuntaa — isävainajan arpa on pätevä.”

”Ahti näppäili seulaa ja arpa hyppäsi etelään. Yhden hypyn teki ja senjälkeen paikallaan pyörähteli.

”Tuonne suuntaan kuljemme, kohti tuota korkeata vuorta. Sen laella voimme viettää yömmekin. Ilma on lauha ja kallionrinne päivänpaisteen lämmittämä.”

”Kummallisia jälkiä tuossa”, huudahtaa Marja, näyttäen ihmisjälkiä muistuttavia syvennyksiä kalliossa. ”Ovat kuin jättiläisen jalansijoja.”

”Niitä lienevätkin, olen niitä muuallakin tavannut. Vaan katsotaanhan mistäpäin on tullut. Juuri tuolta vuorelta päin minne menemme. Lienee tehnyt valtaisen hypyn, koska molemmat jalanjäljet ovat noin lähekkäin.”

”Matkaa jatkettaessa saavutettiin korkea vuori. Seistiin harjanteella, josta länteen katsottaessa välkkyi kaunis järven selkä, työntäen pitkän lahdelman vasemmalle, syvälle synkkään kuusikkoon. Tuolla järven takana näette vuoren. Sanopas Anttila, mikä on sen nimi?”

”Se on Leruvuori”, vastasi Anttila. Aino vilkaisi jälleen Hannesta ja Einoa.

”Mitä tuumit, Marja”, puhui Ahti, ”Eikö tuolla ole oivallinen asuinpaikka. Tuossa on parhain lahti, mitä matkallamme olemme tavanneet. Katsohan ruohorantoja. Tuossa on sopiva laakso, suojaisia notkelma pohjoisen vihuria vastaan. Tuossa sopiva kaskimaa. Täällä tuhatvuotisen kuusikon sylissä alamme elämämme.”

”Sopivalta tuntuu minustakin, mutta etkö luvannut suurimman taikasi tehdä matkamme lopussa? Ehkäpä siinä lopullisesti selviäisi, miksi juuri tänne on kotiuduttava? Ja onhan tärkeätä saada Luonnolta lupa ja ylhäiseltä Ukolta suostumus.”

”Suurimman taikani aion tehdä tässä ja vielä ensi yönä. Vielä ei kasvavan kuun kaari ole tullut täyteen pyöreYTEensä. Vielä on Luonnon auttavat voimat käytettävissäni. Selvyyttä on yritettävä saada, sillä kohdalon tahtoa olemme tänne tulleet täyttämään. Senthden uskallan yrittää mitä en ennen ole uskaltanut, mihin ei ennen ole ollut aihetta uskaltautua. Ylhäisen turvalla yritän tietoa, en omaksi onnekseni eikä hyvinvointimme turvaamiseksi, vaan ylhäisen aivoituksia toteuttaaksemme. Siksi nostan vuoresta väkeä, manaan maasta mannun eukot. Maalta, tulelta,

vedeltä ja ilmalta apua anon, Panulta ja Kuuttarelta neuvoa kysyn.”

”Kovan teki taian kuuluisan tietäjän poika, oikean erämiehen taian. Viettävään kallioon piirsi kuusikannan hiilellä ja liitukivellä. Alaviistoon pitää olla mustan kolmion kärki, yläviistoon valkoisen — se oli isävainajan neuvo. Kahdenkertaisella liituympyrällä on paikka suojattava sekä sisäpuolella neliö, jonka kulmiin maan, tulen, veden ja ilman haltiain merkit piirrettävä. Kuusikannan paikka on neliön sisällä. Niinpä olikin aamun sarastaessa vuori väkeä täynnä. Oli vakavaimmeistä Tapion kansaa, metsänväkeä monenmoista. Oli simasuista vuorenpiikaa tuohenkarvaisissa tamineissaan. Joka puussa keikkui sinipiikoja kullavärisissä töyhtöhatuissaan, yläöksillä ilmantytteriä hopeahepenissään. Kirmasi kalliolla pipalakkisia pikkutonttuja, joiden puvut olivat kuin teerensulan väriävaihtavaa kimmellystä. Nousipa vedenväkeäkin kallion juurelle, litteäjalkaisia, monivarpaisia aallottaria kuun värisissä verhoissaan. Tulipa Panukin, tulen herra, auringon poika, sekä suuri joukko hopean hohtavia kuuttaria. Viimeisenä nousi Leru, vuoren herra, kallion haltia. — Vaan neitseellisessä puhtaudessa oli vielä ympäröivä luonto. Ei ollut ihminen vielä asuttanut Manalan kartanoita. Siksi ei ollutkaan paikalle pyrkimässä, Tuonen kansaa, Kalman lahoavia asujamia; nousi ainoastaan Luonnon näkymättömät hallitsijat, Kohtalon vääjämättömät toimeenpanijat.”

”Tämän juuri näin huvimat kallani”, kuiskasi Aino.

Hänkin oli jännityksestä levoton, korjaillen asentoaan tuon tuostakin.

Peltonen jatkaa: ”Vaan tietämättömiä olivat luonnon henget suurista asioista. Ei ollut suuren tuntemattoman tuli vielä valaissut heidän sisimpäänsä. Siksipä he vain kilvan auttavassa ymmärryksessä neuvoa osasivat: Tuonne rakenna tupasi, aseta kalasaunasi nurkkakivi. Kaikki me sinua ystävydessä autamme. Metsänriistan eteesi ajamme ja kalaparvet rannoillesi. Hallan hädämme mailtasi ja lähestyvän kontion ohjaamme korven pimentoon. Lastesi kanssa leikimme pihanurmikolla ja heille satuja kerromme. Pakkasen paukkuessa lämpimän huoneeseesi suljemme ja talvisen vihurin taivutamme lentämään pirttisi yli... Tulevaisuutesi ja tehtäväsi uinuu vielä Vanajan pyhän pihlajan tuuheiden oksien suojaassa, josta sen Taatto aikanaan eteesi paljastaa.

”Ja niin nousi erämiehen tupa lahden rannalle, Kuloleden pikkusormeisen pyörtänölle. Pikkuinen kalasauna tuonne notkelmaan, joka lie aikanaan ollut ehkä vanha joen uoma, nytpä se oli suojainen alanko. Tuossa on hyvä kiukaan paikka ja vieressä puro, jonka kirkkaassa uomassa kelpaa lapsenriepuja hultjutella. Korkea vuori kylmän puolella ja ympärillä erämaan koskematon metsä. Päivänpuolella kalainen lahti ja lähellä länteen kallistuvat kaskimaat. Vieressä tasainen pihamaa lasten leikkikentäksi.”

Peltonen jatkoi kertomustaan:

”Vuodet kuluivat. Eräperheen kituva elämä alkoi vaurastua. Kaski antoi kultaisen satonsa, joka valkaisi tumman, vehkajauhoilla kyllästetyn petäjän-

kuorileivän. Vedenviljaa ja metsänantimia oli riittämiin, mutta kaiken saanti oli työn takana. Ei ollut apua naapurista tuvan tekoon, ei jalkineiden ja vaatteiden laittoon. Omin käsin oli koivunvääreistä lusikka koverrettava, jos syödä halusit, omin käsin laitettava pyydykset kaloille ja metsänantimille. Omin käsin oli omatekoisilla kivillä leipäaine jauhettava.

”Vaan ajanollen elämä helpottui — kokoontuipa uutteralla työllä muonaa pahan päivän varallekin. Jo pari pojanpallukkaakin juoksenteli salon laidassa mansikkain haussa, nuorimman — tytöntyllerön perässä piipertäessä. Tulena punotti mättään reunat tuossa kaskan laidassa maukkaita maan antimia. Nopeasti täytyivät tuokkoset kotiinkin vietäväksi, joita sitten illan kuluessa jauhoin sekoitettuna syötiin suurena herkkuna. Lopulta tuli mustikkain aika. Niitä saattoi koota talvenkin varalle. Tuossa Vahasuon laidassa niitä vasta olikin ja suuria kuin kuhan silmiä.

”Uutisasukkaitten pirtti oli pieni mutta lämmin. Kaislakattoisena kyyhötti se länteen viettävässä notkelmassa. Sisältä se muistutti enemmän saunaa kuin asuintupaa. Nurkassa seisoj harmaasta kivistä rakennettu kiuas ja katossa oleva luukku toimitti savupiipun virkaa. Seinässä olevaan aukkoon oli pinnoitettu eläimen rakko, jonka läpi valo himmeänä tunkeutui huoneeseen.

”Sauna, jossa ensimmäisen talven yli elettiin, oli vielä käyttökuntoinen. Sen toiseen päähän oli kyhätty väliaikainen aitta, jonka orret notkuivat kuvaneitten sudennahkojen painosta.

”Aamulla varhain olivat lapset jälleen Vahasuolla. Öinen sade oli puhdistanut marjat, jotka nyt aamu-auringossa näyttivät entistä mustemmilta ja kiiltävämmiltä.

”Mikä tuolla?” Kuin iskun saanut tuijotti vanhin poika järven taakse. Savua! Savua sieltä nousi aivan varmaan. Henkensä edestä pinkaisee poju kotiaan kohti, nuoremman raapottaessa kirkuvaa siskoaan käsipuolesta.

”Isä, äiti, savua tuolla.”

”Missä, missä?”

”Tuolla järven takana, niemen kohdalla.”

”Kiiruhtaa äiti portaille, isäkin nousee viimein. Näkyi sieltä savua.

”Kummaa savua todella”, tuumii Ahti. ”Ei ole ukon tuhojakaan, kun ei ole jyrinää kuulunut. Tuolta näkyy vuoren päältä, liekö vainolainen osunut.”

”Onpa kummaa savua”, puhuu Marja. ”Pieneltä tuntuu kulosavuksi, on kuin pikkunuotion kytöä. Olisiko paras käydä katsomassa?”

”Katsomassa käyn. Vaan lieneekö syytä hätäillä; ehtii huomennakin jos yhäti näkyy.”

”Riitti siitä aprikoimista erämaan asukkaille. Puoleen ja toiseen tuumailtiin syytä myöhäiseen iltaan, lasten kuunnellessa peloissaan, kuin suurimman tuhon edessä.

”Vaan aamullapa ei savua näkynytkään — ei päivälläkään. Asia alkoi jo menettää kiinnostustaan. Mitä lienee ollut. Mutta illan tullen, auringon jo painuessa läntistä taivaanrantaan kohti, uudistui eilinen näky. Ihminen siellä täytyy olla. Vaan on jo myö-

häinen. Ei haluta Ahtia lähteä yötämyöten soutamaan. Käyskentelee vain rannikkoa pitkin mistä parhaiten näkisi, että heti aamulla paikalle osaisi. Tuoltahan se näkyy Vanajan päältä, joksi Panu kal-liota nimitti.

”Mietteissään palaa Ahti kotia kohti. Mitähän se Panu jo vuosia sitten sanoikaan? Että tulevaisuutesi ja tehtäväsi uinuvat vielä Vanajan pyhän pihlajan tuuheiden oksien suojassa.

”Kummallinen väristys kulki läpi Ahdin ruumiin. Siinä oli jotain lupaavaa, autuaallista. Oli kuin joku, koko elämän patoutunut iankaikkisuuden aavistus, jonka jo oli luullut tulleen tukehtuneeksi odotuksen pitkän ajan hämäryyteen, olisi äkkiä paisunut ja pul-listanut laitojaan kuin olut tynnörissä, katkaisten yhden laitoja koossa pitävistä vanteista. Syntyi rako, josta valui ulos päihdyttävää nestettä, joutuen suo-raan vereen, joka aivan lämpeni ja virtasi nopeam-min.

”Ahti kiiruhti askeleitaan. Poikkesi ruuhirantaan tarkastamaan jäykäntekoista, hongan tyvestä kover-rettua ruuhtansa. Aamuvarhaisella on lähdettävä melomaan.

”Vaieten seuraa Marja Ahdin puuhia. Vähän ih-mettelee, miksi ei hän nuolia veistä ja keihästä te-rota. Näyttää vain niin kumman kuumalta ja tou-hukkaalta; on kuin olisi iloinen. Kyllä hän jo mie-hensä tuntee, ettei erämies pelkoa tunne, vaan olisi-han sentään syytä vähän varustautua, ties mikä odot-taa. Vaikka onkin kontioita keihästellyt nälkensä pi-timiksi, jos ei muuten halukas ollutkaan metsän ku-

ningasta häiritsemään. Susilaumankin teurasti tuolla järven jäällä kiljuvana pakkasyönä ja seuraavan päivän nahkoja nylki.

”Vaieten syötiin illallistakin, lastenkin teutaroiminen oli hillitympää, kunnes Ahti kysäisi: ”Muistatko Marja, kun vuosia sitten matkamme tänne päättyi ja tuolla Lerun kalliolla yöme vietimme. Silloin näit asioita, joita et ennen ollut nähnyt ja kuulit jotakin ja pelkäsit. Muistathan, mitä se kaunis tuleessa hehkuva olento, Panu, sanoi? Mitä hän puhui Vanajasta?”

”Muistan niinkuin eilisen päivän ja uskon, että jos kuka sillätavalla näkee ja kokee luonnon salattua elämää, ei sitä koskaan unohda. Kyllä pelkäsin oikein tosissani, vaan kiitollinen olen ollut mitä näin, sillä siitä alkaen olen aina tuntenut syvää kunnioitusta luontoa ja kaikkea elämää kohtaan. Tiedän, etten koskaan ole missään yksin, että aina ovat hyvät toverit näkymättömästi ympärilläni. Kun kaiken teen, niinkuin sydämeni käskää, hyvin, oikein, vilpittömästi, niin luontokin riemuiten auttaa ja siunaa toimiani. Mutta tuo Panun lause oli hämärä, sitä en ole ymmärtänyt. Entä mitä sinulle on siitä selvinnyt?”

”Eipä paljon. Vaan muistathan, kun kerran paki-parastaan soudettiin katsomaan, olisiko Vanajassa jotain asiaa valaisevaa, niin todella löysimme kalliolta satavuotisen pihlajan, valtavan suuren ja monirunkoisen, jonka oksat joka puolelta tavoittivat maata. Muutahan siellä ei ollutkaan, paitsi suuri kivenjätkäle pihlajan alla. Ja tuo savu näkyy nyt Vanajasta. Aamuvaihden lähden sinne melomaan ja mi-

nulla on tunne siitä, ettemme tästälähin ole täällä ainoat asukkaat.”

”Aamun valjetessa meloi Ahti lahden yli. Souti pitkälti vastakkaista rantaa ennenkuin veti ruuhensa kivenkainaloon. Varovasti kulkee metsänpuolelta kaartaan vuorta kohti ja katselee. Mitä kummaa? Yksinäinen mies siellä häärää pihlajan alla suuren kiven kimpussa. Katselee ja suunnittelee, välillä piirtää kiven kylkeen. Kiertää vastakkaisellekin puolelle, jälleen seisoen mietteissään.

”Ahti hätkähtää. Sydän alkaa lyödä pakahtuakseen ja jalat tutisevat kuin horkassa. Tuntee hurstimekon ja karhunnahka housut.”

Hanneksen sydän sykkii tavallista kiihkeämmin. Hänen on aivan kuuma, jonka vuoksi täytyy vähentää vaatteita.

Peltonen jatkaa:

”Mies istahtaa kuin olisi tulijaa odottanut.

”Terve tullaksesi, Ahti, tulehan lähemmäksi. Odotin jo sinua.”

Tavataan, tervehditään.

”Tulithan kun kutsuin.”

”Tulin. Vainolaisen tapaavani luulin, vaan taisinkin löytää ystävän.”

”Ystävän löysit. Parhaan ystäväsi. Vanhoja tuttuja olemme. Monesti olemme tavanneet unten mailla, muistathan? Askeleitasi ohjasin erätiellä, arpasi näytännän asetin. Hyvän haltian oppaaksesi lähetin; kuulithan äänen?”

”Kuulin, tiedän. Olet salojen suuri tietäjä. Samanlaisena kuin siinä nyt näin sinut kerran aurinkoisena

aamuna, kun ruumiini makasi havuvuoteella ja itse vapaana maallisesta majastani tarkkailin luonnon syvään elontäyteistä hengitystä. Ainoastaan loistavampi olit. Voitetun sielusi taika sädehti mahtavana ympärilläsi. Sisäisen tiedon pyhä tuli loisti silmistäsi voimakkaampana kuin ruumiillisten silmiesi läpi. Muuta en tiedä. Vaan mistä minut tunnet; mistä tiedät nimeni? Kerrohan jotakin itsestäsiikin.”

”Kerron paljonkin; paljon myöskin tiedän. Mutta sanohan: pelkoko sinut ajoi erätielle?”

”Pelko ei ajanut”, vastaa Ahti. ”Pienestä pojasta asti on sieluani kaivanut joku kummallinen tuli, joka ei anna rauhaa; joku selittämätön totuuden kaipuu, iäisyyden ikävä. Tietäjän poikana opin jo nuorena tuntemaan luonnon sisäisiä voimia. Mutta oli paljon, jota en kyennyt selittämään. Ihmisen arvoitus oli minulle suuren hämärän peitossa. Oikeasta ja väärästä minulla on aina ollut toiset käsitykset kuin ihmisillä yleensä. Muistan, kuinka kerran aivan järkytyin kuullessani oman heimoni hankkeista lähteä ryöstöretkelle toisen heimon luo. Menin metsään ja kysyin itseltäni: onko tämä oikein? Mietin koko päivän suuressa tuskassa, vaan selvyyttä en saanut. Suutuin itseeni ja koko maailmaan, huusin ja raivosin, että metsä kaikui. Sieppasin käävän koivun kyljestä paiskaten sen koko voimallani edessä olevaan kiveen. Kääpä ponnahti takaisin suoraan otsaani, silmäni musteni ja tuuperruin maahan. Siinä istuessani tunsin, kuinka vaivannut asia aivankuin salamana valkeni aivoissani. Kiitin sydämessäni elämän pohjatonta syvyyttä, sillä minulle selvisi, että niin-

kuin heitetty kääpä ponnahtaa takaisin kohteestaan heittäjää kohti, niin ponnahtavat ihmisten teotkin. Jos toiselle aiheutan kärsimyksiä, tulevat samat kärsimykset kerran lunastettaviksi. Tämä on yksi elämän peruslakeja, jonka sisältämän totuuden olen elämäni kuluessa todeksi havainnut.”

”Ja toteuttaaksesi tätä elämäkäsitystäsi pakenit heimosi luota?”

”Näin selvitin omalle järjelleni, mutta jälkeenpäin olen ymmärtänyt, ettei tämäkään ollut lähtöni perussy. Ehkä en olisi yksin lähtenytkään, ellei kohtalo olisi tullut avukseni vaimoni muodossa. Vasta matkalla lopullisesti selvisi, että aina olin kaivannut tänne; että täällä toteutuu se, jota varten olen syntynyt — mitä se sitten lieneekin. Niinpä — kun jo sisänsäni tiesin, että tässä oli taipaleemme pää — laitoinkin suurimman taikani, koska uskoin asiani sen arvoiseksi. Ympyrän piirsin ja neliön; kuusikannan keskelle. Maan, veden, ilman ja tulen merkit piirsin, tähdistä ja kuusta ajan määräsin. Mannun haltialle uhrini asetin ja sanalla aukivärähytin tuntemattoman ja tunnetun rajan. Auringon noustessa kaiken väen luonnosta nostin ja heiltä neuvoa kysyin... Mutta totisinta totuutta eivät he tienneet. Kun uudestaan sinut näin unten mailla ja uskoa herättäviin silmiisi katsoin, tiesin: taivainen Taatto on askeleitani johtanut. Tähän pirttini rakennan, tässä odotan ja elän, täällä olen kohtaloni kohtaava. — Vaan kerrohan jo itsestäsikin.”

”Niinpä kerronkin. Olen Suomen salon kasvatti, kotoisen tietäjän jälkeläinen minäkin. Olen kulkenut

paljon ja nyt kerronkin tietoni ja aavistukseni, mutta se ei ole hetken työ. Omakin työni on vielä kesken ja siinä apuasi kaipaankin.

”Jo muinoin elimme veljeksinä etelässä, meren takana. Aurinko paistoi siellä korkeammalla tätä pohjoista aurinkoamme. Ilma oli lämpimämpi, luonto kasvullisuudestaan rikkaampi tätä karua Pohjolaa. Äitimme oli hyvä ja herttainen, unien ja kaukaisien toivojen lapsi. Meille lapsille runoja lauloi suurista töistä. Kertoi vaarinsa näkyjä: Pohjoisessa, lumen ja pakkasen maassa on Suomen heimon tuleva koti. Siellä Väinämön kansa on suuria luova. Ennen heimomme on ollut suuri ja mahtava kansa. Paljon maita se alisti alleen, suuria valtakuntia. Onni ja hyvinvointi sinussa kukoisti, mahtava Perm. Tietäjät ja taitajat, sanan ja laulun sankarit olivat todellisia hallitsijoitasi, joita kansa kunnioituksella seurasi.

”Mutta ajanollen rappeutui kansa. Oman järjen viisaus houkutteli väärille teille. Tietäjien ikiviisaus unohdettiin... Seurauksena oli kurjuus, epätoivo nousi ylimmilleen. Tietäjät varottivat kansaa, mutta pilkkanauruun hukkui viisaiden ääni. Ja kansa hajosi vieraitten heimojen jalkoihin.

”Vielä viime hetkellä kierteli maita viisas ja mahtava mies. Sanan ja laulun voimalla yritti hän herättellä uutta uskoa kansansa tulevaisuuteen ja tehtävään. Hän kertoi että kaukana pohjoisessa syntyy uusi uskonto — se syntyy tämän heimon keskuudessa. Silloin asetetaan sulku miekan valtakaudelle. Elämän pyörä on silloin kiertänyt kohtaan, jolloin aseitten voima alkaa lopullisesti ruhjoa itsensä.

”Näin opetti meitä hellä äitimme. Innolla niitä ahmimme ja usein niistä keskenämme puhelimme. Kerran teimme päätöksen ja pyhässä innossamme vannoimme valan taivaista Taattoa avuksemme huutaen: Tämän kansan askeleita tahdomme johtaa. Vuosisadat toisensa jälkeen tahdomme syntyä sen keskuuteen ja Korkeimman avulla otamme päällemme sen raskaimman taakan.

”Vanajavuoren tietäjä jatkoi: Muista veljeni: Rakkaus on voima, joka ylittää kuoleman portit. Rakkaus omaan kansaamme on tuonut teidät tänne. Nyt on tullut hetkemme. Suomen heimo on siirtymässä vakinaisille asuinsijoilleen. Täällä Pohjolan kauniissa maassa on sen synnyttävä entinen itsensä. Kaukaisena muistona on laulu ja soitto säilynyt sen sielussa; vaan tietoa puuttuu. Tiedon etsintä ja esilletuominen kuuluu meille.”

”Olen suuresti hämmästynyt ja ilostunut puheesi viisaudesta ja mahtavuudesta suuri tietäjä”, puuttuu puheeseen Ahti hetken vaitiolon jälkeen. Olisi vaikea uskoa puhettasi, ellen olisi nähnyt sinua sisäisillä silmilläni ja näin tietäisi sinusta enemmän. Mutta kuinka saatan uskoa, että itse kykenisin olemaan mukana tässä työssä ja tehtävässä, jota olet kuvannut. Tunnen itseni liian vähäpätöiseksi siihen. Eikö suuressa heimossamme ole sinulle arvokkaampia tovereita?”

”Nyt en ymmärrä mitä puhut. Ihminen ei itse osaa arvostella itseään. Heimossamme on paljonkin suuruuksia, vanhassa merkityksessä, mutta nyt olemme siirtymässä uuteen aikaan. Se vaatii — ei suurempaa tietoa luonnon näkymättömien voimien yli, joka

on vanhan ajan viisautta — vaan uutta asennetta elämään. Se vaatii tunkeutumista syvemmälle elämän sisäiseen henkeen. Tulen kertomaan ihmeellisestä miehestä, jonka elämäntyö on tämän uuden ajan aloittanut. Hän on sanonut, että suurin vanhan ajan tietäjistä on pienin siinä valtakunnassa, joka nyt on maailmaa lähestynyt.”

”Nyt alan vähän ymmärtää omiakin ajatuksiani”, sanoi Ahti. ”Luulen kuitenkin, että perheeni odottaa minua. Emmekö lähde lahden taakse. Lämmitän saunan sinulle, syötän ja juotan.”

”Voimmehan lähteä. Enempää ei minulla olekaan kerrottavana, ennenkuin olemme kaikki koolla.”

”Perhettänikö tarkoitat?”

”En, vaan kahta veljeämme, jotka ovat tänne matkalla. Vaimollesi voit asiat selittää sinä.”

”Niinkö? Keitä on tänne tulossa ja miten tänne osaavat?”

”Kaksi veljeämme vaimoineen. Toinen on salotorpan poika kaukana erämaassa. Kävin häntä puhuttelemassa ja herätin hänessä muiston hänen menneistä lupauksistaan. Hän olisi heti seurannut kansani, mutta kun selitin, että erämaahan on perustettava koti ja osotin, missä olisi se nainen, joka häntä tuhatvuosien takaisten yhteisharrastusten vuoksi ymmärtäisi, sovittiin, että hän uuden vaimonsa kanssa saapuu määrättyyn kylään ja sieltä etsii osottamani toisen pariskunnan. Tämä taas on köyhä kalastaja, hiljattain kylään muualta tullut. Asuin hänen luonaan, kunnes salon asukkaat saapuivat. Selitin heille asian tärkeyden, mikäli voin sen tehdä ilman,

että sidoin heitä vaitiololupauksilla. Määräsin päivän, koska heidän tulee lähteä ja annoin heille haltian oppaakseen. Jonkun päivän kuluttua ovat he täällä.”

Nyt oli Anttilan ja Einon vuoro vilkaista toisiinsa.

”Koskeeko kertomuksesi tämä kohta meitä”, kysyi Eino.

”Koskee”, vastasi Peltonen. ”Nyt astutte sinä ja Anttilan isäntä tarinaan mukaan.” Peltonen jatkoi:

”Uuden tulokkaan saapuminen oli ainutlaatuinen vaihtelu erämaassa. Silmä kovana tarkkaili äiti lapsineen lahdelle, missä pieni ruuhi lipui rantaa kohti.

”Äiti, äiti, ruuhessa on kaksi.”

”Kaksipa näkyy olevan, kuka lienee toinen. Ei vihamies ole, koska perässä istuu ja laineille runoja laulaa. Ystävä on, kuka lienee.”

”Lapset juoksevat kilpaa pirttiin lyyhistyen kiukaan loukkoon, nuoremman kiertäessä äitinsä helmoissa.

”Terve taloon, olen ystävä, pelko pois.”

”Niin, tapasin ystävän. Nyt parasta pöytään. Lämmitän saunan ja illalla otetaan simaiset löylyt.”

”Vieras saatettiin pirttiin ja puheenturina alkaa luistaa erämaan yksitoikkoisista asioista. Mutta lapset kurkistelevat uunin loukosta tehden omia havaintojaan uudesta tulokkaasta. Lopulta kuuluu jo puheensipinää ja nauruntirskettä. Joku uskaltaa jo pistää pörröisen päänsä näkyville.

”Mutta vieras ei ole heitä huomaavinaan. Ottaa povestaan täytetyn oravan ja pudottaa sen vahingossa lattialle.

”Orava”, kuului kiukaankolosta ja ujous unohtui

siihen paikkaan, jokaisen rynnätessä katsomaan otusta. Ja kyselyjä alkoi sataa sen kun vastaamaan ehti.

”Ahti pistäysi panemaan saunan uuniin tulta sillä aikaa kun ruoka joutui. Piisin luona puuhaillessaan jo Marjakin kyselee yhtä ja toista, että mitenkähän se vieras tuonne Vanajavuoreen... ja onko aikomus uutismökkiä...

”Ahtikin saapuu samassa ja mainitsee uusista tulokkaista. Kertoi vieraan sanoneen kahden pariskunnan olevan tulossa.

”Marja ilostuu ikihyväksi. Lupaa laittaa aitan kuntoon tilapäisasunnoksi.

”Aterioitaessa esittelee Ahti uusia pirtinpaikkoja:

”Vielä syksyyn mennessä nurkitetaan yhteisvoimin kummallekin sauna; siinä kyllä talven asustaa. Talvella kaadetaan hirret pirttiä varten ja hakataan nurkille. Kesäksi pääsee jo uutistupaan.”

”Ja saunan lämpimissä lopeteltiin erämaan vaiherikas päivä.”

”Nyt alan minäkin ymmärtää, miksi olen aina rakastanut maatani ja kansaani,” keskeyttää Anttila. ”Kertomuksesi salotorpan pojasta koskee minua, olen siitä jotenkin tietoinen, vaikken osaa itsellenikään selittää tietoni lähdettä.”

”Ja minä olin kalastajan poika. Olen aina rakastanut järveä”, sanoi Eino. ”Varmaan on ollut mukana karman johdatus, että isäni viisauden ansiosta olen jälleen yhdessä teidän kanssanne.”

”Kertomuksesi on ollut odotettua mielenkiintoisempi”, puhui Anttila nyt, kun tuli pieni tauko. ”Ehdot-

taisin, että välillä tutkittaisiin näitä eväitämme, ettei Peltosenkaan kieli kangistuisi.”

”Sopii mainiosti”, yhtyi Peltonen. ”Tämä alkaa muutoin kuulostaa esitelmältä. Samalla voidaan vähän liikkuaakin.”

”Antakaahan eväskontti tänne”, Aino riensi tekemään tasajakoa. Hän levitti kalliolle ison puhtaan pyyheliinan, jonka päälle asetteli kontin sisältöä.

”Nälkä tässä tulee kuunnellessakin”, ehätti Hannekin puhumaan, siirtyen lähemmäksi. ”Olen aivan kuuma ja hiessä, kuin ankarassakin työssä.”

Mutta Eino otti jonkunaikaa juoksuaskelia kalliolla, sillä hänen jalkansa oli puuttunut. ”Tuntuu, kuin olisi tuhansittain neuloja kengissäni.”

Aino hääri emäntänä valkoisessa esiliinassaan, eikä voinut välttää heikkoa punaa nousemasta kasvoilleen aina kun katseensa tapasi Hanneksen. Hanneksestaikin tuntui, että Aino oli tullut entistä kotoisemmaksi.

IX

VANAJAVUOREN TARU II.

Aterioitua Peltonen jatkoi keskeytynyttä kertomustaan:

”Muutaman päivän kuluttua saapuivat uudet tulokkaat. Perheet olivat aivan tavallista kantasuomalaista tyyppiä. Silmä ei erottanut heissä mitään tavallisuudesta poikkeavaa. Ehkä salotorpasta saapuneen korkea otsa kieli ajatusten ahkerasta käytöstä. Toisen miehen tukeva leuka kuvasi ehkä lujaa, päättäväistä luonnetta. Hiljaista väkeä olivat. Naistenkin puhe tuntui harkitulta, liikasanaisuutta välttelevältä.

”Marja emäntä sijoitti heidät uutuuttaan käyttämättömään aittarakennukseen asumaan siksi, kunnes omat saunat valmistuisivat. Ulos kyhättiin tilapäinen kota, jossa ruuanlaitto näin kesäaikana sujui mukavasti; yhteisessä piisissä puuhaaminen kun olisi käynyt ahtaaksi.

”Miestenkin työpäivä järjestyi omalaatuisella tavalla: Aamulla meloivat he yhdessä Vanajalle, jossa työskentelivät lähelle puoltapäivää. Iltapäivä, joka usein venyi myöhään yöhön, käytettiin omiin askareihin. Raivattiin uusia kaskimaita, kolottiin hirsiä uutissaunoja varten, metsästettiin ja kalastettiin; kerättiin ruokavaroja tulevaa talvea varten. Naisväki hääriili kotiaskareissa hyvässä keskinäisessä sovussa. Naiset olivat perillä erämaa-asutuksen vakavasta tarkoituksesta, vaikka eivät yksityisiseikkoihin puuttuneetkaan. Kävivät sentään muutaman kerran Vanajassa katsomassa, kun miehet veistivät pientä tupaa suuren pihlajan alle. Jokainen tunsu outoa jännitystä ymmärtäessään, että kaikessa tässä oli jotakin pyhää ja velvoittavaa.

”Kolmantena aamuna uusien tulokkaiden saapumisesta soutivat miehet Vanajalle. Ennenkuin aloitamme työmme, puhui tietäjä, istumme tässä pihlajan alla ja minun on teille kerrottava työmme tarkoituksesta ja laadusta. Kerron enemmän itsestäni, että pääsisitte selville, etten ole teitä tänne turhaan vaivannut. Meillä on yhteinen tehtävä, johon olemme jo ajat sitten lupautuneet.

”Menneitten aikojen ponnistukset ovat johtaneet siihen, että me, joiden ystävyys kantautuu vuosituhsien taakse, olemme nyt jälleen yhdessä. Olemme saapuneet tänne kauas ihmisten ilmoilta, minne ei kaikkukaan maailman melskeestä kantaudu. Me neljä olemme vanhoja ystäviä ja meitä on elämästä toiseen kannustanut Suomen heimon kohtalot. Olemme kerta toisensa perään ruumiistuneet tämän kansan keskuu-

teen ja kukin meistä on kykyjensä mukaan yrittänyt siinä ylläpitää tulevaisuuden uskoa. Nyt on edessämme uusi tehtävä.

”Jokainen teistä kolmesta tietää, että olen tietäjä. Nimeäni ette tiedä, vaan sanokaa minua vanhemmaksi veljeksenne, kunnes itse omilla silmillänne näette, kuka olen. Kuitenkin, ennenkuin voin kertoa, on minun otettava teiltä lupaus, että kaiken, mikä koskee sitä pyhää mysteriota, jonka tässä pyhän pihlajan alla toimitamme, pidätte salassa. Perheellenkin kerrotte vain työnne laadusta — ei yksityiskohdista.

”Pyhässä innossa veljet lupasivat salata saamansa tiedon ja niin alkoi tietäjä kertoa,

”Olen erämaan kasvatti, suuren tietäjän jälkeläinen. Jouduin orvoksi seitsemän vuotiaana ja vuoden parin kuluttua elämäni kovuuteen kyllästytneenä pakenin holhoojieni luota ja suuntasin matkani lohduttomaan korpeen. Kuljin keskipäivän aurinkoa kohti, koska olin kuullut, että sielläpäin on ilma lämpimämpää. Elelin marjoilla ja muilla metsän antimilla ja yövyin, miten parhaiten taisin. Sisässäni eli usko, että joku suojaasi minua ja ohjasi kulkuani.

”Lopulta, noustessani korkean vaaran laelle, näin kaukaa savun nousevan. Suuntasin askeleeni sinnepäin ja iltahämärissä jouduin yksinäiseen salatorppaan. Huomasin joutuneeni ymmärtäväisten ja hyvien ihmisten pariin ja näin karttui ikäni jälleen kolmella vuodella.

”Usein kiertelin yksikseni metsiä ja etsin lohtua sille sanomattomalle ikävälle, joka sisimpääni kalvoi.

En tiennyt tämän ikävän syytä, mutta se ajoi minua johonkin kauas, kohti tuntematonta. Ja kun erään kerran samaisen ikävän ajamana kiipesin korkealle vuorelle, kuulin ihmeekseni kahden olennon puhuvan vierasta kieltä, jota en ymmärtänyt. Kieli tuntui kauliilta ja puheen jokainen sana painautui muistiini aivan ihmeteltävän selvänä. Samalla tuntui, kuinka autuas väristys kulki alas niskasta selkärankaakin. Tämä oli kokemus, jota en koskaan unohda ja minussa heräsi vakaumus, että olin kuullut jumalien puhetta.

”Kerroin kokemastani salotorpassa, jolloin isäntäni muuttui sangen vakavaksi. Kauan mietittyään hän kehoitti minua jatkamaan matkaani jälleen päivää kohti, sillä hän sanoi aavistavansa, että edessäni oli tärkeä tehtävä ja että minun on etsittävä siihen selvyyttä.

”Oli kevät, kun isäntäni täytti konttini ja uskoi minut Korkeimman haltuun. Alkoi jälleen taivallukseni kohti tuntematonta kohtaloani. Mutta nyt oli matkani täynnä riemua ja korven konttio teki kunniottaen tietä osuessani hänen poluilleen. Metsä aivankuin suosi kulkuani niin, etten koskaan ollut nälissäni enkä janoissani.

”Näin taivalsin suurimman osan kesää tapaamatta muuta elollista, kuin metsän eläimiä. Syksyn ja härmätessä maata jouduin vieraitten ihmisten pariin, joiden kieltä en ymmärtänyt.

”Monien koettelemusten jälkeen jouduin matkavien sotajoukkojen mukana kulkemaan kelttien maahan. Täällä sain ensimmäiset tietoni salaperäisissä

mystereissä. Kolme vuotta harjoitin Wothan palvelusta kallioluolassa, kolmas silmäni avautui ja näkömätön maailma vainajineen ja haltioineen tuli minulle todellisuudeksi. Mutta se ei ollut leikkiä, sillä lunnaat oli maksettava. Sisäisten taistelujen kautta oli minun voitettava itseni.

”Tärkeintä tässä kuitenkin oli, että sain selvyuden, mihin suuntaan elämäntehtäväni tähtää. Aloin ymmärtää omaa menneisyyttäni ja Suomen kansan menneisyyttä, josta vähän Ahdille kerroin. Aloin ymmärtää myöskin sen, että elämme suurien aikojen vaihteessa, jonka kantavuutta en vielä osannut aavistaa.”

”Minne tämänjälkeen suuntasit matkasi, vai joko tiesit koko totuuden löytäneesi”, kysäisi Ahti.

”Kaukana siitä. Toisista mysteereistä kehoittivat viisaat etsimään lisää tietoa. Niinpä vielä kerran suuntasin matkani kohti etelää, mutta nyt tietoisena siitä, mitä etsin.

”Jatkuvasti etsin niitä viisaita, joiden tiesin mysteριοista tietonsa hakeneen. Samosin Kreikan maahan ja tutustuin sen orfilaisiin mysteereihin. Ihmeellisiä asioita sain tietää, suuria luonnon salaisuuksia eteeni paljastui. Vaan vielä ihmeellisemmäksi paljastui oman itseni rakenne.

”Mustanmeren rantamilla jouduin Kolkhismysteereihin. Mitä näissä opin, ei ollut vain muistin säilyttämää oppia, vaan se oli sisäistä kokemusta ja tietoa, oman itseni sisäistä tuntemusta, henkeni nousemista alkulähteitään kohti. Ihminen on sisäiseltä olemukseltaan Korkeimman poika, jumaluuden helmasta

singonnut kipinä. Kokemuksen koulussa kasvaa ihmisestä vähitellen vastuunalainen olento, joka osaa hyljätä pahan ja valita hyvän. Sillä jumaluuden olemus on hyvyyttä ja rakkautta — ainoastaan se on ikuista — ja paha, tuska ja kärsimys ovat vaikuttamassa ainoastaan yhdessä kohtaa ihmishengen pitkällä taipaleella. Jotta ihmisen kasvu ja laajentuminen korkeimpaan täydellisyyteensä olisi mahdollista, kiertää elämä syntymän ja kuoleman kehässä. Ruumiillinen elämämme onkin kuin yksi päivä kehityksen pitkässä ketjussa. Niinkuin luonnossa näemme kesän ja talven, yön ja päivän, työn ja levon vaihtelun ja kuitenkin elämä on yhtä kokonaisuutta, samoin ruumiillista elämää työn ja toiminnan kautta seuraa levon ja sulattamisen kausi elämän näkymättömällä puolella — kuoleman tuolla puolen — josta uusi syntyminen ruumiin maailmaan aikanaan tapahtuu. Ja kaikkea johtaa elämän vääjäämätön, puolueeton laki: jokainen syy tuottaa aikanaan kaltaisensa hedelmän.

”Kuinka korkea ja jumalallinen onkaan ihminen, ollessaan Korkeimman poika. Koko maailma kätkeytyy pienoiskoossa ihmiseen. Niinpä omasta sielustani löysin sekä Tuonelan että taivaan... Ja kuitenkin tiesin, etten ollut syvintä salaisuutta löytänyt. Vaikka lukemattomat kerrat olin tuonelat ja taivaat käynyt ja tiesin olevani kuolematon, koska yhä uudestaan olin sieltä palannut, oli kuitenkin, kuin siivistäni olisi kantovoima puuttunut. — Sillä aavistin, että korkeus on lähentynyt syvyyttä aivan uudella tavalla. Sillä vaikka koko henkeni hehkulla elin ja toteutin kai-

ken, minkä mystერიот ehdokseni asetti ja jonka itse korkeimmaksi totuudeksi aavistin, niin kuitenkin tunsin kuin minussa olisi vaikuttanut kaksi sielua. Tunsin ja aavistin, että maailmaan oli tullut uusi voima, joka asettaa ihanteeni korkeammalle, kun mitä toteuttaa osasin.

”Kauan asiaa mietin ja usein sitä viisailta kyselin. Silloin tapahtui jotakin, joka antoi uutta ajateltavaa. Matkallani — istuessani tien vieressä jalkojani lepuuttamassa — kulki siinä kaksi miestä vilkkaasti keskustellen. Sain kuin sisäisen täräyksen, sillä he puhuivat kieltä, jota poikasena kuulin vuorella ollessani. — Silloin kuulemani sanat olivat lähtemättömästi syöpyneet muistiini. Tein mystien merkin ja suureksi ilokseni sain vastauksen. Selvisi, että tulimme välttävästi ymmärretyiksi Kreikan kielellä. Puhelimme kauan. Selostaessani heille lapsuuteni kokemuksen, miehet kävivät vakaviksi. Tuntui kuin olisin koskettanut pyhintä asiaa. Kuulemani kieli osottautui hebreaksi.

”Miehet kertoivat uudesta uskosta, jonka sanansaattajiksi hekin lukeutuivat. He puhuivat miehestä Jeesuksesta, johon äärettömyyksien Isän tajunnassa elävä täydellisyysperikuva — Kristus — oli ihmeellisellä ja ainutlaatuisella tavalla laskeutunut. He kertoivat, miten Jeesuksen kautta Kristuksessa tuli maailmaan uusi voima, joka aukaisi uuden tien ihmisten kuljettavaksi. Kristus on nyt jokaista ihmistä sisäisesti niin lähellä, että se paljastaa nähtäväksemme henkisiä arvoja, joiden toteuttaminen tuntuu meistä — meidän heikkoutemme vuoksi — liian vai-

kealta. Sentähden ihmisiä raastaa sisäinen ristiriita, joka ajaa meitä suurempiin ponnistuksiin.”

”Tiesivätkö he mitään kuulemastasi keskustelusta vuorella”, kysyi Ahti jälleen.

”Uskon heidän tietäneen, vaan eivät halunneet puhua. Sensijaan he viittailivat kaukana Pohjolassa olevaan maahan ja siellä elävään kansaan, jolla on erikoinen ja ainutlaatuinen tehtävä ihmiskunnan historiassa. He antoivat ymmärtää, että sitä kansaa johtaa erikoinen, armoitettu olento, jonka kädestä minunkin olisi otettava vihkimys. Edessäni oli nyt kaksi tietä: Uusi Tie ja vanhan jatkaminen. Vanhan jatkaminen merkitsi minulle uhria oman kansani tähden. Tahdon antaa uhrin ja sentähden olemme nyt täällä.

”Nyt olisi yhden meistä kyettävä hengessään nousemaan niihin korkeuksiin, jossa kansamme loistava johtaja, kansallishaltiamme Väinämöinen asuu. Hänen taivaalliset ajatuksensa ja tulevaisuuden näkynsä, hänen korkea ja syvä tietonsa meidän olisi osattava tuoda tänne ihmisten maailmaan ja kytkeä tähän aineen kamaraan niin, että jokainen suomalainen saattaa sen hiljaisina hetkinään sisässään vaistota. Meidän olisi kuin pienoiskoossa osattava suorittaa maan ja taivaan avioliitto, niin että se kansa, joka jatkuvasti tulee valtaamaan tätä maata, tuntisi tämän maalliseksi kodikseen ja heräisi tietoiseksi tämän kotinsa henkisestä ilmapiiristä ja tämän avulla omasta erikoistehtävästään... Sentähden lähetin sinut, Ahti, edeltäkäsini tänne salojen sydämeen valmistamaan olosuhteita meitä kaikkia varten — sinut,

joka olit peloton ja tarmokas ja lisäksi sisäisesti kyl-
lin hereillä. Sinulta on vaadittu suurta uhrautumista,
vaan kohtalon herrat ovat tämän ansioksesi mer-
kinneet.

”Olemme täällä rauhassa maailman häiriöiltä. Tä-
hän vuorelle, tähän pihlajan juurelle, rakennamme
pienen suojan luonnonvoimia vastaan, niin että tämä
paasi tulee majamme eteen, ovesta itäänpäin (Pelto-
nen viittasi takanaan olevaa lokeroista kiveä). Ma-
jassa mietiskelemme joka aamu mysterioista saama-
ni tiedon mukaan. Näin puhdistamme omaa sieluamme
ja valmistumme sisäisen henkemme toimintavä-
lineiksi. Niinikään vähän joka päivä poraamme auki
tämän paaden sisustaa määrättyllä tavalla. Sillä vaika
tämä paasi ja sen kanssa työskentely on vertaus-
kuvaa työskentelystämme oman ruumiimme temppe-
lissä, on se välttämätöntä niiden voimavirtojen oh-
jaamiseksi, jotka sisäisen työmme avulla maahamme
purkaantuvat. Emme nyt asiaa paremmin selitä, sillä
sanat eivät siihen sovellu. Meidän on kokemuksen
kautta hankittava viisautemme... Kerran toivon tu-
levan ajan, jolloin olemme valmistuneet vihkimyks-
seen — kuten mysterioissa sanotaan. Yhden meistä
olisi kohottauduttava hengen korkeuksiin — toistem-
me avulla.

”Vaan päivä on jo pitkälle kulunut, joten lähdem-
me arkisiin askareihimme. Aamulla aloitamme työm-
me.”

”Kuuluuko tämä aukkojen puhkoma kivi kertomuk-
kseesi”, kysyi Hannes. ”Muistan, että kun Einon
kanssa nimitimme sitä pirun pesäksi, niin minun tuli

hyvin vaikea olo ja tunsin pilkanneeni jotain pyhää asiaa.”

”Taaskin olet arvannut oikein”, sanoi Peltonen. ”Antakaa kun jatkan.

”Seitsemän pitkää vuotta oli kulunut. Erämaahan oli syntynyt pieni kylä, missä kolme uutistupaa kyyhötti pienin välimatkoin. Ahti oli rakentanut oman pirttinsä päätyyn lisäjatkon erämaan tietäjän asuttavaksi. Pieniä kaskimaita oli auennut pitkin lahden rannikkoa länttä kohti, jotka syksykesän viljan kultaamina Leruvuorelta katsottuna näyttivät kuin kultaväriin täplitelty taulu.

”Eräänä kuumana kesäpäivänä, jolloin ilman sähköinen lataus nostatti sinisenmustan pilvenjätkäleen taivaanlaelle, sinkosi Ukonnuoli Kempin kallionlaidassa seisovaan tupsulatvaiseen honkaan. Kuin taltalla veistettynä irtosi kuorivana sen kyljestä, latvasta juureen asti, jonka kuivaan sammaleen istutti kipuna pienen kytöpesän. Siellä se hiljalleen savusi päivän pari, kunnes itäpohjan puuskainen tuuli sen eräänä yönä sytytti liekkiin. Tuli levisi ensin sammalissa ja matalassa kanervikossa, hypähtäen sieltä vanhuuttaan käyristyneen katajan ritiseviin oksiin. Se hulmahti aivankuin vapautuneena ilosta, heittäen sankan kipinävyöryyn suureen naavapartaiseen kukseen.”

Anttila vilkaisi Hannesta, sillä he molemmat tiesivät, missä Kemppi oli. Mutta tuskin Peltonen oli siellä käynyt tässä elämässä.

”Marjaemäntä heräsi huoneeseen tunkeutuneeseen sammalengkäryyn. Koko pohjoinen taivas punotti kuin

hornan pätsi. Siellä täällä hulmahti taivaalle tulipatsas, joka yltyvän tuulen käyristämänä lensi korkealla metsän yläpuolella. Kilvan ne venyttivät hehkuvaa ruumistaan aivankuin koettaen, kuka kauimpana olevan honganlatvan tavottaisi. Onneksi tuulen suunta määräsi kulon hurjan riennon järven koilliselle puolen, joten suoranaista vaaraa ei uutisasukkailla ollut.

”Mutta mahtava oli näky juhlallisessa kaameudessaan. Tästä järvensivusta katsottuna näytti, kuin koko selkä olisi ollut tulella. Sen pinta hehkui Pohjolan kesän öisessä hämyssä kuin suunnaton saunankiuas, jonka mielipuoli lämmittäjä on paahtanut punaiseksi. Mykkinä katselivat asukkaat tulen hurjaa tuhoa, mutta mitään ei ollut tehtävissä. Vaan olipa kulon loppu niemekkeessä, sillä vesi vei voiton tulleltakin. Lisäksi alkoi aamulla sataa ja kulo samalla sammua. Vakavana tuumaili aamulla Ahti: ”Niin oli mahtava yöllinen näky, että paikkakunnan ensimmäisenä asukkaana nimitän järven Kulovedeksi.”

”Huomaa Hannes”, sanoi Peltonen kääntyen Hannekseen, ”olet joskus antanut nimen tälle järvellekin.

”Vanajavuoren pienessä pirtissä oli jo seitsemän vuotta jatkunut neljän miehen ihmeellinen työ. Siinä työssä ei ollut paljon näkyvää, se oli työtä ajatuksella ja sielun ponnistuksella. Pirtin keskellä oli pöytä ja ympärillä neljä tuolia. Tietäjä piirsi pöytään kuvion, jota jokainen tarkkaan katseli. Sen jokainen yksityiskohta oli painettava mieleen. Istuttiin tuoleihin, silmät suljettiin, ja ajatuksen silmillä oli nähtävä kuva. Ensin oli kuvio utuinen, se eli ja muutteli muotoaan, mutta päivä päivältä uusittu mietiskely antoi

lopulta taidon ja vallan ajatusten yli. Se alkoi totella isäntäänsä ja ajateltu kuva pysyi muuttumattomana ja selvänä määrätyn ajan.

”Nyt saattoi tietäjä piirtää esim. hirven ja sanoa: Katsokaa omaa ajatustanne, se on kuin hirvi, jota Hiisi ajaa. Katsokaa sielunne silmillä, kuinka se kiihtää vallattomana pitkin saloja — kesyttömänä, ilman ohjaksia. Teidän on se hiihdettävä ja kesytettävä... Ja kun ajatus vihdoin oli asetettu aisoihin puhui tietäjä: Katsokaa sielunne syvyyteen, mitä näette. Se on kuin kyinen pelto, jota Hiisi ennen on kyntänyt. Nyt teidän on opittava sitä itse kyntämään. Ja kyntäessänne varmaan nousee käärmeitä käännökselle. Teidän on itsenne voitettava, oma eläinluontonne alistettava. Herätessänne tietoiseksi näkymättömässä maailmassa olette hukassa, ellei oma itsenne ole puhdistunut, heikkoutenne voitettu. Muistakaa, että Elämän — jonka työtä tässä joudutamme — tarkoitus on kasvattaa meistä *ihmisiä*.

”Miestiskelyn loputtua siirryttiin majan edessä olevan kiven luo. Tietäjä selitti: Ruumiinne on kuin pyhä huone, joka teidän on valmistettava Iäisen asuinsijaksi. Mutta vielä olette kuin kiviä, luonnon kädestä lähteneitä, epätasaisia ja sisäisesti umpinaisia. Tehtävänne on rakentaa itsenne kanavat, joita pitkin hengen tuulet puhaltavat. Sen tähden on edes-sämme tämä kivi, symboli meistä itsestämme. Vähän kerrallaan avaamme siihen aukkoja samalla ajatellen kiinteästi, että niinkuin työkalujemme vaikutuksesta tämä harmaa graniitti vähitellen muuttaa muotoaan, samoin oma sielullinen rakenteemme muuttuu hyvin

ohjatun ja tahdolla ladatun ajatuksen avulla. Mutta samalla on joka hetki muistettava, että niinkuin tämä kivi kuoltuamme jää tähän Suomen kamaralle, samoin sisäinen työmme jää tämän kansan hyväksi. Minkä itsessämme voitamme, se on tuleva kansamme voitoksi. Näin rakennamme siltaa aineen ja hengen välille, kansan ja sen näkymättömän johtajan välille.

”Vuodesta vuoteen jatkui työ. Mietiskelyn ja mysteriomenojen avulla saavutettu sielullinen puhdistus alkoi vaikuttaa unielämässä. Tuonen karhu tuli vähitellen kaadetuksi, sieluelämän eläimellinen luonto voitetuksi. Lopulta ammuttiin Tuonelan joutsen, ja unohduksen mustan virran ylitse kulkenut tiesi tulleensa kuolemattomien joukkoon. Unohduksessa oli kuolema, mutta se tuli niellyksi uudessa heräämisessä, ihmeellisessä, autuaallisessa innoituksessa, jossa ratkesi kuoleman arvoitus ja ikuisen elämän salaisuus.

”Työ tapahtui tietäjän johdolla, joka itse oli asiat kokenut ja sisäisellä silmällään osasi seurata ja ohjata oppilaittensa henkistä kasvua. Ja lopulta oli tässä vaiheessa tarkoitus saavutettu. Nyt hänellä — erämaan tietäjällä — oli apuna kolme uskollista toveria, voidakseen nousta hengen yläilmoihin — Väinämöisen, tuon Loistavan eteen; nousta niinkuin aamukasteessa kylpenyt kukka nostaa teränsä auringon syleiltäväksi. Hänen oli — ruumiinsa maatessa horroksessa — näkymättömässä maailmassa, hienommassa ruumiissaan otettava vihkimys, toverien valvoessa ja mietiskelyssä antaessaan hänelle apuansa.

”Elettiin vuoden pisintä päivää, jota nykyisin nimetään Juhannusaatoksi. Vanajavuoren pieni tupa oli sisältä kuusenhavuin koristettu. Keskellä lattiaa oli vaatimattomasti kyhätty puinen laatikko, vainajan viimeinen leposija. Siinä — kuusenhavuin pehmustetulla vuoteella — makasi tietäjä, erämaan suuri profeetta. Kolmas vuorokausi oli jo menossa hänen siihen laskeutumisestaan. Valoisassa kesäyössä näemme, miten kaksi toveria istuu jalkojen kohdan kummallakin puolella, Ahdin istuessa pääpuolessa. Pyhä, kuolemanvakava tunnelma vallitsi tuvassa. Silloin tällöin nousevat miehet, Ahti lausuu opitun loitsun. Peränurkan takassa palaa tuli johon — sen hiipuessaa hiillockseksi — heitetään hyväntuoksuisia yrtejä, joista leviää vieno katajaa muistuttava tuoksu.

”Yö oli pitkälle kulunut, mutta yhä lepäsi tietäjän ruumis kuoleman kaltaisessa tilassa, kasvot kalpeina, hengitys tuskin huomattavana. Seitsemän vuoden harjoituksen ansiosta kykenevät miehet valvomaan ja suorittamaan tehtävänsä.

”Nyt avaa Ahti seinässä olevan luukun, josta näkyy, kuinka Juhannusaamun aurinko on nousuansa lähellä. Vielä hetki, niin vaalenneella taivaalla näkyy auringon kultainenkehrä.

”Miehet nousevat. Ahti lausuu vakavasti:

Tuonen kulkija väkevä
manalainen matkustaja:
jo olet kyllin kulkenunna
käynynnä käräjät suuret
taivaisia tutkistellut.
Etkä luullut pääseväsi

sinä ilmoisna ikänä
Tuonen kourista kovista
rautarihmoista Manalan.
Etkä luullut pääseväsi
vatsasta Vipusen suuren
ikialhoista Jumalan.
Vaan jo silmäsi kohota
katso tuonne taivahalle,
Kuu on noussut, päivä päässyt,
taivon aurinko tavannut.
Nouse niinkuin päivä nousee
puhtaampana entistäki.
Tuo'os tietö tullessasi
elämän syväntehistä
ku olet ollut kuulemassa
Väinämöisen haastantata
ikiviisasta Vipusta.
Nouse kuu kumottamahan,
kaunis kasvot näyttämähän,
päiväkulta koittamahan
aurinko ylenemähän.

”Samassa pilkisti aurinko Leruvuoren eteläiseltä rinteeltä, valaen maagilliset säteensä suoraan nukkuvan kasvoille. Tietäjä hengähti syvään, avasi silmänsä kolmivuorokautisesta unesta ja nousi istumaan.”

”Muistathan Hannes, kun silloin juhannuksena lausuit runon alkupuoliskon”, sanoi Eino.

Anttilakin muisti tapahtuman. Peltonen jatkoi.

”Hetken vaiettuaan puhkesi tietäjä puhumaan: Kuinka ihmeellinen onkaan Elämän salattu tausta. Kuinka viisaita sen sisäiset lait. Kuinka kaikkinäke-

vän kirkkaita ja seesteisiä jumalien suunnitelmat. Ken kerran on katsonut tuon verhon taakse tietää, kuinka tämä maallinen elämämme sen kauneimpana ollessaankin on kuin tuulenvärinän särkemä vedenkalvo, jossa ikirauhan kyllästäjän taivaansinen heijastus särkyi tuhansiksi todellisuutta vääristeleviksi sirpaleiksi. Täällä kuvittelemme elävämme todellisuuksien elämää, mutta kuinka kaukana todellisuudesta vielä olemmekaan.

”Ja kuitenkin Elämän tarkoitus on, että sen jumallinen todellisuus on toteutuva maanpäällä. Tämä todellisuus — Jumala itse — on aikojen kuluessa aste asteelta pyrkinyt lähemmäksi ihmistä, lähemmäksi aineellista elämää. Ei ole ihmistä jätetty yksin pyrkimään taivasta kohti, vaan itse taivaskin on laskeutunut lähemmäksi ihmistä. On ollut ihmisiä, jotka ovat niin syvästi tajunneet Elämän ja oman olemassaolonsa tarkoituksen, että taivas, että Jumala on astunut heihin ja heissä saanut aineellisen muodon. Heidän avullaan on taivas tullut lähemmäksi meitä kaikkia. Heistä on taivaan kirkkaus heijastunut väärentämättömänä kuin aamurusko tunturijärven kirkkaasta pinnasta. Heidän oppinsa ja opetuksensa on ihmisten valo ja heidän viittomansa tie ihmiskunnan pelastus.

”Jo mysteereissä opin, miten tämä maa on kiertävä pallo aurinkokunnan monipäisessä perheessä. Se valvoo päivänsä ja nukkuu yönsä kuten ihminenkin. Sen elinaika on seitsemän päivää, seitsemän pitkän pitkää aikakautta. Kolme luomispäivää on siltä jo kulunut ja neljäs luomispäivä, jossa nyt elämme, on jo loppupuolellaan. Nyt on ihmeellinen käännekohta

tämän pallon historiassa. Sillä tähän asti sen kehitys on painautunut ainetta kohti, se on kulkenut kuin alaspäin. Mutta nyt on käännekohta jo sivuutettu ja samalla pallomme alkaa nousta ylöspäin — henkeä kohti.

”Olen puhunut teille Kristus Jeesuksesta, jonka apostoleita matkoillani tapasin. Hän oli yksi niistä hengen jättiläisistä, jonka vaikutuksesta maaemomme alkoi vapautua aineen taakasta. Hän voitti kuoleman itsessään, mutta maaemon kuolemanuhkaa ei hän voittanut. Maailmassa jäi ylivalta vielä kuolemalle, aineen mahti jäi suuremmaksi kuin hengen. Verimarttyyrin kruunu jäi toistaiseksi koristamaan vihityn päätä.

”Sentähden jumalien suunnitelma onkin, että tuleva jumalien lähettiläs, joka lopullisesti ratkaisee pallomme ja ihmiskunnan kohtalon, on syntyvä — Suomessa. Tätä kansaa on sitävarten valmistettu vuosituhannet ja sen kansallishaltia Väinämöinen on tätä varten uhrannut kansallemme rakkautensa. Tämä Suomen maa on oleva uuden ihmeellisen uskonnon kehto, uskonnon, joka tulee käsittämään koko maailman. Vuosisatojen kuluttua on tänne syntyvä ihmeellinen Jumalan Poika, joka Jeesuksen Kristuksen tavalla laskee uuden uskonnon perustuksen.

”Näin toivovat, näin ihmeellisiä asioita jumalat odottavat kansaltamme. Väinämöisen silmistä olen lukenut tämän uskon ja toivon. On kuitenkin muistettava: Kansa voi hyljätä hyvän henkensä, se voi sulkea korvansa profettojensa opetuksilta. Elämä

toivoo yhteistyötä ihmisen kanssa, vaan jos ihminen ei tahdo, ei elämäkään pakoita.

”Vaan ajatelkaa, rakkaat veljet: Eikö tällainen toivo ole sanomaton armo kansallemme? Eikö se ole kuin ansaitsematon lahja, josta kansamme pitäisi tuntea itsensä velalliseksi Elämälle. Ja mitenkä velka olisi maksettava? Siten, että kansamme kuuntelisi tätä Jumalan Pojan ääntä, ottaisi oppia hänen opetuksistaan. Se nostaisi hänet hallitsijakseen ja toteuttaisi hänen opetuksensa käytännössä. Mikä hänen oppinsa on oleva sen tietää vain hän itse. Yhden asian voimme varmuudella aavistaa: Kysymys on voitosta aineen yli. Hengen valta on totuudessa, rauhassa, rakkaudessa. Aineen valta on väkivallassa, murhanhengessä, sodassa. Suurin paha, minkä ihminen saattaa tehdä, on murha. Sentähden tulee kansamme joutumaan elämän tuliseen kokeeseen. Siltä kysytään osaako se toteuttaa opettajansa ydinopetuksen. Osaako se vaihtaa tapparansa ja keihäänsä rauhan lippuun. Osaako se niin luottaa hengen valtaan, jumaliin, tietäjiinsä, että se oman henkensä uhalla nousee ensimmäiseksi kansaksi satojen joukossa; kansaksi, joka edelläkävijänä astuu ensimmäisen askeleen nousevan uuden aikakauden kultaisessa aamuvalossa.

”Jos se tämän osaa, silloin ihmiskunnalle koittaa kauan odotettu onnen aika. Elämällään ja esimerkillään tulee tämä kansa viittomaan tien tulevaisuuden ihmiskunnalle. Sillä on takanaan jumalien turva ja tietäjät voivat nousta täällä valtaistuimelle. Kukaan ei kykene tätä kansaa tuhoamaan, sillä sitä odottaa

kuolemattomuus. Tietäjän silmälle se on näkyvä mahtavana hengen tulena, jonka valtava roihu näkyy kautta pimeään maailman.

”Vaan ellei se tätä osaa, silloin on ihmiskunnan onnettomuus alkava. Sillä kun Suuri Opettaja on tullut ja tehtävänsä suorittanut, on maaemomme ratkaisevasti lähtenyt kirkastuksen tielle. On tultu haaveista todellisuuteen, eikä ihmiskuntakaan voi tätä todellisuutta välttää. Sen oma usko on toteutuva käytännössä. Koska se ei usko totuuteen, veljeyteen, rakkauteen, saa se käytännössä todistaa uskonsa väkivallassa, sodissa ja verilöylyissä. Sen menneisyydessä aiheuttamat syyt ja lunastamattomat velat nousevat eteen vaativina ja uhkaavina. Kaikki Hiiden hirmut pääsevät kahleistaan ja ihmiskunta saa luissaan ja ytimissään tuntea kaikki Manalan kauhut, joiden autuaaksi tekevään voimaan se on uskonut, mutta joiden syvintä olemusta se ei ole vaivautunut tutkimaan.

”Sillä suuri tuomion kausi on silloin alkava — sama, josta Jeesus puhuu. Se on oleva hävitystä, jonka vertaista ei ihmiskunta tunne. Kokonaiset valtakunnat, vuosisatojen kärsimyksillä ja hiellä rakennetut hengen saavutukset muuttuvat soraksi ja tuhkaksi.

”Mutta uusi valtaistuim on silloin myöskin maan päällä. Jokainen ihminen on tilaisuudessa ratkaisemaan suhteensa väkivaltaan, murhaan, kuolemaan. Jokainen on omalla paikallaan oikeutettu astumaan valtaistuimen oikealle puolelle. Yhtä suurella urhoolisuudella ja päättäväisyydellä kuin hän ennen — henkeään pelkäämättä — on astunut taistelutante-

reelle, yhtä suurella urhoollisuudella ja tarmolla on hän nyt oikeutettu ja velvoitettu — henkeään pelkäämättä — siitä luopumaan ja antautumaan rakentavaan työhön uutta aikakautta varten. — Tätä työtä valmistamaan lähetti Jeesus kaksi enkeliään Suomeen. Heidän puhettaan vuorella kuuntelin.”

Peltonen oli lopettanut kertomuksensa. Syntyi pitkä tauko, jonka jälkeen Eino aivan haltioissaan kuis-kasi:

”Tunsin itseni tuossa kuvauksessa. Olin mies, joka seisoi tietäjän arkun vasemmalla puolella.”

”Olet ymmärtänyt oikein. Nyt osaat myöskin kulkea elämäsi silmät auki, sillä elämme parhaillaan ajassa, josta kerroin. Työssämme on alkanut uusi vaihe ja saat olla onnellinen, kun voit olla jälleen siinä mukana. Minun elämäni kallistuu jo ehtoolle, mutta olen kiitollinen Elämälle, että olen saanut kertoa teille tämän. Nyt ehkä ymmärrätte, mitä olemme ennen tehneet tämän kansan ja ihmiskunnan tulevaisuuden eteen ja mihin se meitä edelleen velvoittaa.”

Päivä oli jo ehtinyt iltapuoleen, joten oli käytävä uudestaan käsiksi eväisiin. Hannes ja Eino laittoivat pikkunuotion, jossa ennestään mustuneella kahvipannulla keitettiin kahvia. Anttila piteli pannua kepillä nuotion päällä ja Aino asetteli kahvikalustoa kallion sileimmälle paikalle. Siinä hääriessään muistutti Aino valkoisessa puserossaan metsänkeijukaista.

Aterioituaan kysäisi Hannes Peltoselta: ”Olin ymmärtävinäni, että itse olit kertomasi Vanajavuoren tietäjä. Toivoisin, että antaisit meidän ymmärtää tä-

mänkin kohdan. On muutamia omia kokemuksiani, jotka tukevat tätä käsitystäni.”

”Täytynee siis vastata myöntävästi, jos tästä tiedosta olisi teille apua tulevaisuudessa” ,sanoi Peltonen.

Vasta illan tullen lähtivät toverukset paluumatkalle. Vaieten istuivat he veneeseen, Hanneksen ja Einon asettuessa soutamaan. Anttilan isäntä istui perätuhdolle ohjaamaan veneen kulkusuuntaa. Kulo-veden peilityven pinta halkesi väreillen, kuten keran ennen, Anttilan isännän, Hanneksen ja Einon souturetkellä. Laskevan auringon punertava kimmelys leikki veneen vanavedessä ja airojen synnyttämissä pyörteissä kipinöivät tuhannet kirkkaat salamat.

Mutta ero menneisyyden ja nykyisyyden välillä oli suuri, sillä kaikki se, mikä miesten mielessä ennen oli arvailuja, aavistuksia ja näkyjen pilkahduksia, oli nyt muuttunut tiedoksi. Ja tiedon mukana laskeutui hartioille kuvaamaton vastuullisuuden tunto. Vastuu omasta elämästä, sen tulevaisuuden suunnasta ja kaikkien niiden miljoonien ihmisten elämästä, jotka vielä vaeltavat pimeydessä. Vasta nyt Hanneskin tunsi täydessä syvyydessään, miten pimeätä on ihmiskunnan elämä. Miten toivottomasti se taistelee persoonallisen onnensa puolesta, etsien nautintoja, valtaa, kunniaa . . . Se etsii epätoivon vimmalli- kea sitä, mikä kerran karisee tiepuoleen, kuin syyskylmän puremat lehdet puista. Ja kuitenkin ihmiselämän tarkoitus on aivan toinen. Ilminen on Jumalan poika, hänen tulevaisuuden kohteensa on kasvaa

kerran enkeliksi. Tieto tästä on kuin armoa ylhäältä ja sentähden herännyt vastuuntunto on riemua. Se antaa voimaa ja rohkeutta tähdätä katseensa korkeuteen, siihen valoon ja vapauteen, joka voi olla ainoastaan Jumalassa, siinä ikuisuuden mysteeriössä, josta jokainen ihminen syvimmissä olemuksessaan on kultainen säde.

Kotirantaan päästyä meni Peltonen Anttilaan yöksi. Tarkoitus oli viettää siellä muutama päivä. Hannes taas kutsui Ainon ja Einon kotiinsa viettämään kesälomaansa, jonka päätyttyä matkustaisivat kolmistaan pääkaupunkiin.

X

ELETTYÄ ELÄMÄÄ.

Tuli syksy. Eräänä päivänä aamulehdet olivat täynnä mitä sensatiomaisimpia uutisia. Niistä selvisi, että jossain oli harjoitettu mitä kamalinta ruumiit-ten silpomista. Oli katkottu käsiä ja jalkoja, kiskottu irti sormia ja muita ruumiinosia, sekä kuljetettu niitä erään suon lähteeseen. Kysymyksessä oli todennäköisesti mitä pimein noituuden harjoittaminen.

Asian kulku oli seuraava: Lähistöllä asuvan torpan emäntä oli vedenhakumatkallaan mainitusta lähteestä saanut kiuluunsa ihmisen pään. Kiulun suussa oleva vanne oli osunut sen hampaitten väliin, joten näytti, kuin pää olisi hampaillaan tarttunut kiulun laitaan.

Säikähdyksissään pakeni emäntä lähteeltä, jättäen vesiastiansa siihen paikkaan. Töintuskin hän osasi kotona selittää, mitä oli tapahtunut.

Isännän saavuttua lähteelle oli pää kadonnut. Ensin hän arveli vaimonsa tulleen mielipuoleksi ja pu-

huneen omiaan, mutta ajatteli, että onhan pää voinut vieriä lähteeseen takaisinkin.

Aikansa melottuaan lähdetä, osui hänen kiuluunsa ihmisen käsi. Se näytti naisen kädeltä, joka oli ran-teesta katkaistu. Lopulta hän sai ylös pääkallonkin.

Asiasta ilmoitettiin poliisille, joka ryhtyi tarmok-kaisiin etsiskelyihin.

Ensimmäinen otaksuma oli, että kysymyksessä olisi murha ja ruumis olisi silvottu rikoksen peittämiseksi. Mutta otaksuman kumosi heti alkuunsa se, että löy-dettiin jäseniä, jotka kuuluivat sekä miehen, että naisen ruumiiseen. Niitä löytyi sekä lähteestä että muistakin asiattomista paikoista.

Tieto tästä kaameasta tapauksesta levisi salaman nopeudella ympäri Suomen, vieläpä sen ulkopuolelle-kin. Jo toisena päivänä tiesi koko kansa, että kysy-myksessä oli mitä pimein noituuden harjoittaminen. Asiaa arvailtiin puoleen ja toiseen ja tietämättömien ihmisten mielikuvituksessa siitä paisui oikea noita-sabatti.

Epäilykset kohdistuivat määrättyyn suuntaan. Oli olemassa muutamia suljettuja järjestöjä, joiden ver-tauskuvallisissa juhlamenoissa yritettiin esimerkiksi kuoleman pyhää tapausta kuvata kankaalle maala-tulla luurangolla. Tässähän tosin ei ole mitään sala-peräistä, sillä kuolemaa on muuallakin kuvattu luo-rankoisena viikatemiehenä. Mutta näiden järjestöjen suljettu toiminta oli omiaan herättämään taikauskoi-sen kansan mielikuvituksen, joten toinen toistaan ih-meellisempi syytösten ryöppy kohdistui näitä järjes-töjä vastaan.

Tapauksen aiheuttaman jännityksen ollessa korkeimmillaan saapui Eino Hanneksen asuntoon. Hän oli hyvällä ja iloisella tuulella, kuten tavallista. Keskustelu kääntyi itsestään päivän puheenaiheeseen.

”No, mitä asiasta ajattelet”, kysyi Hannes. ”Luuletko tässä todella harjoitetun noituutta, vai onko kysymyksessä suuri ilveily vakavilla asioilla?”

”Olen yrittänyt pohtia asiaa ja jos sanon mielipiteeni, niin se on tämä: Se, mikä näkyy ulospäin, nimittäin ruumiitten silpominen, ei ole noituutta siinä. Se on nähtävästi joidenkin herkkäuskoisten ihmisten hommaa, jotka luulevat noituutta harjoitavansa, koska jotkut viisaammat ovat heitä yllyttäneet. Jos tässä on todellista noituutta mukana, niin se on lähtöisin noiden viisaampien aivoista. Heillä täytyy olla joku määrätty tarkoitus, jonka toteuttamiseksi on koko noitajuttu lavastettu. Olethan lukenut eräästä ihmisryhmästä, jonka tunnuksena on: Tarkoitus pyhittää keinot.”

”Olen lukenut jesuiitoista paljonkin, ainakin romaaneissa, mutta en ole uskonut heitä Suomessa olevan.”

”Minä päinvastoin uskon, että heitä on kaikkialla maailmassa ja että heidän työnsä tähtää juuri tähän. Missä totuus loistaa kirkkaimmin, siellä he yrittävät sen kirkkauden sammuttaa. Muistelepas kummallisia näkyjäsi kokouksesta, jossa yhdeksän miestä keskusteli ja suunnitteli juonia.”

”Tosiaan. Jos missään, niin siellä harjoitettiin noituutta. Suitsutus pirunpihkalla, neliön muodostaminen osanottajista ja Hämärän Herran palvonta. Nyt

valkeni tämäkin asia. Todelliset noidat istuvat piilossa ja ajavat herkkätuntoisilla ihmisillä. Mutta piirullinen rötös tämä on. Nyt muistan erään lauseen: 'Ruumiittien silpominen täytyy jäädä vaikka tutkimuksen viime vaiheessa lopullista selvitystä vaille.' Tässä sitä ollaan."

"Odotetaan, mitä tästä seuraa. Kutakin viipottaa tavallaan, minua niinkuin muitakin." Eino vilautti sormusta sormessaan. "Älähän nyt ole noin totinen kuin sepän lato."

"Onneksi", Hannes riensi onnittelemaan. "Koska tällaisen askeleen olet ottanut? Koska saan nähdä morsiamesi."

"Uskon, että se tapahtuu tänä iltana. Hän on ollut isänsä huvilalla ja tulee kaupunkiin tänään. Jätin oveeni lapun ja sinun osoitteesi. Kehoitin tulemaan tänne eräästä syystä. Sovimme kirjeellisesti, että hän tulisi minun luokseni heti tänä iltana."

"Oletpa epäkohtelias sulhasmies."

"Tähän järjestelyyni on omat syynsä. Pelkään myrskyä ja ajattelin, että sinä Hannes olet voimakas aallonmurtaja. Kas, kun tutustuimme toisiimme, oli morsiameni aina samaa mieltä kanssani. Uskoin, että hän vähitellen pääsee sisälle näihin aatteellisiinkin asioihin ja että elämäkatsomuksemme yhdenmukaisuus tulee tasaamaan yhteiskunnallisen epäsuhteemme. Hän on nimittäin sivistynyt nainen. Minä sitä vastoin tällainen kuten tiedät. Olen huomannut, että hän on alkanut kammota henkisiä harrastuksiani ja usein on hänen puheissaan pilkkaava sävy."

"Ja tämä on pannut sinut ajattelemaan"

”Niin. Olen ajatellut, että jos joskus menen naimisiin, niin puolisoni valitsen siten, että elämänyymmäryksissämme vallitsee sopusointu. En myy itseäni, enkä elämäni sisältöä.”

”Oletpa päättäväinen mies. On hauska tutustua morsiameesi.”

”Olen vähän jännittynyt kohtauksestamme, sillä uskon lehtiutisten vaikuttaneen häneen huonosti.”

”En nyt oikein ymmärrä, mitä tekemistä käynnissä olevalla noitajutulla on kihlauksenne kanssa”, puhui Hannes hetken kuluttua.

”No, katsos, henkiset asiat ovat kysymyksiä, joiden selvä ymmärtäminen on työn takana, kuten tiedät. Ihmiselle, joka ei vaivaannu tunkeutumaan asioihin sisälle, ovat totuudenetsintä ja noituus sama asia. Jos mikä vähänkin poikkeaa yleisesti hyväksytyistä käsityksistä, se on jokapäiväisen ihmisen mielestä taidokasta ja suurta humpuukia, ellei pahempaa. Siksi minulla on aavistus, että minä morsiameni silmissä lukeudun tavalla tai toisella käynnissä olevaan noitasabattiin.”

Einon aavistus toteutui odotettua pikemmin. Ovelle koputettiin ja sisään astui pitkä, vaaleatukkainen nainen.

Tervehdyksen nyökättyään hän vähän hätäisesti silmäili ympäri huonetta samalla, kun silmiin tuli halveksuva ilme. Melkein tylästi kääntyi hän Einon puoleen huomauttaen hänellä olevan kahdenkeskistä puhuttavaa.

Eino ei ollut huomaavinaan morsiamensa omituista käytöstä; kehotti vaan istumaan ja esitteli toverinsa.

Mutta Elli — se oli hänen nimensä — ei halunnut istuutua. Hän antoi selvästi huomata, että oli tullut liian matalaan majaan ja kehoitti Einoa lähtemään.

Vaan Eino ei hätäillyt. Sen sijaan alkoi hän kyseillä, oliko Elli lukenut ihmeellisistä uutisista.

Mutta Ellin kärsivällisyys loppui samassa. Poskille nousi tumma puna ja hän jo avasi suunsa sanoakseen jotakin vähemmän sopivaa. Mutta talttui samassa, kun Hannes sanoi kyllä poistuvansa hetkeksi. Elli ei kuitenkaan sitä sallinut, vaan tyytyi Einon vakuutuksiin, että asiasta voidaan keskustella myöhemminkin.

Keskustelu siirtyi vähitellen lehtiutisiin. Mutta tuontuostakin Elli vilkaisi Hannekseen kuin aavistaen, että hän oli kaiken pahan alku ja juuri ja varmaan itse pääpaholaisen palveluksessa.

Eino nikkasi Hannekselle silmää alkaen samalla päivitellä, että kyllä maailma on sentään pimeätä: "Ei luulisi sivistyneiden ihmisten päähän pälkähtävän kaivaa ruumiita haudoistaan ja sirotella sormia ja muita jäseniä pitkin teitä. Kävelin aamulla kaupungin ulkopuolella ja mitä ihmettä: Keskellä tietä oli ihmisen sormi, keskinivelestä katkaistuna."

Elli kauhistui: "No kai veit sen poliisilaitokselle."

"Enkä vienyt. Pistin taskuuni."

"Hullu mies, onko se sinulla nytkin mukanas? Heitä heti se pois."

"Enkä heitä", intti Eino. "Vien sen kotiin ja pistän spriihin."

"Olet häijyn näköinen, näytä onko puheissasi perää."

"Voinhan sen näyttää, jos et pyörry, mutta pidä visusti tietonasi."

Samalla otti Eino taskustaan tupakkalaatikon ja varovasti kantta avaten näytti, että siellä todellakin oli sormi.

Elli perääntyi, mutta uteliaisuus voitti samalla. "Avaa kansi kokonaan."

Eino avasi. Laatikossa oli miehen sormi, keskiniveltä myöten.

"Heitä pois se", tiukkasi Elli, "ennen en lähde kanssasi minnekään."

"Heitä itse, jos uskallat", kiusotti Eino. "Sinä et uskalla."

Samassa Elli kuohahti, tempasi sormeen kiinni niin kovasti, että Eino älähti. Mutta sormi ei lähtenytäkään laatikosta, sillä se oli Einon sormi, joka oli pistetty laatikon pohjassa olevasta reiästä.

Nyt pääsi Hannekseltakin remakka nauru. Mutta Elli ei nauranut. Punaisena kiukusta hän kiskaisi sormuksen sormestaan ja paiskasi pöydälle. "Välimme ovat selvät", sanoi hän kiirehtien ovelle.

Ovella hän kuitenkin kääntyi ympäri, koska Eino yhä istui tuolissaan eikä noussut häntä pidättämään. Mutta Eino vain rauhallisesti nyökäytti päätään hyvästiksi ja lausui: "Ennemmin tai myöhemmin tämä kuitenkin olisi tapahtunut."

Ellin mentyä puhkesi Eino puhumaan: "Nyt se on tämäkin side poikki. Olen oikeastaan tyytyväinen, että se kävi näin tuskattomasti molemmin puolin. Ihmisille, joilla ei ole varmaa elämäkatsomusta on oikeastaan yhdentekevää, millainen on heidän elä-

mänkumppaninsa. Mutta ihmiselle, joka on katsellut elämää ikuisen jatkuvaisuuden kannalta ja nähnyt jo varman tien edessään, hänelle asia on vaativampi. Kun tie kuvastuu peruuttamattoman selvänä, ei siinä ole varaa tehdä kompromisseja. Näinollen ei edessä ole muu kuin jatkuva epäsopu, jos kerran puoliso ei jaksa toveriaan ymmärtää.”

”Saatat olla oikeassa”, myönteli Hannes. ”En ole tullut asiaa ennen ajatelleeksikaan: Huomaan, että vanhempi saattaa ottaa oppia nuoremmaltaan. Päätäväinen mies olet joka tapauksessa. Mitä Aino sanoo edesottamuksestasi?”

”Uskon hänen olevan kanssani samaa mieltä. Onneksi on hän käymässä maalla ja tulee vasta huomenna.”

(Aino oli toistaiseksi jäänyt veljensä luokse kaupunkiin asumaan.)

”Aino on ymmärtäväinen tyttö”, jatkoi Hannes. ”Mutta uskotko Ellin noin vain jättäneen sinut rauhaan, jospa tuo olikin vain hetken kiivastumisesta aiheutunut ele.” Hannes rummutti rystöillään pöytää.

”Enpä usko Ellin saavan sisultaan tultua anelemaan armoa, tunnen hänet siksi hyvin. Ja siksi toiseksi” — Eino teki torjuvan eleen — ”asia on minunkin puoleltani selvä. Näin on hyvä.”

”Näin ollen voimmekin sitten juoda eronneen maljat puhtaassa marjamehussa”, sanoi Hannes, rientäen hakemaan pulloa ja laseja. ”Häissä maistellaan tavallisesti alkoholia ja hautajaisissa verestellään muis-

toja vainajasta kahvilla, mutta tuskin kihlojen purkamistilaisuudessa sopii kumpikaan.”

Hannes täytti lasit punaisella mehulla. ”Ole hyvä.”

”Kiitos. Olkoon tämä siis varoituksen malja meille kummallekin, kun vastaisuudessa iskemme silmämme naisiin.” Eino maistoi hymyillen lasistaan.

Hetken vaiettuaan sanoi Eino, heittäytyen rennoksi tuoliinsa: ”Mitä sinä ajattelet, kun selitetään, että ihmisessä jälleensyntyvät vain tavat ja taipumukset. Omat näkynsi todistavat aivankuin olisit syntynyt jälleen entisessä persoonassasi.”

”Ymmärrän, että meidän kohdallamme täytyy olla asiat vähän toisin kuin ihmisillä yleensä. Käsitykseni on, että ihminen tällaisena persoonallisena minuutena on kuolevainen olento, eikä tämä päivätajuinen minuutemme synny jälleen. Persoonallisuus on syntyessään uusi ja siinä on vanhaa ainoastaan menneisyyden karma, tavat ja taipumukset. Meidän tapauksemme kuitenkin viittaa siihen, että tässä on jälleensyntyneenä jotakin kuolematonta, elämästä toiseen säilyvää.”

”Jos ymmärrän oikein, täytyy tämän kuolematomuuden olla vihkimyksessä saavutettua ikuista elämää. Olemmehan ymmärtäneet, että asia meidän kohdallamme on todella vähän erikoista. Kaikki henkisetkin saavutukset ovat työllä hankittava. Tämän tiedämme Vanajavuoren kertomuksesta.”

”Oikein. Eikä suinkaan minkälaisella työllä tahansa. Ei niin, että juuri ’minun’ pitäisi kehittyä tai tulla joksikin. Kysymys ei ole minun pikku persoonallisuudestani, vaan ihmiskunnasta. Kysymys on

ihmiskunnan pelastumisesta tietämättömyydestä ja kuoleman vallasta. Koko ihmiskunta on korkeamassa hengessään yhtä. Olemme jokainen vastuussa toisistamme. Olemme veljiemme vartioita. Tältä pohjalta lähtiessämme kasvaa itsessämme ikuista elämää, joka voi ylittää kuoleman portit. Jos emme jaksakaan pysyä näin selvillä vesillä, käy helposti kuten itselleni alkoi käydä: Alkavat salatut aistit herätä väärästä päästä.”

”Olet ehkä löytänyt syntysanat sillekin tapaukselle. Oppia ikä kaikki. Mutta sanopas, mitä ajattelet siitä Uuden Testamentin kertomasta tapauksesta, jota nimitetään Kuninkaan Pojan tuomiolle tulemiseksi. Olemmehan kuulleet, että se on tapahtunut — historiallisestikin.”

”Osuit oikeaan asiaan. Olen viimeaikoina pohtinut sitä paljon. Toivoisin kuitenkin, että ensin lausuisit oman ajatuksesi.”

”Olkoon niin. Olen ymmärtänyt asian näin: Kun Jeesus vaelsi Palestiinassa ja opetti taivasten valtakunnan lähestymisestä, oli aivan pieni joukko, joka häntä ymmärsi. Huomaamme, etteivät kaikki opetuslapsetkaan olleet asioista selvillä, puhumattakaan suuresta yleisöstä. Useimmat ajattelivat, että hän on joku puusepän poika, eikä mikään profeetta. Huomaamme, että Jeesus oli aivan tavallinen ihminen, joka erosi muista ainoastaan opetustensa erikoisuudessa. Jos kirjoihin koottaisiin kaikki niin sanottu ihmetyt, mitä monet viisaat ovat suorittaneet, niin tuskin Jeesuksen tekemät ihmetyt olisivat sen

erikoisempia. Mutta hänen oppinsa, joka sai aikaan moraalisia ihmetöitä, oli erikoista.

”Ajatelkaamme, että kun hän ruokki nuo paljon puhutut viisituhatta henkeä, niin kyllä Pekka Ervast oli oikeassa huomauttaessaan, että mistä erämaahan tuli nuo kaksitoista koria, jotka palasilla täytettiin. Olihan selvää, että noin suurella joukolla oli matkalla myös eväitä mukana, mutta köyhemmillä niitä oli vähän. Jeesuksen ihmetyö oli siinä, että hän osasi herättää kuulijoissa veljesrakkauden hengen, joten he seurasivat opetuslasten esimerkkiä ja jakoivat evänsä tasan. Ja näin tulivat kaikki kylläisiksi. Siinä todellinen ihmetyö olikin, sillä jos ihmiskunta hänen rakkaudenoppiaan noudattaisi, niin elämä maanpäällä muuttuisikin paratiisilliseksi.

”Kun sitten ajattelen tuota Kuninkaan pojan tuomion tulemista, jota kristikunta on tottunut nimitämään Kristuksen toiseksi tulemiseksi, niin asia näyttää samalta kuin Jeesuksenkin aikana. On turhaa nytkään odottaa muuta kuin moraalista ihmettä. Ja tämä ihme saattaa nyt olla vielä luonnollisempi, joten sitä on vaikea huomata. Mutta sanohan, mitä sinä ajattelet siitä Jeesuksen lausunnosta, että maailmaan tulee Kuninkaan valtaistuimella ja ihmiset, sekä elävät että kuolleet jaetaan valtaistuimen kahden puolen. Onko tämä mielestäsi vertauskuvaa vai todellisuutta? Kertomasi näky kolmannesta luomispäivästä kyllä valaisee asiaa, mutta voisithan sitä vielä selittää.”

”Luulen, että mainitsemasi kuvaus on sekä vertauskuvaa että todellisuutta”, sanoi Hannes. ”Vertausku-

vaa sikäli, että tuo kuninkaan valtaistuini ei ole paikallinen vaan käsittää koko maapallon. Ja sen todellisuus on siinä, että viimeisessä tuomiossa käy juuri niinkuin sanotaan: 'Toinen otetaan ylös ja toinen jätetään.' Kun väkivallan henki on tuomittu häviämään maapallolta, niin eivät kaikki ihmiset jaksakaan sitä ymmärtää. Osa ihmiskuntaa pitää kynsin hampain kiinni väkevämmän oikeudesta, kun taas toinen osa on kyllästynyt sotiin ja kaipaa rauhaa. Kun Jeesus teroittaa pahan vastustamattomuutta, tahtoo hän sanoa, että elämän tahto pyrkii sen kautta toteutumaan. Elämän tahto tämän planeetan kohdalla on nyt siinä, että lakataan pahaa vastustamasta, siis sotimasta ja rakennetaan maanpäälle rauhaa. Maapallo on nyt astunut ylöspäiselle kaarelle, se kirkastuu ja eetteröityy. Mutta koska osa ihmiskuntaa ei tahdo seurata mukana, on se erotettava muusta ihmiskunnasta ja aikanaan siirrettävä jollekin toiselle taivaankappaleelle. Eikä tässä ymmärtääkseni tarvita mitään ihmettä. Jälleensyntyvinä olentoina me ihmiset olemme elämän armoilla ja jos jälleensyntymisen portit osalta ihmiskuntaa suljetaan, tapahtuu ihmiskunnan kahtiajako aivan asianmukaisesti."

"Mutta kun sanotaan tuomion tapahtuvan tekojen perusteella? Ei kysytä uskoa, ei maailmankatso-
musta, vaan onko ruokkinut, vaatettanut ja ottanut huoneeseensa Kristusta."

"Aivan oikein. Miten Kristus ruokitaan ja otetaan huoneeseen? Siten, että seurataan hänen opetuksiaan — käytännössä. Joka seuraa Vuorisaarnan käskyjä, hän ottaa Kristuksen vastaan itseensä, oman

ruumiinsa temppeliin ja siitä seuraa, että hän osaa ruokkia Kristusta myöskin muissa ihmisissä. Hän toteuttaa Isän tahtoa maailmassa ja näin tehden astuu tietoisesti oikealle puolelle.”

”Entä kun puhutaan sekä elävien että kuolleitten tuomitsemisesta?”

”Onhan selvästi sanottu, että kuolleet tuomitaan ylösnousemisessa, se on uudessa jälleensyntymässä. Silloin on vielä tilaisuus asettua valtaistuimen oikealle puolelle. Mutta luonnollisesti, kun perusteellinen ratkaisu planeettamme kohdalla on tapahtunut, on jälleensyntymiselläkin rajansa. Ja toiselta puolen: elämän tahti näyttää kiihtyvän kiihtymistään. Kristuksen toisessa tulemisessa tapahtunut uusi kosmisen henkinen vuodatus vaikuttaa kehitystä kiihdyttävänä voimana koko ihmiskunnassa. Jos hyvän voima vahvistuu niin voimistuu pahakin. Kaikki nousee pinnalle ja siksi sotakin saa entistä suuremmat mittasuhteet. Sanotaanhan nimenomaan, että *kansat* kutsutaan tuomiolle.

”Kaikesta tästä johtuu, että väkivallan hengen palvojien elämä käy yhä lyhyemmäksi, koska he tuhoavat toisensa sodissa ja verilöylyissä.”

”Mutta tyhjennetäänpäs välillä nämä mehulasit”, lisäsi Hannes tarttuen lasiinsa.

”Vaan eikö sodissa ja verilöylyissä tuhoudu myöskin Kristuksen seuraajia?” sanoi Eino hetken mietittyään.

”Luonnollisesti heitäkin joutuu kärsimään”, sanoi Hannes, ”mutta voimme ymmärtää — koska on kysymys uudesta valtaistuimesta ja siis Isän valtakun-

nasta maanpäällä — että sillä valtakunnalla on myöskin voima ja mahti. Sitä sillä ei ennen ole maanpäällä ollut, ja siksi henkisen tien kulkijat ovatkin melkein poikkeuksetta marttyyreja. Mutta nyt voi Isän valtaistuin antaa turvansa sen valtakunnan kansalaisille.”

”Tähän suuntaan minäkin olen ajatellut. Mutta tässä on kätkeytyä ihmeellinen salaisuus, jota suuren ihmiskunnan on vaikea ymmärtää. Nykyaikaisen koulukasvatuksen saanut ihminen tuntee kuin ilman varaan heittäytyvänsä, jos yrittää uskoa näin ’haaveellisiin’ asioihin.”

”Totta on mitä sanot. Terveellä järjellä ajatellen on kuitenkin varmaan yhtä haaveellista uskoa elävänä suoriutumista nykyaikaisen teknillisen sodan hirmuista.”

”Nyt muistankin, että olin luvannut tavata erästä tuttavaani”, Eino nousi nopeasti lähteäkseen. ”Ikävää, että tämä kiintoisa keskustelu täytyy lopettaa.”

”Näkemiin.” Hannes saattoi Einoa ovelle.

”Näkemiin.”

XI

VARJOJA JA VALOJA.

Elettiin sangen kriittisessä ajassa. Parhaillaan tutkimuksen alaisena oleva noitajuttu oli perinpohjin kuohuttanut rahvaan mielet. Puhuttiin kirkon häpäisemisestä, jopa Jumalan pilkasta ja kuoleman synnistä. Alempi kansa oli kauhuissaan ja jokainen pelkäsi tapaavansa silvottuja ruumiita ja ruumiinosia. Kaikkiällä tapaus oli yleisenä puheenaiheena. Nyrkkiä puitiin ja kosta vannottiin.

Mutta kenelle kosta? Oli levinnyt sitkeitä huhuja, että valtakunnan johtavissa miehissä oli monta, jotka kuuluivat salaseuroihin. Ja ”mitä salaseuroissa voidaan harrastaa, ellei noituutta?”

”Hyi sentään. Että sivistyneet ihmiset saattavatkin öisin kulkea hautuumailla katkomassa käsiä noitatemppuja varten!”

Yhden ja toisen muisto kirkastui aivan yliluonnollisen teräväksi. Moni muisti aivan varmasti nähneen-

sä pääkallon sen ja sen lääkärin pöydällä. Ja sillä eräällähän oli kokonainen luuranko. Oli messinkilangoilla punottu jäsenet toisiinsa, että pysyisivät koossa noitatanssiaisissa.

”Kyllä tämä maailma on kamalaa. Ettei edes kuoleiden anneta maata rauhassa. Ja ovat sivistyneitä ihmisiä ja vielä maan johtavia. Hiiteen noidat hallituksesta ja romuksi koko hallitusmuoto. Kansa on saatava nousemaan nykyistä yhteiskuntamuotoa vastaan ja tulella ja miekalla on hävitettävä koko saatan pesä.”

Tällainen ajatus valtasi rahvaan ja ajatusta ohjattiin harkitulla propagandalla. Todistettiin, että koko pahuus oli lähtöisin juutalaisista ja että juuri nämä yrittivät saada vallan käsiinsä. Samaa juutalaisuutta oli myöskin sosialismi, sillä olihan Marx juutalainen.

Tässähän jo olikin tarpeeksi syytä kansannousuun ja verilöylyyn. Juutalaisuus, vapaamuurarius ja marxilaisuus. Tässä nähtiin kolmio, jonka keskellä itse perkele rehenteli paljaaksi kalutun luurangon hahmossa, tyhjillä silmäkuopillaan hypnotisoiden avuliaat palvelijansa helvetin porttivahdeiksi.

”Ja meillähän on isänmaa ja isänmaa kuuluu meille, eikä juutalaisille. Koko kansahan tuntee, miten isänmaa kutsuu. Mitä isänmaanrakkkaus on, ellei sitä verellä pestä. Joillekin runoilijoille kelpaa se pesemättömänä, mutta eihän kansa voi tuntea isänmaanrakkautta, ellei siinä ole lämpimän veren hajua. Vasta sitten voi tuntea isänmaan omakseen, kun se on verellä lunastettu. Näinhän kirkkokin opettaa. Meidätkin on verellä lunastettu ja ainoastaan Jeesuk-

sen veri voi pestä meidät synneistämme ja lunastaa sielumme.”

Mitä enemmän asiaa pohdittiin, sitä selvemmäksi kävi, että ainoastaan aseellinen kapina voi pelastaa kansan uhkaavasta tuhosta. Mikä tämä tuho oli, sitä ei niinkään paljon ajateltu. Riitti, kun uskottiin, mitä opetettiin.

Asioiden kulkuun vaikutti jatkuvasti se, ettei noitajutun päähenkilöitä kyetty paljastamaan. Ponnistuksista huolimatta pysyivät he itsepintaisesti salassa.

— — —

”Mitä ajattelet vapaamuurareista”, sanoi Hannes tavattuaan Einon. ”Heitähän syytetään ruumiitten silpomisesta.”

”Sanoinhan jo aikaisemmin, että jos tässä on kysymys todella noituudesta, niin se noitus on lähtöisin älykkäistä päistä. Jos asia joskus paljastetaan, niin kaikkein viattomimmat siitä vankilassa istuvat. Syylliset kyllä pesevät kätensä. Huomaathan itsekin, miten koko jutun tarkoitus on saada kansa kuohuksiin ja synnyttää sisäinen verenvuoto. — Muuten syytöksissä vapaamuurareita vastaan on korjaamaton aukko, vaikka ei sitä sokaistu ihmismassa näy älyävän. Vai luuletko, että älykkäät sivistyneet ihmiset, joiden täytyy vakavasti omilla jaloillaan seisten ohjata valtiolaivoja, alistuisivat *noin* alhaisiin tekoihin? Onhan julkisesti tunnettua, miten eräiden valtakuntien päämiehet ovat vapaamuurareita.”

”Tässä tosiaan näkyy, miten helposti johdettavaa kansa on, kun osataan iskeä oikeaa suonta. Onhan

vapaamuurarius sangen vanhaa juurta ja sitä on aina harrastanut ihmiskunnan älymystö. Mutta sen sala-peräisyys kiihoittaa mielikuvitusta ja antaa oivallisen lähtökohdan parjauksille. Sanotaanhan, etteivät vapaamuurarit koskaan puolusta itseään eikä järjensä mainetta. Heidän hyvät tekonsa on heidän puolustajansa. Vaan luuletko, että vapaamuurariuden pitää olla ehdottomasti salaperäistä? Eikö samoja asioita voida yhtähyvin harrastaa julkisesti?"

"Mutta hehän harjoittavatkin ammattiaan julkisesti. Heillähän on orpokoteja, kouluja ym., jotka ovat jokaisen tiedossa. Suljettuja on ainoastaan heidän yhteiset juhlamenonsa. Ja minusta tuntuu, että niin pitäisi olla jokaisen vakavan henkisen tilaisuuden. Sanoohan Jeesuskin: mene kammioosi ja sulje ovesi lähestyessäsi Isääsi."

— — —

Elettiin vuoden 1932 kevättalvea. Kansassa herännyt isänmaallinen innostus oli alkanut saada uhkavia muotoja. Isänmaallisuuskäsite ei pysynyt puhtaana kansan tajunnassa, sillä sitä hämmensi kavala ja "käärmeen" viisaudella suunnattu kiihoitus. Onhan osa kansaamme uskonnollisissa käsityksissään tunnetusti ahdasmielistä, joihin lavastettu ruumiitten silpominen vaikutti tärisevästi. He näkivät hyvin maalatun pirun, mutta eivät huomanneet, että se oli tekijänsä muotoinen. Tekijä itse oli kuvan takana piilossa ja kuiskutteli ihmisten korvaan: "Tämä on isänmaan taikasinetti. Pirskoita tämä ihmisen verellä ja polta se suomalaisen visakoivun synnyttämällä hiilustalla, niin tästä nouseva uhrisavu lepyt-

tää jumalasi, jota palvot, Herra Sebaotin, sotajoukkojen ylimmän komentajan.” Seuraus oli, että kansa alkoi uskoa veljesveren vuodattamisessa olevan jotain suurta ja kaunista. Se ei enää muistanut suurlakon antamaa opetusta, että passiivinen vastarinta tehoaa. Kristittynä kansana ollen se ei muistanut Mestarinsa opetusta: ”Joka miekkaan tarttuu se miekkaan hukkuu.”

Hannes loikoili sohvallaan eräänä pyryisenä sunnuntaiaamuna, kun rappusissa kuului tuttua puheensorinaa ja naurua. Ovelle koputettiin ja sisään astui Aino, Anttilan isäntä ja Eino.

”Onhan täällä vanhapoika kotonaan,” sanoi Anttila astuessaan edellä huoneeseen. ”Emme turhaan kävelleet.”

Hannes hyppäsi pystyyn ja riensi tervehtimään. ”Mikä ihmeessä sinut on pääkaupunkiin ajanut, eiväthän tällaiset matkat kuulu Anttilan isännän tavalliseen ohjelmaan. Tervetuloa kuitenkin. Riisuuntukaahan jokainen ja olkaa kuin kotonanne.” Hannes riensi ottamaan Ainon turkkia.

”Olimme Ainon kanssa asemalla ja aioimme sieltä tulla sinun luoksesi”, puhui Eino,” kun Anttila aivan sattumalta kulki ohitsemme. Aino tunsu hänet takapäin ja niin kävimme puheille. Oli tulossa sinua etsimään.”

”Oli tosiaan onni mukanani, kun sain nämä oppaakseni”, puhui Anttila. ”En tänne aivan helposti olisi osannutkaan.”

”Nyt voit Aino ruveta emännäksi ja laittaa pöytä koreaksi. Olipa onni, että tuli eilen käytyä ostok-

silla. On noista vitsikkäistä unista jotain hyötyäkin.” Hannes riensi hakemaan Ainolle ostamiaan ruokatarvikkeita.

”Vieläkö yhäti näet ihmeellisiä uniasi?” kysyi Anttila nauraen.

”Katsokaas, se oli hassunkurista”, Hannes järjesti sähköhellan kuumenemaan, ”kun eilen aamulla luulin olevani hereillä sohvalla ja olinkin unessa. Tuossa peittoni päällä seisoj pienen miehen, niin pienen, ettei se ollut peukalon kynttä pitempi. Se nosti hienosti hattuaan ja sanoi: ’Hyvää huomenta, Hannes Tuomikoski.’ ’Huomenta’, vastasin. ’Mitäs pikkumies asi-oi-see’. ’Käyhän tänään ostoksilla, kun tulee vieraita,’ mies sanoi. Vastasin: ’kiitos neuvosta, pitänee sitten käydä.’ Ja siihen heräsin. Pikkumies oli oikeassa, vieraita tuli.”

Kaikki nauroivat Hanneksen unelle.

”Minunkin pitänee selittää matkani syytä”, sanoi Anttila. ”Olen pitkän aikaa ollut sangen levoton, mitä tästä elämästä alkaa kehittyä. Toiselta puolen ymmärrän kansan mielialan ja olen näkevinäni sen isänmaallisessa innostuksessa jotain kansallisesti hyvin tervettä ja elinvoimaista. Mutta en saata käsittää, että järki-ihmiset tekevät karpäsestä härkäsen ja läh-tevät asevoimin tuhoamaan toisiaan. Tässä täytyy olla jotain vinossa. En saattanut jäädä kotiin, kun näin miesten lähtevän melkein joka talosta. Tahdon olla aktiivisesti mukana, enkä voinut katsella sivusta.

”Mutta koska en vakaumukseni mukaan tartu miekkaan, niin päätin lähteä tapaamaan sinua ja teitä

jokaista. Ajattelin, että silloin olen tehnyt verilöylyn estämiseksi sen kuin olen osannut.”

Hannes oli pysähtynyt seisomaan Anttilan eteen tämän kertoessa. Anttila oli ottanut mukavan asennon sohvan nurkassa ja poltteli savuketta kertoessaan.

”Menetelmässäsi taitaa olla salattua viisautta”, sanoi Hannes. ”En tunne olevani pätevä selittämään tätä tarkemmin, mutta kun näen Peltosen niin kysyn häneltä.” Hannes katsoi miettivästi lattiaan. ”Mitä ajattelet Eino.”

”Ymmärtääkseni meidän pitää osata tarpeen tullen myöskin toimia ja Anttila on sitä tehnyt tulemalla pääkaupunkiin. Hän on niinikään toiminut niinkuin on osannut.”

Aino hääräili hellan vaiheilla ja voimakas kahvin tuoksu täytti ilman. Hän asetteli pöydälle vehnästä ja pikkuleipiä. Lopuksi hän toi korillisen appelsiineja. Anttila niinikään avasi matkalaukkunsa antaen Ainolle tuomisensa.

Samassa kuului rappusissa äänestä naurua ja pilailua. Ovi työnnettiin auki ilman koputusta ja remakan naurun säestämänä syöksyi huoneeseen Peltonen kaksi tyttöä edellään.

”Toin mukaanni tuulettajia”, puhui hän. ”Mutta täällähän on väkeä kuin kansaa. Ja Anttilakin. Terve mieheen. Vielähän sinutkin näkee. Ethän vain pahanilmanlintuna häärää?”

Peltonen riensi tervehtimään Anttilaa. Tytöt olivat hämillään, mutta rauhoittuivat heti, kun näkivät, ettei tuntemattomia ollut muita kuin Anttila. Olivat

tulleet tuttaviksi yhteisissä kokouksissa. Ilmaan tuli iloa ja remakkata riemua. Jokaisen oli riisuunnuttuaan käytävä pöytään. ”Nämä olivat menossa omiin rientoihinsa”, sanoi Peltonen tyttöihin viitaten, ”mutta poikkeutin tänne, ettei Hannes homehtuisi.”

”Käykäähän käsiksi mitä tarjolla on”, Aino hääri kuin hyväkin emäntä. ”Irma ja Aili aloittavat, ei niin kiire ole, ettei kahville ehdi.”

Mutta Aililla oli kiire. Kupin tuskin ennätti tyhjentämään ennen lähtöään. ”Toiste tavataan, tuuletahan sinä Aino Hannesta.”

Irma sitävastoin jäi kahvipöytään. Hän oli kahdeksantoista korvilla oleva hoikka neitonen, jonka kuu-lakas hipiä punotti ulkoilman viileydestä. Hänen kreikkalainen nenänsä oli ensin kiinnittänyt Einon mielenkiintoa ja ajan ollen kehittyi läheisempi tuttavuus heidän välilleen. Eino ei ollut maininnut sannallakaan tästä Hannekselle, mutta Hanneksen tarkka silmä havaitsi kohta kaiken Einon huomaavaisuudesta Irmaa kohtaan. Sentähden hän nikkasi silmää Einolle ja alkoi pilailia, että Peltonen taitaakin vakavissaan seurustella Irman kanssa, kun he näin yhdessä kuljeskelevat. Mutta Peltonen huomautti:

”Älä yritäkään Hannes ajaa naapurin lammasta minun karsinaani. Naapuri voi pahastua.” Peltonen katsoi Einoa veitikka silmässään eikä Eino voinut salata hämminkiään.

Mutta Eino ennätti kertomaan Peltoselle Anttilan matkan syyt ja kysyi: ”Mitä hänen olisi pitänyt muuta tehdä?”

Peltonen kävi äkkiä miettelääksi, suoristi voimakasta vartaloaan ennenkuin vastasi.

”Aika, raha ja oma laiskuutemme ovat niitä tekijöitä, jotka voitettuina auttavat kansaamme. Tarkoitin: voitettuna henkiselle elämälle. Kun nämä kolme tekijää osaisimme alistaa hengen palvelukseen kyllin tehokkaasti, poistuisivat elämästä aineelliset vaikeudet. Anttila on tehnyt pelkällä matkustamisellaan enemmän hyvää Suomen kansalle kuin mitä sata aseistettua miestä kykenee vimmassaan tuottamaan kurjuutta. Hän on *toiminut* passiivisen vastarinnan merkeissä, voittanut tätä varten ajan, matkan vaivat ja aineelliset kulut. Voit olla rauhassa Anttila. Et paremmin olisi voinut toimia.”

”Mutta mitä arvelet tästä lopulta kehittyvän?” Anttila näytti todella huolestuneelta.

”Kysytäänpäs tuolta profeetalta, eikö Hanneksella jälleen ole jotain muistin komeroissa.” Peltonen näytti jälleen hyväntuulisen iloiselta.

”Näin toissayönä merkillisen unen, vai sanoisinko näyn, sillä näky se oli”, sanoi Hannes.” Se pani minut ajattelemaan. Mutta sanoppa ensin, onko tämä kansan kuohunta ja kaikki mitä siihen kuuluu, tähdätty tätä uutta henkistä liikettä vastaan? Minusta on alkanut tuntua, että sen terävin kärki olisi kohdistettu juuri tähän.”

”Olet oikeassa. Sen tarkoitus on aikaansaada haajaannusta ja näin heikentää sitä hengen valoa, jonka soihtu uhkaa valaista maailman pimeät sokkelot. Ja pahaa pelkään, että he osittain onnistuvat. Joukosamme on paljon heikkoja, jotka pelkäävät joutuvan-

sa maailman huomion kohteeksi. He karisevat joukostamme kuin syksyiset lehdet puista ensimmäisen yökylmän jälkeen. Kaikki eivät jaksa syventyä asioihin kyllin perusteellisesti. Henkisten asiain yhteydessä puhutaan aina kokeista ja jos emme ole täysin selvillä tehtävästämme, voivat kokeet muodostua kuopiksi tiellemme.

”Mutta asialla on vielä vakavampikin puolensa. Ne, jotka ovat Opettajaamme ulkonaisesti lähinnä, aina seuraamassa hänen jokapäiväisiä toimiaan, he joutuvat näkemään hänet näennäisesti heikkona, pilkattuna ja parjattuna. He erehtyvät katselemaan häntä vain ulkonaisesti ja unohtavat hänen jumalallisen puolensa. Hänen oppinsa ja hänen antamansa syvälinen viisaus saattaa unohtua. Silloin oppilaat alkavat puolustaa ulkonaista järjestöä. Ja järjestöstä pyrkii muodostumaan kirkko, joka sulkee Mestariitaan sisäänpääsyn. Tämä on historiallinen tosiseikka kaikissa henkisissä liikkeissä.”

”Kun nyt kerron mainitsemani unen”, aloitti Hannes, ”niin selitykseksi sanottakoon, että kun joskus näen unia tai näkyjä, on niissä kahta lajia: vertauskuvallisia ja todellisia. Vertauskuvalliset ovat aina samalla profetallisia. Olen aina merkillisellä tavalla tietoinen, kumpaa laatua näky on.

”Toissaöinen näkyne oli todellinen. Seisoin avaralla kukkaisniityllä ja odotin. Tiesin saavani nähdä jotakin, jonka jälkivaikutus tuntuu rauhoittavana koko Suomen kansassa.

”Niitylle tuli mestari, Opettaja. Kunnioituksesta

aioin heittäytyä polvilleni, mutta hänen katseestaan luin, että minun piti loitompana vain katsella.

”Opettaja nosti kätensä, joista lähti ihmeellinen, käsittämätön voima. Oli kuin ympäröivän maailman harhat olisivat paenneet ja minä näin näkymättömän maailman sellaisena, kuin se *oli*. Ennen tiesin nähneeni sen sellaisena kuin se halusi minulle näytettyä.

”Opettaja kokosi henkisen voiman Suomen kansasta. Jokaisesta vilpittömästä totuudenetsijästä tuli kuin kultainen säde, jotka kokoontuivat kimpuksi Mestarin käteen. Tiesin, että niiden lukumäärästä riippui kaiken onnistuminen.

”Mestari, Opettaja, punnitsi saapuneen voiman ja mikäli havaitsin, oli sitä nipin napin tarpeeksi. Sillä hänen kädessään oli kuin vaaka, jonka toisessa painokupissa oli Suomen Karma. Toiseen asetti hän henkisen voiman.

”Näin, miten hänen kasvonsa kirkastuivat, kun voimakuppi oli voitolla. Hän nyökkäsi minulle ja sanoi: ’Tällä kertaa Suomi pelastuu.’

”Sen jälkeen kutsui hän luokseen erään Suomen miehen. Tiedän kuka hän on, mutta en saa sitä sanoa. Pitäkää silmänne ja korvanne auki, niin tulette sen tietämään.

”Mies saapui ja Opettaja käski häntä polvistumaan. ’Sinulle on uskottu valtaa’, puhui Opettaja. ’Jos lupaat tehdä tämän kansan eteen, mitä velvollisuutesi vaatii, niin saat myöskin voimaa. Valtaa ja voimaa olet saava sitävarten, että pelastat kansasi uhkaa-

vasta tuhosta, veljessodasta. Vanno, että teet kaikkesi verenvuodatuksen estämiseksi.'

"Ja mies vannoi. Juhlallisesti hän lupasi tehdä voitavansa, oman henkensä uhallakin.

"Tämän nojalla uskon, että alkanut kansannousu menee ohi ilman verenvuodatusta."

"Ihmeellinen näky", tuumaili Eino vakavissaan. "Jospa maailma tietäisi, miten vakavaa työtä hengen maailmoissa tehdään. Mutta ihmiset näkevät vain ulkonaisen kuoren, joka on hauras kuin munan kuori. Eivät he käsitä, että se kuori peittää pohjatonta kullua ja murtuessaan voi se syöstä onnettomuuteen kokonaisen kansan."

"Niin," sanoi Peltonen," kuka mittaa kansan karmen, sen onnettomuuteen johtavien syiden paljouden? Henkiseltä kannalta katsoen on jokainen kansa kuin kuolemaan tuomittu omien erehdystensä vuoksi. Että ne yhäti saavat elää ja yrittää, johtuu vain siitä, että Elämän kärsivällisyys odottaa niiltä jotakin. Se odottaa, että kansa heräisi näkemään sen todellisen tehtävän, jonka elämä on sille asettanut. Odottaa, että joku kansa osaisi synnyttää todellisen henkisen kulttuurin ja uskaltaisi elää ilman armeijoita ja aseita; uskaltaisi uskoa Jumalaan ja elää niinkuin ihmisen tulee.

"Ja lopuksi: Kansaa ylläpitää totuudenetsijäin pienet joukot. Yhteiskarma olisi ne jo aikoja tuhonnut, ellei kansassa olisi kourallista henkisiä ihmisiä, jotka ovat kuin maan suolana. Kyllä pitää paikkansa tänä päivänä sama kuin Sodoman ja Gomorran aikanaikin, että pitää olla riittävästi oikeamielisiä, jotta elämä

voisi jatkaa. Onko sinulla Hannes muuta kerrottavaa?”

”Olen jo aikaisemmin nähnyt vertauskuvallisen ja samalla profeetallisen unen”, alkoi Hannes hetken mietittyään. ”Se oli hassunkurinen mutta samalla opettava.

”Katselin, miten Yliopistotalon ja Suurkirjon välille oli tehty riippusilta. Miten se on mahdollista fyysisesti, on epävarmaa, mutta unessa se oli mahdollista.

”Sillalla juoksi edestakaisin se vanha keho, jonka kuvan hyvin tunnettiin vanhasta kuvaraamatusta, pukinsorkkainen ja tupsuhäntäinen. Mutta hänellä ei ollut kädessään kohennustankoa, vaan lankakerä ja kiikari. Paholainen oli nähtävästi jo vähän sivistynyt entisestään.

”Kiikarillaan tarkkaili keho pitkin Suomenmaata, joka näytti aika hämärältä. Viimein se keksi valopilkkun ja keho häntä heti heilahti pahaenteisesti. Valopilkku kasvoi kasvamisestaan, kunnes se oli kuin majakka öisellä merellä.

”Silloin paholainen tuli jo hermostuneeksi. Se juoksi siltaansa edestakaisin, aina välillä nostaen kättään kuin aikoi heittää kädessään olevalla kerällä.

”Viimein valo kasvoi niin suureksi, että silmiä häikäisi. Huomasin, että sen muodosti joukko ihmisiä, joista toiset olivat himmeämpiä ja toiset kirkkaampia. Mutta yhdessä he muodostivat valokokonaisuuden.

”Nyt keho karsivällisyys loppui. Se punnitsi kädessään olevaa kerää ja luki siihen kirjoitetun nimen: ’Tieteen auktoriteetti’, ja viskasi keränsä valoa

kohti. Mutta koska se oli kerä, jäi langanpää kehnon käteen ja kiireesti hän sitoi pään Yliopistotaloon.

”Kiikarillaan seurasi hän kerän tekemää vaikutusta ja näki, miten joku tuossa valossa sieppasi kerän, alkaen kiertää lankaa valopatsaan ympäri. Ja Yliopistotalolta virtasi uutta lankaa.

”Riemastuneena juoksi keho kirkolle, ottaen sieltä punaisen kerän, johon oli kirjoitettu: ’Lunastusoppi, Jeesuksen veri puhdistaa meidät.’

”Mutta oliko keho liikaa ilostunut, sillä joko kerä ei lentänytkään perille tai ei siitä kukaan välittänyt, joka tapauksessa lensi se omia menojaan.

”Ja uusi kerä lensi kirkolta. Sen nimi oli ’tyrannihierarkius’. Mutta sen lanka juoksi aivankuin Rooman kirkosta asti, paavinistuimelta. Ja se kerä kelpasi.

”Nyt keho innostui. Vuoroin kirkolta vuoroin Yliopistotalolta se sieppasi kerän ja viskasi valoon. Siinä menivät materialismi, isänmaallisuus, sotasankarius, helvetinoppi, Jumalan viha, taikausko, epäveljeys, oikeaoppisuus, suvaitsemattomuus; kaikki yhtenä ryöpynä. Muutamat kerät vierivät ohi, mutta enemmistö kelpasi. Yksi ja toinen sieppasi kerän ja heti alkoi kietoa lankaa ympäri valoa, aivan kuin sen suojaksi.

”Lopulta kertyi valopatsaan ympäri niin tiheä verkko, että valo himmeni. Verkosta kasvoi kuin kuori, aivankuin kravun panssari, niin ettei Totuus, joka ennen oli valossa, tahtonut päästä ulos.

”Mutta koska Totuutta ei voi vangita, se rikkoi kuoren ja tuli ulos. Ja kuori kasvoi umpeen uudelleen, sulkien visusti Totuuden ulkopuolelle. Ja kuo-

ren sisältä kuului ylistyslaulu Herra Sebaotille, sotajoukkojen Jumalalle.

”Vanha keho riemuitsi. Se aivan hykerteli käsiään ja sen tupsuhännän viuhina nostatti rajumyrskyn, jonka voima suuntautui maan rajoja kohti.”

”Todella huvittava on unesi”, sanoi Peltonen nau-runväre suupielessä. ”Huvittava ja opettava. Se oli myöskin profetallinen, sillä näin saattaa käydä. Mutta jos se toteutuu, silloin ei hyvää seuraa Suomelle.”

”Lopultakin pitää käydä käsiksi hedelmiin”, sanoi Aino järjestellen pöytää. ”Nämä keskustelut ovat niin jännittäviä, etten huomaa tehdä emännän velvollisuuksiani. Tehkää hyvin Peltonen ja Anttilan isäntä. Irma myöskin.”

Jokainen alkoi kuoria appelsiinia. ”Näitä siellä maalla saa harvoin.” Anttila maistoi välillä herkullisen näköisiä viinirypäleitä.

Peltosen oli jälleen lähdeittävä. Hän toivoi vielä tapaavansa Anttilan isäntää ennenkuin tämä matkustaa takaisin maalle. Toverukset jäivät jatkamaan keskeytynyttä jutteluaan, jota välillä säesti iloinen nauru.

— — —

Päivälehdet tiesivät kertoa, että erääseen Etelä-Suomen pitäjään oli kokoontunut suuret joukot aseistettuja miehiä. Sisällissodan vaara näytti ilmeiseltä. Olivatko ihmiset menettäneet järkensä. Tuskin edellisen kansalaissodan haavat olivat ehtineet arpeutua, kun jo uutta verilöylyä suunniteltiin. Sokaistunut kansa ei osannut edes aavistaa, mistä oikeastaan oli

kysymys ja mihin hirvittävään tilanteeseen uusi sisällissota olisi sen johdattanut.

Tilanteen ollessa kireimmillään, tapasi Hannes Aimon ja Einon kaupungin puistossa. ”Ennustukseksi osui naulan kantaan”, oli Einon ensimmäinen sana.

”Mistä puhut”, kysäsi Hannes tervehtiessään, ”kuuluuko uusia”, olin maalla tämän päivän enkä ole ajan tasalla.”

”On punnittu kultavaa-alla kansamme karma ja sen valiojoukkojen henkinen voimapanos ja viimeainittu painoi enemmän. Kansannousu päättyi ilman verilöylyä.” Eino näytti päivällä ilmestynyttä sähkösanomaa.

”Ymmärrän”, sanoi Hannes vakavana, ”ja nyt ymmärrät sinäkin. Neuvoinhan pitämään silmäsi auki.”

”Olen pitänytkin, mutta nyt on sinun vuorosi raottaa silmiäsi ja pitää Ainolle seuraa muutaman tunnin, sillä minun on mentävä erään tuttavani luo, mutta yrittäkäähän syventyä menneisyyteenne.” Ja Eino nikkasi veitikkamaisesti silmää poistuessaan.

”Irmaa kai menet tapaamaan”, huusi Hannes Einon jälkeen, mutta Eino ei vastannut.

”Sinulla on kummallisia kykyjä”, sanoi Aino Einon poistuttua. ”Kerroit miten joku Suomen mies vanotettiin estämään kansalaissota ja tänään on näkysi toteutunut. Kerrohan vielä jotain tiedoistasi, olisin halukas kuulemaan.”

”En ole nyt oikein siinä vireessä”, puhui Hannes verkalleen. ”Olisin mieluummin hiljaa sinun rinnalasi ja katselisin sitä ihmistä, joka sinun silmiesi läpi katselee. Olen näihin asti ollut siinä uskossa, etten

kaipaa toisen sukupuolen läsnäoloa, mutta tunnustan erehtyneeni. Ehkä en olisi kaivannutkaan, ellet olisi tullut tielleni.”

Aino punastui ja painoi päänsä alas. Mutta samalla hän tunsi, että Hanneksessa oli jotakin ihmeellisen tuttua, toverillista ja lämmintä. Hän katsoi suoraan Hannesta silmiin, joista säteili niin ihmeellinen rauha ja lempeys, melkeinpä ylimaallinen tyyneys. Aion rinnassa lauloi uudelleen löydetty onni.

”Joka kerran kun sinut tapaan”, puhui Hannes, ”muistuu elävästi mieleeni Peltosen kertomus Vanajavuorella. Ajattelehan: me kaksi, tai jotain meistä kummastakin oli ennen mies ja vaimo. Miten meidän olisi tässä elämässä elettävä? Olisiko meidän nytkin luotava perhe? Ole avomielinen ja kerro, mitä sydämesi puhuu, Aino.”

”Jos sinä sanoisit” — Aino painoi päänsä alas — ”että tapaamisemme päättyy avioliittoon, niin uskoisin sen ja sydämeni vastaisi kutsuusi. Mutta naisen herkkä vaisto puhuu minussa, että näin sanoessasi joutuisit tekemään valinnan elämässäsi. Joutuisit valitsemaan työsi ja minun välilläni. Ja työsi. Sehän tapahtuu ihmiskunnan pimeyden poistamiseksi nyt, niinkuin silloin, ajat sitten. Pyysit minua olemaan avomielinen.” Aino hiljensi ääntään ja katsoi Hannesta silmiin — ”rakastan sinua sieluni syvyydestä, mutta enemmän rakastan työtäsi.”

Kyynel kihosi Hanneksen silmään. Hän laski käntensä Aion olalle. ”Kiitos Aino. Sinä olet jalo nainen. Nyt näen sinussa entistä selvempänä entisen Marjan, kun ammoin sitten jaoit kanssani elämän ja

työn tuiskut ja auringonpaisteet. Et siis nytkään voi olla sitä kanssani jakamatta. Rakastat työtä hengenelämän vainioilla; siis rakastat Mestaria, kuten minä rakastan.”

”Niin. Rakastan Mestaria, jota sinäkin rakastat,” kuiskasi Aino. ”Suurin onneni olisi siinä, että voisin tehdä jotain, jotta sydämessäsi paistaisi aurinko myrskysäälläkin. Muuta en toivo enkä pyydä. Olen ymmärtänyt, että sinulla on joitain suunnitteleja elämäntehtäväsi vuoksi, anna minun tulla mukaan, teen ja autan, minkä voin ja osaan.”

”Enkä minä ainoastaan anna lupaa vaan pyydän: tule mukaan”, sanoi Hannes. ”Kirkkaimman kuvan sinusta säilytän sydämessäni puhtaana ja koskemattomana. Se on jalon ystävän kuva, jonka kanssa voin avoimin sydämin astua Mestarin eteen.”

”Kiitos, Hannes. Kun näin sinut ensikerran Einon luona, vavahti sydämeni oudosti. Mutta se vavahdus oli vapauttavaa, sillä luin silmistäsi, ettet enää ollut lemmen orja, että tiesit, että rakkaus on jotain korkeampaa kuin lempi. Eikö meidän ihmisten tehtävänä olekin vähitellen voittaa lemmenvoima? että voisimme kantaa voittomme uhrina henkisen työn alttarille.”

”Näin olen minäkin ymmärtänyt ja nyt olemme tehneet valinnan, joka on sopusoinnussa meidän kummankin syvimmän vakaumuksen kanssa. Meitä yhdistää veljessitein korkea tehtävä ja sinä kuulut edelleen veljesi perheeseen. Uskon, että Eino on mukana siellä missä minäkin; Eino ja Irma, sillä Irmasta uskon parasta.”

”Nyt voimmekin ehkä kävellä Einon — ja minun — asunnolle”, sanoi Aino, ”uskon Einon saapuvan sinne kohta Irman kanssa.”

XII

SAARELLA SELÄLLISELLÄ.

Oli keskikesän leppoisa sunnuntai. Kertomuksemme nelivaljakko, Aino, Eino, Irma ja Hannes, tekivät viikolla suunnitelman, että sunnuntai vietetään maaseudun rauhassa, saarella, jossa ulkoinen melu ja kaupungin tukahuttava pöly ei ole estämässä ajatusten vapaata työskentelyä. Lauantai-iltana suunnattiinkin matka maaseudulle — tarpeelliset eväät mukana — lainattiin vene läheisestä talosta ja soudettiin saareen. Paikka oli Einolle ennestään tuttu. Hän tiesi saarella kasvavan valtaisen kuusen, jonka oksat antoivat suojan mahdollista sadetta vastaan, joten telttaa ei kaivannut.

Ilta kului yhteisissä askareissa, kahvinkeitossa ja ruokailupuuhissa. Koko puuha tuntui melkoisen runnolliselta ja Aino vakuutti, että siinä oli tuntua vuosituhannen takaisesta erämaan elämästä.

Eino loikoili ruohikolla odotellen tulen työtä kahvipannun alla. Hymynväre suupielessä hän virkkoi:

”Kuvittelen nyt olevani vieraana sisareni perheessä. Katselen, miten isäntä on muuttunut entistä toudukkaammaksi, saadessaan itselleen kunnan emännän.”

”Kuvittelet ennen aikojaan”, sanoi Aino, ”saat odottaa vielä. Odotuksesi kyllä voi toteutua aikanaan tavalla, jota et aavista.”

”Hanneksen päässä taitaa lopultakin olla vähän tilaa naimapuuhille”, pilaili Eino edelleen. ”Sanoppa suoraan Hannes, mitä tuumaillet.”

”Olemme asian jo tuumailleet valmiiksi”, sanoi Hannes. ”Meillä on yhteinen sopimuksemme. Minä aavistan, että olemme vakavien aikojen edessä, joten tarmomme on käytettävä muualle. Perheen voitte perustaa sinä ja Irma.”

”Se on totta”, puhui Aino. ”Tällä kertaa on meidän vallassamme järjestää elämämme. Omaksun täydelleen Opettajamme sanat: *Ensin* Jumalan valtakunta, niin muu seuraa itsestään myöhemmin. Emme enää ole lemmen orjia siinä mielessä kuin romaaneissa kuvaillaan. Tämähän on selviö sinullekin, muuten vain puhut. Ethän itsekään mennyt naimisiin pussi päässä.”

”Oikeassa olette kumpikin ja minä annan mielihyvällä siunaukseni teille kummallekin. Odotetaan, että nähdään mitä tuleman pitää. Mutta kun on illallinen syöty niin aletaan vakavammat keskustelut.”

Kuusenhavuista ja sanajaloista laitettiin vuoteet kuusen juurelle. Auringon paahtava lämpö oli jo lai-

mentunut leppoiseksi viileydeksi. Voimakas pihkan tuoksu täytti ilman. Koko luonto huokui ihmeellistä rauhaa, kauneutta ja sopusointua. Miten kaunis onkaan Pohjolan kesäyö!

”Mitä arvelet Hannes”, puhui Eino, ”siitä suuren Opettajamme lausunnosta, että tänne Suomeen olisi syntyvä henkinen mysteeriokoulu, joka olisi kuin jälleensyntynyt egyptiläinen pyramiidikoulu. Voisiko sellainen toteutua?”

”Teoreettinen mahdollisuus kyllä on olemassa, mutta onko käytännöllisiä edellytyksiä, on asia erikseen. Suuri mahdollisuus ajatuksen toteuttamiselle — kuten tiedät — oli silloin, kun Suomi sai itsenäisyytensä. Jos silloin olisimme osanneet alkaa itsenäisen elämämme ilman armeijaa, olisi Suomesta voinut muodostua edelläkävijämaa ja esimerkin näyttävä koko ihmiskunnalle. Henkinen elämä olisi näin pukeutunut ulkoiseen muotoon. Näin olisi käynyt, jos kirkko olisi omaksunut Vuorisäärnan hengen elämänohjeekseen. Mutta kirkkohän on aina menetellyt vastoin Mestarinsa opetuksia: siunannut sodan, aseet ja armeijat. Kyllä pitää paikkansa se viisaan miehen lausunto, että kaksi kolmasosaa ihmiskunnan kurjuudesta on kirkkojen ja papiston ansiota.”

”Totta on mitä puhut, mutta eikö mieliä järkyttänyt ruumiittensilpomisjuttu ja sen selviäminen osoittanut, että henkinen elämä on sentään melko kiinteätä ja täysipainoista. Eihän meihin kohdistunut parjaus ja häväistys kyennyt suurestikaan joukkoamme järkyttämään. Ja asiahan on nyt selvä ja niinkuin

alussa otaksuin: koko puuha oli muutamien vähämielellisten hommaa.”

”Mutta etkö huomaa jutun loppupäätöstä: siinä tapahtui pieni ’villasella painaminen’. Kansassa jäi kytemään epäilyksen siemen, koska ei sille aivan perusteellisesti selvitetty asian pohjimmaista motiivia sen paremmin kuin toimeenpanijoitten yllyttäjäin henkilöisyyttäkään.”

”Ja arveletko tämän aiheuttavan jälkimaininkeja?”

”Ainakin sen, että henkisiin järjestöihin painettu tahra jäi puhdistamatta kansan silmissä. Joukkoihin jäi kytemään käsitys, että ajatussuunta, jota edustamme, käyttää väärinä keinoja tarkoituksensa toteuttamiseksi. Jesuiittain periaate sovellettiin meihin. Myöskin tiedämme, että joukossamme on paljon sivistyneistöä, joka on tunnetusti arkaa omanarvontuntonaan. Heitetty lokaryöppy koski kipeämmin heihin ja opetti yhä varovaisemmaksi. Niinpä uskonkin, että kun uusi kriittinen hetki tulee, he yhtenä rintamana alkavat puolustaa *järjestöä*, jotta sen kunnia maailman silmissä säilyisi. Ja silloin saattaa totuus unohtua.”

”Mutta totuudeksi olemme nähneet Vuorisaaunan viisi käskyä, jotka ovat selvääkin selvempiä elämänohjeita”, puuttui Aino puheeseen. ”Voiko mikään tilanne kääntää niitä toisiksi?”

”Eipä luulisi, mutta kaikki on mahdollista. Voidaanhan ajatella, että joku sisäinen kriisi järkyttää järjestöä ja hetkeksi hämmentää käsityksiä. Jos kriisi on vakavaa laatua ja johtaa hajaannukseen, heijastuu sen vaikutus valtiolliseenkin elämään ja voi

syntyä kansan elämään kohdistunut uhka. Silloin unohtuvat helposti liian pintapuolisesti otetut elämäkäsitteet ja yleinen mielipide saa vallan. Sota tehdään kansan pyhäksi velvollisuudeksi ja Vuorisaarna heitetään syrjään epäkäytännöllisenä, koska sen neuvot eivät sovellu oleviin oloihin. Minä pelkään, että olemme tämän kokeen edessä. Jos näin käy, silloin mysterio-koulu-unelma lykkääntyy johonkin tulevaisuuteen. Mutta Aion silmät painuvat jo kiinni, jatketaan huomenna keskustelua. Irmakin jo näyttää väsyneeltä.”

— — —

Aamu oli lämmin ja herttainen. Aino oli herännyt ensiksi, kuten emäntä ainakin, keittänyt kahvin ja valmistanut voileipäpöydänkin ennen toisten heräämistä. Syötiin kevyt ateria ja painuttiin järven vilpoisiin vesiin. Aurinkoa paistatettiin pitkin päivää sileällä kalliolla ja nautittiin luonnon tarjoamasta vapaudesta ja auringosta virtaavasta energiasta.

”Kerropa Hannes jälleen joku unten mailla elämistäsi opettavaisista kertomuksista”, sanoi Aino. ”Täällähän on suuri rauha syventyä elämän mysterioihin.”

”Oikein, annahan kuulua, vai avaisinko minäkin sieluni salaisia kammioita. Jatka sinä senjälkeen.” Eino nousi istumaan ja pinnisti muistiaan. ”Saatte itse päätellä, mihin luokkaan kertomani sovitatte.

”Eräänä yönä muistin, että olen unimaailmassa. Tiesin olevani ainakin yhtä hereillä kuin nytkin, joten aloin tarkastella ympäristöäni.

”Olin maaseudulla. Ruskeaksi sannoitettu maantie kiemurteli halki kylän. Laskeuduin parhaillaan

alas loivaa ahdetta. Oikealla maantien sivussa oli tiivis riukuaita, josta alkaneet peltosarat viettivät alempana olevan järven rantaan. Muistan, kuinka järven vesi välkehti kuin kuun valossa, vaikka ei kuuta näkynytäkään. Kaikki esineet loistivat kuin omalla valollaan. Sanopas Hannes, mistä tämä kuutamoa muistuttava valo johtui?”

”Se on tuonelan valoa. Tuonela kuuluu yön piiriin ja sen valona on kuu. Tuonela on kuun maailma siitä syystä, että kuun valo tunkee sen läpi. Taivasmaailma kuuluu päivän ja auringon piiriin. Sen valo on aurinkoa ja sanoisinko kultaa, jos tuonelan valo muistuttaa hopeaa.”

”Tien vasemmalla puolen ei ollut aitaa ja maasto oli kohoavaa niittyä”, jatkoi Eino. ”Seisoin maantiellä ja kuuntelin vasemmalla olevalta aukiolta kuuluvaa melua ja ilonpitoa. Kauempana näkyi aivankuin tanssilava, jossa villiintyneeltä näyttävä ihmisjoukko tanssi ja melusi. Joukossa oli alastomia naisia ja useimpien ruumiit olivat epämiellyttävästi käyrystyneitä ja aivan kuin spitaalini syömiä. Tiesin, että he olivat kuolleita, mutta eivät he olleet siitä tietoisia.

”Samassa eräs tanssijoista — nainen — juoksi maantielle tukka hajallaan, silmissä villi ilme. Tartin häntä kädestä, sillä tiesin, että olin kutsuttu auttamaan häntä. Selitin: Sinähän olet kuollut, ilonpitoaikasi on loppunut ja elämä on vetänyt sinut leikistä todellisuuteen. Tehtäväsi on etsiä jumalaasi, josta et eläissäsi välittänyt. Osoitin kädelläni ylöspäin sanoen: Sinun tulee kulkea tuonne, Jumalaa kohti. Nainen

nöyrtyi, painoi päänsä alas ja samalla itse tiesin, että hän tuli autetuksi.”

”Oliko tämä ainoa tapaus, vai oletko muulloinkin ollut vainajia auttamassa?”

”Muistan erään toisenkin tapauksen. Silloin oli kysymyksessä mies ja jollain merkkillisellä tavalla tiesin mitä hän ajatteli. Hän ei liioin tajunnut olevansa kuollut ja tiesin hänen hautovan kosta. Hän käveli katse maahan luotuna ja mietti, miten voisi kostaa jonkun kärsimänsä vääryyden. Oli vaikea saada häntä ymmärtämään ja ensinkään havaitsemaan läsnäoloani. Sain kuitenkin hänet lopulta hereille aatoksistaan ja selitetyksi hänen tilansa. Ensin hän näytti aivan murtuneelta, kunnes lopulta tunsi tulleen autetuksi. Samoin itse tiesin, että vainaja oli saanut tarvitsemansa avun. — Nyt voit vuorostasi kertoa, Hannes.”

”Olkoon menneeksi. Kokemuksesi muuten oli aitoa vainajien auttamista. Usein heitä ahdistaa hirvuinen helvetin pelko, jonka on synnyttänyt tietämättömyys ja uskonnollinen taikausko. Näin viimeyönä unta, että kävelin tuolla rantakalliolla. Istuin tuon ison kiiven päällä ja katselin järvelle. Silloin muistin, että olen unimaailmassa. Tämä ei sinänsä ollut merkillistä, mutta kun katselin taivaanrantaa ympärilläni, näytti se kummallisen punaiselta. Ja samalla minulla oli paha aavistus. Oli hyvin tuskallinen olo. Olen viimeaikoina muutamia kertoja kokenut samaa, mutta en ole saanut sen syystä selvyyttä. Nyt sensijaan valkeni enemmän. Jatkoin katselemistani ja silmiini aukeni koko Eurooppa. Se oli yhtenä tulimerenä, sa-

vun ja pölyn peitossa. Oli sota, jonka vertaista ei maailmassa ole ollut. Kaikkialla paloi, jyskyi ja räjähteli. Tuhansittain lentokoneita oli ilmassa, laivat merellä paloivat ja räjähtelivät. Valitus ja voihkina oli hirvittävä. Ruumiita oli niin paljon, että niillä olisi voinut peittää koko Suomen niemen.

”Vapisin kauhusta, mutta en saanut näkyä silmistäni. Yhä uusia valtakuntia liittyi yhteiseen leikkiin. Eikä sota ollut vain Euroopassa; taisteltiin myöskin idässä ja Tyynellä merellä. Helvetilliset koneet jyräsivät valtavat viljapelot mustaksi mullaksi ja kau-pungit hajosivat tuhansien pommien repiminä.

”Ja Suomi oli sodassa myöskin. Tämä näky hirvitti minua siinä määrin, että heräsin.”

Hanneksen kertomus veti toverit totisiksi. Keskustelu ei enää ottanut luistaakseen. Irma esitti, että palattaisiin ajoissa kaupunkiin, ilmakin osoitti lähestyvän ukonilman merkkejä. Päätettiin kuitenkin palata toista reittiä, kävellä maakunnassa ja mahdollisesti palata kaupunkiin junalla, koska päivää oli riittämiin.

Matkan varrella oli muun muassa iso mielisairaala ja Aino ehdotti, että kierrettäisiin tämän kautta, koska hän ei aikaisemmin ollut tämänkaltaista laitosta nähnyt, mikäli siinä ulkoapäin erikoista nähtävyyttä olikaan. Niinpä tehtiinkin lyhyt kierros, että voitiin sivuuttaa sairaalan portti.

Pihamaalla lähestyikin porttia tukevanteikoinen mies, sekä valkotakkinen hoitaja. Potilas näytti olevan erittäin hyvissä voimissa.

Portti oli lukossa ja hoitaja avasi sen juuri kun

matkustavaiset olivat kohdalla ja päästi potilaan ulos kävelemään.

Potilaalla tuntui olevan sana hallussaan, sillä päästyään portin ulkopuolelle puhui hän kovalla äänellä: ”Asuisittepa tekin tämäntapaisessa hotellissa, niin kulkisivat lakeijat edellänne portteja aukaisemassa. Näettehän kuinka isoja herroja palvellaan.” Samalla hän katsoi pilkallisesti hoitajaan.

Mutta tämäpää tuntui loukkaantuvan. Hieman halveksivasti hän katsoi suupalttia seuralaistaan ja tiuskaisi: ”Eikös meillä sentään ole pieni ero.”

Johon toinen vastasi:

”Oikein veliseni. Pieni ero meillä onkin, hyvin pieni.”

Matkailijat olivat pakahtua nauruun sopivasta letkauksesta. Päästyään kauemmaksi sanoi Hannes: ”Tulee se totuus joskus muidenkin kuin lasten ja imeväisten suusta. Harvemmiten me niin sanotut viisaat tätäkään totuutta oivallamme.”

”Se on totta”, puuttui Eino puheeseen ”mutta kaikella on syynsä. Miten me kristityt ymmärtäisimmekään veljeyden ja tasa-arvoisuuden suuria periaatteita alkukristillisen hengen mukaisesti, koska niistä ei yleensä puhuta, eikä meille ole näitä asioita opetettu? Aikamme kristillisyyshän on valettu hengettömiin kaavoihin. Alkukristillisellä ajalla toteutettiin Mes-tarin opetuksia käytännössä, mutta meitä on opetettu vertaamaan itseämme maan matoseen, jotka olemme täysin kykenemättömiä hyvässä.”

”Mutta eikö tämä opetus ole tehnyt kristittyjä kan-

soja entistä voimakkaammiksi pahassa?” huomautti Aino.

”Siinä sitä ollaan. Miten valtava onkaan suggestion voima. Jos ajattelemme, että lääkäri noille potilaille ainakin kerran viikossa vakuuttaisi, että he ovat kuolemaan tuomittuja, elämän hylkäämiä vaivaisia, joilla ei ole muuta toivoa kuin kuolema, niin varmaan heistä suuri osa menehtyisi ennen aikojaan. Sama pitää paikkansa jokaiseen ihmiseen nähden. Suggestion, jolla yritetään hävittää tarmo hyvään, ei kuitenkaan kykene lamauttamaan ihmissielun sisäistä voimapanosta. Mutta sen suunta muuttuu ja tulokset näemmekin elävässä elämässä.”

”Mutta onhan veljeys ja tasa-arvoisuus ollut jokaisen huulilla Ranskan vallankumouksesta lähtien”, huomautti Hannes ironisesti.

”Se on totta. Tästä näemmekin, ettei Jeesuksen työ ollut vain pelkkää opetustoimintaa, vaan että hänen mukanaan tuli ihmiskuntaan uusi merkillinen voima, joka etsii ulospääsyä. Mutta koska sitä ei osattu vastaanottaa puhtaassa muodossa, purkaantuu se nurinpäin kääntyneenä. Jeesuksen jälkeen on ihmiskunta entistä selvemmin ymmärtänyt, että ihmiset ovat veljiä — ei kuitenkaan jumalallisen syntyperänsä nojalla, koska Jumala ja ihmisten henkinen alkuperä kiellettiin — vaan sen vuoksi, että kävelemme kahdella jalalla ja että muutamilla näin pystyyn nousseilla eläinryhmillä on yhteisiä intressejä valvottavanaan. Aikamme valistunut ihminen hymyilee säälivästi uskonnolle, vanhoille ja uusille, pitäen niitä lastensatuina. Tosiasia kuitenkin on, että uskonnot

ovat ihmiskunnan todellisia kasyattajia. Jos sille ei uskontoja annettaisi, se valmistaisi itse uskonnon itselleen.”

”Kaikesta tästä näemmekin”, lisäsi Hannes ”että uskonpuhdistus on välttämättömyys. Kristityille kansoille täytyy antaa kristinusko sellaisena kuin se lähti Jeesuksen suusta, eikä sellaisena, miksi se on riitaisissa kirkolliskokouksissa muokattu. Kun v. 553 Konstantinopolin kirkolliskokous kirosi jälleensyntymäopin, hävisi kristinuskolta järjellinen pohja. Lisäksi gnostikkojen vainot ja heidän kirjallisuutensa hävittäminen lopetti tiedon mahdollisuuden ja kristikunta otti opettajakseen oman Mestarinsa asemasta Mooseksen, jaksamatta kuitenkaan hänenkään opetuksiaan toteuttaa.”

”Mutta eikö uusi uskonpuhdistus pitäisi ylettyä toisiinkin uskontoihin?” kysyi Irma.

”Luonnollisesti. Tähän juuri H. P. Blavatskyn työ tähtäsikin. Teosofisen liikkeen alkuunpanijana teki hän esivalmistusta tulevaa uskonpuhdistusta varten ja yritti näyttää kaikkien uskontojen yhteisen alkuperän ja lähtökohdan, ihmiskunnan elämää johtavan Valkoisen Veljeskunnan. Tämä oli tärkeätä sen vuoksi, että kun Kristus, Isä, lähestyy ihmiskuntaa meidän päivinämme aivan käänteentekevällä tavalla, olisivat maailman kansat tilaisuudessa ymmärtämään, ettei nyt ole kysymys ainoastaan uskonpuhdistuksesta vanhassa merkityksessä, vaan uudesta maailmanuskonnosta, joka sisällyttää itseensä sekä vanhat että uudet uskonnot.”

Nyt porhalsi juna asemalle ja niin toverukset jatkoivat matkaansa kaupunkiin.

— — —

Eräänä syksyisenä iltapäivänä Hannes istui ikkunansa ääressä, nojaten päätään käsiinsä. Hänelle oli valjennut yhä selvempänä käsitys, että maailman kansat kulkevat historiansa suurinta onnettomuutta kohti. Hän oli monen monet kerrat verrannut Peltosen Vanajavuorella esittämää kertomusta nykyaikaan ja lopputuloksena näytti olevan selviö, että ihmiskunta on vaeltamassa kohti maanpäällistä helvettiä. Siksi hän oli yhä uudelleen syventynyt Vuosisaarnan neljänteen käskyyn, jossa kielletään vastustamasta pahaa. ”Jos sanon pahaksi sitä, että toiset kansat hyökkäävät toisten kimppuun, niin tätäkään ei pidä vastustaa aseilla. Tämä on ilmeinen Jeesuksen neuvo. Jos siis otan asean, vaikka toisten pakotuksesta ja lähden tuhoamaan hyökkääjää, niin pahantekeminen siitä vaan lisääntyy. Paha ei lopu pahalla — näin opetti Opettajammekin. Mutta jos en ota asetta, en myöskään lisää ihmiskunnan kurjuutta, eikä itsestäni ole vaaraa kenellekään.

”Hm. Tässä sitä ollaan. Maailman mahtimiehet ja hallitukset pelkäävät kuitenkin eniten niitä, jotka eivät halua tehdä pahaa ja jotka kieltäytyvät lähtemästä sotaan. Miksi heitä muuten teljettäisiin vankeihin. Tämähän on naurettavaa pilaa. Näin tekevät kristityt kansat, jotka huutavat Jeesusta Mestariin. Jos nyt joku haluaa käytännössä toteuttaa tämän Mestarin opetuksia, saa hän tehdä sen hen-

kensä uhalla — kristillisten kirkkojen asettamatta kortta ristiin Mestarinsa opetusten tukemiseksi.”

Hanneksen sielussa leimahtaa muutaman kerran loukatun oikeudentunnon salamat. Hän nousee nopeasti ja kävelee huoneensa poikki edestakaisin. Hänen poskensa hehkuvat punaisina ja kädet puristuvat nyrkkiin.

”Tämä on valhetta, petosta, Jumalan pilkkaa”, pääsee hänen huuliltaan. ”Perkele se on näiden kristittyjen kansojen jumala; sitä he palvovat ja sille uhraavat rukouksensa ja maallisen rikkautensa. Jumalan pojan räökkäämisen ja teurastuksen hyväksyvät he kauniina ja pelastavana tekona, ja hänen verisen ruumiinsa ääressä viettävät he orgioitaan. Jeesuksen opetuksista he eivät tunne hajuakaan — eivät ainakaan halua tuntea.”

Mutta samassa hän asettaa aisoihin sisäisen kiihitymyksensä ja istuu uudelleen. ”Ihmiskunta on se kun on. Eihän tätä planeettaamme turhaan nimitetä aurinkokuntamme kuritushuoneeksi.”

Samalla kypsyy Hanneksessa päätös: ”Sotaan en lähde. Vaikka kaikki toiset menevätkin, niin elän yksin Mestarini opetusten mukaan. ”Päätös tuli niin varmana, että hän olisi antanut tappa itsensä, ennenkuin ottaisi käteensä sota-asetta.

Hannes katselee ikkunasta ja seuraa, kuinka keltaiseksi muuttuneita lehtiä harvakseen irtautuu puiston puista, leijaillen sinne tänne puiden juurille. Hänen sisäinen Jumalkaipuunsa oli jatkuvasti käynyt yhä voimakkaammaksi ja hänestä tuntui, että se nyt alkaa nousta aivankuin huippuunsa. Jouduttiko sitä

hänen luja päätöksensä? Joka tapauksessa näytti elämä menettäneen kaiken merkityksensä ja kaikki hänen sielunsa voimat keskittyivät äänettömään avunhuutoon suuren Tuntemattoman puoleen. ”En jaksa enää”, se huusi. ”Tahdon kuolla, sammua ole-mattomiin, ellen sinua Äärettömyys saa tuntea, tie-tää, tahtoa. Minä *tahdon* äärettömyyttä, Jumalaa.”

Ja silloin lankesi valo Hanneksen tajuntaan. Se oli aurinkoa ja kultaista valoa, väriä ja säveltä. Se vir-tasi helskyen, kuin kanteleen soitto ja siinä äänessä kaikui vapaus, ihmeellinen vapaus, riemu ja autuus. Se oli ylimaallista, taivaallista soittoa ja kirkkautta. Ja siinä valossa näki Hannes Kristuksen yhdessä oman jumalallisen minuutensa kanssa seisovan sydämensä alttarilla. Sydän avautui kuin aurinkoa suuteleva lootuksen kukka ja siinä kukassa oli alttari, jolla Jumalan poika seiso i ja siunasi maailmaa.

Hannes nousi seisaalleen ja ihmetteli. Jumalan poika asuu minussa. ”Taivasten valtakunta on teidän sisässänne”, sanoo Jeesus. Nyt tiedän niin olevan. Olen löytänyt sen, jota koko elämäni olen etsinyt ja kolkuttanut. Hannes risti kätensä rinnalle ja sydämensä riemussa kiitti Isäänsä.

”Nyt tiedän, mikä on tämän näkyväisen elämän salaisuus”, puhui hän itsekseen. ”Se on ihmisten keskinäinen veljeys, veljesrakkaus. Ihminen on sisäisel-tä olemukseltaan Jumalan poika ja hänen tehtävänsä on tuoda ja rakentaa taivasten valtakunta maan-päälle.

”Mutta tämä valtakunta ei synny itsestään, se on rakennettava. Se on alussa kuin sinapin siemen, har-

valukuinen joukko ihmisiä, joissa taivasten valtakunnan elämä on herännyt tai heräämisillään. Näiden ihmisten työn tuloksena valtakunta ruumiillistuu aineelliseen elämään. Pienestä alusta kasvaa se vähitellen suureksi puuksi, Elämän Puuksi, niin että taivaan linnut, se on valtakunnan ulkopuolella olevien ihmisten kauneimmat ajatukset voivat levätä, virkistyä ja saada uutta voimaa sen oksilla. Tämä on Elämän tahto. Lempeät ja rauhan rakentajat tulevat lopulta perimään maan.”

— — —

Parin päivän kuluttua saapuivat Aino, Peltonen ja Eino Hanneksen luo. Ulkona oli viileätä ja siksi Ainin kasvot punottivat kuin keväinen kukka.

”Hyvää joulua”, toivotti Peltonen astuttuaan huoneeseen ja hymyili hyväntahtoista hymyään.

”Kiitos, samoin”, vastasi Hannes, ”Riisutaan päällysvaatteet ja ollaan kuin kotona ainakin.”

”Peltonen näyttää olevan pari kuukautta edellä aikaa, kun toivottaa hyvää joulua lokakuussa”, pilaili Eino. ”Ulkona on kyllä viileätä, mutta ei vielä joulun tuntua.”

”Mutta täällä huoneessa on joulu”, Peltonen sanoi, ”Jouluyön ihme saattaa tapahtua silloin tällöin. Nyt on Kristus syntynyt tähän majaan.”

Aino ja Eino katsoivat vuoroin Hannesta ja Peltonesta. Mutta Hannes ei puhunut mitään, eikä Peltonen jatkanut. Mutta jokainen tunsi, että Hanneksessa oli muutos tapahtunut.

”Ehkä otat jälleen emännyyden, Aino” sanoi Han-

nes, ”että saadaan jotain lämmintä. Peltosenkin on kylmä.”

”Varmasti otan. Onhan tämän asunnon paikat jo tuttuja.” Aino alkoi puuhaila keittohommia malttamatta edes hetkeksi istua.

”Mitä ajattelet Peltonen”, aloitti Hannes, ”siitä aikomuksesta, josta olemme Ainon ja Einon kanssa usein keskustelleet, että meidän olisi aloitettava jokin uusi työmuoto. Emme ole päässeet siitä vielä selville, mutta aioimme ottaa asian puheeksi kanssasi. Ymmärtääkseni pitäisi jotakin tehdä, sitä velvoittaa osaltaan Opettajamme siirtyminen tuonen tuville. Minussa on vähitellen vakiintunut käsitys, että ihmiskunta on kulkemassa kohti sitä kaaosta, jota kuvailit Vanajavuorella.”

”Sama on minun käsitykseni”, jatkoi Eino. ”Suomen kansa ei ole osannut sulattaa Opettajamme opetuksia, joten on odotettavissa pahinta. Lieneekö edesämme juutalaisten kohtalo? Hanneksen näky uudesta maailmanpalosta voi tulla todellisuudeksi ja silloin lasketaan irti kaikki Hiiden hirmut, kuten Peltonen Vanajalla kertoi.”

”Voitte olla oikeassa”, sanoi Peltonen. ”Mutta viisaan tulee myöskin osata odottaa ja sillä aikaa tehdä, mitä tehtävissä on. Muistathan Hannes kertomustasi paholaisesta riippusillalla. Hämärät voimat tekevät kyllä työtään sillä tavalla, mutta he voivat epäonnistuaakin. Meidän on odotettava, kunnes elämän heittäjä koe jälleen ravistaa kristosofista maailmaa heille. Silloin selviää mitä on tehtävissä. Jos järjestömme osottautuu kuoreentuneeksi oikeaoppisuuden

ja tyrannihierarkiuden kaavoihin ja onnistuu näillä peittämään henkisen valon, kuten näyssäsi ilmeni, silloin on vaikeudet kansamme edessä, Suomi tuskin voi välttää kovaa kohtaloaan. Pitää paikkansa Opettajamme sanat, että mitä ensin tapahtuu henkisissä liikkeissä, se toistuu lopulta kansassa. Näin on siksi, koska kansan olemassaolo on riippuvainen henkisistä ihmisistä, nyt niinkuin aikanaan Sodomassa ja Gomorrassa. Mutta meidän tulee odottaa vielä. Aika näyttää, mitä on tehtävissä.”

Toverusten kiintoisa keskustelu jatkui myöhäiseen iltaan. Lopulta saapui seurueeseen myös Irma, joka ei omilta kiireiltään ehtinyt aikaisemmin. Eino riensi Irmaa vastaan ja esitteli hänet kuin ennen tuntematomana — vaimokseen.

Syntyi yleinen ilon ja onnittelujen purkaus.

”Tämä on meille vielä sangen uutta”, puhui Eino hämillään. ”Päivällä kävimme tuomarin puheilla.” Irmankin kasvot lehahtivat punaisiksi Ainon leikillään puhutellessa häntä rouva Rantaseksi.

XIII

TULI SYTTYY.

Elettiin suuren maailmanpalon kynnyksellä. Hannes ja Einon perhe onnistuivat saamaan parihuoneet vierekkäin, vieläpä yhteisellä rapulla. Anttilan isäntäkin oli käynyt heillä vieraana pari kertaa ja Peltonen tapasi poiketa aina, kun kaupungissa kävi. Joka kesä tekivät toverukset matkan Anttilaan. Mutta viime kesänä muodostui matkasta hautajaisissa käynti, sillä Anttilan emäntä oli kuollut. Anttila oli nyt leski ja aikoi luovuttaa talonsa pojalleen ja ruveta vaarinpäiville — ellei muuta ilmaantuisi. ”Olen aina toivonut, että saisimme kaikin asua samassa talossa, Peltonen mukaan luettuna”, oli Anttila viime käynnillään puhellut. ”Jospa elämä ratkaisisi tämänkin asian meille kaikille suotuisasti.”

— — —

Sota, tuo ihmiskunnan suurin rienaus, oli saanut ihmiset valtoihinsa. Maaperää oli valmisteltu, mieliä

muokattiin siihen suuntaan jo parikymmentä vuotta. Oli saarnattu kansojen rappeutumisesta ja heikentymisestä. Tämän estämiseksi oli väestöä saatava lisääntymään. Ihmisten joukkotuotannon puolesta lyötiin ankarasti rumpua. Kansaa oli lisättävä, mutta harvat tosissaan kysyivät: miksi? Ihmiset näkivät nälkää kuten ennenkin ja todennäköisesti juuri siitä syystä, että heitä oli liian paljon. Kaikille ei tahtonut riittää työtä ja leipää. Niinollen ihmiskunnan lisääntymispyrkimysten ainoa tarkoitus oli — tykinruoka.

Oi ihmispoloinen, miten pieni ja lepattava järjentuikkeesi vielä on! Ei julminkaan peto synnytä penikoitaan toisten petojen revittäväksi. Mutta sinä, ihminen, jolle jumalallinen kaitselmus on suonut järjen, että sen avulla voisit järjestää elämäsi inhimillisten mittapuiden mukaan, sinä olet tahrannut ymmärryksesi hyytyneellä verellä, ja pyrit synnyttämään lapsia pyövelin kirveen veistimiksi. On jo aika sinunkin tarkastella hulluja haaveitasi ja tehdä tiliä, mistä kaikesta olet Elämän edessä vastuussa. Sillä jos hulluudessasi kuvittelet olevasi maailman valtias, jonka yli ei ole valtaa muilla kuin itseäsi paremmin asetetuilla tyranneilla, niin erehdyt. Elämässä valitsee järjestetty johto ja puolueeton tasapainon laki, joka sinun ennemmin tai myöhemmin on tunnustettava. Itse olet vastuussa teoistasi. Itse olet sadon korjaava kyöneleisistä kylvöistäsi. Eikä Elämä tule sinulta kysymään: teitkö tekosi isänmaanrakkaudesta, silvoitko veljiäsi uskonnon tai muun pyhän asian nimessä? Elämä vetää sinut tilille ihmisenä, järjel-

lisenä minuutena, jolla on mahdollisuudet valita oikean ja väärän välillä.

Sillä muista, ihminen: oletpa nuori tai vanha, ruhtinas tai maankiertäjä, ainoa, minkä todella elämästä tiedät on, että se päättyy kuolemaan. Kerran tulee hetki, jolloin sinut riisutaan alastomaksi maailman antamista koristuksista, arvomerkeistä ja kunnianimistä. Kaikki se, mikä on maailmasta kotoisin, jää maailmaan. Sinä joudut pimeyteen, jossa ei ole ketään muuta kuin sinä itse ja jossa ei kuulu muuta ääntä, kuin jumalasi nuhteleva kuiske, jota et enää kykene vaientamaan. Tässä sinun on nöyryyttävä niin perin pohjin, että jokainen häivekin kuvittelusta suuruudestasi sammuu. Olet joutuva tuomarin eteen, joka on ehdottoman viisas ja oikeamielinen, jota ei petetä verukkeilla, ei lahjota lahjuksilla. Eikä sinulla sitäpaitsi ole mitään millä lahjoisit, ei verhoa millä verukkeesi peittäisit. Sillä sinun ulkonainen kuoresi on kuva sinusta itsestäsi, ja se näyttää sinut sellaisena kuin olet, eikä sellaisena kuin tahtoisit näyttäytyä.

Ja kun olet itsessäsi kypsyttänyt menneitten tekojesi hedelmät, tulee sadonkorjuun aika. Sinun on synnyttävä takaisin maailmaan ja kuivattava jokainen kyynel, joka kätesi kosketuksesta on kihonnut kärsivän silmään. Silloin kiroat elämän kovuutta, ihmisten itsekkyyttä ja julmuutta. Huudat kosta, vannot ja valitat. Mutta muista: kaikki tämä on omaa työtäsi. Tikari, jonka luulit pistäväsi toisen rintaan, tunkeutuikin omaan sydämeesi. Jokainen

tekosi palaa sinuun itseesi — kunnes tunnustat: Ta-
pahtukoon sinun tahtosi Isä, eikä minun.

— — —

Maailman suurin karuselli on pantu pyörimään. Hanneksen näky toteutui viimeistä piirtoa myöten. Oli kuin kaikki helvetin voimat olisivat päästetyt irti ja se vähäinenkin järjen tuike, mikä ihmiskunnassa vielä pilkotti, olisi kokonaan sammunut. Miljoonakansat ryntäsivät toisiaan vastaan ja sota sellainen, jota ihmiskunnan historia ei ennen tuntenut, alkoi raunioittaa maailmaa.

”Onko ihmiskunta lopullisesti tuhoava itsensä?” puhui Aino. ”Miksi elämä todellakin on näin anka-
raa? Sitäkö varten Opettajamme ruumiillinen elämä sammui, ettemme kyenneet toteuttamaan hänen suunnitelmiaan?”

”Sitä varten”, sanoi Hannes. ”Mitä tehtävää on profetalla maailmassa, ellei hänen työtään ymmärretä. Yksi valopilkku on kuitenkin olemassa. Tähän-
asti suuret jumalan pojat ovat melkein poikkeuksetta teilattu, koska ihmiskunta ei heidän olemassaoloaan voi sietää. Mutta Opettajamme sai elää niin kauan, kuin hän itse parhaaksi katsoi. Tämä on aivan kään-
teentekevä seikka ihmiskunnan historiassa. Olemme tulleet *uuteen aikakauteen*, jolloin henkiselläkin elä-
mällä on voima ja mahti takanaan. Maailman myl-
lerrykseen on nyt turha kiinnittää huomiotaan, se menee omaa menoaan emmekä sille mitään voi. Teo-
sofiset liikkeet ovat kärsineet vararikon toisen ker-
ran. Ensimmäisen kerran viime maailmansodassa, ja toisen kerran nykyisessä suursodassa. Veljeys, jonka

piti olla niiden ensimmäinen tunnus, on muuttunut aseveljeydeksi. Niistä on tullut matalikolle ajautuneita alushylkyjä, joilla ei ole muuta tehtävää, kuin aikanaan lahota. Teosofinen liike ei kyennyt pelastamaan maailmaa.”

”Sanoihan H. P. Blavatsky”, puuttui Eino puheeseen, ”että jos eivät Euroopan kansat ota vastaan teosofista sanomaa, alkaa täällä sellainen kauhujen aika, jonka kaltaista ei historia tunne. Nyt se on alkanut. Mutta mikä on kaiken lopputulos, se on minullekin hämää. Yksi asia vain on varmaa. Tuohon leikkiin minä en mene. Jos kuolen, niin kuolen puhtain käsin, mutta minun kätteni kautta ei kuole toinen.”

”Onnittelen”, sanoi Hannes. ”Tuntuu hyvältä, ettei minun tarvitse yksin kuolla vakaumukselleni uskollisena, vaan saan matkalle myöskin toverin. Ainoa minun tulee sääli, kun hän jää tänne yksin.”

Hetken mietittyään Hannes jatkoi: ”Puhuimme äsken Ainon kanssa, että eikö meidän pitäisi kaikin muuttaa Hämeeseen? Mitä siitä ajattelet? Ymmärän, vaikka maailma riehuu, ei meidän ole pakko riehua mukana. Eikä työmme voi tähän loppua. Sitä jatketaan niissä rajoissa kuin mahdollista. Miten, sitä en tiedä, mutta ehkä elämä osoittaa tavat ja keinot. Aino on mukana ajatuksin, sanoin ja töin, ja uskon Irmasta samaa. Olen suunnitellut jotain Opettajamme neuvojen perusteella. Muistan hänen puhuneen yhteisasutuksesta ja maininneen, että Elämä tahtoo ja henkinen työ vaatii, että samoinajattelevat asettuvat asumaan lähelle toisiaan, muodostavat kuin veljeskunnan. Hän mainitsi, että ihmiskuntaa on

yritettävä auttaa esimerkin voimalla, alkukristillisen seurakunnan tapaan. Ja silloin on muistettava, ettemme elä Palestiinassa vaan kylmässä Suomessa, ja on alettava tältä pohjalta. Muistan hänen maininnee tässä yhteydessä hyvin kohtalokkaan lauseen: ”Ihmiskunnan auttamiseksi *en näe mitään muuta mahdollisuutta.*”

”Muistan minäkin tuon lauseen, ja jos sinä kerran olet ottanut sen kuoleman vakavasti, niin minä olen mukana. Nyt avautuu minullekin työkenttä hengen vainiolla ja tulet näkemään, ettei sinun tarvitse kantaa päivän taakkaa yksin.”

Eino kävi äkkiä syvämietteiseksi. Lopulta hän alkoi sanojaan punnitien puhua:

”Ihmeellisiä ovat Herran tiet. Anttilakin joutui leskeksi äskettäin ja nyt on talo pojalla ja hän itse vapaa tulemaan yhteistyöhön, jos tilaisuus tulee. Irma kyllä on valmis lähtemään, sen tiedän kysymättäkin. Olemme tästä asiasta usein keskustelleet.”

”Näinollen meitä on alkutaipaleella lähtemässä neljä henkeä, ja ehkä Anttila viidenneksi”, puhui Hannes mieltävästi. Hän nousi ja käveli huoneessa edestakaisin, katsellen välillä ikkunasta. ”Jospa onnistuisimme yrityksessämme hyvien voimien avulla. Ja vielä Peltonen liittyisi mukaan — niin. En uskalla ajatella loppuun, mutta silloin olisimme tehneet, mitä olemme voineet ja osanneet.”

XIV

AAMU SARASTAA.

Yli puolivuosisikymmentä kestänyt maailman palo oli lopultakin hiipunut hiillockseksi. Savuavat rauniot todistivat, että ihmiskunta oli jälleen saanut kylläksensä kylpeä hillitsemättömien intohimojensa pyörteissä. Alakuloisuutta synnyttävä, tuskantäyteinen huuru, joka nousi hyytyneen veren kyllästyttämästä maasta, puhui omaa mykkää kieltään. Se todisti pettymyksestä, epäonnistumisesta, mielipuolisuutta lähentelevästä sadismista. Se tahtoi huutaa maailman kansoille: ”Herää jo, ihminen, näkemään kylvösi hirmuisuus. Etkö jo lopultakin kristittynä ihmisenä huomaa, että miekkaan tarttumalla myöskin miekkaan hukut. Nimität itseäsi kristityksi, etkä kuitenkaan usko, että Mestaris Jumalan poikana oli sinua viisaampi; ettei hän lausunut ajatuksiaan sinun sunnuntaiharrastelujasi varten, vaan elämäsi opiksi ja ojennukseksi. Näethän kylvösi hedelmistä, että pa-

haa ei hävitetä pahalla. Paha kasvaa pahaa tekemällä, niinkuin hyväkin kasvaa hyvää tekemällä. Paha häviää maailmasta ainoastaan siten, että annat sen olla omia olojaan; lakkaat sitä vastustamasta, tuhoamasta, sitä vastaan taistelemasta. Paha häviää ainoastaan hyvän kasvaessa, ihmisyyden voimistuessa.”

Mutta ääni kuului vain harvoille korville ja niillekin tuskin kuuluvana kuiskauksena. Ani harvat jaksivat tajuta, että keskellä helvetiksi muuttunutta ajanjuoksua, keskellä tulisten tuskien voihkinaa, keskellä ihmiskunnan suurinta pimeyttä, jolloin sysimustan öisen taivaan peitti maasta noussut verentuoksuinen usva; keskellä ihmiskunnan suurinta onnettomuutta — uusi aamu alkoi sarastaa. Koko eletty aika oli vain synnytystuskien alkua, jolloin uusi ja ihmeellinen kosmollis-jumalallinen valo pyrki syntymään maailmaan. Ja myöskin syntyi. Elettiin ajassa, josta ihmiskunta on paljon puhunut ja jota se on nimittänyt Kristuksen toiseksi tulemiseksi. Eikä tätä tosiasiaa muuttanut se, ettei maailma sitä tajunnut. Ei voinut Elämän jumalallisen järjestyksen toimintaa estää ihmiskunnan pimeys, itsekkyyys ja tietämättömyys. Oli langennut yli maailman peruuttamaton tuomio: Kukin saakoon palkkansa uskonsa mukaan. Joka väkivaltaan uskoo, se väkivallassa tuomionsa löytää. Joka rauhaan uskoo, se rauhan rakentamisessa onnensa löytää. Ei tarvitse väkivallalla väkivaltaa tuhota, se tuhoaa itse itsensä. Se kantaa kuoleman povessaan ja löytää tuhonsa manalan kolkossa kylmyydessä.

Mutta alkaneen Vesimieskauden aamun sarastava

valo tunkeutuu varhain heränneen kammioon. Läpi usvien tunkeutuu se totuudenetsijän avoimeen sydämeen, herättäen toivon, uskon ja tiedon. Se valaisee ymmärrystä näkemään, että näennäisestä pimeydestä huolimatta paistaa Jumalan pilvettömällä taivaalla totuuden aurinko ja että se verenkarvainen punerus, joka usvaisen taivaanrannan peittää, johtuu nousuvan auringon kultaisesta valosta, joka maanpiiriin saapuessaan vääristyneenä heijastuu. Se paljastaa etsijälle elämän syvimmän salaisuuden: veljeyden, rakkauden. Siinä on voima, joka kantautuu yli sen tuntemattomuuden, jota nimitämme kuolemaksi. Ei ole mitään hätää ollut ikuisuudessa, eikä tule koskaan olemaan. Kaikki se hätä ja tuska, josta kärsimme, on meidän omaa luomustamme. Se on tulosta omasta itsekkyydestämme, omista voittamattomista heikkouksistamme...

”Kun katselemme tätä ihmiskuntaa”, puhui Eino kerran, ”näyttää siltä, ettei se koskaan ota oppia varoituksista. Se nauraa kaikille ennusteluille ja vastaa, ettei hän tulevaisuudesta voi kukaan tietää. Ennustuksethan ovat silkkaa pötyä, eikä niitä valistunut järkemme hyväksy. Ajatelkaamme niinkin vakavaa tapausta, että kun kreivi Cagliostro näytti Maria Antoinetille, miten hänen — tulevan Ranskan kuningattaren — pää putoaa mestauspölkyltä, ei tämä aiheuttanut mitään toimenpiteitä. Vaikka Maria Antoinette tuli niin järkytetyksi, että hän pyörtyi, ei hän siltikään vaivautunut neuvottelemaan Gagliostron kanssa, olisiko Ranska mitenkään ollut pelastettavissa. Näin on aina ollut. Ihmiskunta

tanssii kuin tulivuoren hauraalla kannella, mistään piittaamatta. Vasta kun tulivuori puhkeaa, alkaa valitus ja voihkina.”

”Tavallisten ennustusten suhteen tämä ihmiskunnan asennoituminen on vielä jotenkin ymmärrettävissä”, sanoi Hannes. ”Mutta nyt, jolloin atomin voimat on laskettu irti ja maailman etevimmät tiedemiehet ovat ’ennustaneet’, että nyt on keksitty lelu, jolla planeettamme asukkaat melko nopeasti voivat päästä tästä rakkaasta maailmasta — ei tämäkään näytä ihmisiä suuresti kiinnostavan. Kaikki viittaa siihen, että yhäti aletaan maailmaa rakentaa entisille perustuksille, ja että jos emme usko helvetin vielä olevan maanpäällä, niin läheisessä tulevaisuudessa se on täydelleen toteutuneena.”

”Olet oikeassa. Tuomiokausi on alkanut, eikä se ole enää kaukainen haave, se toteutuu silmiemme edessä. Ihmiskunnalla on edessään kaksi tietä, mutta näyttää siltä, että se aina haluaa kulkea suurimman tuskan kautta.”

— — —

Hämeen sydämessä, etelään kallistuvassa mäenrinneessä, joka rajoittuu pieneen järveen, seisoi vauraan näköisen talon päärakennus. Pohjoisella sivustalla, muutaman sadan metrin päässä talosta, alkoi vankka metsä. Leimaamattomana oli se saanut rauhassa vaurastua, kasvaen vartevaa hongikkoa. Metsän ja talon välimaaston täytti puutarha, jossa ensi katsannolla näkyi hellän huolenpidon ja asiallisen hoidon jäljet. Pitkin järvenrannikkoa aukenivat laajat viljelysmaat, jossa siellä täällä näkyi aidattuja laidunniittyjä.

Uusi, tiilistä rakennettu navetta osotti, että taloa oli aiottu asua mallikelpoisen maalaistalon tapaan.

Talon omistivat kaksi naimatonta veljestä, jotka olivat tilan perineet vanhemmiltaan ja perikuntana hallitsivat yhteistä omaisuuttaan.

Hannes tutustui veljeksiin kuljeskellessaan aatteellisilla matkoillaan, vapaa-aikoinaan kirjoja kaupitellessaan. Hän poikkesi taloon ajatuksella saada samalla levätä ja miksi ei aterioidakin. Yösijaa hän ei vielä ajatellut, koska oli varhainen lauantai-ilta; olisi vielä ehtinyt pyöräillä pitkällekin.

Mutta kaitselmus oli määrännyt toisin. Veljekset, joilla oli jo ennestään vähän samoja harrastuksia, havaitsivat saaneensa vieraakseen hiljaisuudessa kaipaamansa tuttavuuden. Tästä he eivät niin hevillä luopuneet, vaan vaativat Hannesta jäämään yöksi. Lauantai-sauna oli kohta valmis ja nopsan taloudenhoitajattaren laittama illallinen odottamassa.

Eikä Hannes voittanut kiusausta. Olihan oikeastaan synty luopua lauantaisaunasta ja hyvistä toveruksista. Niinpä verkkainen puheenturina alkoikin saada vakavamman keskustelun luonteen, jossa pohdittiin kaikille ajankohtaisia kysymyksiä. Aika kului huomaamatta saunaan pääsemistä odotellessa.

Vanhin veljeksistä — Heikki — oli hidasliikkeinen, harteikas mies. Mutta Topi — se oli nuoremman nimi — sitävästoin oli veljensä täydellinen vastakohta. ”Hän tulee äitiinsä”, sanoi Heikki. ”On kuin elohopeaa, ehtii häistä läksiäisiin. Sellainen äitikin oli, ei häntä talouden taakka painanut.”

Samassa Topi jo tuleeikin saunalta ja hihkaisee

ovella: ”Nyt pojat saunaan. Häkä on haihtunut ja vihdat haudottu. Koetetaankin, kenen nahka enemmän kestää vihdanhuisketta.”

”Älähän nyt riehu Topi”, tyynnytteli Heikki. ”Peloitat vielä vieraamme. Otetaan kylpöminenkin tänään vakavasti. Mutta mennään pois. Riisuhan Tuomikoski liikoja vaatteitasi tänne pirttiin.”

Hanneskin heittää takkinsa ja riisuu kenkensä. ”Täällähän sitä on mukava pukeakin.”

”Täällä”, lisää Topi, ”Pirtti se on meidän saunakamarimme. Oli kesä tai talvi niin alasti meidän on tapana tulla saunasta pirttiin jäähdyttelemään.”

Ihana tuoksu tulvahti ovissa vastaan miesten painuessa saunan lämpöisiin. ”Istu sinä, Tuomikoski, tuonne”, puhuu Heikki. ”Se on meidän vieraspaikkamme, vähän vähemmän nokeakin siellä on kuin muualla. Topi menee tuonne kiukaan viereen löylyheittäjäksi. Mutta heitä kohtuullisesti, että jaksetaan jutellakin.”

Samassa sihahti kiuas, toisenkin kerran. ”Eiköhän tämä riitä aluksi”, puhelee Topi. ”Hikoillaan ensin perusteellisesti.”

”Sinä, Tuomikoski, kertoilit äsken, että aiot ainai-seksi asettua maalle asumaan. Huomasin puheistasi, että et ole naimisissa.”

Heikki valelee kylmällä vedellä päätään. ”Ajattelin tässä, että etkö muuttaisi tänne meille asumaan. Vai mitä arvelet sinä, Topi. Onhan tässä tiloja.”

”Tervetuloa”, lisää Topi. ”Tuparakennushan on vapaa käytettäväksesi.”

”Olen hautonut monen mielestä omituista suunnii-

telmaa”, puhui Hannes. ”Tuskin se koskaan toteutuu... Mutta heitä Topi puoli kipollista kiukaalle. Noin. Tämä se on jotakin. — Opettajamme mainitsi muutaman kerran, että jospa meikäläiset samoin ajattelevat voisivat muodostaa jonkinlaisia yhteisäsu-tuksia, joten he eläisivät toistensa kanssa kiinteässä kanssakäymisessä. Sentähden olen haaveillut pikkutaloa, jonka voisimme jakaa kahtia toverini Eino Rantasen kanssa. Olisi vielä kolmaskin, jonka uskon tulevan samaan yritykseen, eräs talonisäntä, joka nyt on leski. En tiedä toteutuuko tuumamme koskaan, mutta onhan lupa haaveilla.”

”Suunnitteletteko jonkinlaista osakeyhtiötä?” Heikki kysyy.

”Eipä juuri niinkään. Ajatuksissani on asia hahmoittunut siten, että jokainen olisi isäntä omalla tiluksellaan. Mutta maatalouskoneet kyllä voisivat olla yhteisiä. Tämä ei silti ole asian tärkein puoli. Pääasia on, että asuisimme lähellä toisiamme, olisimme vapaita ihmisiä ja meillä olisi rajoittamaton mahdollisuus kohdistaa kaikki liikenevä aikamme näihin henkisiin harrastuksiimme.”

”Niinkö?” Heikki kävi äkkiä vaiteliaaksi. Topi katsoi pitkään Heikkiin ja Heikki Topiin. Kumpikaan ei puhunut sanaakaan, mutta Hanneksesta tuntui, kuin veljekset olisivat sanattomasti keskustelleet asiasta.

”Kerrohan suunnitelmistasi enemmän”, sanoi Topi viimein. ”Minä nappaan lisää löylyä.”

Taas pihahti kiuas pari kertaa ja kuuma höyry kiiri pitkin kattoa, kiertäen seinänvieruja alas jalkoihin.

”En siitä osaa paljon kertoa”, sanoi Hannes. ”Olen ajatellut, että viisautta ja uusia toimimuotoja tulee itsestään, kunhan siihen on saatu kestävä ja oikea alku. Mielikuvituksessani on kangastellut jonkinlainen temppelikoulu, jonka voisimme yhteisesti muodostaa. Loppujen lopuksi koko suunnitelman tarkoitus on, että eräällä opettajalla olisi tilaisuus tuoda siihen viisautensa.”

”Taidat tuntea sellaisen opettajan?” kysyi Heikki.

”Tunnen kyllä”, Hannes sanoi, mutta enempiä hän ei jatkanut.

Taas katsoivat Heikki ja Topi toisiaan.

”Kuulehan, Tuomikoski”, sanoi Heikki jälleen, ”minussa on herännyt ajatuksia, joita täytyy miettiä. Ennenkuin lähdet, täytyy sinun antaa osoitteesi.”

”Merkillinen tuuma heräsi minussakin”, Topi lisäsi, ”ja luulen, että me Heikin kanssa ajattelimme samaa asiaa. Vaikka olemmekin ulkoapäin erilaisia, on meillä kummallakin kuin yhteenviritetyt kanteleet, niin että kun toinen näppää kieltä, niin toisen kieli värähtää. Mutta nyt kai alamme kylpemään.”

”Annetaankin vihdot huiskia ja joudutaan illalliselle. Heitäpäs, Topi, jälleen kiukaalle.”

Hetken kuului lauteilta hiljainen ähkinä ja vihtojen tahdikas mätke. Ja välillä paukahti kiuas ja viuhuen kiiri tuima löyly pitkin nurkkia ja lauteita, puhaltuen ulisten ulos oven ja ikkunan raoista.

Mutta Topi unohti arvokkaan saunomisen ja Heikin viisaan varoituksen ja paiskasi vähä väliä kipollisen vettä kuumille kiville. Hannes työntyä alas lauteilta päälle kumarassa, punaisena kuin keitetty rapu. Mutta

Heikki huitoi vielä hetken aikaa, kunnes hänenkin oli lähdeittävä.

”Hullu mies tuo Topi”, puhui Heikki. ”Sille on nautinto saada toiset pakenemaan lauteilta. Sietäisi päästä löylynheittäjäksi sinne kuolemanjälkeiseen piinan paikkaan.”

”Tokkohan minusta muualle onkaan ja olisihan sekin kunniallinen tehtävä, kun sen tekee hyvin ja perusteellisesti. Paholaisenkin sarvet pehmiäisivät”, kuului lauteilta ähinän ja mätkinän lomassa.

Hannesta jo huvitti, vaikka äsken tuntui, että nahka varmaan palaa rakoille.

Topikin viimein työntyy pesemään ja vuoron jälkeen harjaavat he toistensa selkiä. Kylmää vettä niskaan viimeiseksi ja suoraa päätä pirttiin vaatteet kainalossa.

— — —

Vajaan kuukauden kuluttua sai Hannes odottamatta veljekset vieraakseen. Ajoivat pihaan kauniina sunnuntaiamuna.

”Terve tullaksenne.” Hannes riensi kättelemään. ”Tämähän oli yllätys, en osannut odottaakaan. Eino hei, tulehan tekemään tuttavuutta.”

Eino sattui olemaan lähettyvillä ja kiirehti kättelemään. ”Hauska tutustua. Hannes jo kertoikin rattoisasta lauantai-illasta luonanne.” Eino riisui hevosen ja kuljetti sen syömään.

Samassa saapuivat jo Aino ja Irmakin toivottamaan tulijat tervetulleiksi.

Käytiin sisälle ja Heikki istuutui arvokkaasti osoitettuun keinutuoliin. Mutta Topi ennätti jo katse-

lemaan valokuvia lipaston päällä ja kyselemään Ainolta, oliko tämä kaksoiskuva Irman ja Einon kihlausajalta. Eikä hän malttanut istua, vaan riensi ulos, muka hevosta katsomaan ja hetken kuluttua hän jo oli hevoslaitumella Einon kanssa vilkkaassa keskustelussa.

Aino laittoi tuliaisakahvit kiehumaan. Heikin ja Hanneksen välillä virisi varsin kiintoisa keskustelu. Heikki alkoi suoralta kädeltä kysellä Hanneksen viimetapaamisessa kertomia tulevaisuudensuunnitelmia, mutta varoi visusti paljastamasta matkansa todellista tarkoitusta.

Irma asetteli kahvikalustoa pöytään ja riensi aistasta vehnäsen haussa. Tullessaan toi maitopullon läheisestä lähteestä, jossa sitä säilytettiin veden kylmyyden vuoksi.

Topi ja Eino saapuivat sisälle parahiksi kahvin valmistuttua. Juodessaan Topi puhui yhtä ja toista, vilkaisten Heikkiä tuon tuostakin. Mutta Heikki ryypiskeli kahvinsa rauhassa, laski kupit takaisin pöydälle ja tuumaili:

”Keskustelimme Topin kanssa esittämästäsi yhteis-asutuksesta ja monen tuumailun jälkeen tulimme siihen tulokseen, että jos sinä ja Einon perhe haluatte, myymme talomme teille, käytettäväksi esittämäsi tarkoitukseen.”

Hannes katsoi ihmetellen vieraitaan ja vuoroin Einoa. Hän oli aina kammonnut velkoja eikä Einokaan ollut halukas aineellisiin rasituksiin. Siksi ajatellun aikeen toteuttaminen olikin liikkunut vasta tulevaisuuden unikuvana ja aikomus oli yrittää toteuttaa

sitä mahdollisimman suppeissa puitteissa. Tarjottu ehdotus sensijaan merkitsi jo suurempaa yritystä.

”Olette varmaan ymmärtäneet minua väärin”, sanoi Hannes. ”Esittämänne tarjous merkitsee, että meillä olisi riittävästi pääomaa kyetäksemme sellaiseen. Olen kiitollinen tarjouksestanne ja hyvästä tarjouksestanne, mutta emme kykene ajatusta toteuttamaan näin suuressa mittasuhteessa.”

”Olemme Hanneksen kanssa ajatelleet tai pikemminkin haaveilleet pikkutilasta, jonka voisimme panna kahtia tai kolmia, koska uskomme erään leskimiehen halusta tulevan yritykseen mukaan”, puhui Eino. ”Mutta kaikki leijailee vielä aatteiden tasolla. Emme vielä ole pystyneet sitä toteuttamaan.”

Mutta Topi ennätti jatkamaan:

”Tarjouksemme tähtää siihen, että oikeastaan tekisimme lahjoituksen. Ajattelimme, että Heikki ja minä jättäisimme vähäiset maakappaleet itsellemme ja koko talo palstotettaisiin niin moneen osaan kuin tulijoita olisi. Näin saisimme ainakin kolmetoista palstaa.”

Hannes ja Eino joutuivat todella ymmälle. Ainokin tunsi mielensä liikutetuksi ja avasi suutaan jotain sanoakseen, mutta tyytyikin kaatamaan uutta kahvia. Hannes tunsi merkkillistä liikutusta, eikä puhe ottanut oikein tullakseen.

”En nyt oikein ymmärrä”, hän tankkasi, ”kadutte vielä lahjoitustanne, jos ei toiveemme ota kunnolla toteutuakseen. Mutta ajatellaan asiaa. Eino saa tehdä matkan Anttilassa ja jos Anttila tulee yritykseen mukaan, niin meitä olisi jo viisi palstan ottajaa. Us-

kon, että kun päästäisiin alkuun, niin ehkä saamme asukkaat lopuillekin palstoille... Kolmetoista. Tämä tuntuu vähän enteelliseltä. Jospa sittenkin olisi jotain uutta syntymässä.”

”Minäpä lähdän huomenna Anttilaan”, sanoi Eino. ”Vai mitä, Irma, lähdetkö mukaan? Aamulla aikaisin... Ja kun Anttila tulee, niin sitten matkustamme kaikkiin teille. Sopiiko niin.”

”Mainiosti”, sanoi Heikki. ”Teimme tarjouksen vakavassa mielessä, sillä itse haluaisimme kaikkiin mokin olla yrityksessä mukana.”

— — —

Eino matkusti Irman kanssa heti seuraavana päivänä. Anttila otti heidät yllättyneenä vastaan ja vielä enemmän hän hämmästyi kuullessaan vieraiden asian. ”Olen aina uskonut elämän viisaaseen johdattukseen”, hän puhui, ”enkä koskaan ole siinä pettenyt. Jälleen saan kokea sen valvovaa kättä.”

Anttila lupasi miettiä asiaa ja nukkua sen päälle. Aamulla osaa hän antaa lopullisen vastauksen.

Parin päivän kuluttua Eino ja Irma palasivat kotiin Anttila seurassaan ja vielä samalla viikolla matkustivat he kaikkiin Heikin ja Topin luo päättämään suunnitelman toteuttamisesta.

Seurauksena oli, että talo palstoitettiin ja alussa heitä oli viisi ”perhettä”, jotka yhteisvoimin viljelivät myöskin asumattomia palstoja. Mutta vähitellen ilmaantui tosivakavia aatteen harrastajia, niin että yritys pääsi kokonaisuudessaan vauhtiin. Tilan päärakennus jäi Eilon perheelle ja aluksi jokainen piti

karjaansa yhteisissä suojuissa. Hannes valitsi huoneen tuparakennuksessa.

Yrityksen tarkoituksena oli luoda ulkonaiset mahdollisuudet vapaalle henkiselle elämälle. Omalla konnullaan jokainen tiesi olevansa oma isäntänsä. Jokainen sai olla niin hyvä, rehellinen, uuttera ja vilpitön kuin suinkin osaisi. Rehellinen maatyö oli kuin ainaista Jumalanpalvelusta, seisomista Jumalan kasvojen edessä, jossa ei ollut diplomaattista juonittelua, ei palkkakysymyksiä eikä toisten etujen polkemista. Kun hyvin teit työsi, antoi Jumala kasvun ja sielussasi asui rauha.

Tämän ulkonaisen kuoren sisällä yritettiin luoda jotain todellista henkistä yhteistyötä. Ensin kokoonnuttiin säännönmukaisesti kaksi kertaa viikossa talon tuparakennukseen, jossa oli iso sali varattu koukshuoneeksi. Luettiin ja vaihdettiin ajatuksia. Kristosofisten asiain tutkiminen tehtiin järjestelmällisellä perinpohjaisuudella. Myöskin pantiin toimeen julkisia tilaisuuksia, joihin yleisöllä, ympäristön asukkailla, oli vapaa pääsy.

Vuodet kuluivat. Syntyi uutistupa jokaisen palstalle ja yleinen hyvinvointi löi leimansa asutuksen ulkoasuun. Työtä tehtiin yhteisvoimin siellä, missä ei yksityisen voimat riittäneet. Traktori kiersi palstalta palstalle tehden raskaimman työn. Isommat koneet olivat yhteisiä. Yhteisvoimin raivattiin uutismaata yhteiseen tarkoitukseen.

Päätettiin perustaa myöskin kaikkien osakasten yhteinen talo. Tämä sai alkunsa siitä, että yhteisasutukseen oli pyrkimässä ammattilaisia, jotka eivät

olleet maanviljelijöitä. Niinpä raivattiinkin muutama hehtaarin suuruinen maa-ala pelloksi ja varustettiin tarpeellisilla rakennuksilla. Tämä oli käsityöläisten alue, jossa jokainen sai sivutyönään harrastaa maanviljelystä ja puutarhanhoitoa. Päivänpaisteiselle rinteelle rakennettiin lepokoti, jossa muutamat sairaanhoitajattaret saivat työkentän.

Myöskin Peltonen muutti vakinaisesti asumaan yhteisalueelle. Hänelle varattiin huone talon päärakennuksesta.

Peltosen muutto antoi elämälle uutta henkeä ja sisältöä. Niinpä päätettiin rakentaa Temppeli yhteisiä juhliä varten. Temppeli rakennettiin kauniille kukkulalle ja oli se samalla koulu, jossa kasvatettiin uuden uskonpuhdistuksen työntekijöitä. Sekä vanhat että nuoret saivat siellä oppia, miksi olemme ihmisinä olemassa. Elämämme tarkoitus ei ole perhosten leikeissä eikä petojen mylvinnässä. Olemme kutsutut totuuden etsijöiksi, Jumalan työtovereiksi. Olemme kutsutut tulemaan enkeleiksi...

Asutus alkoi herättää ympäristössä yhä suurempaa kiinnostusta. Monet talonpojat liittyivät tiluksineen yhteisasutuksen puitteisiin. Heille oli selvinnyt, että aineellisenkin menestyksen ehtona on kanssaihminen ymmärtäminen, veljeys ja yhteenkuuluvaisuusaatteiden omaksuminen. Mutta varsinaisena kiinnekohtana huomasivat he olevan sen uuden henkisen pohjan, joka näin yhteenliittyneitä veljiä elähytti. Heistä voitiin epäilemättä sanoa kuin alkukristillisestä seurakunnasta: ”Katsokaa, kuinka he rakastavat toisiaan.” Sortoa ei ollut, ei köyhyyttä eikä puutetta.

Kukaan ei tahtonut komentaa, vaan jokaisella oli halu palvella. Kaikki tämä johtui siitä, että koko elämä otettiin henkiseltä pohjalta. Jokainen ymmärsi olevansa ikuisuusolento ja jokainen tunsu velvollisuudekseen kasvattaa itsestään ihmisen. Koko kouluysteemi oli järjestetty ennen muuta itsekasvatusta silmälläpitäen. Dogmatiikka oli kokonaan syrjäytetty. Tutustuttiin perinpohjin niin vanhojen kuin uusienkin uskontojen ytimeen, siihen elämänymmärrykseen ja siveysoppiin, jonka uskonnon alkuperäinen, ensimmäinen julistaja oli opettanut. Etsittiin esille se punainen lanka, joka yhdistää kaikkia uskontoja.

Mutta etsinnässä pyrittiin myöskin näkemään historian kulussa ilmenevä, eri uskonnoissa tapahtuva henkisen näkemisen syveneminen. Sillä uskontojen perustajien alkuperäisissä opetuksissa oli selvästi havaittavissa kosmillisen Kristuksen asteittainen lähestyminen ihmiskuntaan. Oli havaittavissa varsinkin kolme tärkeää etappia: Buddhassa saavutti Kristuksen laskeutuminen korkeimman järjen kirkkauden. Jeesusuksessa ja hänen opettamassaan elämänymmärryksessä se saavutti tunneluonnon muuttamisen kaikkeasyleileväksi rakkaudeksi. Meidän päivinäme tapahtuneessa Kristusvuodatuksessa — jonka elämänymmärryksellisenä seurauksena on alustavasti H. P. Blavatskyn ja varsinaisesti Pekka Ervastin teosofiskristosofinen sanoma — sama Kristusvoima saavutti tahto-elämän, ja sentähden tekojen aineellinen maailma joutui peruuttamattoman tuomion alaiseksi; jolloin alettiin käytännössä erottaa toisistaan hengenelämään ja mammonaelämään kuuluvat teot.

— — —
Oli alkukesän kaunein sunnuntai. Aurinko paistoi pilvettömältä taivaalta ja luonto tuoksui raikkaalle eilispäivän sateen virkistämänä. Yhteisasutuksen jokaisesta talosta suuntasivat asukkaat askeleensa Temppeleihin. Juhlakansa oli iloista; välitön sydämellisyys loisti jokaisen kasvoista. Mutta sisäisesti olivat he kuoleman vakavia ja vastuullisuudestaan tietoisia.

Oli merkkipäivä. Temppelein kasvateista lähti maailmalle ensimmäiset työntekijät: seitsemän uskonpuhdistuksen apostolia. Neljä miestä ja kolme naista olivat valinneet elämäntehtäväkseen uskonpuhdistuksen käänteentekevien aatteiden levittämisen.

Temppeli oli koristettu juhla-asuun. Havuköynnökset kiersivät pilareita ja kesän kauneimpia kukkia oli kaikkialla. Hyväntuoksuisen suitsituksen kevyet savupilvet leijailivat pilarien välissä. Hiljainen rauhoittava musiikki kiiri ilmassa sisääntulijoita vastaan.

Kansan kokoonnuttua suljettiin ovet. Jokainen tiesi olevansa pyhätössä, jossa oli ainoastaan samoinajattelevia läsnä. Jokainen tiesi tulleensa Jumalanpalvelukseen, jolloin arkinen elämä jäi oven ulkopuolelle ja jossa veli oli veljen vertainen, ja että Kristuksen rakkauden valo paistoi jokaisen sydämeen yhtä lämmittävästi. Mutta samalla jokainen tiesi, että sittenkin oli ero veljen ja veljen välillä. Toinen oli enemmän voittanut, enemmän uhrannut kuin toinen. Mutta se ero ei näkynyt komentamisen halussa eikä omanvoiton pyynnissä. Se näkyi suuremmissa viisauksissa, suuremmissa palvelemisissa, voimakkaam-

massa rakkauskyvyssä. ”Joka teistä tahtoo olla suurin, hän olkoon kaikkien palvelija.”

Näemme eräessä penkissä Einon istuvan vaimonsa kanssa. Hänen vieressään penkin päässä istuvat Hannes ja Anttila. Etupenkissä, lähellä puhujakoroketta istuvat edellämainitut seitsemän tulevaa työntekijää, Aino heidän joukossaan. Hannes ja Eino olisivat myös halunneet olla heidän joukossaan, mutta yhteiselämän velvollisuudet ja ennen kaikkea Temppekoulun työ kiinnittivät heidät veljien keskuuteen. Osan vuodesta päättivät he joka tapauksessa omistaa työmatkoille.

Kun ovet olivat suljetut ja yleisö rauhoittunut paikoilleen, nousi Hannes ja lausui kuuluvasti: ”Veljet, asettukaamme hiljaisessa rukousmietiskelyssä maailmankaikkeutta syyleivän Kristustajunnan yhteyteen anoen, että uuden maailmanuskonnon valo valaisisi ihmisten sydämiä niin, että totuus, ihmisyyys ja hyvä tahto heräisivät. Ja että samat voimat meissäkin jatkuvasti kasvaisivat niin, että tulisimme kykeneviksi työntekijöiksi ja ihmiskunnan auttajiksi.” Mietiskely alkoi hiljaisella musiikilla, joka vähitellen vaimeni ja lakkasi.

Mietiskelyn loputtua lauloi kuoro, jonka jälkeen nousi puhujalavalle Peltonen. Puheessaan hän korosti, miten olemme tulleet uuteen aikakauteen, joka alkoi vuonna 1898. Olemme astrologisesti siirtyneet Kaloista Vesimieheen ja tämä käännekohta vaikuttaa ratkaisevasti koko ihmiskuntaan. Suuri kosmillehenkinen vuodatus tapahtui silloin ja se saavutti planeettamme fyysillisen tason muutama vuosi sitten.

Tästä johtuu, että ihmiskunta on tekojensa puolesta asetettu tiukan kokeen eteen. Nyt ratkaistaan *teossa* oikea ja väärä, koska elämä on asettanut meidät todellisuuden eteen. Suuren Kuninkaan valtaistuimella nyt laskeutunut maanpäälle ja ihmisten on valittava, kummalle puolelle he asettuvat. Oikealle puolen astuminen tapahtuu *yksilöittäin* siten, että väkivallan henki kielletään, lakataan murhaamasta, sotimasta.

”Tätä varten on laskettu perustus uudelle maailmanuskonnolle, joka sisällyttää itseensä kaikki entiset uskonnot. Nyt lähtevät maailmalle tämän maailmanuskonnon ensimmäiset apostolit — ensimmäiset siinä merkityksessä, että heillä on koti, johon väsyneinä voivat palata virkistymään. Tämän veljeskunnan syli on aina avoinna, milloin tahansa — maailman kovuuteen ja pimeyteen väsyneinä haluattekin palata lepäämään.

”Vanha aikakausi on hautaan painumassa ja uusi onnellisempi aika on alkanut. Murroskauden kestäessä vanha ja uusi ovat tosin rinnatusten olemassa. Saattaa syttyä sotia, entistä julmempia, mutta kaikki ne vain jouduttavat vanhan loppua. Uuden tuloa ne eivät voi estää, sillä sen kosmillishistoriallinen perustus on pysyvästi laskettu. Se on laskettu täällä pienessä Suomessa ja vaatimattomaksi ja nöyräksi kumpareeksi kasvaneena Temppeleinä se avautuu nousuvan päivän ruskoa kohti. Sillä katso: Aamu sarastaa.”

Juhlan loputtua siirtyivät veljet Temppelein takana kohoavalle kalliolle. Sieltä aukeni laaja näköala yli koko yhteisasutuksen. Vihreä vilja lainehti pelloilla

ja siellä täällä näkyi karjaa laitumella. Kauempana kimalteli järvenpinta auringon valossa kuin tuhansin timantein koristettu kangas.

Kuoro, johon kuuluivat myöskin Aino, Irma ja Eino, oli asettunut taaemmaksi kalliolle. Anttila, Peltonen ja Hannes istuivat etualalla, katsellen ja ihailen kesän kauneutta ja elontäyteistä rauhaa. Kuoro viritti ääntään ja hetken kuluttua halkaisi avaruuden onnentäyteinen laulu: ”Maa on niin ihana . . .”

Mutta Hanneksen kyynelten sumentamille silmille aukeni ihana näky. Avaruudesta läheni tuhatpäinen haltioitten kuoro. Tuhansin värein hohtivat heidän pukunsa, kun he keinuvin askelin lähenivät. Väinämöisen kultainen kruunu kohosi ylinnä heidän keskellään, kun tämä iki-ihana nuortuva vanhus kohotti kätensä siunaukseen.

Ja Hannes näki uuden aamun valkenevan. Sen kultainen ja purppurainen hehku heitti jo valoaan ihmiskunnan yli. Se säteili rauhaa, onnea ja rakkautta. Sen hohde lankesi Väinämöisen kasvoille paljastaen niissä viisauden, autuuden ja jumalallisen valon. Se paljasti silmät, jotka kykenevät ajallisten harhojen yli suuntaamaan katseensa ikuisuuteen.

KIRJALLISUUTTA:

Ken tahtoo syventyä teosofis-kirstosofiseen sanomaan, siihen suureen Maailmanuskontoon, jolle teosofinen liike kokonaisuudestaan valmisti maaperää ja joka varsinaisesti esiintyy Pekka Ervastin elämäntyössä ja hänen kirjallisuudessaan, hänelle suosittelemme seuraavia kirjoja:

PEKKA ERVAST:

Ruusu-Ristin syntysanat Suomessa ..	200:—	
Tähtikoulut	150:—	
Kuka auttaa meitä kuolemassa	150:—	
Kristuksen tutkimaton rikkaus	150:—	
Ihmisyyden uskonto	200:—	
Gnostikot	250:—	
y.m.		

J. R. HANNULA:

Vuorisaannan oppiltaan näkökulmasta I—V	200:—	300:—
Tuomiokausi I	100:—	130:—
Tuomiokausi II	100:—	130:—
Mestari ja me	100:—	130:—
Paratiisnin taru	100:—	130:—
Mestarin sanoma	100:—	130:—
Vallitseeko ihmiselämässä Laki?	75:—	100:—
y.m.		

VÄINÖ LEHTONEN:

Miten ymmärrän elämänkoulun	30:—	50:—
Uudenajan työsarjalta	40:—	55:—
Kansallinen uudessisyntyminen	15:—	
Rauhan temppeleli	50:—	70:—
Elämän arvotus	100:—	130:—

MARTTA JALAVA:

Kristinuskko ja teosofia	10:—	
Kasvatustyö	40:—	60:—
Uskonpuhdistuksen asia	30:—	
Aidin ihanteet	10:—	
Mitä on jälleensyntyminen	10:—	

S. A. KOSONEN:

Kaloista vesimieheen	50:—	70:—
Missä vapaus?	15:—	
Totuudenetsintä	75:—	100:—
Kaksi valistusajan ilmiötä	40:—	60:—
Päivännousua kohti	60:—	85:—

KESÄKURSSIESITELMIÄ:

1943 Yksilö ja ryhmä	30:—	40:—
1944 Kehitys	40:—	55:—
1945 Elämän Koulu	50:—	70:—
1946 Miten autamme	60:—	80:—
1947 Kirkastus	70:—	100:—
1947 Kesäkurssimaininkeja	25:—	

JOHANNES KOTIPELTO:

Miten tulit teosofiksi	50:—
Totuudenetsijä	50:—

Näitä kirjoja voi tilata osoitteella: neiti Alma Allinniemi,
Tampere, Santalahdentie 7 E 13.

Näistä asioista puhuu myös aikakauskirja Pohjolan Valo,
10 numeroa vuodessa, hinta 200 mk. Toimitsu: Turku,
Korkeavuorenkatu 2 C 31.

HINTA: 300:- 380:-